

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

**Problematika užívání slovenského jazyka v českých
televizích**

Use of Slovak Language on Czech Televisions

Magisterská diplomová práce

Bc. Jan MICHÁLEK

Vedoucí práce: Mgr. Marián Sloboda, Ph.D.

Olomouc 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto magisterskou diplomovou práci vypracoval samostatně a čerpal jsem jen z uvedených pramenů a literatury. Celkový rozsah práce je 349 641 znaků včetně mezer.

V Olomouci, dne 19. dubna 2016

Bc. Jan Michálek

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych tímto poděkoval:

- Mgr. Mariánu Slobodovi, Ph.D. za ochotu vést moji magisterskou diplomovou práci, podílet se na jejím vymezení, poskytnutí mně nedostupných zdrojů a za cenné rady a připomínky.
- Petru Orságovi, Ph.D., vedoucímu katedry mediálních a kulturních studií a žurnalistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, za udělení výjimky a umožnění vést moji magisterskou diplomovou práci doktorem z Univerzity Karlovy
- Andree Kerestešové, Anettě Kubalové, Adele Banášové, Maroši Kramárovi, Vladu Štanclovi, Mariánu Kleisovi, Jánu Sebechlebskému, Slavomíru Jurkovi, Danielu Danglovi, Lukáši Frantovi, Martinu Rauschovi a Martinu Harichovi, že souhlasili s rozhovory a stali se tak klíčovými lidmi, díky kterým bylo možné tento výzkum úspěšně realizovat.
- Luboši Šebestovi, který s trpělivostí provedl jazykovou korekturu
- Emílii Kollárové, která mě po celou dobu psaní podporovala a která provedla jazykovou korekturu transkribovaných pasáží ve slovenském jazyce
- Janě Tomečkové za překlad anotace do anglického jazyka
- Všem mým pražským a bratislavským přátelům, kteří mi ochotně nabídli střechu nad hlavou během sběru rozhovorů.
- Všem, kteří se angažovali a pomohli mi obětavě shánět kontakty na lidi, se kterými byly vedeny rozhovory.
- Mým rodičům za podporu a poskytnutí zázemí, díky kterému bylo možné diplomovou práci sepsat

ANOTACE

Tato magisterská diplomová práce se věnuje problematice slovenštiny v českých televizích. Zabývá se hledáním právních předpisů či organizačních pravidel, praktik a rutin, na základě kterých je rozhodováno o tom, jakým jazykem budou slovenští protagonisté mluvit na kanálech českých televizí. Cílem práce je zjistit, zda tato jazyková otázka spočívá ve svobodném a individuálním rozhodnutí jednotlivých slovenských protagonistů, či zda je volba mezi slovenštinou a češtinou určitým způsobem institucionalizována a kdo konkrétně o jazykové podobě rozhoduje. Práce se dále zabývá možným rozdílem v přístupu veřejnoprávních a komerčních stanic a sleduje také, zda a do jaké míry tuto jazykovou problematiku ovlivňuje žánr pořadu. Stanovené cíle jsou dosaženy kvalitativním výzkumem, který byl realizován polostrukturovanými rozhovory s jednotlivými slovenskými i českými aktéry, pohybujícími se v českém televizním prostředí, a dále na základě analýzy internetových diskuzí, které se k danému tématu vztahují.

Klíčová slova: Slovenština, čeština, jazykový zákon, televize, mediální organizace, žánr, diskuze, regulace užívání jazyka

ABSTRACT

This master's thesis is concerned with Slovak language being used on channels of Czech televisions. It seeks legal regulations, organizational rules, practices and routines that function as a base for deciding which of the two languages Slovak protagonists on Czech channels would use. The goal of the paper is to discover whether this lies in free and individual decisions of the Slovak protagonists themselves, or whether the choice between Czech and Slovak is in some way institutionalized and, if so, which specific persons or entities determine the language form. Another concern of this thesis is the possible difference in the approach by the public television versus commercial televisions and further finding out whether the genre of the program influences the decision as well. The said goals are reached using qualitative research through half-structured interviews with the individual Slovak and Czech partakers in the environment of Czech televisions and through analysis of internet discussions related to the theme. **Keywords:** Slovak, Slovak language, Czech, Czech language, language act, media organization, genre, discussion

Key words: Slovak, Slovak language, Czech, Czech language, language act, media organization, genre, discussion, regulation of use of language

OBSAH

PODĚKOVÁNÍ.....	3
ANOTACE.....	4
ABSTRACT	5
OBSAH	6
SEZNAM PŘÍLOH	11
ÚVOD	12
VYMEZENÍ TÉMATU	13
CÍLE PRÁCE	14
STRUKTURA PRÁCE	15
REŠERŠE LITERATURY K TÉMATU	16
LIMITY PRÁCE.....	20
I. TEORETICKÁ ČÁST	22
1. MEDIÁLNÍ ORGANIZACE.....	23
1.1 Co je mediální organizace?.....	23
1.1.1 Mediální systém v České republice.....	24
1.1.2 Televizní mediální organizace.....	25
1.1.2.1 Veřejnoprávní televizní stanice.....	25
1.1.2.2 Komerční televizní stanice.....	26
1.1.3 České televizní stanice	27
1.2 Struktura televizní organizace	29
1.2.1 Management	32
1.2.2 Redakce	32
1.2.3 Výroba.....	33
1.2.4 Technika a inzertní oddělení	35
1.3 Fungování mediální organizace.....	35
1.3.1 Vlivy na tvorbu mediálních obsahů	35
1.3.2 Mediální logika	38
2. JAZYKOVÝ MANAGEMENT	39
2.1 Definice jazykového managementu.....	39
2.2 Jazyková ideologie	41
2.3 Jazykový management a principy ovlivňující mediální obsah	41
3. PRÁVNÍ ZAKOTVENÍ UŽÍVÁNÍ CIZÍCH JAZYKŮ V MÉDIÍCH	44

3.1	České jazykové právní normy	44
3.2	Slovenské jazykové právní normy.....	46
3.2.1	Problémy spojené se slovenským jazykovým zákonem.....	47
3.2.2	Současná pozice češtiny ve slovenských médiích.....	48
4.	VZTAHY MEZI ČEŠTINOU A SLOVENŠTINOU	50
4.1	Vztah Čechů ke Slovensku a slovenštině	50
4.2	Podobnost češtiny a slovenštiny	51
4.3	Receptivní bilingvismus	52
4.3.1	Receptivní bilingvismus po rozpadu Československa	52
4.3.2	Aktivní bilingvismus	53
4.3.3	Česká mládež a znalosti slovenštiny	54
4.3.4	Slovenština na českých webech	55
4.3.5	Slovenština v zaměstnání	56
5	SLOVENŠTINA NA ČESKÝCH TELEVIZNÍCH OBRAZOVKÁCH.....	58
5.1	Praktiky českých a slovenských televizí	58
5.2	Český televizní obrat ke slovenštině	59
II.	PRAKTICKÁ ČÁST.....	64
6	METODOLOGIE.....	65
6.1	Cíl práce.....	65
6.2	Výzkumné otázky	65
6.3	Výzkumná metoda, design výzkumu.....	66
6.3.1	Polostrukturované hloubkové rozhovory	66
6.3.2	Diskurzivní analýza.....	67
6.3.2.1	Computer-Mediated Discourse Analysis	68
6.3.2.2	Kritika analytických nedostatků	70
6.4	Kvalitativní výzkum	72
6.5	Výběr respondentů.....	73
6.5.1	Moderátoři, komentátoři a herci	74
6.5.2	Tvůrci pořadů a vedoucí mediálních organizací	74
6.6	Informovaný souhlas	75
6.7	Technika transkripce.....	75
7	ANALÝZA INTERNETOVÝCH DISKUZÍ	76
7.1	Analytická inspirace	76

7.2	Proces analýzy	77
7.2.1	Představení zkoumaných diskuzí a článků	79
7.3	Výsledky analýzy internetových diskuzí a článků	81
7.3.1	Divácká očekávání	81
7.3.1.1	Čeština v českých televizích	81
7.3.1.1.1	Rozdíl veřejnoprávní x komerční stanice.....	82
7.3.1.2	Prolínání češtiny a slovenštiny.....	84
7.3.1.3	Nezájem o jazyk.....	85
7.3.1.4	Dabing.....	85
7.3.2	Ocenění a kritika česky mluvících Slováků	86
7.3.2.1	Ocenění česky mluvících Slováků	86
7.3.2.2	Kritika česky mluvících Slováků	87
7.3.3	Důvody akceptace slovenštiny	88
7.3.3.1	Srozumitelnost slovenštiny	88
7.3.3.2	Blížkost obou národů	89
7.3.3.3	Nostalgie	90
7.3.3.4	Libozvučnost slovenštiny.....	90
7.3.3.5	„Lehký“ žánr	91
7.3.3.6	Převzatý slovenský pořad	92
7.3.3.7	Obohacení/ Zpestření	92
7.3.3.8	Znalost cizího jazyka zdarma.....	92
7.3.4	Důvody odmítnutí slovenštiny	93
7.3.4.1	Nesrozumitelnost slovenštiny	93
7.3.4.1.1	Problémy u mladé generace	94
7.3.4.2	Konec společného státu.....	95
7.3.4.3	Zabírání pracovních míst	96
7.3.4.4	„Tvrdý“ žánr	97
7.3.4.5	Český pořad	97
7.3.4.6	Záporný vztah ke slovenštině a Slovákům.....	98
7.3.4.7	Patriotismus.....	98
7.3.4.8	Formování správné české mluvy	99
7.3.5	Představy o jazykovém zákoně	100
7.3.5.1	Představy o slovenském jazykovém zákoně	100

7.3.5.2	Představy o českém jazykovém zákoně	101
7.3.6	Zástupci pro/proti-slovenských postojů	103
7.3.6.1	„Čistokrevní“ Češi	103
7.3.6.2	Češi ze smíšených česko-slovenských rodin	103
7.3.6.3	Mladá generace	104
7.3.6.4	„Pamětníci“ Československa	105
7.3.6.5	Slováci.....	106
7.3.7	Flame wars	106
7.3.8	Shrnutí	107
8.	ANALÝZA ROZHOVORŮ	109
8.1	Proces analýzy	109
8.2	Představení respondentů	110
8.3	Výsledky analýzy rozhovorů	115
8.3.1	Důvody volby jazyka	115
8.3.1.1	Jazykové znalosti	116
8.3.1.2	Srozumitelnost	116
8.3.1.3	České/česko-slovenské vysílání.....	118
8.3.1.4	Obohacení	119
8.3.1.5	Jazyk jako humor	120
8.3.1.6	Libozvučnost.....	120
8.3.1.7	Blížkost obou národů	121
8.3.1.8	Obsah nad formou.....	121
8.3.1.9	Finance	122
8.3.1.10	Smysl z hlediska (ztvárněné) role	123
8.3.2	Možnosti volby jazyka	123
8.3.2.1	Svobodná volba.....	124
8.3.2.2	Narízení seshora.....	124
8.3.2.2.1	Moc rozhodnutí	126
8.3.2.2.2	Konzultace/zkoušky	127
8.3.2.2.3	Modifikace	129
8.3.2.3	Vliv televizního zřízení.....	130
8.3.2.4	Vliv žánru pořadu	131
8.3.3	Problémy spojené s jazykem	132

8.3.3.1	Divácké reakce	132
8.3.3.2	Problémy se srozumitelností	134
8.3.3.2.1	Specifické výrazy	135
8.3.3.2.2	Mladá generace	136
8.3.3.3	Nutnost soustředění	137
8.3.4	Jazykový zákon	138
8.3.4.1	Rozdíly v Česku a na Slovensku	138
8.3.4.2	Potřeba/zbytečnost českého jazykového zákona	140
8.3.5	Dabing	141
8.3.5.1	Míra nutnosti dabingu slovenských děl	141
8.3.5.2	Míra nutnosti dabingu Slováků v českých dílech	142
8.3.5.3	Moc rozhodnutí	143
8.3.6	Česko-slovenské projekty	143
8.3.6.1	Výhody	144
8.4	Shrnutí	145
ZÁVĚR		147
SEZNAM ZDROJŮ		151
Knihy		151
Rigorózní práce		152
Zákony		152
Rukopisy		153
Internetové zdroje		153
PŘÍLOHY		159
TRANSKRIPCE ROZHOVORŮ		169

SEZNAM PŘÍLOH

Tabulka 1: Základní informace o respondentech	115
Tabulka 2: Hallin – Mancini: Tři modely - charakteristika mediálního systému 1	159
Tabulka 3: Hallin – Mancini: Tři modely - charakteristika mediálního systému 2	159
Tabulka 4: Sledovanost českých televizních skupin v roce 2015	160
Tabulka 5: ČSÚ - Národnostní struktura obyvatelstva	163
Tabulka 6: Herringová - Čtyři sféry jazyka.....	166
Tabulka 7: Transkripční legenda.....	167
Graf 1: Organigram mediální organizace podle Ruže-Mohla.....	160
Graf 2: Organizační struktura České televize	161
Graf 3: Podrobné organizační úseky České televize	162
Graf 4: Bútorová - Hodnocení historických událostí	163
Graf 5: Bútorová - Postoje Čechů a Slováků na rozdělení Československa v roce 1992 a 2012	164
Graf 6: Bútorová - Ztráty po rozpadu Československa.....	164
Graf 7: Bútorová - Vztahy Čechů a Slováků 20 let po rozpadu Československa	165
Graf 8: Bútorová - Měly by mít obě dvě země navzájem bližší vztahy než s ostatními sousedními zeměmi?	165
Graf 9: Bútorová - Máte přátele, známe mezi Čechy/Slováky?.....	165
Graf 10: Bútorová - Nakolik lidé rozumí jazyku druhé země?	166

ÚVOD

Česko a Slovensko, dva státy, které po většinu 20. století tvořily jednu zemi. Češi a Slováci, dva národy, které spolu sdílely tento stát a které žily v míru vedle sebe. Čeština a slovenština, dva jazyky, které jsou si velmi blízké a kterým po dobu společného státu rozuměli jak Češi, tak Slováci.

Od posledního dne Československa ale již uplynuly více než dvě dekády a mnohé věci se změnilo. Stejně jako vznikly zeměpisné hranice, vznikly i bariéry mezi oběma národy, někdy téměř neviditelné, někdy zásadní. Vzhledem k těmto jevům utrpěla i schopnost rozumět druhému, nemateřskému jazyku. Poznamenanějším bylo v tomto směru Česko, kde se slovenština vytratila téměř zcela a především mladší generace si odvykla naslouchat a rozumět slovensky.

V poslední době se ale slovenština do Česka pozvolna vrací. Určitou zásluhu na tom má velký počet slovenských studentů v Česku, ale velký podíl patří také médiím, které slovenštině opět pomalu pootevívají dveře. Nebo je to pouze zdání? V Česku neexistuje žádný zákon, který by užívání cizích jazyků v médiích moderoval. Z toho by mohlo vyplývat, že by se slovenština mohla českými médii poměrně bez komplikací šířit, ale opravdu zde neexistují žádné nástroje, které by její používání moderovaly a limitovaly? Skutečně jde o svobodnou volbu slovenských aktérů, který z jazyků budou v českém mediálním prostředí užívat, nebo zde existuje pomyslná Smithovská neviditelná ruka, která na jazykovou problematiku dohlíží a přísnými, leč na první pohled skrytými mechanismy ji kontroluje?

Tato magisterská diplomová práce se zabývá česko-slovenskou jazykovou problematikou v českém televizním prostředí a snaží se zodpovědět výše uvedené otázky. Autora zajímá, jakými principy se řídí jazyková volba a kdo drží v rukou moc nad těmito otázkami rozhodovat. S tím souvisí snaha zjistit, zda je současná situace optimální, nebo zda by bylo dobré podniknout určité kroky, především právní povahy, k zefektivnění a zpřehlednění jazykové problematiky.

V neposlední řadě se nabízí také otázka, jak samotní čeští diváci ke slovenskému znění přistupují. Vyhledávají ho? Tolerují ho? Nebo jim slovenština vadí? Určitý rozdíl navíc zřejmě panuje mezi pamětníky Československa a mladou generací. Rozumí i ta výrazům jako *orgován*, *omrvinka* nebo *vankúš*?

VYMEZENÍ TÉMATU

Čeština a slovenština jsou beze sporu jazyky velmi příbuznými, které spolu koexistovaly na jedné území téměř jedno staletí. Po rozpadu Československa ovšem blízkost obou jazyků působí paradoxně určité problémy. Slovenština již není na českém území oficiálně považována jako jazyk rovnocenný českému, nicméně z důvodu její jazykové blízkosti je víceméně tolerovaná. Velmi složitou otázkou nicméně zůstává, jaké právní mantinely této toleranci vymezit a do jaké míry nepřekračování těchto limitů vyžadovat a kontrolovat. Momentálně ve vztahu k používání slovenštiny neexistuje jednotný přístup a (ne)tolerance slovenštiny se obvykle odvíjí na základě individuálních postojů.

Problematika používání slovenštiny v České republice je na základě výše uvedeného kontextu tématem, které prostupuje veskrze všechny oblasti každodenního života. Vedou se diskuze o tom, do jaké míry by mělo být možné používat slovenštinu při oficiálních úkonech, tedy například při studiu či v zaměstnání.

Tato magisterská diplomová práce si za cíl neklade zanalyzovat a popsat všeobecné a komplexní postavení slovenštiny v České republice, ale zaměří se pouze na situaci v mediálním prostředí, a to konkrétně v rámci televizního vysílání. Důvodem, proč se z médií zaměřit zrovna na televizi, je přesvědčení, že televize je stále dominantním médiem a její role ve společnosti je důležitější než role rozhlasu. Ve vztahu k psané žurnalistice, ať už klasické či elektronické, je poté zaměření se na televizi vhodnější z toho důvodu, že v televizi působí větší počet Slováků. V tištěných periodikách se totiž se Slováky příliš nesetkáváme.

Jelikož se zvolené téma dotýká více vědních oborů, není možné ho pojmout čistě z mediálního hlediska, ale bude potřeba pracovat s teoriemi, výzkumy a poznatky jednotlivých vědních disciplín, které budou střídány a doplňovány tak, aby bylo možné zvolené téma pojmout co možná nejkomplexněji a objektivně. Vycházet tedy nebudu pouze z mediálních studií, ale také ze sociolingvistiky a práva.

CÍLE PRÁCE

Cílem této magisterské diplomové práce je v první řadě zmapovat, zda v českém právním pořádku existují určitá právní nařízení, která by moderovala používání cizího jazyku ve vysílání českých televizí. Na základě zjištěného právního kontextu si práce jako stěžejní cíl vytyčuje zjistit, zda volba mezi používáním slovenštiny či češtiny leží na svobodném a individuálním rozhodnutí jednotlivých slovenských aktérech, kteří v českých televizích účinkují, nebo zda je tato jazyková problematika určitým způsobem institucionalizována jednotlivými mediálními organizacemi. Pokud bude zjištěna tato institucionalizace, práce se bude snažit popsat, kdo konkrétně v rámci struktury mediální organizace o jazykové otázce rozhoduje a jaká kritéria toto rozhodnutí ovlivňují. Dalším dílčím cílem je zjistit, jakou roli při rozhodování mezi používáním slovenštiny či češtiny hraje žánr pořadu. V neposlední řadě se práce zaměří také na popsání rozdílů v přístupu k tomuto jazykovému dilematu v rámci veřejnoprávních a komerčních televizních stanic.

Hlavní výzkumná otázka byla definována takto:

- **Je rozhodnutí o používání slovenštiny/češtiny svobodná a individuální volba jednotlivých slovenských účinkujících v českých televizích, nebo je tato volba regulována mediálními organizacemi seshora?**

Na základě jednotlivých teorií, studií, článků a vlastního výzkumu budou zodpovězeny následující otázky:

- Existují v českém právním pořádku nařízení, která by moderovala používání cizího jazyku ve vysílání českých televizí, tak jako tomu je například na Slovensku v rámci jazykového zákona?
- Kdo konkrétně ve struktuře mediálních organizací rozhoduje o volbě mezi slovenštinou a češtinou?
- Jakými kritérii se volba mezi používáním slovenštiny/češtiny řídí?
- Má žánr pořadu vliv na jazykovou problematiku?
- Jak se liší přístup k jazykové problematice u veřejnoprávní a komerční televize?
- Jak čeští diváci reagují na slovenštinu ve vysílání českých televizí?
- Rozumí mladá generace slovenštině?

STRUKTURA PRÁCE

Magisterská diplomová práce se skládá ze dvou hlavních částí – z teoretické a praktické, která má podobu vlastního výzkumu. Obě části se ovšem dále dělí na jednotlivé kapitoly.

Teoretická část se skládá z pěti zásadních kapitol. První z nich je mediální a zabývá se strukturou a fungováním mediálních organizací, teoretickým ukotvením veřejnoprávních a komerčních mediálních organizací, popisem českého televizního prostředí a vlivy, které se podílejí na konečné podobě mediálních obsahů. Druhá kapitola je především sociolingvistická a věnuje se jazykové problematice, především principům teorie jazykového managementu. Třetí kapitola se poté zabývá ukotvením slovenštiny v právním pořádku České republiky a v českých médiích a srovnáním s právní realitou na Slovensku. Čtvrtá kapitola zkoumá vztah češtiny a slovenštiny, schopnost pasivního bilingvismu u Čechů i Slováků a znalosti obou jazyků u mladé generace, postoje k slovenštině na českém území a soudobý vztah mezi Čechy a Slováky. Poslední kapitola se poté věnuje konkrétnímu postavení slovenštiny na jednotlivých televizních stanicích a zajímá se o televizní obrat směrem ke slovenštině.

Praktická část se skládá z kvalitativního výzkumu, který je proveden metodou polostrukturovaných hloubkových rozhovorů. Respondenty jsou na jedné straně slovenští účinkující v českých televizích, na straně druhé pak zástupci jednotlivých pozic mediálních organizací¹. Součástí výzkumu je také kvalitativní analýza diskuzí a článků, které se vztahují k problematice slovenštiny v českých televizích.

---

¹ Například režiséři, producenti či scénáristi

REŠERŠE LITERATURY K TÉMATU

Tato magisterská diplomová práce o problematice slovenštiny v českých televizích bude z povahy svého tématu rozkročena mezi dva vědní² obory, které budou vzájemně propojovány a které se budou vzájemně doplňovat. Půjde o propojení poznatků z mediálních studií a sociolingvistiky, přičemž přístup mediálních studií bude více akcentovaný. Nosnou teoretickou kostrou magisterské práce se stanou níže uvedené mediální teorie, výzkumy a poznatky, které budou následně obohaceny o teorie, výzkumy a poznatky sociolingvistické. Bez úzkého propojení mediálních studií a sociolingvistiky by nebylo možné tuto práci zdárně realizovat.

Páteří této magisterské práce budou mediální poznatky. Klíčovou teorií bude studie Pamelý Shoemakerové a Stephen Reeseho *Mediating the Message* z roku 1991, která uvádí teorie o vlivech na obsahy masových médií. Jde o studii, jejíž první vydání je již téměř dvacet pět let staré, nicméně její poznatky jsou v tomto ohledu stále aktuální, a navíc žádná novější a takto obsáhlá studie od té doby nevznikla. Autoři se zabývají tím, jak funguje mediální organizace, jaké vztahy panují uvnitř této organizace, zda v ní existuje určitá hierarchie a v neposlední řadě jaké další síly do procesu tvorby mediálních obsahů zasahují. Zásadním přínosem této studie je koncept mediálních rutin, které hrají při vytváření mediálního obsahu výraznou roli.

Další důležitou publikací bude *Media logic* Davida Altheida a Roberta Snowa z roku 1979, která se v návaznosti na název titulu zabývá mediální logikou. Autoři uvádí, že existuje řada postupů, které mají vliv na strukturu i způsob zpracování mediálního obsahu a které autoři souhrnně nazývají mediální logikou. Jde o pojem, který je velmi často zaměňován právě s mediálními rutinami, ale rozdíl spočívá v tom, že mediální logika zahrnuje i způsob zpracování, tedy styl, organizace materiálu či formát. Jedná se tedy o komplexní gramatiku mediální komunikace, do které autoři řadí mimo jiné i vnímání potřeb publika.

Jelikož se tato magisterská práce nezabývá všemi mediálními organizacemi, ale orientuje se pouze na organizace televizní, je důležité také popsat vnitřní strukturu těchto organizací a charakterizovat, jaké úkoly a pravomoce mají jednotliví zaměstnanci. Díky tomu bude později jednoduší pochopit, kdo a proč rozhoduje o tom, v jakém jazyce se bude daný program vysílat či v jakém jazyce budou mluvit jednotliví lidé, ať už moderátoři či herci. Za tímto účelem bude využito poznatků ze *Žurnalistiky* Ruše-Mohla, který se ve své knize

---

² Vědní nebo studijní obory, jelikož mediální studia jsou z důvodu absence unifikované a kodifikované metodologie považována spíše za studia nežli za plnohodnotný vědní obor

zabývá strukturou mediální organizace a jednotlivými pilíři, ze kterých se mediální organizace skládá.

V rámci sociolingvistiky bude využíváno článků, které pracují s pojmem *jazykového managementu*, což je teorie, která objasňuje fungování procesu komunikace za účelem dosáhnout určitého konsensu. Vycházeno bude z výzkumu Jiřího Nekvapila a Taham Shermanové s názvem *Language ideologies and linguistic practices*, který se zabývá jazykovou problematikou nadnárodních společností ve střední Evropě a který detailně vysvětluje princip jazykového managementu. Autoři zde dále přibližují také rozdíl mezi *běžným managementem*³ a *organizovaným managementem*⁴.

Teorii jazykového managementu se v článku *Language management theory as a basis for the dynamic concept of EU language law* zabývá také Vít Dovalil, který na ni nahlíží ve vztahu k evropskému jazykovému zákonu a jeho přístup je tak více právní. Kromě detailního popisu procesu jazykového managementu se zaměřuje také na rozlišnosti jazykových problémů způsobených vlivy na mikro-úrovni interakcí a makro-úrovni interakcí.

Teorii jazykového managementu zmiňuje také Mira Nábělková v článku *Vzdal'ovanie? Česko-slovenské a slovensko-české jazykové vzťahy v dvadsaťročí po rozdelení spoločného štátu, ktorá uvádí, že je možné sledovat a analyzovat shody či rozpory jednotlivých úrovní jazykového managementu v česko-slovenských vztazích, a to buď kroky jednotlivců při řešení vlastních jazykových problémů a jejich předcházení, nebo postupy institucionální, které se orientují na koncipování rámců jazykového chování ostatních.*

V rámci rozsáhlého komplexu otázek souvisejících s problematikou vývoje česko-slovenských a slovensko-českých jazykových vztahů je důležité přiblížit právní rámce obou států. Magisterská práce tak bude čerpat z právních řádů České republiky a Slovenské republiky, které k otázce používání jazyků v televizním vysílání přistupují rozdílně.

Právnímu rámci obou států ve vztahu k jazyku se věnuje Marián Sloboda v článku *Slovenčina v právnom poriadku Českej republiky*. Autor v něm zkoumá, jak je v českém právním pořádku zakotvena slovenština a zjišťuje, že používání slovenštiny na českém území je regulováno zhruba třiceti platnými právními předpisy z různých sfér společenského života a její tolerance plyne ze specifického postavení mezi ostatními jazyky. Z článku také vyplývá, že v České republice neexistuje žádný zákon, který by moderoval používání jazyka v rámci televizního vysílání.

O tom, jak se liší situace na Slovensku, vypovídá rukopis Miry Nábělkové s názvem *Slovenská jazyková politika: deti, média a čeština*, který pojednává o legislativně ustanovené oficiální slovenské jazykové politice. Uvádí, že od roku 1995 na Slovensku platí zákon

o státním jazyku, který se dotýká i otázky jazyka vysílání pro děti. Na rozdíl od České republiky je tedy na Slovensku používání jazyka v televizi alespoň částečně právně moderováno. Autorka v rukopise dále rozvádí následky tohoto jazykového zákona a jeho výhody i nevýhody.

V rámci jazykové problematiky je také důležité zaměřit se na aktivní a především pasivní³ jazykový bilingvismus. Na toto téma bylo provedeno mnoho výzkumů, které přináší cenné informace o tom, do jaké míry Češi slovenštině rozumí. Prvním z těchto výzkumů je práce Mariána Slobody a Miry Nábělkové s názvem *Receptive multilingualism in „monolingual“ media: managing the presence of Slovak on Czech websites*. Autoři v tomto výzkumu vysvětlují pojem percepčního bilingvismu, uvádí procentuální podobnost jednotlivých lingvistických složek mezi češtinou a slovenštinou a vysvětlují důvody, které k česko-slovenskému percepčnímu jazykovému bilingvismu vedly. V analytické části se poté věnují webům s českou doménou a monitoringem diskuzí na těchto webech se snaží odpovědět na otázku, zda je slovenština na „českých“⁴ webech vnímána českými uživateli jako problém. Věnují se také samotným editorům těchto webů a sledují, jak a zda na názory diskutérů reagují. Tento výzkum je považován za velice důležitý, neboť se věnuje velice podobnému tématu jako tato diplomová práce, pouze s rozdílem v zaměření na dané médium.

Jazykovým bilingvismem se zabývá také studie Thomase Dickinse *Češi a slovenština*, ve které autor procentuálně uvádí, jak slovenštině rozumí jednotlivé generace Čechů a jak se srozumitelnost slovenštiny liší od srozumitelnosti dalších slovanských jazyků. Snaží se uvádět tyto cifry do kontextu společného československého státu i jeho rozpadu a svoji pozornost upíná také na vztahy mezi Čechy a Slováky a jejich citové pouto k oběma jazykům. Díky tomuto podrobnému a relativně mladému výzkumu je možné vytvořit si kohezní představu o tom, do jaké míry je tento pasivní bilingvismus prorostlý českou společností a zda všichni Češi slovenštině opravdu rozumí bez větších problémů, nebo zda existují ucelené skupiny, které slovenštinu vnímají jako regulérní cizí jazyk.

Podobným tématem se zabývá také Jana Svobodová ve svém článku *„K pasivnímu bilingvismu dětí v česko-slovenském prostoru“*. Autorka se ovšem orientuje především na percepční bilingvismus ve vztahu k mladé generaci a uvádí, že její schopnosti rozumět slovenštině pomalu klesají. Dodává však, že hlavním problémem není obecné, rámcové rozumění slovenštině, ale jednotlivé výrazy, které se výrazně odlišují v obou jazycích nebo jejichž forma je stejná, ale v každém z jazyků nese odlišný význam. Tento článek je důležitý

---

³ Nebo také „percepční“

⁴ Weby sice měly českou doménu, nikde ale nebylo explicitně deklarováno, že jde striktně o weby české

pro své zaměření na mladou generaci, u které se v širokém veřejném mínění předpokládá úpadek znalosti slovenštiny, což může sloužit jako argument pro netoleranci slovenštiny v českých televizích.

Diplomová práce bude pracovat také se závěry rigorózní práce Barbory Bednařikové s názvem „*Rozdílné výrazy a zrádná slova v česko-slovenském kontextu*“. Autorka se ve své práci obsáhle zabývá různými oblastmi života, ve které se Češi mohou setkávat se slovenštinou, a v tomto směru se samozřejmě věnuje i mediální sféře. Uvádí případy, kdy se slovenština objevuje v českých televizích či na rozhlasových stanicích a zmiňuje různé komplikace, které jsou s tím spojené. V praktické části své rigorózní práce autorka uskutečňuje výzkum, ve kterém analyzuje, jak Češi a také Slováci dokážou rozumět rozdílným výrazům a zrádným slovům v česko-slovenském kontextu. Navazuje tedy na závěry Jany Svobodové, které její výzkum potvrzuje.

LIMITY PRÁCE

Tato magisterská diplomová práce se snaží využít všechny dostupné prostředky k tomu, aby bylo stanovené téma pojato co nejkomplexněji, nicméně určité okolnosti a vlivy tuto práci limitují.

V první řadě jde o téma, které je poměrně specifické svým úzkým vymezením na používání slovenštiny výhradně v českých televizích. Vzhledem k tomu je obtížné navazovat na již proběhlé výzkumy a jejich poznatky, jelikož žádný dosavadní výzkum se nekoncentroval přímo na tuto problematiku. Většina z nich se zabývá problematikou slovenštiny na českém území všeobecně, snaží se analyzovat tento fenomén v rámci každodennosti, nebo se slovenštině v médiích věnují pouze okrajově. Soustředí se především na percepční bilingvismus v česko-slovenském kontextu a na lingvistickou podobnost obou jazyků. Čerpat ze znalostí z dosavadního bádání lze tedy ne zcela přímo, ale je třeba s těmito poznatky pracovat spíše kontextuálně.

Určitou komplikací je také interdisciplinarita zvoleného tématu. Nejde o téma čistě mediální, ale o téma, které je třeba kombinovat s teoretickými východisky sociolingvistiky a které se také dotýká právní roviny. Je tedy třeba neupínat se pouze na teoretické koncepty známé v mediálních studiích, ale pronikat i do oblastí sociolingvistiky a práva, které nejsou mým studijním oborem.

V rámci praktické části diplomové práce, tedy v rámci samotného kvalitativního výzkumu, byla omezení spjata se samotnými respondenty. Polostrukturované hloubkové rozhovory bylo třeba vést s herci, moderátory, režiséry a dalšími lidmi, kteří jsou povětšinou mediálně známými tvářemi, tudíž bylo těžké shánět oficiální a relevantní kontakty. Pokud se tento krok vydařil, bylo dále nutné, aby daná osoba souhlasila a byla ochotná se rozhovoru zúčastnit. Některé osoby bohužel nereagovaly, jiné odmítly z důvodu nezájmu či pracovního vytížení. Další sice souhlasily, ale z důvodu vzdálenosti nebylo možné rozhovor v dané časové periodě uskutečnit. V některých případech pro změnu nemohla délka rozhovoru vzhledem k pracovním povinnostem přesáhnout půl hodiny, což se někdy odrazilo v hloubce rozhovoru, nebo se rozhovor uskutečňoval na veřejných místech s poměrně velkým ruchem. V případě rozhovoru s Adelou Banášovou a Martinem Rauschem bylo z důvodu velkého pracovního vytížení rozhodnuto, že namísto osobního hloubkového rozhovoru bude rozhovor modifikován a proveden elektronickou formou prostřednictvím e-mailu. Nebylo tak možné flexibilně reagovat a klást doplňující otázky, nicméně šlo o důležité respondenty, které by bylo jen stěží možno nahradit někým srovnatelné úrovně a pozice, proto byla tato elektronická

forma považována jako akceptovatelná. I vzhledem k některým omluvám či nezájmu bylo někdy obtížné zajistit respondenty v rámci určitého žánru či televizní stanice.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. MEDIÁLNÍ ORGANIZACE

Tato kapitola se v rámci mediálních studií zabývá v kontextu tématu magisterské diplomové práce vymezením pojmu mediální organizace, specifikací a popisem televizní organizace, uvedením všech českých televizních stanic a také popisem teoretických rozdílů mezi veřejnoprávními a komerčními televizními stanicemi.

Následně se bude kapitola věnovat struktuře v televizní organizaci. Bude popsáno, jaké pracovní pozice se podílí na chodu televizní organizace nebo na tvorbě mediálních obsahů a jaké jsou jejich povinnosti i pravomoce.

Kapitola se dále zaměřuje na samotné fungování televizních organizací. Důraz bude kladen na faktory, které ovlivňují tvorbu a podobu mediálních obsahů a všeobecně na mediální logiku, kterou se mediální organizace řídí.

1.1 Co je mediální organizace?

Nežli se zaměříme přímo na televizní organizace, je třeba charakterizovat, co je to nadřazená organizace mediální. Mediální obsahy se totiž neobjevují ve vakuu, ale mechanismus jejich vzniku se dá popsat jako komplexní proces produkce, který probíhá právě v mediálních organizacích s vlastní strukturou, organizací a cíli. Pojmem mediální organizace se zabývá mnoho autorů, kteří přichází s vícero definicemi a přístupy.

Irena Reifová (2004, s. 174) uvádí, že mediální organizace je „*konkrétní jednotka instituce médií*“. Ta představuje „*takové prostředí, jehož vlastnosti determinují podmínky vzniku mediálních obsahů*“. Dále uvádí, že „*mezi nejpodstatnější podmínky ovlivňující registraci událostí a jejich zpracování na zprávy či jiné mediální obsahy představují ekonomické zájmy mediálních organizací, mediální rutiny, dělba práce v mediálních organizacích, časový harmonogram práce mediálních organizací⁵ a cíle mediálních organizací*“. Mediální organizace pak podle Reifové lze na základě jejich zaměření, a z něho vyplývající různorodosti cílů, binárně klasifikovat na veřejnoprávní, které se orientují na veřejný zájem, a komerční, které jsou motivovány ziskem.

Jan Jiráček a Barbara Köpplová (2003, s. 74) definují mediální organizace jako struktury lidí, kteří „*určitou činnost přímo provádějí a podílejí se různou měrou na konečné podobě produktu*“. Autoři dále uvádí, že mediální organizace mají vlastní byrokratickou strukturu výrobních postupů, které ke zhotovení výrobku vedou. Mediální organizace tedy jsou „*složitě*

---

⁵ Například periodicitu

organizační celky s propracovanou hierarchií odpovědnosti a pravomocí a s vysokou dělbou práce“.

Tomáš Trampota (2006, s. 48) mluví o mediální organizaci jako o faktoru, který přímo ovlivňuje podobu mediálních obsahů. Říká, že *„to, jakým způsobem jsou události vybírány a zpracovávány do zpráv, je výrazně ovlivněno individualitou redaktora i mediální organizace a ustavenými pravidly jejího fungování. Na tvarování každé zprávy se tak mohou podílet hodnoty, vzdělání a představy konkrétního redaktora, který událost přepracovává ve zprávu.“* V důsledku je to však právě mediální organizace, která rozhoduje, koho zaměstná, a která kontroluje, zda tito zaměstnanci vykonávají svoji práci v souladu s vnitřní filozofií a postupy dané mediální organizace.

K mediálním organizacím tak lze přistupovat v rámci užší a širší definice. V rámci užší definice je mediální organizací konkrétní provoz typu redakce, filmového ateliéru, televizní stanice a podobně. Důraz je zde kladen na organizaci procesu výroby jako takové. V rámci širší definice jsou mediální organizace vnímány v plurálu jako sociální instituce, která je součástí širších sociálních dynamik. Tato interakce se sociálním okolím může nabývat podoby závislosti (na vlastnících či finančních prostředcích), vzájemné spolupráce (kooperace s politickými stranami) či konfliktu (mediální organizace proti politickým silám).

Jelikož jsou mediální organizace součástí širších sociálních dynamik, nemají možnost vymanit se z vlivů ze strany společnosti. Kvůli tomu jsou neustále manipulovány třemi základními vlivy, které koexistují souběžně a v rámci kterých se mediální organizace snaží ve vlastním zájmu vytvořit určitou symbiózu. Jde o vlivy politické, ekonomické a sociokulturní. Politické vlivy mají formu regulace, která může být vnější i vnitřní. Vnější regulací jsou míněny například státní zákony, tou vnitřní poté kodexy a etická pravidla, která si nastavují samy mediální organizace. Ekonomické vlivy se projevují formováním pravidel podnikání, které určitým způsobem limitují nezávislost mediálních organizací. V neposlední řadě se jedná i o vlivy sociokulturní, které v sobě nesou historicky formovanou představu o společenské roli médií. Přirozeně vymezují fungování médií a přenáší hodnoty, které jsou na média navázány. Důležité je zmínit, že mediální organizace jsou na těchto systémech závislé a zároveň jsou i tyto systémy závislé na mediálních organizacích, které mají tendenci udržovat status quo.

1.1.1 Mediální systém v České republice

Teorie Daniela Hallina a Paola Mancini s názvem „Comparing Media Systems: Three models of Media and Politics“ se snaží kategorizovat mediální systémy v různých zemích

světa v rámci politicko-ekonomických podmínek. Vytváří tři základní modely, z nichž mediální systém České republiky spadá do severo/středoevropského neboli demokraticko-korporativistického modelu⁶ (Hallin-Mancini 2004, s. 97).

Sem spadají silné sociální státy s významnými zásahy státu do ekonomiky. Ve vysílání jsou přítomny systémy politiky, ale mediální organizace mají podstatnou autonomii. I zde dochází k silné profesionalizaci, ale autoregulace je institucionalizována. Do mediálního systému silně intervenuje stát, avšak s ochranou svobody slova. Vysílání veřejné služby má silnou pozici.

Tento krátký exkurz do mediálního systému naznačuje, jak vypadá mediální prostředí v České republice. Do médií, především pak těch veřejnoprávních, se odráží politické a ekonomické aspekty státu, které mohou ovlivňovat podobu vysílání, ale na druhou stranu si média udržují určitý odstup a autonomii.

1.1.2 Televizní mediální organizace

Mediální organizace má podle výše uvedených autorů mnoho podob. Může jít o konkrétní redakci, zpravodajský server nebo televizní či rozhlasovou stanici. Tato diplomová práce se zaměřuje výhradně na televizní stanice, přičemž v potaz bere pouze ty, které jsou celoplošné, tedy stanice vysílající na celém českém území.

Organizace jednotlivých televizních stanic se výrazně liší především na základě klasifikace zaměření či cílů a způsobu financování. Jedná se o rozdělení televizních stanic na veřejnoprávní a komerční.

1.1.2.1 Veřejnoprávní televizní stanice

Veřejnoprávní televizní stanice jsou mediální organizace, které vznikly za účelem vykonávání veřejné služby. Reifová (2004, s. 174) uvádí, že veřejnoprávní média „*realizují veřejný zájem naplňováním normativně určené veřejné role médií*“. Mají tedy funkci sociální odpovědnosti, kterou naplňují šířením informací, kontrolou výkonu moci, poskytováním prostoru pro názory veřejnosti a akceleraci veřejného mínění. Další funkcí je podle ní kulturní role, která je reprezentována osvětou, vzděláváním či jazykovou kultivací. Reifová zmiňuje také duševní činnost komunikátorů, čímž se tyto mediální organizace liší od ostatních organizací působících na trhu. Prioritou médií veřejné služby jsou tedy normativní, neziskové cíle s profitem na straně publika a společnosti jako celku (tamtéž, s. 174).

---

⁶ Podrobné informace viz tabulka č.1, č. 2

Reifová (tamtéž, s. 138) dále uvádí, že média veřejné služby jsou zpravidla zřízena zákonem a jejich posláním je poskytovat službu veřejnosti výrobou a vysíláním televizních programů. Přesné poslání jednotlivých médií veřejné služby bývá popsáno ve zřizovacím zákoně, který upravuje nároky na jednání provozovatelů v dané zemi. Mezi hlavní nároky kladené na média veřejné sféry patří *„poskytování nepředpojatého zpravodajství, služby celospolečenským zájmům, péče o komunikativní rovnoprávnost některých menšin, podpora kulturního či právního vědomí, vzdělanosti a poskytování zábavy“* (tamtéž, s. 138). Důležitým rysem médií veřejné služby je jejich ochrana před závislostí na finančních zdrojích. Hlavním zdrojem příjmu tak obvykle bývají poplatky od občanů, které jsou ustanoveny zákonem. Ostatní příjmy, které plynou například z reklamy nebo z vlastní hospodářské činnosti, jsou pouze příjmy doplňkovými (tamtéž, s. 138).

1.1.2.2 Komerční televizní stanice

Komerční televizní stanice jsou mediální organizace, které vznikly za účelem generovat zisk. Reifová (2004, s. 174) uvádí, že i v komerčních mediálních organizacích koexistují funkce, které jsou typické pro veřejnoprávní média, stejně jako veřejnoprávní média obsahují charakteristiky komerčních médií. Rozdíl se ovšem projevuje v intenzitě jednotlivých cílů. Komerční média tak také hrají určitou roli sociální odpovědnosti a udržování kulturní kontinuity, nicméně tyto funkce jsou zastíněny utilitárními cíli, kterými je především finanční zisk s profitem na straně vlastníků a zaměstnanců organizace samotné. Komerční mediální organizace tak mají podobu především *„obchodní činnosti sledující naplňování společenské poptávky a maximalizaci svého zisku. V tomto bodě se nijak neliší od ostatních organizací na trhu“* (tamtéž, s. 174).

Reifová (tamtéž, s. 136) dále uvádí, že ekonomické fungování komerčních televizí je založeno na reklamě, která je hlavním zdrojem příjmů. Reklamou se v tomto smyslu míní prodej vysílacího času inzerentům, respektive prodej budoucí předpokládané pozornosti publika.

Komerční televize tedy nejsou vyloženým opozitem k veřejnoprávnímu vysílání, pouze je kladen důraz na jiné hodnoty. Veřejnoprávní média se v teoretické rovině neohlíží na finanční zisk a snaží se předkládat vyvážený program, který uspokojuje celé spektrum diváků a pomocí kterého je uchováváno a přenášeno kulturní bohatství národa. Snaží se především kvalitně informovat a vzdělávat. Naopak komerční televize jsou orientovány na finanční zisk a jejich hlavním cílem není předávat určité hodnoty, ale vzbudit zájem a být atraktivními.

Z toho důvodu kladou tyto stanice důraz na zábavní pořady a ostatní žánry jsou bulvarizovány.

1.1.3 České televizní stanice

V České republice je v televizní oblasti zaveden duální systém. Vedle sebe tedy koexistují jak televizní stanice veřejné služby, tak stanice komerční. V současnosti existuje pouze jedna veřejnoprávní televizní stanice a mnoho televizních stanic komerčních, které se výrazně liší svojí velikostí a rolí na mediálním trhu. V této kapitole, která stručně popisuje stav audiovizuálního vysílání v České republice, jsou uvedeny pouze ty televizní stanice, kterým byla udělena celoplošná vysílací licence a které vysílají svůj vlastní program.

Roli média veřejné služby na poli televizního vysílání plní **Česká televize**. Vznikla 1. ledna 1992 a navazovala na Československou televizi, jejíž počátky sahají až do 50. let minulého století. Česká televize (stejně jako Slovenská televízia) se od Československé televize oddělila v rámci federalizace médií a po rozpadu Československa se stala hegemonním představitelem televizního vysílání veřejné služby. Do roku 1970 vysílala pouze na jednom kanálu, poté přibyl kanál ČT2. V roce 2005 se Česká televize rozrostla o zpravodajsko-publicistický kanál ČT24 a o rok později vznikl i sportovní kanál ČT4, který byl v roce 2012 přejmenovaný na ČT Sport. V roce 2013 začal vysílat také dětský kanál ČT Děčko a kulturní kanál ČT Art. Česká televize tak momentálně vysílá na šesti specializovaných kanálech.⁷

Jako vůbec první soukromá televize zahájila v roce 1993 vysílání Premiéra TV, která sice začala vysílat regionálně, ale už v roce 1994 rozšířila své vysílání celoplošně. Od roku 1997 pak nese nynější název **TV Prima** a spadá pod skupinu **FTV Prima**. Podle oficiálního webu jde o televizi „určenou pro všechny diváky, kteří se chtějí dobře pobavit a u televize si užít tu nejlepší zábavu pro celou rodinu. Vysílací schéma tvoří zpravodajství, publicistika, filmy, původní a zahraniční seriály, dokumentární i zábavné pořady.“⁸ TV Prima momentálně vysílá na čtyřech specializovaných kanálech. Od roku 2009 vysílá zábavní kanál Prima COOL, který se orientuje především na -náctileté diváky. O dva roky později přibyl kanál Prima Love, který je zaměřený na ženské publikum. V roce 2012 začal vysílat kanál Prima Family, který byl o rok později přejmenován na Primu. Ve stejném roce pak začal vysílat i nejmladší kanál Prima ZOOM, který je specializovaný na dokumentární filmy především ze zahraniční provenience.

⁷ <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/zakladni-informace-o-ct>

⁸ <http://www.iprima.cz/o-spolecnosti>

TV Nova společnosti **CET 21** začala vysílat v roce 1994 jako druhá soukromá televize v České republice a brzy si vydobyla pozici dominující televizní skupiny se sledovaností přesahující 50 % obyvatelstva (Osvaldová – Halada 2004, s. 191). V roce 2016 byla opět nejsledovanější českou televizní stanicí. Portál o médiích MediaGuru (2016, online) uvedl, že v kategorii diváků starších patnácti let si TV Nova udržela dlouholeté prvenství, když její kanály dosáhly sledovanosti 30,7 %, což bylo ale letos pouze o tři setiny více než sledovanost České televize. TV Prima poté ztrácela celých 10 %. Od roku 2002 bylo zahájeno vysílání sportovního kanálu Galaxie Sport, který byl v roce 2008 přejmenován na nynější Nova Sport.⁹ Na konci roku 2008 začal vysílat kanál s názvem Nova Cinema, který se orientuje především na filmové tituly v širokém žánrovém záběru.¹⁰ V roce 2012 začal vysílat kanál Fanda, který se zaměřuje na mužské publikum s vysíláním akčních, kriminálních či sci-fi filmů, seriálů a sportu.¹¹ Ve stejném roce se přidal další kanál Smíchov, který vysílá především pořady komediálního žánru.¹² O rok později vznikl další kanál Telka, který vysílá seriály a pořady z archivu stanice Nova.¹³ V roce 2015 přibyl druhý sportovní kanál Nova Sport 2. Zajímavostí je, že oba sportovní kanály vysílají nejen pro Českou republiku, ale i pro Slovensko. Z toho důvodu oba vysílají v češtině i slovenštině. Nejnovějším, a zároveň nejspecifičtějším kanálem je Nova International, který vysílá na Slovensku a je mezinárodní verzí české stanice TV Nova. Vysílání přinese obdobné vysílací schéma jako stanice TV Nova, se všemi pořady vlastní produkce. Skupina Nova tímto krokem podle MediaGuru (2015, online) „reaguje na situaci, kdy se na Slovensku obsah kanálů skupiny Nova šíří i přes nesouhlas provozovatele a bez patřičných vysílacích práv. Situace ale trápí i slovenské vysílatele, kterým české stanice odebírají tržní podíl. České televize mají na slovenském trhu výrazný podíl, tvoří čtvrtou nejsilnější skupinu vedle skupin Markíza, Joj a RTVS.“ Podobné kroky provedla opačným směrem i Markíza, která nabízí českým divákům v Česku nový kanál Markíza International (tamtéž, online).

TV Nova a TV Prima svojí sledovaností jednoznačně zastiňují další komerční televizní skupiny, které na českém trhu působí. Přesto třetí nejvlivnější skupina **Barrandov Group** zaznamenala podle MediaGuru (2015, online) se sledovaností 5,5 % na rozdíl od TV Nova a TV Prima pozitivní růst sledovanosti. Alternativou ke stávajícím komerčním televizím se snaží být TV Barrandov, která zahájila své vysílání v roce 2009. V cílové skupině dětí 4–9

---

⁹ <http://www.digizone.cz/clanky/zitra-v-osm-hodin-rano-skonci-galaxie-sport>

¹⁰ <http://cinema.nova.cz/clanek/nova-cinema/o-nas>

¹¹ <http://www.mediar.cz/nova-spusti-svuj-paty-kanal-fanda-ma-vysilat-jen-na-satelitu-a-v-kabelech>

¹² <http://www.digizone.cz/clanky/startuje-smichov-ctvrty-neplaceny-kanal-novy-kde-vsude-ho-naladite>

¹³ <http://www.mediaguru.cz/2013/02/telka-zahaji-22-unora-prinese-vyber-nejlepsich-poradu-tv-nova>

let byla dokonce nejsledovanější televizí v České republice.¹⁴ Medimania (2015, online) uvádí, že v roce 2015 TV Barrandov spustila další tři kanály. Kino Barrandov se zaměřuje na filmovou tematiku, Barrandov Plus je kombinovaný dokumentární a dětský kanál a na hudbu se orientuje Barrandov Muzika.

Dalším komerčním hráčem na českém televizním trhu je společnost **Atmedia**, která podle MediaGuru (2015, online) pokrývá 3,2 % sledovanosti. Pod Atmedia spadá mnoho stanic, mezi kterými je například AXN, CS Film, CS Mini, Film+, Horor Film, Kinosvět, Minimax, Slušnej kanál, Sport 1, Sport 2, Šlágr TV či TV Paprika.¹⁵

Poslední výraznou skupinou na českém trhu je **MAFRA**, která vlastní televizní stanici Óčko. Ta začala vysílat v roce 2002, zpočátku pod názvem Stanice O, a zaměřuje se na hudbu pro mladou generaci. Většinu vysílání tvoří hudební videoklipy, přes den se program věnuje domácí i zahraniční populární hudbě, k večeru spíše na starším písničím. Stanice dává prostor i menšinovým hudebním žánrům a součástí vysílání jsou také přímé přenosy či záznamy koncertů a hitparády¹⁶ V roce 2013 začal vysílat také kanál Óčko Gold, který se zaměřuje na největší hity 60. až 90. let, a to jak z české a slovenské hudební scény, tak i od mezinárodních interpretů. Cílí na ženy i muže od 35 let.¹⁷ Ve stejném roce byl spuštěn i další kanál Óčko Express, který přináší to nejlepší ze současné hudby napříč žánry, pokrývá ale pouze 54 % populace České republiky.¹⁸

V roce 1994 tedy zanikl monopol České televize a o televizní prostor se začaly dělit stanice veřejnoprávní i komerční. V posledních letech díky technologickému pokroku vzniklo mnoho stanic, které jsou úzce specializované a které mají rozličné cíle. Některé plní funkci služby veřejnosti, jiné se snaží generovat především zisk. Na jedné straně zde máme stanice, které jsou svázané zákony a nařízeními a které jsou pozorně sledovány širokou veřejností, na druhé straně pak menší stanice, které stojí na pomyslné periferii a kterým je dopřána mnohem větší svoboda, což se může projevit i v jazykové otázce.

1.2 Struktura televizní organizace

Jak již bylo uvedeno výše, mediální obsahy nevznikají nahodile a ve vakuu, ale jsou vytvářeny plánovaně mediálními organizacemi, které mají svoji pevnou vnitřní strukturu a hierarchii. Cílem této kapitoly není popsat komplexní struktury a vztahy v televizní

---

¹⁴ Především díky bloku pro děti s názvem Animáček. Od roku 2013

¹⁵ <http://www.atmedia.cz/index.htm> [5.2.2016]

¹⁶ <http://ocko.tv/ocko/>

¹⁷ <http://ocko.tv/press/ocko-chysta-nove-kanaly-do-rodiny-8a0542c5.html>

¹⁸ <http://ocko.tv/ocko-expres/>

organizaci, neboť by se s ohledem na všechny kontexty a vlivy stala vyčerpávajícím popisem, ale popsat jednotlivé pracovní pozice, které se na vytváření mediálního produktu podílejí, a uvést, jaké jsou jejich povinnosti a pravomoce. Kapitola by tak měla napomoci pochopit, kdo všechno může mít vliv na problematiku používání slovenského jazyka v českých televizích.

V rámci struktury mediálních organizací Pamela Shoemakerová a Stephen Reese (1996, in Trampota 2006, s. 54) uvádí, že *„médiá mají obdobnou byrokratickou charakteristiku jako jiné organizace – je rozdělena odpovědnost, autorita je strukturována, [...] Existují frakce, mocenské boje a také ambiciózní šplhouni.“* Odborná terminologie označuje mediální organizaci jako organizaci úrovnovou. Tomáš Trampota (2006, s. 53) říká, že *„zprávy vznikají ve většině případů jako výsledek činnosti velkých mediálních organizací se složitou vnitřní hierarchií, s dělbou rolí a odpovědnosti“*. Tyto mechanismy organizační struktury, profesních norem a etiky zabraňují novináři¹⁹ nekontrolovaně promítat do obsahu své názory a postoje. Každý novinář zpravidla ví, jaké jsou jeho pravomoce v rámci organizace, komu bude jeho práce postoupena a která kritéria na podobu mediálního obsahu daná mediální organizací uplatňuje (tamtéž, s. 52).

Podle Shoemakerové a Reeseho (1996, in Trampota 2006, s. 53) jsou zásadní dvě základní otázky, a to jakou míru svobody má mediální organizace ve vztahu k okolní společnosti a jaká míra svobody je poskytována uvnitř samotné organizace a také do jaké míry je výsledný produkt ovlivňován organizačními rutinami. Tyto otázky vytváří *„trvalé napětí mezi omezením a autonomií, mezi rutinní produkcí a kreativitou, komercí a uměním, byrokracií a individuální svobodou“* (tamtéž, s. 53). Na těchto pomyslných osách se práce redaktora v mediálních organizacích pohybuje, přičemž se může lišit míra svobody pro vykonávání zpravodajské práce či podmínky různých redaktorů v rámci jednoho média.²⁰

Ve většině mediálních organizací rozlišuje Trampota (tamtéž, s. 53) tři základní úrovně hierarchie:

- **vrcholný management** – generální ředitel, Rada České televize, ředitel programu, ředitel techniky, ředitel výroby, obchodní ředitel, finanční a provozní ředitel
- **střední management** – šéfredaktoři, editoři, manažeři (inzerce), režiséři
- **přední linie** – redaktoři, moderátoři, komentátoři, kameramani

---

¹⁹ Nebo jiným zaměstnancům mediální organizace, např. moderátorům či komentátorům

²⁰ Trampota zmiňuje, že je to častý případ profesně starších redaktorů a novinářských hvězd, které se mohou těšit větší míře svobody v rámci organizace

Trampota dále zmiňuje (tamtéž, s. 53), že „každá úroveň a role, které zahrnuje, představuje odlišné představy o zprávách²¹, jež vyplývají z obsahu rozdílných rolí, jejich cílů a odpovědnosti. Platí, že čím výše v hierarchii, tím více převládá představa o zprávách jako o obchodní komoditě, která se musí prosadit na trhu příjemců.“ Pohled na mediální produkty se tak může diametrálně lišit perspektivou jednotlivých profesí mediální organizace na základě jejich cílů a pracovní kultury. Podle Engwalla (tamtéž, s. 53-54) můžeme nalézt v každé mediální organizaci tyto čtyři druhy pracovních kultur, které se vzájemně prolínají a mezi kterými často dochází ke konfliktu:

- **zpravodajsky orientovaná** – nositelem jsou redaktoři podílející se na shromažďování a zpracovávání zpráv
- **politicky orientovaná** – záležitost redakčního vedení a významných politických korespondentů
- **ekonomicky orientovaná** – záležitost inzertního oddělení, ale také šéfredaktora/ředitele zpravodajství atd., kteří jsou zodpovědní za ekonomickou prosperitu média
- **technicky orientovaná** – souvisí s řešením výrobních problémů a s profesemi, které se starají o komunikační technologii a technickou kvalitu sdělení

Strukturu mediální organizace popsal také Stephan Ruß-Mohl (2005, s. 153). Uvádí, že v čele mediální organizace stojí obvykle vydavatelství či ředitel. Zdůrazňuje však, že stále častěji je mediální subjekt součástí nějakého koncernu, a je tudíž řízen koncernovou centrálou a spravován jako tzv. profit center, kdy je management oddělen od novinářské práce. Na vedení mediální organizace jsou napojena další oddělení: právní, experti na public relations, asistenti, koordinátoři a další. Ruß-Mohl dále uvádí pět pilířů tiskových médií: **redakce, technika, distribuce, inzertní oddělení a správa.**²² V případě televizních organizací logicky odpadá distribuce, za kterou zpravidla odpovídá technické oddělení.

V rámci struktury mediální organizace se jednotlivé pracovní pozice výrazně liší mírou svobody. Jirák a Köpplová (2003, s. 78) uvádí, že jde o rozměr svobody vůči společnosti i v mediální organizaci samé. „*Mediální organizace se musí neustále vyrovnávat s celou řadou vazeb projevujících se uvnitř jednotlivých organizací a mezi organizací a dalšími organizacemi či prostředím, v němž působí. Volnost v rozhodování o konečné*

²¹ Nebo mediálních produktech všeobecně

²² Viz graf č. 2 a dále graf č. 3 a 4, který zobrazuje organizační strukturu České televize

podobě produktu je tak omezena řadou vnějších i vnitřních vlivů“ (tamtéž). Zmiňují, že „mediální produkce je založena na propracované a přísně hierarchizované dělbě práce“, přičemž „profese podílející se na jednotlivých pracovních úkolech mají v organizaci rozdílné postavení a rozdílnou míru svobody“ (tamtéž). Jednotlivé profese nebo dokonce jednotliví zaměstnanci disponují různou mírou pracovní autonomie, tedy tvůrčí svobody. Volnější ruku mají filmové a televizní hvězdy, známí moderátoři diskuzních pořadů či političtí komentátoři nebo někdy také služebně starší kolegové. Naopak příliš tvůrčí svobody se nedostává méně viditelným kolegům (tamtéž).

Následné podkapitoly přiblíží strukturu televizních organizací podle pěti výše uvedených pilířů Ruße-Mohla a popíší, jakou náplň práce a pravomoce mají jednotlivé profese s tím, že důraz je kladen jen na ty pozice, které mohou mít vliv na problematiku slovenštiny ve vysílání.

1.2.1 Management

Špičku mediální organizace tvoří management. Nejvyšší pozici zastává **generální ředitel**, který řídí celou organizaci a vytváří strategii a politiku směřující ke stanoveným cílům. Během své činnosti musí vyhodnocovat finanční a další analýzy týkající se činnosti firmy. Schvaluje finanční rozpočty a rozhoduje v marketingové, obchodní i výrobní politice firmy. Dále řídí, kontroluje a koordinuje výsledky práce vrcholového managementu.²³ Širší management poté tvoří **ředitelé jednotlivých divizí** – finanční a provozní ředitel, ředitel programu, ředitel vývoje pořadů a programových formátů, ředitel výroby, ředitel techniky, ředitel marketingu a další. Pod těmito řediteli působí **vedoucí podřízených úseků**. Management tvoří také ředitelé jednotlivých televizních studií, pakliže jimi mediální organizace disponuje.

Mezi úseky generálního ředitele spadá například obchod, komunikace a public relations, řízení lidských zdrojů či nová média. Chod mediální organizace by nebyl možný bez ekonomických a provozních úseků. Další úseky se orientují na výrobu či skladbu programu. O tu se stará **programový dramaturg**.

1.2.2 Redakce

Redakce jsou většinou organizovány klasicky lineárně, kdy v čele stojí vedoucí a jeho zástupce, kteří se zodpovídají šéfredaktorovi (Ruße-Mohl 2005, s. 153). **Šéfredaktoři**

---

²³ <http://www.prace.cz/poradna/encyklopedie-profesi>

jednotlivých redakcí pak podléhají ředitelovi daného úseku²⁴. V minulosti šéfredaktor představoval metaforického „lodivoda na můstku státní lodi“, který reprezentoval redakci navenek. Postupem času se však ze šéfredaktorů stali manažeři, kteří pod jednu střechu spojují publicistickou a ekonomickou stránku. Ruß-Mohl (tamtéž, s. 152) uvádí, že „v ideálním případě mají vizi, ale přesto umí počítat, stát nohama na zemi a především nikdy neztratí ze zřetele svoje publikum“. Šéfredaktor je nejvýznamnějším redakčním pracovníkem, který odpovídá za vysílaný obsah a za chod redakce. Dohlíží na to, aby se mediálním obsahem neporušovaly zákonem chráněné zájmy společnosti, organizací a občanů. Odpovídá za pečlivé prověření pravdivosti a původu každé informace. Plní veřejnou službu v oblasti informování společnosti, proto by měl ovládat i principy novinářské tvorby (individuální i kolektivní), kterou pomáhá koordinovat.²⁵

V rámci televizních organizací hrají důležitou roli **moderátoři**, kteří se stávají tvářemi dané televizní stanice. Moderátora coby součást masové komunikace vnímáme jako osobnost, která zastupuje v daném vysílání televizní kanál. V zájmu tohoto kanálu komunikuje s divákem. Je důležitým komunikačním, informačním a bavicím subjektem, jehož masový recipient často vnímá jako objekt pozornosti a zájmu. Je redaktorem, tvůrcem i realizátorem. V relaci vystupuje nejen jako autor materiálů, ale i jako průvodce pořadem, který jednotlivé materiály podle potřeby spojuje a komentuje.²⁶ Z toho důvodu se jim ve Spojených státech říká „anchors“ (kotvy). Moderátory je pořad ukotven, pro publikum jsou identifikátory programu. Jejich nejdůležitějším znakem je autorita, zdravý rozum a schopnost dávat věcem řád a smysl (Ruß-Mohl 2005, s. 143).

Specifickou pozicí, která je spjatá především se sportem, je poté **televizní komentátor**, který zpravidla živé televizní přenosy doplňuje o poutavý a profesionální komentář, kterým danou událost přibližuje divákům, přičemž často uvádí i kontextuální informace a emotivnější projev je obvykle tolerován, ne-li vyžadován jako přidaná hodnota komentování.

1.2.3 Výroba

Televizní organizace také vytváří a vyrábí své programy. Nejde pouze o zpravodajství a publicistiku, které vytváří příslušné redakce, ale také o formáty od seriálů až po reality show. V koprodukcí s televizní organizací jsou poté natáčeny také celovečerní filmy.

---

²⁴ Například úseku zpravodajství

²⁵ <http://mediagram.cz/ostatni-predmety/lide-v-mediich-a-jejich-prace>

²⁶ tamtéž

Důležitou roli v tomto procesu hrají **producenti**, kteří jsou fyzickou či právní osobou a kteří mají za úkol starat se o svěřenou televizní produkci, a to především finančně, včetně pokrytí prvotních nákladů na vznik uměleckého díla a dostatečné propagace.

Další důležitou pracovní pozicí je **kreativní producent**. Ten má za úkol „*najít pořad, který přiláká publikum, a zároveň ho vyrobit za rozumné peníze*“.²⁷ Milan Kruml (2013, online) tvrdí, že by měli dodávat co nejlepší objednaný obsah a zároveň přicházet s vlastními návrhy, nabízet nové formáty, vyvíjet projekty, které jsou buď zcela nové a unikátní, nebo inovovat stávající pořady.

Na výrobě se velkou měrou podílí také **scénárista**, který píše scénáře filmů či televizních seriálů a pořadů. Scénář obsahuje popis postav a děje, respektive jeho jednotlivých záběrů a v přímé řeči přesně uvádí, co říkají jednotlivé postavy. Vlastním sepsáním scénáře jeho práce nekončí, dále spolupracuje s režisérem a podle jeho požadavků scénář modifikuje.

Důležitou roli při tvorbě mediálních produktů hraje **režisér**. Jeho úkolem je řídit práce při uměleckém ztvárnění scénáře. Vybírá umělce pro jednotlivé role, probírá je s nimi, přičemž vychází ze scénářů, na jejichž tvorbě se také někdy podílí. Filmový režisér řídí natáčení filmů, režisér televizního vysílání koordinuje vysílání jednotlivých pořadů příslušné televizní stanice, aby byly v souladu s programem, řídí zařazování reklam a řeší nutné změny programu. Existuje také režisér dabingu, který řídí namluvení zahraničních filmů, televizních seriálů, naučných pořadů a dalších děl českými herci a umělci a koordinuje všechny složky dabingu.²⁸

V neposlední řadě je třeba zmínit také **herce**, bez kterých by se vytvoření televizního produktu značně komplikovalo. Televizní či filmový herec je specifický v tom, že svůj herecký výkon podává ve fragmentech, s mnoha intervaly a často v převráceném pořadí. Zvláštní kapitolu tvoří dabingoví herci, přičemž podstatou dabingu je přetlumočení cizojazyčného audiovizuálního díla nahráváním slov v určeném jazyce k obrazové složce tohoto cizojazyčného díla tak, aby se pohyby rtů osob vystupujících v díle přibližně shodovaly s nahrávanými slovy nebo aby nahrávaná slova zazněla alespoň přibližně tehdy, když mluví také osoba vystupující v díle.²⁹

---

²⁷ http://kultura.zpravy.idnes.cz/michal-reitler-rozhovor-082-/filmvideo.aspx?c=A151112_172327_filmvideo_ts

²⁸ <http://www.occupationsguide.cz/cz/povol/povolani.aspx?Par=619.htm>

²⁹ <http://mediagram.cz/ostatni-predmety/lide-v-mediich-a-jejich-prace>

1.2.4 Technika a inzertní oddělení

Tyto zbývající složky organizace, které uvedl Ruß-Möhl, jsou zaměřeny na technický chod organizace a na inzerci s reklamou. Do technické složky jsou řazeni například osvětlovači, kameramani, zvukaři či vedoucí mezinárodní technické koordinace. Do inzertního oddělení zase můžeme zařadit lidi, kteří se zabývají inzercí a reklamou. Nicméně lidé na těchto pozicích by neměli mít žádný vliv na problematiku užívání slovenštiny ve vysílání. Z toho důvodu není technické a inzertní oddělení pro tuto práci rozhodující a nebude tedy dále rozvedeno.

1.3 Fungování mediální organizace

Jak již bylo výše uvedeno, mediální organizace jsou protkané vnitřními a vnějšími vazbami, které se navzájem ovlivňují, doplňují či stojí ve vzájemném konfliktu. Tvorba mediálních obsahů je proces, který je ovlivňován mnoha vlivy, a tato kapitola se bude snažit tento složitý proces popsat tak, aby bylo možné zjistit, co všechno může rozhodovat o konečné podobě mediálních obsahů.

1.3.1 Vlivy na tvorbu mediálních obsahů

Pamela Shoemakerová se Stephenem Reesem popsali faktory ovlivňujících obsah, který lze shrnout do pěti základních principů (McQuail 2009, s. 286):

- **Mediální obsah odráží společenskou realitu** (masová média jako zrcadlo společnosti)
- **Obsah je ovlivněn socializací a postoji mediálních pracovníků** (přístup soustředěný na komunikátora)
- **Obsah je ovlivněn mediálně-organizačními rutinami**
- **Obsah je ovlivněn společenskými institucemi a silami**
- **Obsah je funkcí ideologických pozic a upevňuje status quo** (hegemonický přístup)

Shoemakerová s Reesem (1996, s. 57) k prvnímu bodu uvádí, že mediální obsah ze společnosti a kultury přejímá základní vzorce, umocňuje je, rámuje je a vrací je zpátky publiku. Média tak zavádí vlastní logiku ve vytváření symbolického prostředí. To znamená, že pokud se rozhodneme, že je potřeba určitým způsobem kulturu změnit, adaptovat či zlepšit, mediální obsahy mohou být použity jako hybatelé tohoto procesu.

Autoři (tamtéž, s. 63–102) se dále zabývají tím, jaký vliv mají na mediální obsah individuální charakteristiky komunikátorů. Zaměřují se na pohlaví, původ, sexuální orientaci, vzdělání, dále na osobní postoje, hodnoty a přesvědčení a v neposlední řadě na profesní a etické role. Dochází k závěru, že všechny tyto charakteristiky a vnitřní postoje určitým způsobem ovlivňují podobu mediálních obsahů. Odrážet se to může například v preferenci některých témat nebo ve stylu, jakým je o daných věcech informováno.

Důraz kladou autoři na mediálně-organizační rutiny. Jak řekl německý sociolog Karl Mannheim (tamtéž, s. 100), „*striktně řečeno je nekorektní říct, že jedinec myslí. Korektnější by bylo spíše tvrdit, že jedinec se podílí na rozvíjení myšlenek, které jiní vymysleli už dříve.*“ Jinými slovy lidé jsou společenskými bytostmi, které žijí a pracují podle vzorů a šablon, které sami nevytvořili, které už byly stanoveny před nimi. Používají stejný jazyk jako ostatní v kolektivu, myslí stejně jako jejich kolegové. Naučili se a přijali za své způsoby, kterými stereotypně reagují na podobné situace, a díky těmto rutinám se snáze orientují ve svém pracovním prostředí a lépe zvládají tlaky, především pak časové. Stejně tak se díky zaběhlým rutinním procesům v obsazích lépe orientuje divákům, jimž je pravidelně servírován podobně zpracovaný obsah, který je jen modifikován na základě proměnných³⁰ (tamtéž, s. 132).

Vliv na obsah ale podle autorů mají i společenské instituce, které stojí mimo mediální organizace (tamtéž, s. 166). Odvolávají se na novinového sloupkaře Mika Kelleyho, který ilustroval, jak se novináři, kteří jsou zprvu plni idealismu a optimismu, střetávají s krutou realitou, když zjišťují, že dělají práci, které rozumí jen hrstka lidí, ale kterou kritizují téměř všichni. Novináři a mediální organizace jsou pod neustálou palbou kritiky publika a různých společenských institucí³¹. Důležité je si uvědomit, že mediální obsah netvoří pouze samotné mediální organizace, ale do jeho podoby se promítají i vize a tlaky různých společenských institucí, které mediální organizace nutně potřebují pro svoji existenci. Důvodem jsou zdroje informací, které poskytují různé zájmové skupiny či PR kampaně, zdroje příjmů, které poskytují inzerenti a publikum a významnou roli hrají i další společenské instituce, jako například vláda a ekonomické a technologické prostředí (tamtéž, s. 166). Autoři přikládají největší váhu vládnímu a ekonomickému kontextu. Uvádí, že ačkoliv v některých zemích stát kontroluje média méně, přesto všechny vlády média ovlivňují a dohlíží na ně. Nejčastější podobou jsou zákony a regulace, pomocí kterých je určováno, jaký mediální obsah je přípustný a dovolený. Z hlediska ekonomického poté zdůrazňují, že povaha trhu může někdy

---

³⁰ Příkladem mohou být rutiny o volbách nebo válkách, kdy je jádro zpráv neměnné a modifikovány jsou pouze fakta (válčící strany, politické strany atd.)

³¹ Autoři uvádí například pravicové i levicové strany, zastánce atomových zbraní i jejich odpůrce, konzervativní strany i hnutí za dovození potratů atd. (Shoemaker – Reese, 1996, s. 166)

ovlivnit podobu mediálních obsahů. Jako příklad uvádí velikost trhu a jeho možnosti ekonomického profitu (tamtéž, s. 210).

V neposlední řadě autoři zmiňují ideologický vliv na mediální obsah, přičemž ideologií rozumí „*symbolický mechanismus, který slouží jako kohezní a integrační síla ve společnosti*“ (tamtéž, s. 212). Dochází k závěru, že stejně jako ideologie i zpravodajské paradigma není statické, že je neustále vyjednáváné a prokonzultováné. Obsahuje vzájemně se vylučující hodnoty, jako například redakční rozmanitost versus bezcenné informování. Tyto hodnoty pak musí být adaptovány v závislosti na ideologických požadavcích společnosti. Autoři dále zdůrazňují, že zpravodajské paradigma ani ideologie nejsou vytvářeny přímo, ale jsou tvořeny institucionálními, profesními a kulturními praktikami masových médií. Ideologie není řízena ze zákulisí prostřednictvím televizních moderátorů, vydavatelů nebo správních rady, spíše vzniká jako přirozený následek toho, jakým způsobem celý systém funguje. Jedná se o skutečný společenský víceúrovňový fenomén, který zastřešuje hierarchii zjištěných vlivů na mediální obsahy (tamtéž, s. 242).

V závěru studie autoři shrnují základní poznatky, z nichž se některé také dotýkají tématu této magisterské práce. Zmiňují například, že z podoby mediálního obsahu lze vyvodit faktory, které ho formovaly. Jako příklad uvádí právě zvolený jazyk³², který nám může přiblížit autorovy postoje, nebo editorova selekce příběhů nám může napovědět mnohé o jeho prioritách. Dále uvádí, že stejné faktory, které ovlivňují podobu zpravodajských obsahů, ovlivňují i podobu obsahů zábavních. Zdůrazňují také fakt, že tyto faktory lze řadit hierarchicky, počínaje faktory makrocharakteristickými a ideologickými a konče faktory mikrocharakteristickými, za které mohou být považovány například právě individuální mediální pracovníci. Dále zmiňují, že rozhodující moc má v mediální organizaci vlastník. Ačkoli podřízení zaměstnanci mají určitý vliv na mediální obsah, je to vlastník, který nastavuje směr a orientaci organizace. V neposlední řadě poté připomínají, že všechna masová média jsou určitým způsobem kontrolována, přičemž je tato kontrola vyvíjena pomocí financování. Pokud jsou média státní, je tato kontrola přímá, pokud jde o média soukromá, projevuje se skrze zákony, regulace, licence, daně a další nepřímé formy ideologické podstaty (tamtéž, s. 252–253).

---

³² V tomto případě se primárně nejedná o volbu jednoho nebo druhého jazyka (angličtiny, nebo francouzštiny), ale o různé vrstvy jazyka v rámci jednoho jazyka (spisovný jazyk versus hovorový jazyk atd.)

1.3.2 Mediální logika

Na faktory vlivu na podobu mediálních obsahů navazuje David Altheid s Robertem Snowem. Autoři uvádí, že existuje řada postupů, které mají vliv na strukturu i způsob zpracování mediálního obsahu a které autoři souhrnně nazývají „mediální logikou“. Jde o pojem, který je velmi často zaměňován právě s mediálními rutinami, ale rozdíl spočívá v tom, že mediální logika zahrnuje i způsob zpracování, tedy styl, organizace materiálu či formát. Jedná se tedy o komplexní gramatiku mediální komunikace, jinými slovy „[...] o soubor nepsaných pravidel a norem určujících, jak má být obsah zpracován a prezentován tak, aby co nejlépe využil charakteristiky daného média a vyhovoval potřebám mediální organizace“ (McQuail 2009, s. 343). Mezi tyto potřeby mediální organizace se mimo jiné řadí i její vnímání potřeb publika. Mediální logika tak vysvětluje editoriální rozhodnutí, způsoby prezentace obsahu nebo výběru zdrojů a zastřešuje dílčí koncepty, k nimž patří například gatekeeping a zpravodajské hodnoty nebo pravidla konkrétních žánrů a formátů sdělení. V rámci této magisterské práce je na konceptu mediální logiky klíčové, že jde o soubor pravidel a norem, které jsou nepsané a tedy je nelze právně vyžadovat. Přesto jsou všeobecně akceptována a aplikována, neboť pomáhají mediálním organizacím naplňovat své stanovené cíle. V rámci mediální logiky tak lze uvažovat o rozhodnutí používat v televizním vysílání češtinu, nebo slovenštinu, jakožto o snaze lépe docílit cílů televizní organizace a naplnit očekávání, která si od dané televizní organizace či přímo daného televizního programu slibují diváci.

2. JAZYKOVÝ MANAGEMENT

Výše jsme se zabývali problematikou slovenštiny v českých televizích z pohledu mediálních studií. Bylo vysvětleno, jak mediální obsahy vznikají a jaké faktory je mohou ovlivňovat. Popsána byla struktura mediálních organizací a pravomoce jednotlivých profesí v nich. Uvedeny byly také rozdíly mezi veřejnoprávní a komerční televizní organizací a detailně byly popsány televizní skupiny působící v České republice.

Abychom ale mohli zkoumat problematiku užívání slovenštiny v českém vysílání, je třeba tyto poznatky propojit s poznatky sociolingvistickými, kterým se bude věnovat tato kapitola. Klíčovou teorií pro porozumění této problematiky je teorie jazykového managementu, kterému se věnuje mnoho autorů.

2.1 Definice jazykového managementu

Jiří Nekvapil a Tamah Shermanová (2013, s. 91) uvádí, že teorii jazykového managementu lze stručně popsat jako „*chování vůči jazyku*“³³. Rámec jazykového managementu předpokládá určitou existenci norem a očekávání v komunikačním prostředí, které různí účastníci používají v různých situacích. Díky těmto očekáváním mohou účastníci produkovat komunikační akty, aniž by se výrazně soustředili na používaný jazyk nebo další aspekty komunikace. Proces managementu začíná teprve ve chvíli, kdy účastník komunikace zpozoruje určité vykojení ze svých komunikačních očekávání, tedy když zaznamená určitý jazykový fenomén, kterým může být například vybočení z normy. V takovém případě účastník začne ihned vyhodnocovat tuto odchylku (pozitivně, negativně či jiným způsobem), zvažuje, jak se svým vyhodnocením naložit, a konečně jak příslušnou úpravu jazyka implementovat do komunikace (tamtéž, s. 91). Jazykový problém vyvstává ve chvíli, kdy účastník zaznamenal odchylku od svých očekávání a vyhodnotil ji negativně. Proces jazykového managementu pokračuje, pokud negativní vyhodnocení odchylky způsobuje změny předcházející promluvy. Účastníci interakce mohou či nemusí navrhnout úpravy svého jazykového vyjádření, což záleží na jejich intelektuálních a dalších schopnostech. Tyto úpravy pak reprezentují aktuální řešení jazykových problémů. Celý proces je zdárně dokončen pouze v případě, že účastníci jsou schopni promítnout své úpravy přímo do jazykového užití. Tato implementace je posledním krokem zdárného cyklu jazykového managementu (Dovalil 2015, s. 365). Zároveň účastníci komunikace nevěnují pozornost pouze tomu, „co se právě stalo“,

---

³³ „Behavior-towards-language“

ale také na tomto základě vyhodnocují, co se stane v následné interakci, a dochází tak k určitému anticipačnímu jazykovému managementu. (Nekvapil – Sherman 2013, s. 91).

Autoři uvádí dva typy jazykového managementu, a to *běžný management*³⁴ a *organizovaný management*³⁵. V prvním případě jde o proces, který probíhá v každodenních komunikacích face-to-face. Příkladem mohou být sebeopravy či opravy ostatních lidí vzhledem k použitému tvaru slova. V druhém případě probíhá jazykový management na úrovni sociálních organizací, který vede k ovlivňování aktuální každodenní komunikace, což může být ilustrováno například zaváděním firemního jazyka v nadnárodních společnostech či stanovováním určitých norem ohledně jazyka používaného v médiích. (tamtéž, s. 91)

Teorii jazykového managementu se zabývá také Vít Dovalil, který na ni nahlíží ve vztahu k evropskému jazykovému právu, a jeho přístup je tak více právnícký. Uvádí, že teorie jazykového managementu se zajímá o to *„jak se s jazykovými problémy zachází a jak je řeší účastníci, kteří je identifikují. Striktní právní řešení jsou očividně pouze částí těchto praktik. Teorie se nesnaží definovat koncept jazykového problému z objektivního úhlu pohledu. Spíše se zabývá faktem, že stejné problémy, které se objevují v interakcích, mohou, ale také nemusí být dvěma odlišnými jazykovými uživateli vnímány jako problém. Tedy, stanovení hranic jazykového problému záleží na samotných komunikačních aktérech, na jejich očekáváních, sociálních kontextech a kruzích, ve kterých jazyk používají.“* (Dovalil 2015, s. 364).

Dovalil ale také dodává, že teorie netvrdí, že jsou všechny jazykové problémy způsobeny okolnostmi na mikro-úrovni interakcí³⁶. Komplikace mohou způsobit také změny v makro-úrovni³⁷. Jako příklad autor uvádí pravopisné reformy uložené institucemi a podpořené prostředky právní regulace, které mohou způsobit zmatky v psaném jazyce na mikro-úrovni, ačkoli uživatelé jazyka nevnímali předchozí pravopisná pravidla jako problematická. Rozhodujícím faktorem je tedy fakt, že uživatelé jazyka se během interakcí neustále střetávají s novými problémy, a to nezávisle na jejich původu (tamtéž, s. 364).

Mira Nábělková koncept jazykového managementu vnímá jako *„celou širokou sféru identifikací a řešení jazykových mikro-problémů i makro-problémů různého typu a v širším slova smyslu vědomé jazykově orientované činnosti, nachází uplatnění i při interpretaci různých stránek a procesů kontaktového soužití jazyků* (Nábělková 2013, s. 60). Jazykový management tak umožňuje sledovat a analyzovat shody či rozpory jednotlivých úrovní jazykového managementu v česko-slovenských vztazích, a to jak kroky jednotlivců při řešení

---

³⁴ „Basic management“

³⁵ „Organized management“

³⁶ Tedy v rámci „basic“ managementu

³⁷ Tedy v rámci „organized“ managementu

vlastních jazykových problémů a jejich předcházení, tak postupy institucionální, které se orientují na koncipování rámců jazykového chování ostatních (tamtéž, s. 60).

2.2 Jazyková ideologie

Pojem jazykového managementu je úzce spjat s pojmem „jazyková ideologie“. Podle Nekvapila se Shermanovou (2013, s. 112) jde o soubor popisných a hodnotících postojů k jazyku, které zároveň přímo či nepřímo vyžadují určité jazykové chování. Jinými slovy jazyková ideologie slouží jako základ pro dílčí normy. Autoři uvádí příklad, kdy „*standardní jazyková ideologie vyžaduje, aby lidé přijali a užívali standardní jazyk jako jedinou možnou správnou verzi jazyka, což samozřejmě způsobuje újmu dalším nestandardním verzím jazyka*“ (tamtéž, s. 90). Na základě provedeného kvalitativního výzkumu s mezinárodními zaměstnanci nadnárodních firem autoři definovali pět jazykových ideologií (tamtéž):

- Těžký/lehký jazyk
- Malý/velký jazyk
- Kompletně rozdílný jazyk
- Škaredý/pěkný jazyk
- Absolutní podřízenost jednoho jazyka

Těchto pět jazykových ideologií lze převzít a modifikovat je na problematiku slovenštiny v českém televizním vysílání. Pro výzkum bude přínosné sledovat, jakou roli tyto jazykové ideologie hrají v procesu rozhodování o tom, zda slovenštinu na českých obrazovkách tolerovat, ačkoli některé postoje k ideologiím lze predikovat již z jazykových výzkumů, které budou uvedeny níže.

2.3 Jazykový management a principy ovlivňující mediální obsah

Pakliže se pokusíme propojit principy, které ovlivňují podobu mediálních obsahů, jak je definovali Shoemakerová s Reesem, s teorií jazykového managementu, můžeme snadněji pochopit, co všechno může ovlivňovat toleranci slovenštiny v českém televizním vysílání.

V první řadě Shoemakerová s Reesem uvedli, že mediální obsah odráží společenskou realitu. Pokud tedy budeme brát televizi jako zrcadlo společnosti, měla by slovenština z televizních obrazovek znít, neboť slovenská menšina je v České republice nejpočetnější. V roce 2011 se ke slovenské národnosti přihlásilo na českém území přes 147 tisíc lidí³⁸ (ČSÚ

---

³⁸ Viz tabulka č. 4

2014, online), přičemž toto číslo je v realitě s velkou pravděpodobností ještě vyšší, neboť v něm nemusí být zahrnuti například někteří slovenští studenti, kteří v České republice přebývají pouze přechodně. Slovenština je tedy v každodenním životě nejzastoupenějším menšinovým jazykem. V českých seriálech či filmech, které se snaží být co nejuvěrohodnější a tedy nést onu roli společenského zrcadla, by proto měla slovenština být alespoň částečně zastoupena.

Autoři dále uvedli, že podoba mediálního obsahu je ovlivněna socializací a postoji mediálních pracovníků. Pozornost je zde soustředěna na komunikátora a na jeho národnost, pohlaví, věk, postoj a další vlastnosti. Podle tohoto faktoru se tedy na výsledné podobě mediálního produktu podílí to, zda ho vytváří Slovák, jak ovládá slovenštinu či češtinu, jaký má vztah ke Slovensku či Česku. A podobně v tomto bodě rozhoduje individuální cítění a představy, které se mohou člověk od člověka lišit.

Podle autorů je obsah vytvářen také na základě mediálně-organizačních rutin. Zaměřeně na otázku užívání jazyka lze tvrdit, že jednotlivé mediální organizace vyznávají určitou jazykovou politiku, kterou mají vysoce zaběhnutou a institucionalizovanou. Ke slovenštině přistupují zažitým způsobem a buď se jí snaží vyhýbat, nebo ji ve vysílání tolerují. V každém případě však jde o zrutinizované postupy, které mohou pozbývat logického a reflexního přístupu a které neustále fungují z důvodu zjednodušovat a unifikovat novinářskou práci. Tyto rutiny se projevují i u samotných diváků, kteří mohou být zvyklí na mediální obsahy v češtině a nečekané znění ve slovenštině je může překvapit a vyvést z jistoty.

Dalším faktorem jsou společenské instituce a síly, které stojí mimo mediální organizaci samotnou. Jde o různá společenská hnutí nebo přímo o vládu. V rámci problematiky slovenštiny můžeme mluvit například o jazykových zákonech, které užívání cizích jazyků v médiích mohou regulovat. Nicméně v České republice jazykový zákon, který by právně reguloval používání slovenštiny, nemáme, jak bude uvedeno v dalších kapitolách.

Posledním faktorem, který se podílí na podobě mediálních obsahů, je snaha upevňovat ideologické pozice a status quo. V rámci mediálních studií je tato funkce vnímána hegemonicky, tak jak ji definoval Antonio Gramsci. Ten tvrdil, že díky médiím mohou dominující třídy reprodukovat sociální a kulturní převahu a vykořisťovat tak ostatní třídy nenásilně, manipulativně, aniž by to tyto třídy vůbec postřehly. V jeho pojetí tedy šlo o „*perpetuální, komplexní a otevřený proces působení mocenských praktik, jimiž vládnoucí skupiny ve společnosti udržují status quo preventivním budováním souhlasu podřízených skupin se společenským řádem*“ (Reifová 2004, s. 73). V sociolingvistickém článku

Nekvapila a Shermanové (2003) je však pojetí ideologie užší. V jejich případě jde o zájmově motivované představy, jak má jazyk či komunikace vypadat. Při vzájemném splynutí představ jednotlivých účastníků komunikace je pak možné dosáhnout zdárné komunikace. V rámci mediálního přístupu bychom tak mohli říct, že pokud by byla na českých obrazovkách slovenština používána, šlo by o hegemonský proces určité extenze česko-slovenského vztahu, který by měl celospolečenský podtext. Slováci by tak byli zobrazováni a vnímáni jako něco přirozeného, podobně jako tomu bylo za Československa. Z pohledu přístupu Nekvapila a Shermanové by se nejednalo o určitou extenzi či jiné celoplošné procesy. Používání slovenštiny v českých televizích by bylo jednoduše vyjednáváno se snahou, aby jazykové a komunikační představy byly co nejshodnější mezi tvůrci pořadu a diváky, protože jinak by proces komunikace nebyl úspěšný.

3. PRÁVNÍ ZAKOTVENÍ UŽÍVÁNÍ CIZÍCH JAZYKŮ V MÉDIÍCH

V rámci rozsáhlého komplexu otázek souvisejících s problematikou vývoje česko-slovenských a slovensko-českých jazykových vztahů je důležité přiblížit právní rámce obou států ve vztahu k médiím a popsat, do jaké míry je používání jiného jazyka nežli češtiny v České republice a slovenštiny na Slovensku umožněno a jaké zákony se na této regulaci podílí. Právní řády České republiky a Slovenské republiky totiž k otázce používání jazyků v televizním vysílání přistupují rozdílně.

3.1 České jazykové právní normy

V české společnosti je utkvělá nesprávná představa, že hegemonie češtiny v České republice je přirozená a ostatní jazyky jsou cizí a pouze na úrovni tolerovaných, tedy že nemají právo být používány. Taková představa je ale v rozporu s Ústavou České republiky, která definuje tento stát na občanském, nikoliv národnostním principu – nejde tedy o stát Čechů, ale stát občanů bez ohledu na národnost a jazyk – a také v rozporu s mezinárodními závazky ČR, konkrétně Evropskou chartou regionálních či menšinových jazyků, u jejíž ratifikace se ČR vyjádřila v tom smyslu, že jejím tradičním dědictvím jsou také němčina, polština, romština a slovenština. Tyto jazyky tedy nejsou na jejím území „cizí“, ale jsou integrální součástí země a její společnosti.

Marián Sloboda (2013, s. 85) ovšem uvádí, že podle laické představy je na území České republiky třeba používat češtinu při úřední komunikaci, protože čeština je úředním jazykem, i mimo úřední komunikaci, protože „jsme v Česku“. Ovšem tato všeobecně rozšířená představa, že čeština je v České republice jediným úředním jazykem, také není zcela správná. Úřední jazyk totiž neznamená jen jazyk určený pro komunikaci s úřady, ale v širším pojetí také „*jazyk právních předpisů, parlamentních debat, státní správy a samosprávy a justice*“ (Fishman a kol. 1977 in Sloboda 2013, s. 85). A pro český právní pořádek je typické právě to, že žádný právní předpis neupravuje používání jazyka, tedy nenařizuje používat češtinu v žádné z těchto oblastí najednou (tamtéž).

To samozřejmě neznamená, že by v České republice nebylo užívání jazyků nijak právně upraveno, existující právní normy jsou však roztroušené ve více právních předpisech, které se zaměřují na úpravu různých aspektů společenského života (tamtéž). Pokud se zaměříme pouze na problematiku slovenštiny, zjistíme, že používání slovenštiny na českém území je regulováno zhruba třiceti platnými právními předpisy z různých sfér společenského

života a její možnost užívání plyne ze specifického postavení mezi ostatními jazyky (tamtéž, s. 87). To lze nalézt například v důvodové zprávě k zákonu Správní řád, kde se říká, že „*zvláštní postavení slovenštiny vyplývá jednak z historických tradic, jednak z relativně rovnoměrného početního zastoupení slovenské menšiny na našem území...*“ (Vláda České republiky 2003 in tamtéž). Zajímavé je, že toto vysvětlení explicitně nazahrnuje také výraznou podobnost slovenštiny s češtinou. Nicméně jmenovité uvádění slovenštiny v právních předpisech dává slovenštině zvláštní postavení mezi menšinovými jazyky v České republice (tamtéž). V České republice ovšem neexistují žádné právní normy, které by byly koncentrované do předpisů speciálně věnovaných volbě a podobě jazyka v českých médiích. Nikde není explicitně stanoveno, do jaké míry a zda vůbec je slovenština v českých médiích přípustná a zda Slováci v českých televizích musí mluvit česky, nebo mohou používat svoji rodnou řeč. Východiskem či určitým vodítkem tak může být pouze oněch zhruba třicet platných právních předpisů, které se však týkají odlišných oblastí, a dále antidiskriminační zákon spolu s mezinárodními smlouvami, které se taktéž snaží zabraňovat diskriminaci.

Antidiskriminační zákon i mezinárodní smlouvy hrály důležitou roli například ve sporu, který se dostal až k ombudsmanovi Varvařovskému. Ten rozhodoval, v jakých mezích může nadřízený nařizovat jazyk, ve kterém bude v zaměstnání komunikováno.

Varvařovský uvádí (2011, online), že zákaz rozlišování z důvodu jazyka při uplatňování práva na zaměstnání je upraven v ustanovení § 4 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Říká, že „*není možné nepřijmout uchazeče o zaměstnání pouze z důvodu jazyka, pokud ovšem není znalost českého jazyka určovacím znakem povahy zaměstnání*“ (tamtéž, online). Diskriminaci v oblasti pracovněprávních vztahů pak zapovídá v ustanoveních § 16 a § 17 zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, který odkazuje na zvláštní úpravu v zákoně č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací. „*Antidiskriminační zákon jazyk jako zakázané kritérium rozlišování nezná, ale zakazuje rozlišování z důvodu národnosti. Jazyk je jedním ze znaků definujících národnost, proto může požadavek na jazyk založit tzv. nepřímou diskriminaci, tj. použití zdánlivě neutrálního kritéria, které může způsobit znevýhodnění z důvodu národnosti,*“ vysvětluje Varvařovský (tamtéž, online). Toto antidiskriminační právo mimo jiné postihuje i obtěžování, jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti osob a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího, pokořujícího nebo urážlivého prostředí, příkladem čehož může být i zákaz mluvit na pracovišti jiným jazykem než českým bez objektivního zdůvodnění (tamtéž, online).

Varvařovský tedy dochází k závěru (tamtéž, online), že pro pracovní komunikaci, tedy například komunikaci se zákazníkem, může nadřazený vyžadovat komunikaci v češtině, ale nemůže na pracovišti zakázat užívat nějaký jiný jazyk v situacích, které nejsou vázané na přímé vykonávání profese. Běžná komunikace mezi dvěma slovenskými kolegy tak může probíhat ve slovenštině. V případě, že by došlo k „plošnému“ zákazu užívání jiného jazyka než českého na pracovišti, mohlo by se jednat o diskriminaci na základě národnosti, což postihují kromě antidiskriminačního zákona také články 18 a 45 Smlouvy o fungování Evropské unie, které se zabývají volným pohybem pracovníků na území členských států Evropské unie. Podrobnější pravidla pro volný pohyb pracovníků na území Evropské unie jsou poté stanovena Nařízením ze dne 15. října 1968 č. 1612/68, o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství. *„Na území jiného členského státu požívá občan Evropské unie stejné přednosti pro přístup k zaměstnání, jako mají státní příslušníci tohoto státu. Na úrovni národních států Evropské unie je jazyk jedním ze znaků, který se pojí se státní příslušností, jeho striktní vyžadování by proto mohlo vést k nepřímé diskriminaci z důvodu státní příslušnosti v rozporu s evropským právem,“* vysvětluje Varvařovský (tamtéž, online).

3.2 Slovenské jazykové právní normy

Rozdílná situace panuje na Slovensku, kde existuje oficiální jazyková politika, která je dána legislativně. Od roku 1995 zde platí zákon o státním jazyku, který přesně vymezuje, do jaké míry je čeština ve slovenských médiích přípustná. Moderuje především jazykové podmínky vysílání pro děti. Nařizuje totiž, aby programy pro děti do 12 let byly vysílány ve státním jazyku, tedy ve slovenštině, což v případě zahraničních cizojazyčných pořadů či filmů předpokládá především předabování do slovenštiny³⁹ (Mira Nábělková, rukopis). Během přípravy novely zákona, která vstoupila v platnost 1. března 2011, vznikla poslanecká iniciativa, která se snažila, aby z tohoto ustanovení byly vyňaty programy v češtině. Zákonná ustanovení nakonec zůstala i přes dlouhé diskuze nezměněna, což následně vedlo k absurdním událostem, které získaly velkou mediální pozornost.

Mira Nábělková uvádí (tamtéž), že situace na Slovensku je paradoxní, neboť *„slovenské mediální prostředí totiž ani po přijetí zákona o státním jazyku neomezilo výskyt českých programů v televizi pro dospělé, a potažmo i pro děti, v takové míře, jako se to po rozdělení společného státu ‚podařilo‘ v českém prostředí – bez existence jakéhokoliv zákonného opatření, čistě na bázi tržně motivovaného předpokladu provozovatelů médií, že*

---

³⁹ Alternativní možnost, kterou by mohly být slovenské titulky, není vzhledem k cílové skupině příliš vhodná a přiměřená

o slovenské programy, respektive o programy ve slovenštině, pro dospělé a už vůbec pro děti nebude mít česká společnost z jazykového důvodu zájem“. Z důvodu absence pořadů ve slovenštině pak česká mládež ztratila možnost rozvíjet si prostřednictvím médií svoji česko-slovenskou bilingvní kompetenci a tím i schopnost vnímat slovenštinu v takovém rozsahu, aby jim při komunikaci nezpůsobovala problémy. Naopak slovenská dorůstající generace je podle autorky stále připravená na setkání s češtinou, a to díky častému styku s češtinou ve slovenských médiích.

3.2.1 Problémy spojené se slovenským jazykovým zákonem

Důvod, proč čeština i přes zákonná opatření stále zůstává na slovenských televizních obrazovkách přítomna mnohem více, než je tomu opačně v České republice, je přitom prostá. Jak sama autorka uvádí (tamtéž), slovenská produkce je značně omezená a například nové pohádky pro děti na Slovensku nevznikají vůbec, zatímco v České republice tato produkce nestagnuje. Z toho důvodu slovenské televize stále přejímají tradiční i nové české televizní produkty, mezi nimi i pohádky určené pro děti do 12 let. Tyto české televizní produkty poté nejsou dabovány, ať už z důvodu srozumitelnosti, či ekonomické nevýhodnosti. Problém s dodržováním zákona o státním jazyku se poprvé rozpoutal v roce 2005, kdy Slovenská televize do večerníčkového vysílání zařadila pohádkový seriál se Spejblem a Hurvínkem v původním českém znění. Po třech dnech bylo vysílání na žádost rozhořčených diváků staženo a Slovenská televize dostala vysokou pokutu. Celá kauza „Hurvínek“ rozpoutala vášně nejen na Slovensku, ale i v České republice, přičemž vše nejlépe ilustruje jeden z komentářů pod článkem píšícím o této události (tamtéž):

Českí diváci reagujú emotívne, majú pocit, že Slováci nemajú reálny dôvod dabovať české tituly pre deti do slovenčiny. Pritom situácia v oboch krajinách je absolútne odlišná, zatiaľ čo v Česku sa so slovenským dabingom dá stretnúť iba zriedka, naopak na Slovensku je to veľmi často. Rodič nemá dokonca kam prepnúť, ak chce dieťaťu pustiť „rozprávku“ v slovenčine, preto ju chce vidieť minimálne pri sledovaní Večerníčka vo vysielaní verejnoprávnej televízie.

<http://medialne.etrend.sk/televizia-clanky/slovaci-su-pre-cechov-dobry-biznis.html>

Tato televizní kauza ukázala na problematičnost implementace tohoto zákonného opatření vzhledem k existující jazykové a kulturně-ekonomické situaci mezi oběma národy, přičemž určitá absurdnost tohoto nařízení se podle Nábělkové projevovala už dříve, ačkoli mimo televizní obrazovky. Jako příklad uvádí postup společnosti Hollywood Classic Entertainment, která „začala na Slovensku videokazety s klasickou animovanou tvorbou ze studia Walta Disneyho s českým dabingem označovat nálepkou upozorňující, že podle zákona nejsou určené pro děti do 12 let“ (tamtéž). Obdobný postup se uplatnil i u pohádky

Šmoulové, která byla sice v televizi vysílána ve slovenském dabingu, ale na videokazetách se na Slovensku prodávala česká verze,⁴⁰ u které nechyběla na obalu věta, že pohádka je určená pro děti od 12 let a pro celou rodinu.

Co se týče českého jazyka v pořadech skutečně určeným divákům od 12 let, zprvu se nerozlišovalo mezi původními českými díly a cizojazyčnými díly s českým dabingem. Jak ale uvádí Nábělková (tamtéž), tento shodný přístup byl odstraněn v roce 2007 přijetím audiovizuálního zákona.⁴¹ Od tohoto momentu platí, že zatímco původní česká díla, filmy a programy lze nadále vysílat v češtině, ostatní cizojazyčná díla už není možno vysílat s českým dabingem a musí být předabována do slovenštiny nebo být vysílána se slovenskými titulky. Český dabing je přípustný už jen pro díla, jejichž dabing byl vyrobený do přijetí audiovizuálního zákona v roce 2007.

V roce 2013 pak padl první peněžitý trest po přijetí audiovizuálního zákona. Televize Joj tehdy totiž odvysílala americkou reality show *Supersize vs. Superskinny* s českým dabingem a překladem *Ty zhubni a ty přiber*, a jelikož nešlo o první přestupek, licenční rada sáhla k sankci. TV Joj už v roce 2011 odvysílala jeden díl seriálu *Jak jsem poznal vaši matku* v českém dabingu, ale protože šlo o první prohřešek dané stanice, zůstalo tenkrát jen u varování. Podobné varování obdržela i slovenská stanice TA3, která odvysílala rozhovor Adely Banášové se známým americkým televizním moderátorem Larry Kingem v angličtině.⁴²

3.2.2 Současná pozice češtiny ve slovenských médiích

I přes tato zákonná omezení zůstává čeština „*jazykem splňujícím požadavky základní srozumitelnosti z hlediska státního jazyka*“ (zákon č. 35/2011, § 5 Používání státního jazyka v některých oblastech veřejného styku, odstavec 1) a ve slovenských médiích si drží specifické postavení a široké uplatnění. Její přítomnost nebyla podle Nábělkové (tamtéž) zákonem o státním jazyce nijak podstatně omezena. V programové nabídce slovenských televizí se stále objevují české filmy a programy a přítomnost češtiny je podpořena i bohatě využívanou zákonně garantovanou možností „*zachovávat původní jazykové projevy jednotlivých osob v jazyce splňujícím požadavky základní srozumitelnosti z hlediska státního jazyka zařazené do zpravodajských, publicistických a zábavních televizních relací nebo*

⁴⁰ Na Slovensku tak bylo možné se u té stejné pohádky setkat jak se slovenským názvem „Šmolkovia“, tak i českým „Šmoulové“

⁴¹ Konkrétně § 17 odst. 5 zákona č. 343/2007 Z. z. o podmínkách evidence, veřejného šíření a uchování audiovizuálních děl, multimediálních děl a zvukových záznamů uměleckých výkonů a o změně a doplnění některých zákonů (audiovizuální zákon; <http://www.sfu.sk/download/Audiovizualny-zakon.pdf>).

⁴² ČTK: Joj. Slovenská televize dostala pokutu za český dabing. 4. 12. 2013

rozhlasových relací“ (zákon č. 35/2011, § 5, 1/i). V potaz je také třeba brát fakt, že televizní stanice, které vysílají do obou zemí⁴³, mají z velké části dabing právě český.

Slovenské publikum je tak dle autorky (tamtéž) „mnohem více otevřené programům v češtině a více udržuje slovensko-český recepční bilingvismus, zatímco český divák se ke slovenštině dostane skrze média podstatně méně, což je ovlivněno mnoha faktory.“ Mezi ty nejpodstatnější řadí kvantitativně omezenější nabídku děl nové slovenské filmové produkce, tendenci dabovat slovenská díla, argumentování nezájmem a potenciální hrozbou ztráty diváků při vysílání ve slovenštině. Dodává ale (tamtéž), že „tržní mechanismy, které na české straně přivodily mediální vzdálení, však v současnosti působí i opačným směrem, v posledních letech především směrem ke vzniku společných zábavních dvojjazyčných televizních projektů⁴⁴.“ Malými krůčky je tak realizovaný proklamovaný návrat slovenštiny na české obrazovky.

---

⁴³ Například oblíbené televizní kanály jako National Geographic, Spectrum, Viasat History, Animal Planet a další

⁴⁴ Příkladem může být zábavní pořad Česko-Slovensko má talent, Česko-Slovenská SuperStar či Partička, která sice nebyla vyloženě česko-slovenským konceptem, ale která byla v Česku inspirována slovenskou verzí a kterou uváděl stejný moderátor Daniel Dangel, který v obou zemích mluvil slovensky. Čeští i slovenští herci se navíc objevovali v českém i slovenském vysílání Partičky, ačkoli to bylo spíše ojedinělé.

4. VZTAHY MEZI ČEŠTINOU A SLOVENŠTINOU

Předpokladem této magisterské diplomové práce je blízkost slovenského a českého jazyka a větší či menší míra vzájemného pasivního bilingvismu v česko-slovenském prostředí. Tuto domněnku podporuje již zmíněný slovenský jazykový zákon, ve kterém se o češtině mluví jako o „*jazyku splňujícím požadavky základní srozumitelnosti z hlediska státního jazyka*“ (zákon č. 35/2011, § 5 Používání státního jazyka v některých oblastech veřejného styku, odstavec 1). Tyto teze, které jsou širokou veřejností běžně přijímány jako pravdivé, jsou podpořeny mnohými výzkumy.

4.1 Vztah Čechů ke Slovensku a slovenštině

Situaci česko-slovenských vztahů po rozpadu Československa monitoruje Thomas Dickins, který se věnuje kontextualizaci a shrnutí postojů Čechů ke Slovákům a slovenštině.

Uvádí (2009, s. 10), že mnoho Čechů vyrůstajících před rokem 1993 stále cítí, že slovenština přispěla podstatným způsobem k pojetí československé národnosti, a tudíž je součástí kolektivní identity, a to i přesto, že se oba národy rozdělily a Slováci mají v posledních letech větší tendenci zdůrazňovat odlišnost svého mateřského jazyka a etnických tradicí. Podle dvou průzkumů provedených pro CVVM v listopadu 2006 a prosinci 2007 34 % Čechů se k rozdělení Československa v roce 1993 stále staví negativně a 47 % má za to, že rozdělení země nebylo nutné. Skutečnost, že tolik Čechů stále pochybuje o důvodech a legitimitě rozdělení, je možná nejednoznačjším ukazatelem toho, že Slovensko ještě nemůže být považováno za zcela cizí zemi, stejně jako slovenština nemůže být vnímána jako zcela cizí jazyk.

Autor (tamtéž) dále na základě svého výzkumu uvádí, že množství Čechů stále udržuje blízké osobní kontakty se Slováky, a to ať už v rámci rodinných vztahů (18 %) či na čistě přátelské úrovni (42 %). Pouze 13 % dotazovaných Čechů uvedlo, že se Slováky neudrhuje žádné kontakty. 36 % respondentů dále zmínilo slovenštinu jako jazyk, ke kterému mají nejpozitivnější vztah. Více než polovina (51 %) dotázaných ve věkové skupině 45–59 let jmenovala slovenštinu jako jazyk, ke kterému jsou nejvíce citově vázáni, ačkoli toto číslo klesá k 17 % mezi respondenty ve věku 15–29 let.

Výjimečnost a stále přetrvávající nadstandardní vztahy mezi Čechy a Slováky zmiňuje také Zora Bútorová a Paulína Tabery (2012, online). Na základě výzkumu veřejného mínění v Česku i na Slovensku uvádí (tamtéž, s. 2), že zatímco oba národy hodnotí veskrze kladně vznik Československa, jeho rozdělení na konci roku 1992 vnímají naopak většinou

negativně.⁴⁵ Na druhou stranu výzkum ukazuje (tamtéž, s. 3), že dvacet let po rozdělení Československa by pro zachování společného státu hlasovala jen třetina Slováků, zatímco v roce 1992 jich bylo více než dvě třetiny. Podobnou, ačkoli ne tak dramatickou změnu můžeme pozorovat i u Čechů.⁴⁶ Důležité je, že oba národy shodně uvádí, že rozdělením Československa ztratily společný stát založený na sounáležitosti a spolupráci (tamtéž, s. 8–9).⁴⁷ I po dvaceti letech ve dvou samostatných státech mají Češi i Slováci dojem, že vzájemné vztahy zůstávají neměnné,⁴⁸ a shodují se v tom, že Česká republika a Slovensko by měly mít vztahy bližší než s ostatními sousedícími státy. V této otázce kladné odpovědi zcela převažují a překračují 80 % (tamtéž, s. 10).⁴⁹ Z toho také plyne, že celé dvě třetiny Čechů i Slováků deklarují, že stále mají přátele či známé v druhém národě (tamtéž).⁵⁰ Výzkum odkrývá, že větší rozdíly se projevují jen v porozumění jazyku druhého národa. Bútorová uvádí (tamtéž, s. 11), že *„obyvatelé Slovenska českému jazyku rozumějí lépe, když bezproblémové porozumění jazyku druhého národa deklarují zhruba tři čtvrtiny z nich, zatímco u občanů Česka je to 55 %. Pokud je však započtena i varianta ‚s menšími obtížemi‘, potom slovenštině rozumí 89 % Čechů a češtině 93 % Slováků.“*⁵¹

Ukazuje se tedy, že vztahy mezi Čechy a Slováky jsou nadstandardní a oba národy k sobě mají vřelý vztah. Určitá sounáležitost vychází právě i z obou jazyků, které jsou si velmi podobné a které umožňují komunikaci bez větších bariér. Ačkoli již neexistuje společný stát a během více než dvaceti let vzájemné vztahy trochu ochladly, stále je přítomna úzká vazba, která oba národy pevně pojí.

4.2 Podobnost češtiny a slovenštiny

Sloboda s Nábělkovou (2013, s. 198) ohledně blízkosti obou zmíněných jazyků uvádí, že lexikální rozdíly češtiny od slovenštiny činí pouze 4 %, zatímco od polštiny už to je 19 % a od ruštiny dokonce 33 %. Fonetický rozdíl češtiny od slovenštiny činí 18 %, kdežto od polštiny 30 % a od ruštiny 39 %. Pokud poté srovnáme tato data s výzkumem podobnosti germánských jazyků (Gooskens 2007 in tamtéž), zjistíme, že lingvistický rozdíl mezi češtinou a slovenštinou (4 % lexikální, 18 % fonetický) nejlépe koresponduje s rozdílem mezi norštinou a švédštinou (3 % lexikální, 23 % fonetický). Autoři tak díky této podobnosti mezi

---

⁴⁵ Viz graf č. 5

⁴⁶ Viz graf č. 6

⁴⁷ Viz graf č. 7

⁴⁸ Viz graf č. 8

⁴⁹ Viz graf č. 9

⁵⁰ Viz graf č. 10

⁵¹ Viz graf č. 11

češtinou a slovenštinou mluví o „*solidním základu pro receptivní bilingvismus, který byl úmyslně podporován během československé éry*“ (Sloboda – Nábělková 2013, s. 198).

4.3 Receptivní bilingvismus

Receptivní neboli pasivní bilingvismus je podle Barbory Bednařikové (2010, s. 14) „*schopnost užívat dva jazyky, ačkoli mluvčí hovoří a píše jen v jednom a ve druhém zpravidla informace jen přijímají*“. Říká, že tento jev byl v Československu přirozeným jevem, jehož původ Budovičová (1986 in Sloboda – Nábělková 2013, s. 198) přiznává přímému (osobnímu) a nepřímému (mediovanému) kontaktu s oběma jazyky současně. Mezi nepřímé vlivy se řadí především vzdělávací instituce a federální rozhlas s televizí, které byly klíčovým prostředkem pro rozvoj česko-slovenského receptivního bilingvismu. V roce 1976 například vysílala Česká televize až 40 % pořadů ve slovenštině a na Slovensku dokonce Slovenská televize 60 % relací v češtině. Dodává, že ve stejné vysílací době vždy druhý program (tedy ČTV2 či STV2) uváděl pořad v rodném jazyce, aby si divák mohl vybrat (Budovičová 1979 in Bednařiková 2010, s. 15).

4.3.1 Receptivní bilingvismus po rozpadu Československa

Po rozdělení Československa se situace dramaticky mění a nepřímý kontakt se slovenštinou v České republice prakticky mizí, což se nevyhnulo ani médiím, kde se na rozdíl od dřívějších let používání slovenštiny stalo spíše výjimkou nežli pravidelností (tamtéž, s. 198). Přesto ve studii Thomase Dickinse (2009, s. 13) uvedlo více než 90 % českých respondentů, že mají alespoň pasivní znalost slovenštiny, v porovnání s 25 % v případě dalších slovanských jazyků (obzvláště polštiny). Nutno ale dodat, že největší znalosti slovenštiny byly zaznamenány u střední a starší generace (30 let a výše), která ještě vyrůstala v Československu, zatímco mladší generace vyrůstající po rozdělení Československa (15–19 let) uvedla, že má nejmenší vědomosti. Prokazuje se tak domněnka, že nejvyšší schopnost rozumět slovenštině by měla mít generace Čechů socializovaných v 70. a 80. letech minulého století, kdy Československo začalo prosazovat politiku receptivního bilingvismu. Ten do té doby nebyl tolik rozšířen, natož pak aktivní bilingvismus, což potvrzuje Tejnorův výzkum z roku 1971, který uvedl, že pouze 12 % Čechů disponovalo aktivní znalostí slovenštiny. I po rozpadu Československa je tak situace stále velmi dobrá, neboť v roce 2005 uvedlo aktivní znalost slovenštiny dokonce 61 % Čechů. Toto číslo je však potřeba brát s rezervou, neboť Češi tuto informaci jen uváděli a nikterak nemuseli prokazovat.

Dickins (tamtéž, s. 11) dále poznamenává, že díky blízkosti slovenského lexika, morfologie a fonologie k češtině, o čemž již byla řeč výše, vede k tendenci Čechů oslovovat Slováky ve svém vlastním jazyce a naopak. Z tohoto důvodu většina lidí nikdy nerozvine své aktivní komunikační dovednosti ve slovenštině. Říká, že *„čeští mluvčí zřídka pocítují povinnost přizpůsobit svůj jazyk výrazným způsobem potřebám komunikace se Slováky, a zároveň takovéto přizpůsobení není očekáváno u většiny slovenských mluvčích. Výjimky mohou existovat, pokud jsou oslovovány malé děti nebo příbuzní, ale i v těchto případech má používání mateřského jazyka tendenci dominovat komunikaci s tím, že ústupky jsou obecně odkázány pouze na oblast lexikálních prvků. Je možné, že neochota dělat chyby je hlavním faktorem v rozhodnutí mluvčích držet se vlastního jazyka, a to zejména v případech, kdy sami rozpoznávají, že jejich závislost na mezijazykové analogii může vyústit v nadměrnou generalizaci, jakou nacházíme v dětské mluvě, a zkomolení druhého jazyka.“* (tamtéž, s. 11–12).

Dickins dále zmiňuje fakt, že slovenština nebyla nikdy tak prestižní na česky mluvícím území jako čeština na Slovensku, nicméně neopomíjí i určitou „nostalgiu ke slovenštině“, která se projevuje především u starší generace, což autor ilustruje například na jedinečných sportovních komentářích Karola Poláka či na pondělních večerech, ve kterých účinkovali slavní slovenští herci (tamtéž, s. 12).

Výzkum Dickinse také ukázal, že více než dvě třetiny všech dotázaných jsou přesvědčeny, že mladší generace rozumí slovenštině čím dál méně, zatímco opačný názor mělo pouhé 1 % dotázaných. Přesto víc než polovina respondentů nevidí důvod, proč by se měla slovenština více vyučovat na školách. Zajímavé také je, že i starší generace uvádí, že slovenštině rozumí hůře nežli před deseti lety. Při kontaktu Čecha se Slovákem, ať už v rámci rodiny nebo přátelství, pak všechny věkové kategorie uvádí, že nejčastěji mluví česky a je jim odpovídáno slovensky (tamtéž, s. 14–18). Svobodová (2006, s. 8) pro změnu zmiňuje, že se odhaduje, že srozumitelnost slovenštiny pro Čechy momentálně klesá a Češi rozumí zhruba 70 % obsahu sdělení, ovšem jen v případě, že se příjemce na význam zprávy plně koncentruje. Toto číslo se ovšem může výrazně měnit v závislosti na žánru, typu obsahu a na tom, zda jde o mluvený, či psaný projev.

4.3.2 Aktivní bilingvismus

Dickins se zlehka dotýká také aktivního bilingvismu, tedy schopnosti nejen rozumět, ale také komunikovat ve dvou a více jazycích současně. Zmiňuje (tamtéž, s. 12), že zatímco v Česku mluví Češi na Slováky převážně česky, u Čechů žijících na Slovensku a Slováků

žijících v České republice se situace mění a mnoho lidí se snaží aktivně přecházet do jazyka hostitelské země, což je možná „*výsledkem rostoucího vědomí citlivé povahy národní identity a také více prozaické praktické touhy nevyčnívat z řady*“. (tamtéž, s. 12).

Výzkum Dickinse (tamtéž, s. 14) také zdůrazňuje fakt, že respondenti ve věku do 20 let a překvapivě i nad 60 let mají nejnižší schopnost komunikace ve slovenštině. U starší generace je to zřejmě způsobeno statutem slovenštiny na českém území před rokem 1968, zatímco pokles znalosti slovenštiny u mladé generace je způsobem rozdělením Československa. Pouhých 10 % respondentů do 20 let uvedlo, že mluví plynou slovenštinou, zatímco 31 % prohlásilo, že slovenštinu nezná vůbec. Méně než polovina nejmladších respondentů (41 %) aktivně ovládá slovenštinu, zatímco v kategorii 45–59 let se toto procento vyšplhalo až na 74 %. Otázkou ovšem zůstává, co si pod pojmem „aktivní ovládní slovenštiny“ respondenti představili. Výsledek je totiž vzhledem k ostatním zmíněným závěrům výzkumů překvapivě vysoký.

4.3.3 Česká mládež a znalosti slovenštiny

O tom, že schopnost mladé české generace rozumět slovenštině klesá, se zmiňuje mnoho autorů. Svobodová (2006, s. 8) například uvádí, že u pasivního bilingvismu mládeže není hlavním problémem obecné, rámcové porozumění, ale srozumitelnost výrazů, které jsou v obou jazycích diametrálně odlišné, nebo slov stejně či podobně znějících, které však nesou rozdílné významy. K podobným závěrům dochází i Bednaříková (2010, s. 103), která uvádí, že největší obtíže současným mladým lidem činí tzv. „zrádná slova“, tedy pojmenování, jež příjemce informace může v různých kontextech interpretovat z hlediska významu odlišně. Tato slova mají v češtině i slovenštině stejný nebo téměř stejný tvar, přitom se však liší významem nebo se jeví jako problémová z hlediska pravopisu či výslovnosti.⁵² Ilustračně, Svobodová (2008, s. 37) dala 85 českým dětským respondentům přeložit do češtiny spojení „*farebná atramentová tlačiareň*“. Slovo „*farebná*“ jako „*barevná*“ přeložilo správně 58 dětí, „*atramentová*“ jako „*inkoustová*“ jen 2 děti a „*tlačiareň*“ jako „*tiskárna*“ jen 3 děti. Celé spojení pak správně přeložila jen jedna dívka.

Bohatová uvádí (2007, online), že „*Slováci mají s češtinou daleko menší problémy než my s jazykem našich východních sousedů*“. Zatímco na Slovensku totiž slychají lidé češtinu z médií, neboť slovenské televize vysílají poměrně často česky mluvené programy, v Česku přichází lidé se slovenštinou do styku téměř výhradně jen skrze své slovenské příbuzné,

---

⁵² Autorka ve svém výzkumu zmiňuje například slova horký (horký x hořký), chudý (chudý x hubený), výstroj (ta výstroj x ten výstroj), paradigma (to paradigma, ta paradigma) a další

kolegy či přátele. Z toho důvodu pro dnešní školáky nejsou některá slova úplně jasná. „*Mládeži zní slovenština poměrně exoticky, některé děti se jí u televizních programů dokonce smějí.*“ (tamtéž) Část dětí dokonce nedokáže slovenštinu napoprvé ani identifikovat a zaměňují ji například s polštinou. Zároveň ale dodává, že pokud se se slovenštinou dostanou do styku, rychle si na ni zvyknou. (tamtéž)

Mira Nábělková (2008, s. 71) zmiňuje, že ačkoli se reprezentativnost a reálnost hodnocení znalostí češtiny či slovenštiny v těchto výzkumech musí brát s určitou rezervou, celkově nelze brát tyto výsledky a přesvědčení na lehkou váhu. „*Na jedné straně jistě odráží relevantní složku probíhajících procesů, na druhé straně naznačují (jako nepodcenitelný psychologický moment) vidění a představy kvanta lidí, které můžou předznamenávat postoje i postupy těchto procesů ovlivněné tím či oním směrem.*“ (tamtéž) Pro názorné vysvětlení uvádí analogický jev z ekonomické sféry, kdy inflační očekávání, vznikající na bázi jistých indicií, může následně opravdu podpořit inflaci. Tato inflační očekávání ve vztahu k používání slovenštiny na českém území tak fungují na podobném principu jako Thomasův teorém, který uvádí, že „*pokud je daná událost vnímána jako reálná, pak je reálná i ve svých důsledcích*“ (Reifová 2004, s. 262). Pokud tedy budeme neustále zmiňovat, že česká mládež slovenštině nerozumí, pak se tato přesvědčení promítnou do reálného života a důsledkem bude absence slovenštiny v médiích. Může tak vzniknout paradoxní situace určitého „*začarovaného kruhu*“, kdy se česká média nebudou stavět ke slovenštině přívětivě s argumentem, že by česká mládež nerozuměla, ale zároveň česká mládež bude přestávat slovenštině rozumět z důvodu její absence v médiích.

4.3.4 Slovenština na českých webech

Sloboda s Nábělkovou (2013) provedli výzkum, ve které sledovali, jak je výše uvedený vztah mezi češtinou a slovenštinou aplikován v praxi. Zaměřili se na weby s českou doménou „.cz“ a analyzovali případy, kdy se použití slovenštiny na „českých“ webech⁵³ projevilo jako problém. Uživatelé sledovaných webů jsou totiž zpravidla Češi, a to generace vyrůstající až po rozpadu Československa, tudíž používání slovenštiny může být vnímáno jako jazykový problém. Autoři uvádí, že tyto uživatele lze rozdělit do dvou protichůdných skupin. První skupina očekává, že se slovenština na „českých“ webech nebude vyskytovat a jako důvod uvádí možnou obtížnost rozumět cizímu jazyku. Druhá skupina naopak vnímá přítomnost slovenštiny na „českých“ webech jako normální a schopnost rozumění slovenštině

---

⁵³ Weby mají českou doménu .cz, ale není na nich explicitně uvedeno, že by šlo striktně o české weby

jako přirozenou. Mezi uživateli z první a druhé skupiny pak dochází k častým „vášnivým potyčkám“,⁵⁴ nicméně autoři dochází k závěru, že slovenština na „českých“ webech je pro většinu uživatelů přijatelná a akceptovatelná, což koresponduje s mnoha dalšími výzkumy etnických menšin, ve kterých se přístup ke Slováckům jeví jako veskrze pozitivní (tamtéž, s. 210). Autoři se věnují i editorům těchto webů, kteří preferují demokratický přístup jazykového managementu, jenž zamezuje vnucování editorských představ. Jinými slovy editoři se problémem slovenštiny na „českých“ webech zabývají, vytváří různé ankety a aktivně se účastní diskuzí, přičemž se snaží co nejlépe vycházet vstříc očekáváním svých čtenářů (tamtéž, s. 211).

4.3.5 Slovenština v zaměstnání

Než se budeme věnovat přímo užívání slovenštiny v českých televizích, je kontextuálně dobré se také podívat na to, jak Češi přistupují k užívání slovenštiny v zaměstnání všeobecně, nejen v mediálních organizacích.

Zdeněk Fekar (2015, online) uvádí, že podle většinového názoru tuzemských zaměstnavatelů není pro zákazníky problém poslouchat slovenštinu. Sandra Kipeťová, personální manažerka řetězce Globus, to vysvětluje tím, že *„vzhledem k tomu, že mezi Čechy a Slováky není jazyková bariéra – byť jsou slovíčka, která jsou odlišná a ne všichni jim rozumí – nepůsobí zaměstnání Slováka žádný zásadní komunikační problém jak v rámci společnosti, tak navenek. Z toho vyplývá, že z našeho pohledu nepovažujeme za nezbytné, aby Slovák pracující v České republice mluvil česky.“* (tamtéž) Citlivější na „cizí“ řeč mohou být podle Fekara klienti finančního sektoru, ani tam ale slovenština není považovaná za cizí jazyk. Například Československá obchodní banka aktuálně zaměstnává téměř dvě stovky kolegů ze Slovenska. Nepůsobí to ale žádné problémy, zákazníci banky to vůbec neřeší. Samozřejmě někteří zákazníci můžou „odlišný“ jazyk považovat za problém. Řešení je ale v takové situaci velmi snadné. *„Pokud klient nerozumí, nebo nechce rozumět, vždy máme na pobočce řadu stejně kvalifikovaných kolegů z Česka,“* říká Hany Farghali, ředitel komunikace ČSOB (tamtéž). Helena Kuklíková, personální ředitelka Seznam.cz, uvádí, že: *„Slovenština je češtině natolik blízká, že ani dalším zaměstnancům, ani našim klientům při komunikaci nijak nevadí, ani ničemu nebrání.. To také znamená, že Slováky samozřejmě nenutíme mluvit česky. Někteří se přizpůsobují a začnou mluvit česky sami, jiní ne.“* (tamtéž)

---

⁵⁴ Volně přeloženým pojmem jsou myšleny nepřátelské, útočné a urážlivé diskuze, které jsou stočené mimo hlavní téma a kterých se většinou účastní větší počet uživatelů

Někteří zaměstnanci se sami od sebe začnou učit česky, neboť jim přijde přirozené mluvit jazykem země, ve které pracují.

Samozřejmě jsou ale profese, kde je znalost češtiny nutností. Jitka Součková, marketingová manažerka společnosti Grafton Recruitment, vysvětluje, že jde o profese, v nichž se pracuje s jazykem a kde nastávají situace, kdy *„mají tvořit nabídky či jiné materiály pro klienty [...] Tam se samozřejmě předpokládá, že budou česky schopni psát.“* (tamtéž).

5 SLOVENŠTINA NA ČESKÝCH TELEVIZNÍCH OBRAZOVKÁCH

Předchozí kapitola popisovala a monitorovala všeobecnou pozici slovenštiny na českém území, jak ji uvádí výše uvedené výzkumy. Pokud se chceme zaměřit pouze na pozici slovenštiny v českých médiích či přímo v českých televizích, musíme vycházet právě z těchto obecnějších výzkumů a z poznatků z předešlých kapitol, neboť doposud neproběhl žádný větší výzkum, který by se zabýval vyloženě touto problematikou. Naštěstí se některé dílčí kapitoly zmíněných výzkumů či prací užíváním slovenštiny v českých médiích zabývají alespoň okrajově a dalším zdrojem mohou být novinové články, které se touto tematikou taktéž zabírají.

Světlou výjimkou mezi chybějícími výzkumy na téma slovenštiny v českých médiích je dotazníkové šetření Jany Svobodové. Probíhalo se 165 českými respondenty, většinou univerzitními studenty, a autorka se snažila zjistit, jak na ně mluvená slovenština v českých médiích působí. Z výsledků vyplynulo, že naprostá většina oslovených (bezmála 70 %) registruje slovenštinu v českých médiích buď s neskrývaným potěšením, anebo k ní nemá výhrady. Téměř 19 % respondentů pak konstatovalo malý podíl slovenštiny na vysílání českých médií. Jedna žena zmínila, že *„je skvělé, když host nebo partner hovoří slovensky, ale asi by to neměl být slovenský moderátor nebo hlasatel. Se slovenštinou by se měly děti určitě v českých médiích setkávat“* (Svobodová 2008, s. 39).

5.1 Praktiky českých a slovenských televizí

Běžným fenoménem jsou například vstupy slovenských publicistů do českého televizního zpravodajství a na Slovensku je i přes výše uvedené právní restrikce rozšířený český dabing. Také názvy původních českých filmů a některých televizních programů a relací se většinou nepřekládají a ponechávají se originální české názvy. Mira Nábělková (2000, s. 108–109) vysvětluje, že důvodem je především překladatelská obtížnost, při níž by se vytratilo jisté jazykové specifikum, nebo by se přerušila spjatost s originálním názvem pořadu. V programech slovenských televizí se tak lze běžně setkat s českými názvy v uvozovkách, jako například *Jak utopit doktora Mráčka aneb Konec vodníků v Čechách*, které by se daly doslovně přeložit, ale také s názvy relací, jako například *Všechnopárty* či opačně ze slovenštiny *Driš'akoviny*, jejichž překladem by pojmenování ztratilo svéráz.

Bednaříková (2010, s. 17) uvádí, že taková „*analogie na české straně neexistuje. Pokud české televizní kanály uvádějí jakýkoli slovenský televizní program či film, vždy se jeho název překládá.*“ I z toho důvodu možná slovenské děti rozumí lépe češtině než naopak.

Svobodová (2008, s. 36) uvádí, že „*sotva lze očekávat, že na české straně znenadání stoupne sledovanost slovenských tištěných periodik nebo knih, a tak se zdá, že hlavně média, kde zní slovenština mluvená, by mohla být ‚nositelem‘ slovenštiny i pro české vnímatele všech generací*“.

Jenže dlouhou dobu tomu tak po rozpadu Československa nebylo. *Bratislavské pondělky*, tedy pondělní podvečerní a večerní program v režii bratislavského studia Československé televize, který od roku 1959 zahrnoval sport, zprávy, dramatickou tvorbu i vysílání pro děti, zanikly už v roce 1989 a po rozpadu společného státu slovenština z českého vysílání vymizela ještě více. Dabování slovenských pohádek bylo ospravedlňováno tím, že mladá generace Čechů slovenštině nerozumí, nicméně velké pozdvižení přineslo v roce 2005 nadabování nového slovenského seriálu *Záchranáři* z prostředí Vysokých Tater. Šlo totiž o první případ dabingu pořadu, který je primárně určen pro dospělé. Předsedkyně Slovensko-českého klubu a někdejší členka Rady vlády ČR pro národnostní menšiny Naďa Vokušová k tomu uvedla: „*Slovenštiny je na ČT málo, a když už je možnost to zlepšit, zbytečně se to dabuje.*“ V letech 2001–2003 totiž tvořily slovenské pořady necelá 4 % zahraniční tvorby (včetně koprodukcí), přičemž dvojnásobně více prostoru dostali Francouzi a Němci a lépe na tom byli třeba i Kanadčané. Na komerčních televizích bylo slovenských pořadů ještě méně, slovenští moderátoři se zde však prosazovali více (Zadražil, online).

Bednaříková (2010, s. 19–20) shodně připomíná, že „*ještě donedávna byly české televize kritizovány za nepřilíš otevřený postoj vůči vysílání pořadů ve slovenštině*“. Autorka kromě *Záchranářů* jako další příklad zmiňuje známou slovenskou pohádku *Perinbaba*, která se vysílala v češtině, a český dabing byl vytvořen také k seriálu *Dempsey a Makepeacová*, který ještě před rozpadem Československa vysílala Česká televize slovensky. Důvodem byl zřejmě již zmíněný proklamovaný nezájem českých diváků a potenciální hrozba ztráty diváků při vysílání ve slovenštině (Nábělková, rukopis).

5.2 Český televizní obrat ke slovenštině

V posledních letech se ale české tržní mechanismy, které byly spolustrůjcem vzdálení slovenštiny v Česku, začaly hýbat i opačným směrem a v rámci dílčího obratu jazykové politiky českých médií se slovenština začala oproti dřívějším rokům pomalu vracet na české televizní obrazovky (tamtéž.). Svobodová (2008, s. 36) zmiňuje, že mluvená slovenština se

v českých médiích pomalu zabydluje, vystupují v nich známí slovenští aktéři či odborníci a ve zpravodajských i publicistických relacích v rozhlase i televizi není raritou zařazování příspěvků a komentářů ve slovenštině. „*Nicméně jejich autoři-Slováci poukazují na to, že své texty cíleně uzpůsobují českému vnímateli tak, aby odstranili případné méně známé výrazy.*“ (tamtéž) Také Bednaříková (2010, s. 20) uvádí, že se „*situace postupně obrací a slovenština se znovu dostává i do českého televizního vysílání*“. Ilustruje to na příkladu rodinného televizního seriálu České televize *Vyprávěj*, kde si hlavní hrdina vzal za manželku Slovenku, jejíž rodina hovoří svojí mateřštinou.

Bývalý mluvčí České televize Ladislav Štícha v roce 2009 ujistil, že „*za poslední čtyři roky jsme zaznamenali jen čtyři negativní reakce na slovenštinu, z toho třikrát šlo o zpravodajství. Naopak se setkáváme s desítkami žádostí od diváků, abychom slovenské tvorbě a slovenštině vůbec dávali větší prostor.*“ (Spáčilová, 2009, online)

Návrat slovenštiny na české televizní obrazovky se ale netýká pouze veřejnoprávní televize. Bednaříková (2010, s. 20) poznamenává, že k oživení vzájemných vztahů obou národů bezesporu přispěla i společná verze známé hudební soutěže *SuperStar*. Tato talentová reality show se vysílá na Nově a proběhly již tři řady, které ovšem byly čistě českého charakteru. Čtvrtý ročník měl „federální“ rozměr a jednalo se tak svým způsobem o prémiovou sérii. *Česko Slovenská SuperStar* se vysílala na Nově a Markíze a obě stanice si od mezinárodního aspektu slibovaly posunutí celého konceptu o stupeň výš. „*Hlavní myšlenkou projektu je spojit dva blízké národy ve snaze najít nový pěvecký talent, který překročí hranice své země,*“ uvedla Nova a Markíza ve společné tiskové zprávě (redakce Media Show, 2009, online). Nicméně hlavní důvod je více prozaický – ekonomický. „*Vedení obou televizí se netají tím, že společný program má k SuperStar přitáhnout více diváků. Spojením by stanice mohly přilákat zpět diváky k programu, jehož sledovanost v obou zemích klesala,*“ uvádí Media Show (tamtéž). Jednotlivé série totiž v obou zemích sledovalo stále méně lidí, navíc i společná výroba snížila výrobní náklady. Předpoklad Petra Dvořáka, generálního ředitele TV Nova, se očividně vyplnil, neboť k letošnímu roku běží na obrazovkách TV Nova a Markízy již čtvrtá řada *Česko Slovenské SuperStar*. V show vystupují čeští i slovenští účinkující, stejně jako moderátoři a porotci z obou zemí. Zcela přirozeně a cíleně se v tomto konceptu prolíná čeština se slovenštinou, a ačkoli je tato show cílená především na mladou generaci, nejsou se slovenštinou zaznamenávány žádné problémy. „*Blízkost obou národů se ukazuje pro diváky atraktivní; dosud jsme k dvojjazyčnosti SuperStar nedostali žádné výhrady. Čeští diváci slovenštinu přijali prostě jako součást pořadu a nečiní jim problém. Moderátoři se navíc snaží překládat méně známé*

výrazy do druhého jazyka,“ tvrdí mluvčí televize Nova Michaela Fričová (Mirka Spáčilová, 2009, online), což zmiňuje i Bednaříková (2010. s. 21), která uvádí, že například v „jednom z rozhovorů moderátorka Adela Banášová vysvětlovala svému kolegovi Leoši Marešovi i českým divákům význam slovenského pojmenování ‚salónky‘⁵⁵ či ‚náročky‘⁵⁶ apod.“. Na prolínání obou jazyků však u slovenských diváků doplatila moderátorka žijící v Praze Dara Rolins, které bylo vytknuto, že zase „mluvila“. V show má totiž zastupovat Slovensko a má tak mluvit ve své rodné řeči. „Působí to komicky. Dovedete si představit, že by Jandová⁵⁷ začala mluvit slovensky?“ komentoval to jeden ze zpravodajů Markízy (Kraus, online).

Protože Česko Slovenská SuperStar zaznamenala v obou zemích velký úspěch, TV Nova i Markíza proklamovala další společné projekty, což by znamenalo více slovenštiny v České republice. „Problém přesunu seriálů mezi Českem a Slovenskem je v tom, že pro Slováky je čeština všeobecně přijatelná a lidé nemají problém seriálům rozumět, v Česku slovenština přece jen více vyprchala. Pro nás jako pro Novu je to složitější, ale naše snaha je, abychom ji vrátili do stavu, kdy Češi budou slovenštině rozumět a hlavně ji budou přijímat,“ vysvětloval určitou míru obtížnosti Petr Dvořák (redakce Media Show, 2009, online). „Federální“ SuperStar tak byla pomyslnou první dvojazyčnou vlašťovkou, po které se objevily další.

K TV Nova se záhy připojila TV Barrandov, která v roce 2009 začala vysílat seriál Odsouzené, který byl natočen ve spolupráci se slovenskou TV Joj a v němž až na výjimky mluví všechny postavy, včetně hlavní hrdinky, vesměs slovensky. Seriál si získal velkou oblibu a k obrazovkám přilákal především mladší diváky. Slovenština, kterou hovoří většina postav, se neukázala být překážkou (TV Barrandov, 2009, online). Potvrzuje to i manažer TV Barrandov Janis Sidovský, který uvedl, že „původně uvažovali o jakýchsi lekcích slovenštiny na webu, ale ukázalo se, že nebudou třeba. Zjišťujeme, že slovenština není překážkou, jak se mohlo zdát, a dokonce ani pro mladší diváky kolem pětadvaceti let, kteří si jednotlivé epizody pouštějí na webu.“ (Spáčilová, 2009, online) Sidovský dále uvedl, že spolupráce s TV Joj je užitečná pro obě strany, přičemž opět zdůraznil především ekonomické důvody (tamtéž, 2009, online). Díky těmto dvěma faktorům – schůdnosti slovenštiny a výhodné ekonomické stránce – se TV Barrandov pustila do dalších společných projektů a v následujících letech například odvysílala další série Odsouzených. V roce 2014 mimo jiné došlo k inovaci zpravodajské relace Naše zprávy, kde se využívá i příspěvků od slovenské televize Joj (Ondřej Aust, 2014,

---

⁵⁵ Salónky = vánoční čokoládové bonbóny

⁵⁶ Náročky = naschvál (urobil som ti to náročky x udělal jsem ti to naschvál)

⁵⁷ Marta Jandová je zpěvačka a muzikálová herečka českého původu

online). Deník Blesk k tomu dodává, že „zařazení několika slovenských reportáží převzatých od slovenské Jojky jistě potěší starší generace zvyklé na československé zpravodajství, ale je otázka, zda neodradí mladší diváky, kteří jazyku často nerozumí“ (Redakce Blesk.cz, 2014, online).

Spáčilová (2009, online) ve svém článku dále uvedla, že na novou „postfederální“ vlnu zatím nenaskočila pouze Prima, která v roce 2009 uvedla seriál *Přešlapy*, kde hrály tři slovenské herečky, přičemž jedna mluvila dokonce maďarsky. Mluvčí Primy Jana Kocová tehdy uvedla, že televize doufá, že to „diváci berou spíše jako veselé zpestření“ (tamtéž, 2009, online). Na Primě se také objevil nekonečný seriál produkce slovenské televize TV Joj Panelák, který se na obrazovkách vysílal v letech 2008 a 2009, a to v původním slovenském znění. V té době šlo o jediné slovenské dílo v českých televizích, které nebylo dabované do češtiny. Původně byl sice český dabing zamýšlen, nicméně nakonec bylo původní slovenské znění doplněno „pouze“ o skryté titulky v češtině. Po odvysílání posledního dílu první série ovšem seriál z důvodu diváckého nezájmu na Primě skončil (redakce DigiZone, 2009, online). Otázkou však je, zda byla důvodem slovenština, či spíše přesycenost obdobnými seriály.

Od té doby ovšem uplynulo šest let a i Prima se vydala podobnou cestou jako výše zmíněné televizní stanice. Příkladem může být talentová show *Česko Slovensko má talent*, vznikající taktéž ve spolupráci s TV Joj. Odvysíláno jí bylo již pět sezón a funguje na podobném modelu jako *Česko Slovenská SuperStar*. V poslední řadě v roce 2015 show dokonce moderovali pouze Slováci⁵⁸, zatímco čtyřčlenná porota byla jazykově vyvážená. Prima ve spolupráci s TV Joj přinesla v roce 2014 ještě jednu společnou talentovou show s názvem *Česko Slovenský X Factor*.

Bednaříková (2010, s. 22) neopomíná ani hudební televizní stanici Óčko, která do svého vysílání pravidelně a dlouhodobě zařazuje slovenštinu, přičemž ještě před několika lety Óčko téměř vůbec nevysílalo v kabelových rozvodech na Slovensku. „Ve vysílání navíc již dlouho působí dva slovenští moderátoři,⁵⁹ což bylo vzhledem k mladé cílové skupině diváků odvážným krokem soukromé televize. Záměr vedení stanice Óčko je však možné chápat vzhledem k tomu, nakolik je slovenská hudba mezi mladými lidmi populární,“ vysvětluje Bednaříková (tamtéž, s. 22). Momentálně se na Óčku vyskytuje sice jen jeden slovensky mluvící moderátor,⁶⁰ přesto se slovenština díky slovenským skladbám ozývá z obrazovky každým dnem. Češi totiž slovenskou hudbu – oproti ostatním kulturním aktivitám – stále řadí

---

⁵⁸ Marcel Forgáč a Milan Zimnýkoval

⁵⁹ Linda Wagnerová a Andrej Polák

⁶⁰ Martin Harich

minimálně na stejnou kvalitativní úroveň jako hudbu českou. Vladimír Vlasák (2006, online) uvádí, že „slovenština se prý lidem v Česku vzdaluje. O hudbě se to říci nedá. Naopak Česko nyní zažívá příliv slovenských kapel nebo sólistů.“ Říká, že posluchači berou slovenské interprety stále za své možná stejně jako publikum v roce 1982, kdy Miroslav Žbirka sesadil z trůnu zlatého slavíka Karla Gotta. Některé skupiny, například Elán, či interpreti, jako již zmíněný Miroslav Žbirka, stále čerpají ze společné československé minulosti, ale i nové slovenské skupiny a interpreti stále oslovují české posluchače a získávají mezi nimi mnohé fanoušky. Autor uvádí například Horkýže Slíže, Polemic či No Name, která se jako první slovenská skupina v roce 2002 osmělila na první samostatné turné po Česku a postupně získala armádu příznivců v obou zemích.⁶¹ Slovenští zpěváci se dále stávají hosty českých kapel⁶² či hudebních alb⁶³ a čím dál oblíbenější se v Česku stávají slovenské koncerty (tamtéž, 2006, online). Velké popularity se v roce 2015 v Česku dostalo například i koncertu Made in Slovakia, který se skládal z vystoupení slovenské kapely I.M.T. Smile a slovenského lidového tanečního souboru Lúčnica, či skladbě *Slovenský klín*, který nazpívala česká kapela Chinaski spolu se slovenskou zpěvačkou Bárou Hosnedlovou a která pojednává o idylickém společném soužití Čechů a Slováků. O oblíbenosti slovenské hudební scény svědčí také fakt, že v rámci ocenění Český slavík existuje již několik let kategorie Slavíci bez hranic, která je věnována oblíbeným slovenským interpretům. Také slovenský deník Sme (Uličianská, 2009, online) uvedl, že „slovenský pop je v Čechách stále na výsluní. No Name, Richard Müller či Elán, Dara Rolins, Paľo Habera, Peter Nagy či Tublatanka jsou u susedů možná populárnější než na Slovensku.“

Jak se tedy zdá, slovenština na českých televizních stanicích přestává být tabu a české televize, veřejnoprávní i komerční, se osmělují dávat slovenštině ve vysílání prostor. Jak ale tyto kroky čeští diváci vnímají? Skutečně slovenštině ve vysílání rozumí a vítají ji? A jak celý proces o rozhodování, zda bude daný pořad v češtině, či slovenštině probíhá? Jaké vlivy hrají roli? Na tyto otázky se bude snažit odpovědět následující analýza internetových článků, diskuzí a rozhovorů.

---

⁶¹ Album „Čím to je?!“ si koupilo zhruba 20 000 českých a 13 000 slovenských fanoušků, což odpovídá poměru obyvatel v obou zemích, který je zhruba 2:1

⁶² Například Zuzana Smatanová či Bára Hosnedlová, které nazpívaly písně s kapelou Chinaski

⁶³ Například Jana Kirchner na desce Petra Hapky a Michala Horáčka

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 METODOLOGIE

V následující kapitole bude popsána metodika výzkumu. Charakterizovány budou především cíle práce, použitá výzkumná metoda, uvedené budou výzkumné otázky a bude popsáno, jakým způsobem byl vybrán vzorek pro realizaci výzkumu. V neposlední řadě pak budou uvedeny limity tohoto výzkumu.

6.1 Cíl práce

Hlavním cílem výzkumu je na základě zjištěného a výše uvedeného teoretického kontextu popsat vztah mezi češtinou a slovenštinou v českém televizním vysílání a zjistit, zda volba mezi používáním slovenštiny či češtiny leží na svobodném a individuálním rozhodnutí jednotlivých slovenských aktérů, kteří v českých televizích účinkují, nebo zda je tato jazyková problematika určitým způsobem institucionalizována jednotlivými mediálními organizace. Pakliže bude zjištěna tato institucionalizace, výzkum se bude snažit popsat, kdo konkrétně v rámci struktury mediální organizace o jazykové otázce rozhoduje a jaká kritéria toto rozhodnutí ovlivňují. Důraz bude kladen na nalezení a popsání jednotlivých druhů kritérií a argumentů, naopak míra jejich rozšíření nebude brána v potaz. To může být záležitostí navazujícího výzkumu. Dalším dílčím cílem bude zjistit, jakou roli při rozhodování mezi používáním slovenštiny či češtiny hraje žánr pořadu. V neposlední řadě se práce zaměří také na popsání rozdílů v přístupu k tomuto jazykovému dilematu v rámci veřejnoprávních a komerčních televizních stanic.

6.2 Výzkumné otázky

Cílem této práce je analyzovat vztah mezi používáním češtiny a slovenštiny v českém televizním vysílání a popsání praktik, které se na konečné jazykové podobě v televizním vysílání podílí. Hlavní výzkumná otázka tedy byla formulována následovně:

Leží volba mezi používáním češtiny či slovenštiny v českém televizním vysílání na svobodném a individuálním rozhodnutí jednotlivých slovenských aktérů, nebo je tato volba regulována mediálními organizacemi seshora?

Tato hlavní výzkumná otázka byla dále rozvedena do několika specifitějších podotázek:

- Kdo konkrétně ve struktuře mediálních organizací rozhoduje o volbě mezi slovenštinou a češtinou?
- Jakými kritérii se volba mezi používáním slovenštiny/češtiny řídí?

- Má žánr pořadu vliv na tuto jazykovou problematiku?
- Jak se liší přístup k této jazykové problematice u veřejnoprávní a komerční televize?
- Jak čeští diváci reagují na slovenštinu ve vysílání českých televizí?
- Rozumí mladá generace slovenštině?
- Má vliv na otázku používání slovenštiny/češtiny vztah dané osoby k České republice a jeho jazykové znalosti?
- Bylo by dobré zavést v České republice jazykový zákon, který by jasně definoval podmínky užívání slovenštiny v českých médiích, tak jako je tomu na Slovensku?

6.3 Výzkumná metoda, design výzkumu

Výzkum problematiky užívání slovenštiny v českém televizním vysílání byl realizován jako kvalitativní šetření na principu diskurzivní analýzy. Jako technika sběru dat *byly zvoleny* dva postupy pro větší komplexnost výzkumu.

6.3.1 Polostrukturované hloubkové rozhovory

První technikou byly polostrukturované hloubkové rozhovory. Ty stojí na pomyslné hranici mezi rozhovory volnými či neformálními, které mají pevně dáno pouze téma rozhovorů a u kterých *„se spoléhá na spontánní generování otázek v přirozeném průběhu interakce“* (Hendl 2008, s. 175), a rozhovory strukturovanými, u kterých jsou pevně dané a neměnné i jednotlivé otázky a u kterých je pružnost sondování poněkud omezena (tamtéž, s. 173). Polostrukturované rozhovory, které Hendl (tamtéž, s. 174) označuje jako *„rozhovory pomocí návodu“*, mají pevně dané téma a dále je vytvořen scénář či návod rozhovoru, kde jsou vytyčené základní body, kterých by se měl daný rozhovor týkat. Jednotlivé body, témata či otázky jsou dále během rozhovoru modifikovány, vypouštěny nebo je na ně podle situace a reakcí respondenta kladen větší důraz. *„Tento návod má zajistit, že se skutečně dostane na všechna pro tazatele zajímavá témata,“* přičemž *„je na tazateli, jakým způsobem a v jakém pořadí získá informace, které osvětlí daný problém“*. (tamtéž) Výhodou tohoto osobního dotazování je přímá interakce výzkumníka s respondentem, díky čemuž lze *„...získat informace hlubšího a širšího zaměření o kvalitativně různorodých skutečnostech a ty jsou pak porovnatelné“* (Surynek–Komárková–Kašparová 2001, s. 83).

Vedení jednotlivých rozhovorů je velice důležitým aspektem celého výzkumu a podle Jana Hendla (2008, s. 166) jde o umění i vědu zároveň, neboť je zapotřebí výzkumníkova

dovednost, citlivost, koncentrace, disciplína a interpersonální porozumění. Zdůrazňuje (tamtéž), že je „obvykle třeba učinit řadu rozhodnutí ohledně obsahu otázek, jejich formy i pořadí“ a zároveň je třeba uvážit možnou délku rozhovoru vzhledem k podmínkám. Zmiňuje také (tamtéž, s. 167), že zvláštní pozornost by měla být věnována začátku a konci rozhovoru. Vysvětluje, že „na začátku dotazování je třeba prolomit případné psychické bariéry a zajistit souhlas se záznamem“, zatímco na konci je možnost získat další důležité informace. Pro prolomení těchto psychických bariér je ideální začít jednoduchými kontextuálními otázkami, které vzbuzují důvěru.

Celkově bylo provedeno 13 rozhovorů s účastníky výzkumu. Byly prováděny od listopadu 2015 do března 2016, přičemž termíny byly vždy domlouvány tak, aby vyhovovaly především respondentům. Najít vhodný termín bylo ovšem častokrát velice těžké z důvodu pracovní vytíženosti respondentů a také pro geografické vzdálenosti. Rozhovory totiž probíhaly nejen v různých městech České republiky⁶⁴, ale i na Slovensku⁶⁵. Z důvodu časové vytíženosti i vzdálenosti bylo nicméně nutné dva rozhovory modifikovat a provést je ve psané verzi pomocí e-mailu. V těchto výjimečných a krajních případech se tak jednalo o rozhovory strukturované. Délka rozhovorů se pohybovala v rozmezí od půl hodiny po hodinu a rozhovory obsahovaly všechna vytečená témata, která byla pouze jednotlivě saturována. Rozhovory byly dále průběžně přepisovány a všechny informace v nich obsažené byly podrobně analyzovány.

6.3.2 Diskurzivní analýza

Druhou technikou sběru dat byla zvolena diskurzivní analýza novinových a webových článků a internetových diskuzí, které se problematikou slovenštiny v českých televizích zaobírají. Těchto článků a diskuzí nabízí internet poměrně velký počet, díky čemuž je možné zkoumat problematiku slovenštiny nejen z hlediska aktivních televizních činitelů, ale i z hlediska televizních příjemců. Hlavním cílem této analýzy je zjistit, zda televizní diváci na slovenštinu na českých televizních obrazovkách reagují pozitivně, či negativně a jaké důvody k tomu uvádí. Tato analýza rozšíří závěry již výše uvedených proběhlých výzkumů, které se ovšem věnovaly slovenské jazykové problematice v širším pojetí, tedy nejen v rámci televizního vysílání. Její závěry navíc doplní poznatky z analýzy rozhovorů. Bude tak dosaženo triangulace dat, díky které bude možné lépe porozumět zkoumané jazykové problematice. Díky dvěma různým metodám bude možné najít vysvětlení pro odlišnosti, které

---

⁶⁴ V rámci českých měst rozhovory probíhaly především v Praze, ale také v Brně a Olomouci

⁶⁵ V rámci Slovenska rozhovory probíhaly v Bratislavě

najdeme v jednom a druhém typu dat. Kombinace těchto dat přinese plastičtější obraz o tématu, nežli by bylo použito pouze jedné z metod.

Dříve než přistoupíme k definici samotné diskurzivní analýzy, je třeba definovat pojem „diskurz“. Definicí je mnoho a v důsledku nadužívání tohoto pojmu se značně liší. V užším vymezení jde o jazykové výpovědi, které jsou delší než jedna věta. Širší pojetí, které vychází z Michela Foucaulta, bere v úvahu i sociální okolí textů, které participuje na jejich tvorbě a zároveň je jimi utvářeno. Reifová uvádí (2004, s. 46), že diskurz je souborem konkrétních pravidel a kódů, které jsou uživateli používány při produkci významů a které odkazují k nějakému tématu. Ve výsledku diskurz odráží myšlení dané doby, hodnoty či určité ideologie.

Diskurzivní analýza se zabývá studiem diskurzu v širším sociálním kontextu, díky čemuž lze porozumět množství fenoménů, které nelze podchytit kvantitativními metodami. Renáta Sedláková (2014, s. 426) uvádí, že jde o přístup, který se snaží o interpretaci textů v kontextu kultury. Diskurzivní analýza se podle ní (tamtéž, s. 427) „*v žádném případě nevyčerpává studiem jednotlivých textů. Spíše jde o interdisciplinární perspektivu nahlížení na sociální realitu [...] než o kompaktní výzkumnou techniku.*“ Podmínkou úspěšné realizace diskurzivní analýzy je „*detailní znalost kultury a společnosti, jejíž jsou zkoumaná data součástí, a širšího socio–ekonomicko–historicko–politicko–kulturního přehledu*“ (tamtéž). Bez znalosti teoretického rámce nelze diskurzivní analýzu aplikovat z důvodu úzké provázanosti teoretických východisek s postupy empirické práce (tamtéž).

Postupy diskurzivní analýzy se používají v mnoha oborech a vzájemně se liší. Je tedy nezbytné specifikovat, v jakém pojetí bude diskurzivní analýzy využíváno. V rámci tří hlavních proudů se pro náš výzkum hodí nejvíce přístup, který leží mezi lingvistickou tradicí⁶⁶ a sociologicko–politickou linií⁶⁷ a který se snaží o přesah k sociálním tématům (tamtéž, s. 429). Diskurz je tedy v tomto výzkumu vnímaný spíše sociologicky nežli čistě lingvisticky, neboť kladu důraz právě na sociální kontext, který užívání jazyka ovlivňuje.

6.3.2.1 Computer-Mediated Discourse Analysis

Jelikož se analýza bude týkat internetových článků a diskuzí, práce bude čerpat z tzv. Computer–Mediated Discourse Analysis⁶⁸. Jannis Androustopoulos s Michaelem

---

⁶⁶ Lingvistická tradice kritické diskurzivní analýzy se při analýze zaměřuje na širší významové struktury. Zastupuje ji například Norman Fairclough, Ruth Wodaková nebo Theo van Leeuwen (Sedláková 2014, s. 429)

⁶⁷ Sociologicko–politická linie je označována taktéž jako post–strukturální a zástupcem je například Gillian Roseová (Sedláková 2014, s. 429)

⁶⁸ Dále jen CMDA

Beißwengerem uvádí (2008, s. 1), že CMD obnáší všechny druhy interpersonální komunikace na internetu, přenášené pomocí mailů, instant-messagingu, webových diskuzí či chatových fór. V posledním desetiletí CMD zaujímá stále více výzkumníků, především pragmaticky, diskurzivně-analyticky či sociolingvisticky zaměřených. Uznávají, že metodologická reflexe CMD zatím zaostává za ostatními oblastmi diskurzivních studií, nicméně právě to se snaží svými poznatky o tom, jak pracovat s daty a metodami, minimalizovat. Uvádí, že ačkoli se to může zdát triviální, je důležité sesbírat vhodná data, co se obsáhlosti i dostupnosti kontextuálních informací týče, a snažit se vyvarovat práci s ad hoc daty (tamtéž, s.2).

Susan Herringová se přímo zabývá analýzou CMD a uvádí (2004, s. 2), že CMDA uplatňuje metody adaptované z jazykově zaměřených disciplín tak, aby vyhovovaly komunikaci *via počítač*. Tvrdí, že hlavní metodou CMDA je analýza záznamů verbálních interakcí. Jinými slovy CMDA je založena na empirických, textuálních pozorováních, přičemž se tato pozorování soustředí především na užívání jazyka. Jedním z cílů CMDA je zkoumání jevů na mikro-úrovni, jako je například střídání jazyků u bilingvních uživatelů, ale zkoumá také jevy na makro-úrovni, kde jde například o genderovou vyváženost či identitu, která je vyjadřována skrze diskurz (tamtéž). Mimo jiné potenciál a síla CMDA vězí v tom, že umožňuje zodpovědět otázky širšího sociálního a psychologického kontextu, které by běžná empirická analýza zodpovědět nedokázala. Nicméně autorka zdůrazňuje, že CMDA je lepší vnímat jako „přístup“ nežli jako „teorii“ či jednu dílčí „teorii“. Vysvětluje, že jde spíše o soubor metod, ze kterých si výzkumník vybírá ty metody, které se nejlépe hodí pro jeho data a výzkumné otázky. Jinými slovy „*CMDA je přístup ke zkoumání online chování, který poskytuje metodologickou sadu nástrojů a soubor teoretických konceptů, skrze které lze sledovat a interpretovat výsledky empirické analýzy*“ (tamtéž, s. 4).

Herringová (tamtéž, s. 18) zmiňuje čtyři sféry jazyka, jimiž jsou struktura, význam, interakce a společenské chování. Právě čtvrtá složka je pro naši analýzu nejpodstatnější, neboť se zabývá sociálními dynamikami, mocí, vlivem a identitou. Ideální metodou jsou podle autorky právě sociolingvistické nástroje a kritická diskurzivní analýza⁶⁹.

Důležitým krokem je interpretace získaných dat. Podle Herringové (tamtéž, s. 20) by interpretace CMDA měla v ideálním případě brát v potaz povahu média a situační proměnné a měla by probíhat na třech úrovních: směrem k datům, směrem k výzkumným otázkám a s přesahem výzkumných otázek. Výzkumník tak nejen zpracovává získaná data, ale také uvádí, které výsledky byly očekávané a které naopak překvapující, a snaží se zasazovat

---

⁶⁹ Viz tabulka č. 5

zjištěné poznatky do širších souvislostí, které mohou být zčásti spekulativního charakteru. Zároveň autorka dodává (tamtéž, s. 21), že interpretace je kreativní intelektuální akt, a proto může analytickým závěrům náležet více než jen jedná „správná“ interpretace. Ta se jen musí držet zjištěných důkazů. Nicméně každá interpretace nezbytně obsahuje určitý prvek spekulace či možnosti nepravdivosti. Výzkumník by se proto měl snažit vytvořit co možná nejprůkaznější případy pro své interpretace, které pokládá za pravdivé. Také by měl mít na mysli, že analýza textů nám může říct jen to, co lidé dělají, a ne to, co si opravdu myslí nebo cítí, takže je k interpretaci potřeba přistupovat střízlivě (tamtéž).

Herringová také uvádí limity CMDA. Říká (tamtéž, s. 25), že na základě textu můžeme přímo analyzovat pouze projevy chování, zatímco širší sociální a kognitivní útvary, jako například identitu skupiny, můžeme pouze odvozovat.

6.3.2.2 *Kritika analytických nedostatků*

Charles Antaki a spol. (online) zmiňují šest zásadních metodologických pochybení a nedostatků, kterých se výzkumníci při diskurzivní analýze dopouštějí. Jejich motivací je vyvrátit určité předsudky, že u diskurzivní analýzy lze postupovat nespoutaně.⁷⁰

Prvním pochybením je **nedostatečná analýza prostřednictvím shrnutí**.⁷¹ Autoři v tomto bodě uvádí, že výzkumníci za analýzu často považují samotné transkripce, které ale pouze připravují data pro následnou analýzu. „*Kvantitativní analytik prezentující selekci nezpracovaných dat v určité grafické podobě a doufající, že čtenář snad najde určité opakující se vzorce a trendy, neprovedl se svými daty nic statistického. Kvalitativní analytik by prováděl ekvivalent, kdyby prezentoval svá data jako prosté souhrny.*“ (tamtéž) U shrnutí je pravděpodobné, že ztratí detaily a diskurzivní subtilnost originálu. Závěry by tak byly kratší, chudší a byly by formulovány slovy analytika, ne těmi původních autorů. Došlo by tak ke ztrátě informací, nikoli k jejich zisku. Shrnutím analytik možná vypíchne určitá témata a názory, ale toto vypíchnutí samotné není diskurzivní analýzou.

Druhým zmíněným pochybením je **nedostatečná analýza z důvodu stranění**.⁷² Analýza bude pokřivená, pokud do ní výzkumník promítá své morální zásady, politické či osobní postoje vůči tomu, co dotazovaný nebo analyzovaný text říká. Sympatie i plísňení (ať už explicitní, či implicitní) nemají v diskurzivní analýze místo. Analytik by měl citovat či sumarizovat respondentovy promluvy tak, aby při tom udržoval odstup od vlastní vize, jak by

---

⁷⁰ The other reason is to scotch the sort of errors that give comfort to the traditionally-minded who accuse DA of 'anything goes'

⁷¹ „Under-analysis through summary“

⁷² „Under-analysis through taking sides“

k danému tématu měl respondent přistupovat. Touha sympatizovat, či nesouhlasit s respondentovými promluvami totiž může vést ke zjednodušení a případné cenzuře některých poznatků, což je v rozporu s podstatou analýzy.

Dalším problémem je **nedostatečná analýza z důvodu nadbytečného citování či izolovaného citování**.⁷³ Ve své podstatě jde o opačný problém než v prvním případě, kdy shrnutí nechávalo text v pozadí. Při nadbytečném citování dochází naopak k analytikově neschopnosti dostat se za text. K tomuto pochybení dochází v případě, kdy je citován extrakt za extraktem, ovšem chybí častější poznámky či komentáře analytika. Ještě častěji dochází k zahlcení citacemi ve chvíli, kdy se analytik snaží podpořit své teze kompilováním citací od různých respondentů. Počin to je často dobře myšlený, ale dochází tak k vytržení citací z kontextu jednotlivých respondentů a analýza tak může být znovu pokřivena. Chyba je také uvádět izolované citace bez doprovodného komentáře či zasazení do širšího kontextu. Analytik se může domnívat, že tato citace sama o sobě může fungovat jako argument pro jeho závěr, nicméně bez příslušného zpracování citace nelze mluvit o analýze.

Dalším pochybením je **objevování diskurzů a mentálních konstruktů v kruhu**.⁷⁴ V tomto případě může analytik tvrdit, že studované texty *vykazují znaky* určitého diskurzu, a říkat, že dotazovaná osoba používá daný diskurz. V kruhu by se pak pohyboval ve chvíli, kdy by vysvětloval dané texty na základě existence zmíněného diskurzu a přitom by texty samotné byly evidencí pro existenci tohoto diskurzu. Podobně je to s objevováním mentálních konstruktů. Stejným pohybováním se v kruhu by bylo interpretovat diskurz jako výraz určité sféry myšlenek, idejí, postojů či názorů, kde je povaha těchto základních myšlenek a názorů dána samotným projevem.

Autoři dále varují před **nedostatečnou analýzou z důvodu falešného průzkumu**.⁷⁵ Ta spočívá v tom, že určité zjištění u jednoho respondenta je přeneseno na všechny členy, kteří spadají do stejných kategorií. Hlas jednoho respondenta tak získává chybně hlas celé kategorie (například herců, mužů či vysokoškolských absolventů).

Poslední zmiňovanou chybou je **nedostatečná analýza z důvodu „spottingu“**.⁷⁶ Každá analýza diskurzu vyžaduje zaznamenávat a označovat mnoho konverzačních a rétorických postupů. Každý analytik by měl být schopný rozpoznat konverzační rysy v datových úryvcích. Bohužel za analýzu se nedá považovat pouze toto sledování a stopování konverzačních rysů, stejně jako analýza historie a funkce železničních systémů nemůže být

---

⁷³ Under-analysis through over-quotation or isolated quotation

⁷⁴ „A circular discovery of discourses and mental constructs“

⁷⁵ „Under-analysis through false survey“

⁷⁶ „Under-analysis through spotting“

úspěšně provedena pouhým sledováním vlaků.⁷⁷ Pro zdárnou analýzu je důležité uvést, jakou funkci tyto konverzační rysy mají, jak jsou používány a podobně.

6.4 Kvalitativní výzkum

Kvalitativní metoda byla před metodou kvantitativní zvolena z důvodu lepší aplikovatelnosti a vhodnosti. Slováků, kteří působí v českých televizích, není *nijak* mnoho, navíc jejich pozice se liší, tudíž by bylo velmi komplikované vytvořit vyvážený reprezentativní vzorek a generalizovat výsledky na základě statistických závěrů. Jelikož se tato diplomová práce zaměřuje na jednotlivé slovenské aktéry a cílem je snaha popsat detailní vlivy, které působí na rozhodnutí, zda v českých televizích používat slovenštinu, či češtinu, je optimálním řešením zvolit kvalitativní metody. Jsou vhodnější z toho důvodu, že se mi jedná o hlubší pochopení dané problematiky, která je formována mnoha vlivy, a tomu výrazně pomůžou osobní hlubší názory lidí, kterých se daná problematika osobně dotýká a s kterou se setkávají v každodenním životě. Vzhledem k tomu je lepší zvolit kvalitativní výzkum, jehož výhodou je dle Jana Hendla (2008, s. 51) „...získání hloubkového popisu případů. Nezůstáváme na jejich povrchu, provádíme podrobnou komparaci případů, sledujeme jejich vývoj a zkoumáme příslušné procesy.“

Kvalitativního výzkumu je tedy všeobecně využíváno tehdy, pakliže výzkumník potřebuje hlouběji prozkoumat určitý problém nebo otázku. Jinými slovy, „kvalitativní výzkum se (...) orientuje na pochopení smyslu jednajících sociálních subjektů.“ (Surynek–Komárková–Kašparová 2001, s. 27). Důležité jsou v jeho rámci obzvláště ty informace, ze kterých si můžeme vytvořit přesnou představu o složitých sociálně psychologických jevech. Cílem kvalitativního výzkumu tak není přesné změření „jednotlivých parametrů stanovených ukazatelů“, ale spíše vytváření vhodného charakterizování nebo „logické konstrukce celku sociálního a sociálně psychického jevu“ (tamtéž). Jan Hendl (2008, s. 50) zmiňuje, že „hlavním úkolem kvalitativního výzkumu je objasnit, jak se lidé v daném prostředí a situaci dobírají pochopení toho, co se děje, proč jednají určitým způsobem a jak organizují své všednodenní aktivity a interakce“.

Role kvalitativního výzkumníka je podle Hendla (tamtéž) často přirovnávána k práci detektiva. Jeho úkolem je správně vyhledat a analyzovat všechny informace, které by mohly vést k osvětlení a zodpovězení výzkumných otázek. Výzkumník musí být dále schopen odstupu a kritické analýzy situace. Specifičností činnosti kvalitativního výzkumníka je podle

---

⁷⁷ „train-spotting“

Hendla (2008, s. 48) provádění deduktivních i induktivních závěrů, přičemž sběr dat a jejich analýza probíhají často současně. Výzkumník data získá, provede jejich analýzu, čímž zjistí, zda je potřebuje, a případně dále pokračuje se sběrem dat a jejich analyzováním. Kvalitativní výzkum je tak podle jeho slov někdy považován za emergentní neboli pružný typ výzkumu, neboť výzkumník může jednotlivé otázky modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat (tamtéž, s. 48). Uvádí také (tamtéž, s. 49), že *„zpráva o kvalitativním výzkumu obsahuje podrobný popis místa zkoumání, rozsáhlé citace z rozhovorů a poznámek, jež si výzkumník dělal při práci v terénu. Výzkumník může navrhnout teorii o fenoménu, který pozoroval.“* Dodává (tamtéž), že svoje závěry může probírat přímo s účastníky výzkumu a jejich názory zohledňovat nebo přidávat do výsledné zprávy.

6.5 Výběr respondentů

Polostrukturované rozhovory byly vedeny se dvěma hlavními skupinami respondentů. První skupinu tvořili Slováci, kteří v českých televizích působili nebo stále působí na pozici herců či moderátorů. Jde tedy o skupinu lidí, kteří se aktivně objevují na obrazovkách českých televizí a kterých se problematika slovenštiny v českých televizích dotýká osobně. Druhou skupinu tvořili lidé, kteří se podíleli na tvorbě pořadů či vedení mediálních organizací a kteří by se teoreticky mohli podílet na rozhodování v záležitosti jazykové otázky.

Výběr jednotlivých respondentů probíhal s ohledem na časovou, geografickou a finanční dosažitelnost a zároveň na podmínku, aby se těchto respondentů dotýkala zkoumaná problematika co možná nejvíce.

K jednotlivým respondentům jsem dospěl v rámci osobní znalosti mediálního prostředí v České republice a potažmo i na Slovensku a následně metodou sněhové koule, kdy vybraní respondenti dále slouží jako informátoři pro doporučení dalších zajímavých respondentů (tamtéž, s. 152).

Vlastní výběr jednotlivých respondentů však byl velmi ovlivněn a limitován povahou zkoumaných objektů. V drtivé většině totiž šlo o známé osobnosti, na které bylo velice komplikované získat oficiální kontakty a z důvodu jejich velké pracovní a časové vytíženosti bylo složité nacházet vyhovující termíny k uskutečnění plánovaných rozhovorů. Na těchto okolnostech některé z pokusů o provedení rozhovoru ztroskotaly a bylo zapotřebí najít adekvátní náhradu.

6.5.1 Moderátoři, komentátoři a herci

První, početnější skupinu, se kterou byly polostrukturované rozhovory vedeny, tvořili aktéři, kteří se aktivně objevují na televizních obrazovkách v různých pořadech od seriálů a filmů přes zábavní show, kulturní, sportovní a hudební pořady až po zpravodajství. Někteří respondenti však zároveň působili či působí na pozicích, které spadají do druhé skupiny. Nicméně v rozhovorech byla saturována jejich moderátorská, komentátorská či herecká pozice. Rozhovory se soustředily na čtyři základní rámce.

Tím prvním byl osobní kontext, kde bylo zjišťováno místo narození, vztah k České republice, vzdělání a další informace, které mohou mít vliv na celkové názory.

Druhým rámcem byly jazykové kompetence, kde byly zjišťovány pasivní i aktivní znalosti češtiny, problémy s češtinou, zda češtinu vnímají jako cizí jazyk či znalosti dalších cizích jazyků.

Třetí rámeček se zabýval *polemikou nad nutností a problematikou* slovenského jazykového zákona a hypotetickou úvahou nad tím, zda by bylo dobré zavést i v České republice podobný zákon, který by jasně vymezoval, kdy je slovenština v českých televizích akceptována a kdy ne.

Poslední, čtvrtý rámeček byl stěžejní a zabýval se pracovní pozicí, kterou daní slovenští aktéři v českých televizích zastávají, a jazykem, který na dané pozici používají. Bylo zjišťováno, zda šlo o jejich svobodnou volbu, nebo zda o tom rozhodoval někdo jiný a jaká kritéria v tom hrála roli. Rozhodovala jejich (ne)znalost češtiny, ohled na české diváky, jazyková politika dané televize či ekonomické cíle? Dále bylo zjišťováno, zda se setkali s rozdílnými postupy ve veřejnoprávní a komerční televizi a také to, zda se tolerance slovenštiny liší na základě jednotlivých žánrů a funkcí daného pořadu. V neposlední řadě pak bylo zjišťováno, zda se setkali s diváckými reakcemi, které by komentovaly používaný jazyk, a zda byly tyto reakce pozitivní, či negativní povahy.⁷⁸

6.5.2 Tvůrci pořadů a vedoucí mediálních organizací

Druhou skupinu respondentů pro polostrukturované rozhovory tvořili lidé, kteří se určitým způsobem podílí na podobě jednotlivých televizních pořadů a kteří v televizích působí „za oponou“, tedy nejsou vidět přímo na televizních obrazovkách. Tuto skupinu tvořili dva režiséři – jeden Slovák a jeden Čech slovenského původu – a jeden český producent,

---

⁷⁸ Otázkové okruhy jsou dostupné v příloze, viz obrázek č. 1

který působil i jako dramaturg a scénárista . Z principu věci nemuseli být tito lidé slovenského původu, neboť se neobjevují na televizních obrazovkách a problematika užívání slovenštiny se jich netýká osobně.

U těchto respondentů byl potlačen první a druhý rámeček, který z důvodu neaktivního vystupování na obrazovkách českých televizí není klíčový. Naopak větší důraz byl během těchto rozhovorů kladen na proces rozhodování o toleranci slovenštiny a na kritéria, která toto rozhodování ovlivňují. Rozhovory se také jako u první skupiny orientovaly na divácké reakce, rozdíl mezi veřejnoprávními a komerčními televizemi a rozdíl mezi jednotlivými žánry pořadů.⁷⁹

6.6 Informovaný souhlas

Před začátkem rozhovoru byl každý respondent ústně informován o tom, že rozhovor slouží výhradně pro výzkumné účely této diplomové práce a je tak nutné vyjádřit souhlas s použitím získaných údajů a jména, což všichni respondenti učinili. Dále byli dotazovaní upozorněni, že rozhovor bude po celou dobu nahráván, což opět nepřineslo žádné problémy. V případě dalšího zájmu bylo respondentům podrobněji vysvětleno, jak přesně bude nakládáno s nahranými rozhovory. Dotazovaným bylo rovněž nabídnuto, že jim hotová práce bude poskytnuta k přečtení.

6.7 Technika transkripce

Transkripce je nazýván proces, během kterého se nahraný mluvený projev z rozhovoru převádí do písemné podoby. Jde o časově velmi náročnou proceduru, která je však pro následnou analýzu nezbytná. Existuje více způsobů, jak k transkripci přistupovat. V této diplomové práci byla použita komentovaná transkripce, kde se „*pomocí zvláštních znaků označují nápadné příznaky promluvy, jako pomlky, zdůraznění, způsoby řeči či smích*“ (Hendl 2008, s. 208).

Promluvy výzkumníka i respondentů jinak nebyly modifikovány a zůstaly v syrové podobě tak, jak byly vyřčeny. Často tak dochází k nedokončení výpovědi či k vyštinutí z vazby, o hovorovém a nespisovném jazyku nemluvě. Díky tomuto postupu je nicméně možné ve výpovědích sledovat i to, zda se v nich objevují slovakismy či čechismy a další jazykové jevy, které mohou prozrazovat určité jazykové znalosti a postoje ke zkoumané problematice. Respondentům bylo před zahájením rozhovorů nabídnuto, aby hovořili

---

⁷⁹ Otázkové okruhy jsou dostupné v příloze, viz obrázek č. 2

v češtině či slovenštině podle vlastní chuti, a transkripce byla návazně provedena ve vybraném jazyce. V tomto ohledu jsem se snažil minimalizovat chyby ve slovenském přepisu, které vyplývaly z mé neaktivní znalosti slovenštiny, a za případná pochybení se omlouvám.

Kromě transkripcí byly vypracovávány také jednotlivé protokoly, které monitorují základní faktické poznatky, ale především poznatky kontextuální. Zaznamenávají rámcové informace o datu, místě a délce rozhovoru, uvádí údaje o komunikačním partnerovi, o jeho pracovní pozici, vztahu k České republice, jazykových kompetencích a především přibližují průběh rozhovorů. Ve zkratce tak popisují atmosféru rozhovorů, rušící vlivy a další problémy, reakce a chování komunikačních partnerů, jejich verbalizační schopnosti a také uvádí jejich zájem o danou problematiku.⁸⁰

7 ANALÝZA INTERNETOVÝCH DISKUZÍ

V této kapitole bude shrnuto, jakým způsobem byla získaná data z internetových diskuzí dále analyzována a interpretována.

7.1 Analytická inspirace

Analýza a interpretace dat byla výrazně ovlivněna výzkumem Mariána Slobody a Miry Nábělkové „*Receptive multilingualism in ‚monolingual‘ media: managing the presence of Slovak on Czech websites*“, který byl podrobně představen již v teoretické části práce, a také výzkumem Jiřího Homoláče „*Internetové diskuse o cikánech a Romech*“. Tento výzkum na základě internetových diskuzí analyzuje romský diskurz s důrazem na jeho dvě základní polohy – proromskou a protiromskou. Analogicky zkoumám česko-slovenský jazykový diskurz s důrazem na polohu proslovenskou a protislovenskou. Jde o lingvistickou studii, která popisuje a interpretuje prostředky typicky používané v neoficiálním psaní o Romech (Nekula, online). Omezení reprezentativnosti jeho analýzy stejně jako v mém případě vyplývá z povahy internetových diskuzí, které jsou okleštěné o sociální charakteristiky jejich účastníků. Dále jde pouze o žánrový výsek diskurzu o Romech, stejně jako jde v tomto výzkumu o žánrový výsek česko-slovenského jazykového diskurzu, který jsem však doplnil o rozhovorovou část.

Autor v knize přibližuje žánr internetové diskuse a ve vztahu k romskému tématu (stejně jako k mému tématu) ji charakterizuje jako diskuzi „postojovou“. Přínosem analýzy

---

⁸⁰ Jednotlivé protokoly jsou k nalezení na přiloženém CR-ROMu

materiálů získaného z diskuzí je možnost zachycení neoficiálního diskurzu o daném tématu⁸¹, korekce analytikova příspěvku tím, jak danému příspěvku rozumí sami účastníci internetové diskuze, možnost sledovat, jak je určitý význam přijímán či nepřijímán a vyjednáván v interakci, a v neposlední řadě sledovat způsoby argumentace určitého postoje (tamtéž).

Homoláč se na základě získaných dat snaží rekonstruovat polarizované interpretační repertoáry užívané ve sledovaných diskuzích. Protiromský repertoár zastupují zpravidla „normální Češi“, zatímco ten proromský zpravidla „zastánci Romů“. Speciální kategorií jsou poté „Romové“ a „vyložení rasisti“, kteří tvoří relační pár. Protiromský repertoár poté v diskuzích jasně převládá, ale autor poukazuje také na to, že podle okolností mohou diskutující použít vedle sebe prostředků z obou repertoárů (tamtéž).

7.2 Proces analýzy

Analýza sledovala celkem jedenáct internetových diskuzí a článků z let 2003 až 2015. Analýza sledovala dva hlavní jazykové postoje – proslovenský a protislovenský. Bylo zkoumáno, jak autoři diskuzních příspěvků reagují a jaké uvádí argumenty pro či proti používání slovenštiny v českých televizích. Získaná data prošla procesem kódování. Nejprve byly jednotlivým příspěvkům přiřazeny kódy na základě podobnosti vyskytujících se jevů a poté byly úzce související příspěvky seskupeny do širších celků neboli kategorií. Názvy kategorií byly voleny tak, aby byly co nejlogičtější a nejuvýstižnější. Celkem bylo identifikováno 27 kategorií a 6 specifických podkategorií.

Jednotlivé kategorie byly dále rozčleněny do sedmi větších tematických celků. Jde o Divácká očekávání, Ocenění a kritika česky mluvících Slováků, Důvody akceptace slovenštiny, Důvody odmítnutí slovenštiny, Jazykový zákon, Zástupci pro/protislovenských postojů a Flame wars.

V rámci prvního tematického celku **Divácká očekávání** byly identifikovány tyto kategorie a podkategorie:

- Čeština v českých televizích
  - Rozdíl veřejnoprávní x komerční televize
- Prolínání češtiny a slovenštiny
- Nezájem o jazyk
- Dabing

---

⁸¹ Diskuze mají sice administrátory, kteří je moderují, ale jinak jsou vzhledem k anonymitě účastníků vedeny relativně volně

Druhý tematický celek se zaměřil na **Ocenění a kritiku česky mluvících Slováků** a obsahoval tyto kategorie:

- Ocenění česky mluvících Slováků
- Kritika česky mluvících Slováků

Součástími třetího tematického celku **Důvody akceptace slovenštiny** byly identifikovány tyto kategorie:

- Srozumitelnost slovenštiny
- Blízkost a společná minulost obou národů
- Nostalgie
- Libozvučnost slovenštiny
- „Lehký“ žánr
- Převzatý slovenský pořad
- Obohacení/Zpestření
- Znalost cizího jazyka zdarma

V kontextu čtvrtého tematického celku **Důvody odmítnutí slovenštiny** byly vymezeny kategorie:

- Nesrozumitelnost slovenštiny
  - Neznalost slovenštiny u mladé generace
- Konec společného státu
- Zabírání pracovních pozic
- „Tvrdý“ žánr
- Český pořad
- Záporný vztah ke slovenštině a Slovákům
- Patriotismus
- Formování češtiny
- Emoce

Pátý tematický celek byl věnovaný **představám o jazykovém zákonu** a byly vytvořeny tyto kategorie:

- Představy o slovenském jazykovém zákonu
- Představy o domnělém českém jazykovém zákonu

V rámci šestého tematického celku **Zástupci pro/protislovenských postojů** byly identifikovány tyto kategorie a podkategorie:

- Češi

- „Čistokrevní“ Češi
- Češi ze smíšených československých rodin
- Mladá generace
- Pamětníci Československa
- Slováci

Poslední, sedmý tematický celek byl nakonec věnován specifickému tematickému celku **Flame wars**, kam spadají jednotlivé příspěvky, které jsou nenávislné a urážlivé. Těch se ve zkoumaných diskuzích objevilo velké množství, tudíž je důležité také zařadit.

7.2.1 Představení zkoumaných diskuzí a článků

Jelikož budou některé příspěvky z analyzovaných internetových diskuzí a článků pro ilustraci dále publikovány, představíme si je v této kapitole a pro následnou přehlednost jim přiřadíme čísla. Celkem bylo zkoumáno 11 diskuzí a necelých 300 relevantních příspěvků, které se vztahovaly ke zkoumané jazykové problematice.

Číslo 1:

<https://www.facebook.com/objektivct/posts/465400483562650>

Facebooková diskuze ohledně slovenštiny v pořadu České televize **Objektiv**

Tato facebooková diskuze se spustila v návaznosti na slovenské moderování naučného pořadu **Objektiv** na České televizi slovenskou moderátorkou Anettou Kubalovou. Diskuze vznikla pod statusem, který děkuje za zpětnou vazbu diváků a který uvádí, že negativní reakce na slovenštinu v moderování jsou pouze okrajové.

Číslo 2:

<http://www.zpovednice.cz/detail.php?statusik=820190>

Zpovědnice: „Slovenština na ČT“

Tato internetová diskuze vznikla pod příspěvkem, který kritizuje používání slovenského jazyka při moderování pořadu **Objektiv**, který běží na České televizi.

Číslo 3:

<http://forum.digizone.cz/index.php?topic=3933.0>

DigiZone.cz: „Objektiv na ČT se slovenskou moderátorkou“

Také třetí internetová diskuze se zabývá problematikou používání slovenštiny v pořadu veřejnoprávní České televize, přesněji v pořadu **Objektiv**.

Číslo 4:

http://kultura.zpravy.idnes.cz/diskuse.aspx?iddiskuse=A091020_174640_filmvideo_ja_z

iDnes.cz: „Seriály mluví slovensky, televize dvou zemí si mnou ruce. A diváci si nestěžují“

Článek i následná diskuze se dotýká všeobecné problematiky užívání slovenštiny v českých televizích, nejen ve veřejnoprávní České televizi.

Číslo 5:

<https://www.youtube.com/watch?v=oK1SjRjZmPch><http://www.digizone.cz/clanky/slovensky-serial-panelak-na-prime-zitra-skonci/nazory/>

Youtube: „Zatýkání v přímém přenosu za použití slovenštiny v české televizi!“

V tomto uveřejněném sarkastickém videu sedí v televizním studiu při debatě host, který je nahý, a následně přichází policie s tím, že ho zatýká. Ovšem ne za všeobecné pohoršování svoji nahotou, ale za používání slovenštiny v české televizi. Následná diskuze pod videem se zabývá problematikou jazykových zákonů, ale i užíváním slovenštiny v českých televizích všeobecně.

Číslo 6:

http://www.pixy.cz/bloxy/index.php?comments=1&story_id=1063362560

Pixylophone: „Nováci, naučte se slovensky!“

Autor článků se pozastavuje nad tím, že diváci Peříčka nerozumí slovenské moderátorce, nicméně dále svůj článek rozvádí na celou problematiku užívání slovenštiny v českých televizích. Následná diskuze pokračuje v jeho stopách, přičemž je důraz kladen přeci jen více na komerční stanice.

Číslo 7:

<http://www.ahaonline.cz/clanek/zhave-drby/97007/vica-kerekes-to-schytala-od-divaku-clony-nadabujte-tu-mumlavou-slovenku-at-mluvi-cesky.html>

Ahaonline.cz: „Vica Kerekeš to schytala od diváků Clony: Nadabujte tu mumlavou Slovenku, ať mluví česky!“

Článek zmiňuje divácké reakce na slovenštinu herečky Vicy Kerekeš ve vysílání České televize. Následná diskuze se drží především názorů přímo na herečku, nicméně některé mají všeobecný přesah na problematiku užívání slovenštiny v českých televizích.

Číslo 8:

<http://www.blesk.cz/clanek/celebrity-ceske-celebrity/278668/ostry-jazyk-jany-postlerove-slovaci-na-ceskych-obrazovkach-by-meli-priznat-barvu.html>

Blesk.cz: „Ostrý jazyk Jany Postlerové: Slováci na českých obrazovkách by měli přiznat barvu.“

Článek hodnotí jazykové dovednosti jednotlivých slovenských herců na českých obrazovkách a uvádí, kdo by se měl zlepšit a kdo to zvládá dobře. Následná diskuze je pak sice krátká, ale přináší zajímavé postřehy o tom, zda by se slovenští herci měli snažit na českých obrazovkách mluvit česky, nebo zůstat u svého rodného jazyka.

Číslo 9:

<http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/53232/slovenska-televize-joj-je-potrestana-za-cestinu-musi-platit.html>

Reflex.cz: „Slovenská televize JOJ je potrestaná za češtinu. Musí platit.“

Článek se věnuje problematice slovenského jazykového zákona ve vztahu k používání češtiny ve slovenském televizním vysílání a následná diskuze se stáčí především k představám o jazykových zákonech na Slovensku i v České republice.

Číslo 10:

http://fotbal.idnes.cz/diskuse.aspx?iddiskuse=A090403_232832_fot_reprez_par

iDnes.cz: „Kdo měl komentovat? Emotivní doprovod gólů Slováků vyvolal bouři“

Článek se věnoval emotivní aféře, kdy během důležitého fotbalového zápasu mezi Českem a Slovenskem zvolila Česká televize tzv. dvojkomentář, kdy české akce komentoval česky český komentátor a slovenské akce slovensky slovenský komentátor. Tato volba vyvolala velkou nevoli, ačkoli používání slovenštiny byl až druhotný problém. Následná diskuze rozvíjí článek.

Číslo 11:

http://revue.idnes.cz/slovenka-prinese-do-pericka-vice-sexu-d82-/sex.aspx?c=A030819_195250_sex_dpi

Revue.iDnes.cz: „Slovenka přinese do Peříčka víc sexu“

Článek přináší informaci, že erotický pořad TV Nova Peříčko bude moderovat Slovenka, která do pořadu přinese více sexu i skrze slovenský jazyk. Následná diskuze se sice z velké části zaobírá fyzickým hodnocením nové moderátorky, nicméně obsahuje i zajímavé jazykové názory, především co se libozvučnosti slovenštiny týče.

7.3 Výsledky analýzy internetových diskuzí a článků

V následující kapitole budou podrobně představeny výsledky analýzy internetových diskuzí a článků. Kapitola bude rozdělena na jednotlivé tematické celky uvedené výše a pozornost bude postupně věnována všem identifikovaným kategoriím a podkategoriím. Je přitom třeba zmínit, že závěry jednotlivých kategorií se často překrývají, neboť jednotlivé příspěvky v analyzovaných diskuzích často obsahovaly více názorů. Problematika slovenštiny v českých televizích má složitou povahu a jednotlivé důvody akceptace či odmítnutí užívání slovenštiny bývají často provázány a nelze je zcela oddělovat.

7.3.1 Divácká očekávání

Přístup diváků k užívání slovenštiny ve vysílání českých televizí se výrazně liší. Na jedné straně stojí ti, kteří očekávají, že české televize budou mluvit především česky, zatímco druhý názorový pól zastávají ti, kteří nevidí problém v tom, proč by v českých televizích nemohla být přítomna i slovenština. U některých z diváků se poté jejich očekávání liší, jde-li o veřejnoprávní, či komerční televizi.

7.3.1.1 Čeština v českých televizích

Někteří diváci českých televizních stanic se s případným výskytem slovenštiny ve vysílání srovnávají velmi obtížně a obecně ji hodnotí velmi negativně. Napříč diskuzemi shodně uvádějí, že české televizní kanály jsou české a měly by znít česky. Diváci sice nemusí

mít nic osobního vůči slovenštině, mohou jí bez problémů rozumět a v běžném životě ji tolerovat, nicméně pokud by chtěli poslouchat slovenštinu v televizi, dívali by se na slovenské kanály. Objevují se i názory, že bude-li se tolerovat užívání slovenštiny, příště se to může týkat i dalšího slovanského jazyka.

Diskuze číslo 2:

- **Multivita**, 27.7.2014, 14:10
„Když chci slyšet slovenštinu (jakože nechci, nelíbí se mi), tak si přepnu na jejich kanál.“
- **Čaroděj ze země Koz**, 27.7.2014, 16:43
„Mně slovenština nevadí, ale nehodlám ji tolerovat v čechách. Když tady bude slovak tejdén na dovolený, tak klidně, ale proč by se mělo mluvit slovensky v český televizi?“

Diskuze číslo 3:

- **Daniel Kulhánek**, 13.5.2014, 11:40, číslo 3
„Já osobně rozumím, ale poslouchat to nemíním. Jsme v Česku, tak česky! Když budu chtít slyšet slovenštinu, tak si pustím Slováky.“

Diskuze číslo 4:

- **Pajndl**, 22.10.2014, 02:05, číslo 4
„Kdo chce sledovat vysílání slovenské televize tak mu nikdo přece nebrání ale český program je český a má být vysílán v ČEŠTINĚ.“

Diskuze číslo 5:

- **kagmark**, 7.4.2009, 9:37, číslo 10
„Jsem člověk, který se narodil v ČSR, takže tomuto jazyku rozumím a přesto mám velké výhrady, že jsem musel poslouchat na českém kanále jazyk, který je vlastní lidem dál na východ. Příště až budeme hrát s Polskem, může přijít komentovat třeba Polák, vždyť je to jedno jak říká Nova.“

7.3.1.1.1 Rozdíl veřejnoprávní x komerční stanice

Diskutující při své kritice často rozlišují, zda jde o televizi veřejnoprávní či komerční. K užívání slovenštiny na komerčních stanicích jsou shovívavější, neboť dle jejich názoru nejsou tyto stanice financované českými občany, ale především reklamou, a tak jim diváci nechávají volnější ruce.

V případě veřejnoprávní České televize ale tak benevolentní nejsou a jsou slyšet kritické hlasy. Česká televize by podle nich měla být už z podstaty názvu stanicí výhradně českou a tudíž vysílat v češtině a národ vzdělávat ve správné mluvě české. Hlavním argumentem je každopádně její veřejnoprávní zřízení. Diváci předpokládají, že pokud musí platit koncesionářské poplatky, budou dostávat informace v mateřském jazyku, tedy výhradně v češtině, neboť pořady v České televizi by měly být primárně vytvářeny pro české občany, mezi něž účastníci diskuzí řadí pouze etnické Čechy. Přitom tento argument je lichý, jelikož Českou televizi skrze poplatky neplatí pouze Češi, ale všichni občani České republiky, mezi

nimiž je i několik desítek tisíc Slováků, co se národnosti týče, kterým patrně slovenština v „českých“ televizích vadit nebude.

Diskutující akceptují pouze vysílání pro národnostní menšiny, které je k tomu speciálně určeno, mezistátní vysílání a zahraniční převzaté pořady. Někteří poté akceptují i slovenštinu v zábavních pořadech, ale ve vzdělávacích s tím mají problém. Naopak René Ůzasňák nechápe, jak může někomu vadit slovenština v pořadu s reportážemi z celého světa.

Diskuze číslo 1:

- **Patrik Kohut**, 29.6.2014, 14:44, 17 lajků
„Redakce Objektivu by si měla uvědomit, že je placená z koncesionářských poplatků a hlavně – nemá za úkol tvořit pro sebe, ale pro diváky ČESKÉ Televize, nikoliv SLOVENSKE. To je celý problém. Česká Tv = české pořady resp. Pořady v češtině. Na Slovensku to platí taktéž.“
- **Nikola Maloňová**, 29.6.2014, 17:16, 20 lajků
„Já s tím prostě nesouhlasím...většina populace neumí pořádně svoji mateřštinu, vyjadřuje se jak hotentot a cpete jim slovenštinu ... toto si může dovolit případně nějaká soukromá televize, ale určitě ne ČESKÁ veřejnoprávní.“
- **René Ůzasňák**, 29.6.2014, 15:28, 7 lajků,
„Nechápu jak může někomu vadit Slovenská moderátorka v pořadu z reportážemi z celého světa. Kdyby typu, že v České televizi by se mělo mluvit česky, mě vytáčejí do běla.“
- **Judith Kocourek**, 29.6.2014, 16:10, 9 lajků
„Tak si SAKRA aspoň pořádně přečtěte, co lidem vadí: není to paní Kubalová, ale slovenský jazyk. Nejsem rasista, nevadí mi moderátoři jako pan Koranteng a podobně, vadí mi, že musím na České televizi poslouchat cizí jazyk. Je mi jedno, proč se komu co líbí i nelíbí, jako divák a plátce poplatků mám nárok na informace v českém jazyce a tak to má ČT jako veřejnoprávní médium brát. Je jasné, že stížnosti na vzhled a podobně jsou malicherné a tam se nelze zavděčit všem, a tak to má i TV brát, nicméně tohle je věc úplně jiná, tady jde o oficiální jazyk tohoto státu a jazyk, jímž jsou sdělovány informace jeho občanům. Nevadí mi pořady pro menšiny a cizí filmy s titulky, tam divák přesně ví, co může očekávat a původní jazyk je i přínosem, nicméně vzdělávací pořady pro nejširší publikum a v jazyce cizího státu, to vidím poprvé a doufám, že i naposled. U „zábavných“ pořadů, ať si ČT dělá co chce, u vzdělávacích ovšem ne. Ať tam klidně hodí slovenské titulky, ale tohle je prostě mimo veškerou logiku. Poslední médium, veřejnoprávní, kde se dalo doufat, že bude lidi vzdělávat nejen v zajímavých tématech, ale i ve správné české mluvě, a oni to takhle zpackají.“
- **Lukáš Kaufmann**, 29.6.2014, 20:30, 6 lajků
„Také v tom nevidím problém, aby se na ČT mluvilo slovensky, pokud jde o převzaté pořady. Ovšem to je něco jiného. Od české veřejnoprávní TV očekávám, že bude vyrábět pořady v mateřském jazyce, pokud jsou určeny pro českého diváka. Něco jiného je samozřejmě také to, pokud jde o mezinárodní vysílání nebo vysílání pro menšiny. Slovenštinu mám rád a i rád sleduji Slovenskou TV a další zahraniční televize v cizích jazycích. Ale na ČT chci češtinu!!“

Diskuze číslo 2:

- **Kilojouly**, 27.7.2014, 11:14
„Obecně asi jo, jestli se nějaká televize jmenuje ČESKÁ, a navíc je veřejnoprávní, a lidé si ji MUSÍ platit, tak by asi měla mít i české moderátory.“

Diskuze číslo 3:

- **Jirka S.**, 11.5.2014, 21:48
„Mně nevadí slovenština jako taková, nedělá mi problém sledovat slovenské stanice a většinou slov bez problémů rozumím, například reprízy Aj múdry schybí na českém Smíchově sleduji s oblibou, ale mně jde o princip. Jde mi o to, že ČT je placena z peněz českých diváků, kteří snad mají právo sledovat pořady ve své mateřštině. Kdyby toto udělala česká komerční stanice, bude mi to absolutně jedno. Ve slovenštině ať si ČT dělá pořady pro menšiny, ale ne magazíny určené primárně českým divákům. Pokud jsem se někoho dotknul tím, že jako

koncesionář, který musí povinně platit každý měsíc poplatky ČT, požadují premiérově vyráběné pořady z produkce ČT v češtině, tak se omlouvám, ale za svým názorem si stojím. I Maroš Kramár v Zázracích přírody mluví česky, tak proč by to nešlo i v jiných pořadech?“

Diskuze číslo 10:

- **izeizei**, 7.4.2009, 13:51
„Podotýkám, že rozhodnutí nasadit v české televizi zahraničního (slovenského) komentátora se mi vůbec nelíbí a nesouhlasím s ní, ale je to soukromá komerční stanice a může si dělat co chce. Ještě že veřejnoprávní ČT tuhle kravinu nemá vůbec v úmyslu. 🇸🇰👍“

7.3.1.2 Prolínání češtiny a slovenštiny

V diskuzích se objevují i hlasy těch, kteří zastávají určitý protipól, tedy těch, kteří s užíváním slovenštiny v českých televizích nemají žádný problém. Předem ji očekávají a přijde jim jako samozřejmost, že se s ní v televizi v rozumné míře budou setkávat. Zajímavé je, že tento názor je zastoupen u starší i mladší divácké kategorie. Jako argument uvádějí, že by byla škoda, kdyby se znalost slovenštiny vytratila, či fakt, že se lidé se slovenštinou běžně setkávají i v ostatních sférách každodenního života, tudíž by je slovenština nepřekvapila ani v televizi.

Diskuze číslo 1:

- **Fěa Borovkú**, 29.6.2014, 15:15, 9 lajků
„Mně se nová paní moderátorka zamlouvá! Je mi dvacet devět let, tudíž patřím k mladší generaci, které se slovenština začala odcizovat, což je velká škoda. Slovenština mi v České televizi vůbec nevadí, naopak. Nemám problém slovenštině rozumět a ani by mě nenapadlo si stěžovat. Bydlím a pracuji v Praze a v běžné praxi se se slovenštinou setkávám denně. Beru jí jako samozřejmost.“

Diskuze číslo 2:

- **Secher Nbiw**, 27.7.2014, 11:14
„Že je občas v televizi něco slovensky? Vždyť to je dobře, mám pocit, že lidi mladší než já (tzn. Narození někdy po r. 85) už mají se slovenštinou docel problémy, přitom pro mě a pro starší bylo naprosto normální slovensky rozumět (až na nějaké to ne příliš často používané slovíčko, ale to fakt jen poměrně výjimečně). Já s cizími jazyky v televizi a na netu fakt problém nemám.“

Diskuze číslo 3:

- **Martin Kadaník**, 11.5.2014, 21:01
„Když jsem to uviděl a hlavně uslyšel poprvé, taky mě to zmátlo a chtěl jsem jim něco napsat, ale pak jsem si uvědomil, že ono je vlastně dobře, že se slovenština vrací a zní nejen v České televizi, protože by rozhodně neměla hlavně u mladých diváků upadnout v zapomnění.“

Diskuze číslo 4:

- **SBU**, 21.10.2009, 11:52
„Škoda, že Češi zavedou věci rozumné vždy až po desítkách let. Konečně se budou vysílat seriály a filmy i se slovenštinou i v ČR. Já jsem Čech jako poleno a přesto to vítám.“
- **Zuzana**, 21.10.2009, 11:47
„Na dětském programu CS Mini (kabel) dávají staré československé pohádky, myslím, že tam běžela i Spadla z oblakov, teď jsem zachytila seriálek Nikto nie je doma... Pouštím to dcerce, bylo by fajn, kdyby se naučila takhle přirozeně slovensky jako kdysi my :-). Je škoda, že má

slovenština v českých TV tak málo prostoru, a je dobře, že ho pomalu získává víc... Ráno se občas dívám na Ktosi je za dverami, Lasicu & Satinského :-)

Diskuze číslo 6:

- **Petr Staniček**, 12.9.2003, 12:29
„Kdy česká (ne Česká) televize naposledy vysílala nějaký slovenský pořad? Neměla by být povinnost České televize aspoň minimálním počtem slovenských pořadů udržovat povědomí Čechů o jim nejbližším "cizím" jazyce? Kolik je přitom těch, co požadují, aby slovenské filmy byly dabovány do češtiny? Až jednou v televizi odvysílají film "Sedím na větví a je mi dobře", půjdu do lesů a hořce zapláču...“
- **Michal Kubeček**, 12.9.2003, 22:06
„Ale nemusíme chodit nijak daleko, zrovna před chvílí byla na ČT1 slovenská pohádka s českým dabingem. Po ustříhávání titulků má u mne ČT v krátké době druhý velký černý puntík.“

7.3.1.3 Nezáměr o jazyk

Třetí, nevyhraněný přístup pak představují ti, pro které není jazyková otázka v televizním vysílání prioritní. Diskuze o toleranci či odsouzení slovenštiny v českých televizích považují za zbytečné a tvrdí, že se z toho dělá zbytečně nafouklá bublina. Osobně za problém považují spíše propagandu a neobjektivitu ve vysílání, která je tematicky v ústraní právě kvůli zbytečným jazykovým potyčkám.

Diskuze číslo 1:

- **Marek Cseytey**, 29.6.2014, 15:13, 5 lajků
„Objektiv – v pohodě nehroťte to je to úplně v pohodě! Jde o témata pořadu a i kdyby tam byl člověk co „řádkuje“ bylo by mi to jedno...profesionalitu tenhle pořad drží od samého vzniku..“
- **Kilojouly**, 27.7.2014, 11:14
„Nějaká slovenština na ČT je asi to poslední co by mi tam vadilo, v porovnání třeba s propagandou a jednostranností jejich zpravodajství, které je fakt na zabít.“

Diskuze číslo 5:

- **Krysa Walker**, před 1 rokem, 21 lajků
„Podle mě se nejedná vůbec o nějakou scénku proti slovenštině, naopak. Ukazuje to na praštnost jakýchkoliv jazykových opatření, týkajících se češtiny či slovenštiny v televizích. Člověk ve scéně ukazuje přirození a prdel a místo toho zatknou moderátora za to, že mluví slovensky. Vtipné.“

7.3.1.4 Dabing

Specifická divácká očekávání se týkají dabingu, který je vždy velmi ožehavou a ošemetnou věcí. V případě dabování ze slovenštiny do češtiny to platí dvojnásob. Ve sledovaných diskuzích se objevují dvě protichůdné linie názorů. Jedné skupině přijde zcela scestné dabovat slovenštinu, přičemž jejich hlavním argumentem není srozumitelnost či udržování si znalosti slovenštiny, ale je jím určitá zažitost hlasů a frází spojených s jednotlivými pořady či filmy. Pokud mají Češi zažitý původní slovenský dabing, těžko se smiřují se zpětným předabováním i do češtiny a naopak.

Druhá skupina se poté proti slovenštině přímo vymezuje a vyžaduje na českých televizích český dabing slovensky mluvících herců i u původně slovenských děl. Pokud by už něco mělo zůstat v původním znění (společně s českými titulky), měla by to být díla v angličtině, protože naučení se angličtiny je na rozdíl od slovenštiny v dnešní době alespoň praktické a užitečné.

Diskuze číslo 6:

- **Petr Staniček**, 12.9.2003, 12:29
„Až jednou v televizi odvysílají film "Sedím na větvi a je mi dobře", půjdu do lesů a hořce zapláču...“
- **Michal Kubeček**, 12.9.2003, 18:25
„Je mi líto, že přináším špatné zprávy, ale v programu televize už jsem film "Sedím na větvi a je mi dobře" viděl - tedy jen v tom programu, film samotný byl naštěstí v původním znění (bez titulků). Byl jsem z takového projevu buranství hodně smutný. Skoro tak smutný jako když předabovali do češtiny "Adams Family" - nemluvě o tom, že český dabing nesahal tomu slovenskému ani po kolena.“
- **Lukáš**, 12.9.2003, 21:37
„Když jsme u toho dabingu Adams Family, vzpomínám si taky na seriál Dempsey & Makepeace, který bol po slovenky fasa nadabovaný. Myslím, že jednou to dávali v češtině a bylo to hrozný. Prostě věta šéfa: K čertu, co to ten Dempsey zasa provádza - to je nenahraditelný :-)“
- **Gogol**, 13.9.2003, 17:40
„Zmineny porad jsem nevidela, ale myslim si, ze není nic špatného na tom, že se u nás vysílají filmy cesky (i dabovane ze slovenctiny). Opravdu netouzím po tom rozumnet slovensky. To bych spis uvitala treba anglicky film s titulky, aspon bychom se naucili opravdu svetovy jazyk.“
- **Lukáš**, 13.9.2003, 20:29
„Asi když je člověk na nějakou verzi filmu zvyklý, tak pak špatně přijímá něco nového. Třeba již zmiňovaného Luise de Funése si jinak než v dabingu pana Filipovského nedokážu představit...Když jsme u té u jazyka slovenského, dokážete si třeba představit Júliše Satinského představit ve filmu S tebou mě baví svět nebo v seriálu Křeček v noční košili, že by mluvil slovensky? A při tom je to jeho rodný jazyk...“

Diskuze číslo 7:

- **Hasmen**, 9.10.2014, 17:04
„Slováky v ČESKÝCH filmech a seriálech měli dabovat stejně jako jiné zahraniční herce.Tečka“

7.3.2 Ocenění a kritika česky mluvících Slováků

Druhý tematický celek se zaměřoval na divácké reakce u případů, kdy Slováci objevující se v českých dílech či pořadech volí jako svůj jazyk češtinu. V diskuzích byly identifikovány dva postoje diváků – pozitivní a negativní. Zatímco někteří snahu mluvit česky a minimalizovat případná jazyková nepochopení oceňují, jiným se slovenská čeština nezamlouvá.

7.3.2.1 Ocenění česky mluvících Slováků

První část diskutujících oceňuje, když se Slováci snaží v českých televizích hovořit česky. Uvědomuje si, že není lehké se češtinu naučit bezchybně a snahu slovenských

moderátorů či herců zapadnout do českého prostředí vnímá jako pěkné gesto. Diskutéři jsou v takovýchto případech také shovívaví a odpouští Slovákům drobné chyby či slovenský přízvuk, neboť si sami uvědomují, že kdyby byli v jejich pozici, taky by nezvládali mluvit cizí řečí perfektně. Zároveň jim je ovšem líto, že tyto kroky k češtině nepodnikají všichni slovenští televizní aktéři. Ideálem je poté v hereckém prostředí tzv. „slovenské doznání“, kdy postavy hrané Slováky mluví sice česky, ale v rámci příběhu je zmíněno, že pochází ze Slovenska. Tím jsou drobné přechyby či přízvuky naturalizovány. To potvrzuje mimo jiné i samotná slovenská herečka Táňa Pauhofová, která v kontextu filmu Wilsonov říká: „S režisérem Tomášem Mašínem jsme se rozhodli, že tu češtinu a slovenštinu budeme nějak kombinovat. Takže to není ani čistá slovenština, ani čistá čeština. Protože právě kvůli tomu vztahu ke Kvidovi, kterého Šajndele miluje, se na něj snaží mluvit česky. Myslím si, že je to taková šarmantní kombinace těch dvou řečí.“ (Kordík 2015, online)

Diskuze číslo 5:

- **Jirka S.**, 11.5.2014, 21:48
„I Maroš Kramár v Zázracích přírody mluví česky, tak proč by to nešlo i v jiných pořadech?“
- **Aleš Kovařík**, 3.11.2014, 15:15
„Nemám problém s jeho národností, jen to, že za českou televizi mluví slovensky. Žije tu spousta slovenských herců, co mluví česky - to je naprosto v pořádku.“

Diskuze číslo 6:

- **Misha**, 14.9.2003, 00:50
„u me naopak kazdy cizinc, byt pouze slovak, ktery se snazi mluvit cesky, docela obdiv. na skole jsem mel nekolik spoluzaku, kteym ceska slova prechazela do slovenstiny automaticky a za par let mluvili spise cesky nez slovensky, i když s ž místo ř. Ostatně, nebudeš se snažit mluvit v Londýně anglicky jenom proto, že tvoje "three" zní jako "fríí" ?:)“

Diskuze číslo 10:

- **Jana Postlerová**, 8.10.2014, 05:20
„Spousta slovenských herců se v Česku etablovala natolik, že to podle mluvy ani nepoznám. Třeba Zuzana Norisová nebo Adrian Jastraban. A vyzdvihla bych i Jána Koleníka z První republiky, který češtinu zvládl tak dobře, že si řada mých kolegů myslela, že byl v seriálu nadabován. Pracovala jsem s ním před první klapkou asi dva měsíce a dal do toho tolik energie, byl na sebe tolik náročný a přísný, že to dopadlo tak skvěle. Ale to by mělo být pravidlem, ne výjimkou.“
- **Jana Postlerová**, 8.10.2014, 05:20, číslo 10
„Ideálním a nejelegantnějším řešením pro Slováky je podle mě způsob, který zvolili ve Vesničce mé, střediskové u Mariána Labudy nebo Andrey Kerestešové ve Vyprávěj. Jejich postavy sice mluví česky, ale v rámci děje přiznají, že pocházejí ze Slovenska. Divák potom případné nedokonalosti v mluvě přijme, protože jsou prostě součástí postavy.“

7.3.2.2 Kritika česky mluvících Slováků

Druhý pól představují diskutéři, kteří Slováky snažící se mluvit česky odsuzují. Jejich argumentem k nevoli je prznění českého jazyka, neboť plno Slováků má stále slovenský akcent a někteří mohou mít problémy i se specifickými písmeny, jako je například

problematické a typicky české „ř“. Diskutující uvádí, že je pro ně schůdnější bezchybná a přirozená slovenština než těžkopádně naučená a neprecizní čeština či něco mezi tím. Ovšem zmiňují také, že mezi Slováky existují čestné výjimky, které si češtinu dokázaly tak osvojit, že ani nepoznají, že nejde o jejich mateřštinu. V takových případech jim používání češtiny samozřejmě nevadí, vyjma některých slovenských diskutérů, kterým se nadmíra užívání češtiny z úst Slováků nelíbí z určitých nacionálních přesvědčení.

Diskuze číslo 6:

- **Bednee**, 13.9.2003, 20:51
„Nejvic me ale pobavilo, kdyz koncem srpna v upoutavkach s krkolomnym ceskym prizvukem vyslovovala Pericko od zarrri na Nove. Neni nahodou zari slovensky september?“
- **Arthur Dent**, 13.9.2003, 22:06
„Mnohem miň mi vadí Slovák, který v Čechách mluví slovensky než ti, kteří se snaží mluvit česky, místo Ř říkají Ž a podobně. Proč radši nezůstanou u své slovenštiny? (Čestné výjimky jsou a byly: Labuda, Satinský, Lasica, Chudík...)“
- **filer**, 15.9.2003, 10:27
„Čo sa týka rozprávania po česky/slovensky v Čechách/na Slovensku. Nemám rád, keď sa Slováci v Čechách opičia a snažia sa "mluvit" aj vtedy, keď sa to od nich vyslovene nevyžaduje.“

Diskuze číslo 11:

- **Anonym**, 18.9.2003
„Pripadá mi lepší, když Slovák mluví dobře slovensky, než třeba špatně česky.“

7.3.3 Důvody akceptace slovenštiny

Následující tematický celek se zabýval analýzou důvodů, které vedou k pozitivnímu postoji vzhledem k užívání slovenštiny v českých televizích. Bylo zjištěno, že důvody jsou poměrně rozličné, přičemž se ale neobjevují osamoceně, ale jsou vzájemně provázané. Pouze ojediněle diskutující uvedli jen jeden určitý důvod, obvykle je kombinovali. Z toho důvodu je důležité zdůraznit, že následující výčet identifikovaných důvodů se prolíná a nelze je od sebe zcela oddělovat.

7.3.3.1 Srozumitelnost slovenštiny

Jako jeden z hlavních argumentů, proč by se slovenština v českém televizním vysílání měla tolerovat, se jeví její srozumitelnost. Diskutující uvádí, že slovenština na českém území nikdy nebyla považována za cizí jazyk a někteří ji dokonce považují za svůj druhý rodný jazyk, případně češtinu se slovenštinou vnímají jako tzv. „dvojazyk“. Podle jejich přesvědčení si jsou oba jazyky vzájemně tak podobné, že ani nelze nerozumět a mnozí někdy ani nevnímají, jestli je daný pořad v češtině, nebo ve slovenštině.

Ukazuje se, že starší generace se slovenštinou problémy příliš nemá, ale trochu se strachuje o to, zda bude slovenštině schopna rozumět i generace mladší. I její zástupci ale

uvádí, že jazyku východních sousedů rozumí, nicméně bývá to podepřeno tím, že žijí na Moravě či přímo na česko-slovenském příhraničí.

Diskuze číslo 1:

- **Klára Zrzavecká**, 29.6.2014, 20:43, 5 lajků
„Taky se slovenštinou nemám problém, beru ho jako svůj druhý rodný jazyk a nechápu, proč by se ve slovenštině nemohlo vysílat. Vždyť je ostuda, že čím dál tím víc Čechů Slovákům nerozumí a naopak.“

Diskuze číslo 2:

- **Secher Nbiw**, 27.7.2014, 11:14
„Že je občas v televizi něco slovensky? Vždyť to je dobře, mam pocit, že lidi mladší než já (tzn. narození někdy po r. 85) už mají se slovenštinou docela problémy, přitom pro mě a pro starší bylo naprosto normální slovensky rozumět (až na nějaké to ne příliš často používané slovíčko, ale to fakt jen poměrně výjimečně).“

Diskuze číslo 4:

- **aja2626**, 26.10.2009, 18:01
„☹ slovenština určitě nevádí, večer většinou sleduji slovenské televizní kanály, spoustu filmů, které vysílají slovenské televize, na českých programech nenajdete. A po chvílce sledování, když film zaujme, ani nevnímám že je ve slovenštině. 🙄“
- **myskamiki**, 21.10.2014, 12:58
„no my z severovýchodu se tak naučili slovensky i polsky. A je potesující, že nejmladší generace v tom pokračuje, takže je vecernicek český, slovenský a polský ;)“
- **Quartz**, 21.10.2014, 04:58
„Propadl bych se hanbou, kdybych na Slovensku potřeboval tlumočníka.“

Diskuze číslo 6:

- **mudd**, 12.9.2003, 13:19
„Já (35) si naopak vzpomenu na obsah knížky, ale nevzpomenu si jestli jsem ji četl česky nebo slovensky.“
- **pixy**, 14.9.2003, 10:42
„Pokud považujete slovenštinu prostě za jeden z mnoho cizích jazyků a nerozumíte jí, je mi vás vážně moc líto. Bez urážky - prostě opravdu vás lituji...“
- **Arthur Dent**, 15.9.2003, 16:51
„Čeština a slovenština měly až donedávna vzájemnou "doložku nejvyšších výhod" - člověk mluvil jedním jazykem a byl si jist, že mu porozumí i ten, kdo mluví druhým... Slovenština tu zkrátka nebyla považována za "cizí jazyk", stejně jako čeština na Slovensku.“

7.3.3.2 Blízkost obou národů

Dalším argumentem pro toleranci slovenštiny v českém televizním vysílání je blízkost obou národů. Diskutující uvádí, že Slovensko, a potažmo i slovenština, by pro Čechy mělo být něco výjimečnějšího než ostatní sousedé, a to především z toho důvodu, že jsme spolu dlouhé roky sdíleli jeden stát a při zanevření na tento blízký vztah bychom se jen ochudili. Onu společnou minulost a soužití Čechů a Slováků nicméně ve sledovaných diskuzích zmiňovali spíše Slováci než Češi.

Diskuze číslo 3:

- **Dušan Sloboda**, 12.5.2014, 10:17
„Myslím, že zo strany ČT to (použití slovenštiny v Objektivu) bol zámer skúsiť, akp to bude mať odozvu. Taký lakmusový papierik, čo overí reakciu českého diváka. Češi a Slováci desiatky rokov žili v spoločnom štáte a oba jazyky boli vnímané rovnocenne. Nevidím dôvod sa nad tým teraz pozastavovať.“

Diskuze číslo 5:

- **Marian M**, před 1 rokem, 3 lajky
„ja vždy vravím,že teraz sme viac bratia ako sme boli za spoločnej republiky....a akekoľvek jazykove zákony by sa československa nemali tykať!!!“

Diskuze číslo 6:

- **Michal Kubeček**, 13.9.2003, 19:32
„Bylo by špatné, kdyby pro nás Slovensko mělo být jen jedním ze sousedů. Kulturně bychom se tím strašně moc ochudili. Ta asymetrie je opravdu varující“
- **Pavel**, 16.9.2003, 18:35
„Kdo chce Slovensko, Slováky a naši společnou historii ignorovat, ať při tom zůstane. Neví oč přichází... Já tvrdím, že nejde pouze o národ s velmi podobnou řečí!“

7.3.3.3 *Nostalgie*

S blízkostí obou národů je úzce spjata určitá nostalgie některých diskutujících, především starší generace, kteří vzpomínají na společný stát a kteří zažili doby, kdy slovenština v českých televizích byla nezpochybnitelným standardem. Tito lidé pak vzpomínají na kvalitní slovenskou tvorbu či herce a litují, že není slovenštiny z televize slyšet víc.

Diskuze číslo 4:

- **Avlyskalekcod**, 21.10.2009, 11:39
„Škoda, že už nemůžeme vidět staré slovenské seriály. Před asi dvěma rokama byly na nějaké slovenské televizi seriály "Vivat Beňovský" a "Spadla s oblakov". Ted' co je digitál už to nechytáme. To už tady asi nikdy neuvidíme 😞“
- **Zuzana**, 21.10.2009, 11:47
„Na dětském programu CS Mini (kabel) dávají staré československé pohádky, myslím, že tam běžela i Spadla z oblakov, ted' jsem zachytila seriálek Nikto nie je doma... Pouštím to dcerce, bylo by fajn, kdyby se naučila takhle přirozeně slovensky jako kdysi my :-). Je škoda, že má slovenština v českých TV tak málo prostoru, a je dobře, že ho pomalu získává víc... Ráno se občas dívám na Ktosi je za dverami, Lasicu & Satinského :-).👍“

Diskuze číslo 9:

- **Karel Prát**, 5.12.2013, 8:56
„Je fakt, že z české televize i z rádia téměř zmizela slovenština, bývaly časy pohádky o půl deváté ráno v sobotu, kdy se děti seznamovali se slovenštinou a ta pak nedělala problémy.“

7.3.3.4 *Libozvučnost slovenštiny*

Spolu se srozumitelností je spjata i další vlastnost slovenštiny, a to její libozvučnost. Diskutující uvádí, že na rozdíl od češtiny je slovenština měkčí, příjemnější a tím i více sexy, což bylo zmiňováno především v diskuzi ohledně erotického pořadu Peříčko. Libozvučnost

jazyka se tedy zdá být důležitým aspektem, který může rozhodovat o divácké toleranci slovenštiny na českých obrazovkách.

Diskuze číslo 4:

- **Szagi**, 21.10.2009, 13:00
„Slovenština je libozvučná, příjemná. Ať si mele kdo chce co chce. A perlička – už vůbec nevím, z čeho to bylo, ale to jak to bylo vyřčeno slyším dodnes: "Rüdiger, ved' ty ma raz privedieš do hrobu! 😂😂😂“

Diskuze číslo 6:

- **Petr Staniček**, 12.9.2003, 12:29
„Nemluvě o tom, že slovenčina je už ve své podstatě erotičtější než tvrdá čeština, tak vlastně ti Nováci můžou mluvit o štěstí, že jejich pořad je sexy na druhou...“
- **Veronika**, 24.12.2003, 17:00
„Mám ke slovenštině blízko a například slovensky řečená Alžbetka ... to je zážitek, narozdíl od česky řečené Alžbětky :-)) kdo nechápe, nechť se koukne na slovensky mluvenou Perinbabu :)“
- **pixy**, 27.4.2005, 23:47
„Sexy je vždycky to neznámé :) Pro nás (aspoň pro většinu lidí, co znám) je zase sexy slovenčina, a to dokonce snad ta Blavština... Mně osobně se strašně líbí záhoračtina i výhodňarština, ale ty spíš pro srandu, přijde mi to víc roztomilé než sexy. Když by ale měla promluvit nějaká slečna, aby to ježilo chloupky na těle, asi by byla odněkud od Martina či Žiliny, měla pekné mäkké "i" a sametovo drsné sykavky :)“

7.3.3.5 „Lehký“ žánr

Zjištěno dále bylo, že diváci nemají problém přijímat slovenštinu především tehdy, jde-li o pořad, který není vyloženě zpravodajstvím nebo jiným seriózním a vážným žánrem, jenž by měl divákům předávat důležité informace ve zcela srozumitelné podobě, tedy spisovně češtině. Diskutující uvádí, že jim slovenština nevádí u zábavních, kulturních či sportovních pořadů, zatímco v naučném dokumentu by mohl začít vznikat problém s porozuměním všech odborných slov, které jsou důležité k pochopení celého dokumentu. Ovšem i zábavní formáty nelze zcela generalizovat. Slovenština je schůdná především v zábavních pořadech, které nejsou orientované přímo na konverzační humor a kde jazyk hraje podvojnou roli

Diskuze číslo 1:

- **René Úzasňák**, 29.6.2014, 15:28, 7 lajků
„Nechápu jak může někomu vadit Slovenská moderátorka v pořadu z reportážemi z celého světa. Kdyby typy, že v české televizi by se mělo mluvit česky, mě vytáčeji do běla.“
- **Judith Kocourek**, 29.6.2014, 16:10, 9 lajků
„U „zábavných“ pořadů, ať si ČT dělá co chce, u vzdělávacích ovšem ne.“

Diskuze číslo 10:

- **NewScream**, 4.4.2009, 02:51
„A když už jsme u té Slovenštiny tak šlo o fotbal ke kterému vlastně komentátor ani není třeba abys viděl výkony a prostě celý zápas. Tady nešlo o konverzační komedii., nebo o naučný dokument. Aby tomu ten kdo je třeba mladší a nezažil tolik Slovenštiny porozuměl.“

7.3.3.6 *Převzatý slovenský pořad*

Slovenština by se podle části diskutujících měla dále zachovávat v případech, že jde původně o slovenský pořad v originálním slovenském znění, který je českou televizí pouze převzatý. Dabovat slovenštinu do češtiny se jim v tomto případě zdá zbytečné, nicméně pokud účinkuje Slováček v původně českém pořadu, měla by podle názorů diskutérů už znít čeština. Tato kategorie jinak dále rozvádí a specifikuje problematiku dabingu, která byla uvedena výše.

Diskuze číslo 3:

- **Jirka S.**, 11.5.2014, 18:54
„Nemám nic proti tomu, když je na ČT odvysílán nějaký slovenský film či seriál v původním znění, ale vyrobit úplně nový pořad pro české diváky ve slovenštině, navíc ještě jeden z nejstarších pořadů na českých obrazovkách s letitou historií, to je podle mě ze strany ČT velký přešlap.“

Diskuze číslo 5:

- **Marian M.**, před 1 rokem, 3 lajky
„ak je nieco raz origo bud v tom, alebo v tom jazyku, tak by to tak aj malo ostat'!!!...a to sa týka aj dnešnych hercov...ak hraje trebarz slovensky herec v čechach, tak nech rozprava v rodnom jazyku, a opačne.....“

7.3.3.7 *Obohacení/ Zpestření*

Někteří diskutující podporují užívání slovenštiny, neboť odlišný jazyk je nositelem odlišné kultury, která nás může vždy obohatit a rozšířit obzory. Pořady, které české televize vysílají i ve slovenštině, tak mají určitý přesah. Diskutující v užívání slovenštiny vidí také podporu slovenské minority.

Diskuze číslo 1:

- **Terezie Dörrerová**, 29.6.2014, 13:48, 20 lajků
„Slovenština mě velice příjemně potěšila !!!!! Je to příjemné obohacení vašeho skvělého pořadu ;)“
- **Anonym**, 29.6.2014, 13:57, 12 lajků
„Má cenu podporovat všechny minority, nejenom slovenské. Protože každá minorita nám může něco dát - minimálně schopnost tolerance.“

7.3.3.8 *Znalost cizího jazyka zdarma*

Posledním zjištěným argumentem, který podporuje používání slovenštiny v českých televizích, je možnost naučit se „cizí“ jazyk zdarma, jen prostřednictvím poslouchání slovenštiny z médií. Diskutující uvádí, že učit se jazyk tímto způsobem je mnohem příjemnější a lehčí než se „šprtát“ slovíčka nazpaměť, jak se to obvykle praktikuje u jiných cizích jazyků, které jsou češtině vzdálenější. Tento názor a dokonce i institucionalizovaný postup můžeme sledovat například ve skandinávských televizích, které tvorbu v angličtině

nechávají v originále – a to i v případě vysílání pro starší děti – za účelem přirozeně se naučit cizí jazyk.

Diskuze číslo 5:

- **Le Livre**, před 1 rokem, 8 lajků
„Nechápem, prečo nemáme na český jazyk výnimku, keď už politici potrebovali odhlasovať takú blbosť. Ja osobne som rád za všetky tie hodiny strávené pri českých reláciach a filmoch v detstve. Bilingválnosť detí považujem za veľké plus a budem ich v tom duchu raz vychovávať.“

Diskuze číslo 6:

- **Misha**, 4.9.2003, 00:45
„Pokud ve dvaceti nerozumíte slovensky, tak sama sebe ochuzujete o znalost jednoho jazyka, který se člověk může naučit právě třeba jen tak, že se nebude na slovenské filmy dívat s dabingem. Což je ve srovnání se šprtáním sloviček a gramatiky při učení jakýchkoli jiných jazyků docela rozdíl.“
- **Halef**, 26.9.2003, 21:00
„Že Češi přestávají rozumět slovensky je mi docela líto. Osobně slovensky docela dobře rozumím i mluvím a myslím že i to je jen ku prospěchu - aspoň ám zadarmo jeden cizí jazyk do c.v. :o)“
- **Anonym**, 26.9.2003, 22:14
„Proč ne? Proč se zbavovat možnosti ovládat další jazyk, zvláště když je tak velmi podobný naší mateřštině?“

7.3.4 Důvody odmítnutí slovenštiny

Kromě důvodů, které slovenštinu v českých televizích obhajují, existují samozřejmě i často protichůdné důvody, které naopak užívání slovenštiny v českých televizích odmítají nebo kvůli kterým je na slovenštinu minimálně nahlíženo bez potěšení. Stejně jako u předchozího tematického celku jde o důvody, které jsou spolu úzce spjaty a častokrát se vzájemně doplňují.

7.3.4.1 Nesrozumitelnost slovenštiny

Prvním z identifikovaných argumentů pro odmítnutí slovenštiny v českých televizích, je její nesrozumitelnost. Diskutující uvádí, že jde o cizí jazyk s výrazy, které jsou zcela odlišné od těch českých, což ilustrují na uváděných příkladech. Dále uvádí, že to není jen problém mladé generace, ale že jsme se Slovenskem ztratili kontakt a tak přestávají rychlé slovenštině rozumět i ti, kteří vyrůstali v bilingvním Československu.

Velké problémy se srozumitelností slovenštiny uvádí především ti, kteří nejsou z česko-slovenského pohraničí a argumentují, že odvolávat se na srozumitelnost slovenštiny není férové, protože Češi ze severu zase lépe rozumí polštině, což je také slovanský jazyk, přitom prý polštinu v českém vysílání není slyšet vůbec.

Diskuze číslo 1:

- **Vlčí smečka Titěrovi**, 30.7.2014, 18:56, 5 lajků

„Je to cizí jazyk. Některé výrazy jsou úplně jiné než u nás a člověk musí chvíli překládat, než zjistí o co jde.“

Diskuze číslo 3:

- **Jaroslav Honzík**, 11.5.2014, 21:18
„Ja taky slovensky neumím, jsem severočech a tady spíš lidi uměj německy, kolikrát tu v kramě slyším „čechoněmčinu“ a hodne koukam na německy programy, takže když davaj ne co ze skv dab, tak hodně často nevím, co dane slovo znamená.“
- **MartinC**, 12.5.2014, 07:56
„Už dávno nejsme federace a mladí a děti přestávají rozumět stále více slovům. I moji rodiče zjišťují, že při rychlejší mluvě přestávají rozumět.“
- **Aleš Kovařík**, 3.11.2014, 15:15
„Sice jsem jí včera rozuměl (žiju v Brně a bez slovenštiny bych tady ani nemohl jít do lékárny), ale v televizi u moderátora prostě slovenštinu nechci. Lidé v polském pohraničí taky většinou rozumí polštině, ale představa, že bude objektiv nebo jiný pořad na ČT s polským komentářem by se asi nelíbila ani vám pane Rozsívale, či komukoliv kdo z pohraničí není.“

Diskuze číslo 4:

- **Jordan717**, 21.10.2009, 12:37
„Myslí, že až na tebe někdo zvolá: "Ejhl'a ho, papluha, obgrcal mi krpce!", tak asi budeš potřebovat toho tlumočnicka.😄“

7.3.4.1.1 Problémy u mladé generace

Speciální podkategorie se věnuje situaci u mladé generace, která již nezažila společný československý stát. Diskutéři uvádí, že se často setkávají s tím, že jejich děti či mladí lidé všeobecně mají se slovenštinou problém a z toho důvodu je používání slovenštiny v českých televizích problematické. Zmiňují, že jejich vztah ke slovenštině je stejný jako například v polštině či dokonce němčině (na základně geografických predispozic), ale častokrát prý nerozumí ani malé děti z česko-slovenského příhraničí. Zajímavá je vzhledem k tomuto faktu situace na televizních stanicích, které vysílají pro Českou republiku i Slovensko. V těchto televizích tak podle diskutérů zní až na drobné výjimky výhradně čeština, neboť by mladá česká generace slovenštině nerozuměla, zatímco mladí Slováci jsou na češtinu zvyklí a nemají s ní problém.

Diskuze číslo 1:

- **topTV**, 11.5.2014, 21:41
„V kablovce máme „kablovkove programy“ platene z 1/3 zo Slovenska, ale okrem Discovery je skoro vsetko na 95% v cestine, vratane detskyh programov, ktore su 100% v cestine, lebo ceske deti by nerozumeli.“
- **Pavel**, 12.5.2014, 10:42
„My, kteří si pamatujeme slovenské pondělky a nápisy "Prepájame do Prahy / Přepojujeme do Bratislavy" s tím asi problémy mít nebudeme, ale nedávno jsem si všiml, že moje šestnáctiletá neteř už měla u nějakého slovensky dabovaného filmu problém pochytat vše, přeci jen to mladí nemají naslouchané. Pravda, Objektiv asi nebude pro úplně nejmladší.“

Diskuze číslo 6:

- **Gogol**, 13.9.2003, 17:40
„Na škole máme spoustu Slovaku a abych se priznala, tak jim ve svých 20 letech nerozumím skoro vůbec, když se bavi mezi sebou. Opravdu netoužím po tom rozumět slovensky. I přes to, že jsou Slováci naši sousedi, tak blíž mám (ja osobně) do Německa. Přijďte tu diskutujte rovnou“

o rustine a jiných slovanských jazycích, pretože podľa me to pro budúci generace vyjde úplne nastejno.“

- **Vířa Z.**, 16.9.2003, 20:24
„To, že si je čeština a slovenština podobnější než například čeština a polština je asi jen klam způsobený tím, že spousta lidí pamatujících federaci slovenštinu vnímá automaticky. Ale u později narozených dětí je to jiné. Manželka, jako učitelka MŠ byla s dětmi na slovenské pohádce a děti nerozuměly vůbec ničemu. A to bydlím cca 20 km od slovenských hranic!“

Diskuze číslo 10:

- **Hrachomut**, 7.4.2009, 16:50
„Slovenštině BOHUŽEL nerozumí VĚTŠINA českých dětí.. může se to nám, kteří jsme vyrůstali ve dvojjazyčném prostředí a kteří se dodnes díváme na slovenskou televizi, zdát divné, ale je to prostě tak.. Slovenština ve skutečnosti zas o tolik blíží, než Polština, k Češtině nemá..“

7.3.4.2 Konec společného státu

Další diskutující zmiňují jako důležitou okolnost pro konec slovenštiny v českých televizích fakt, že již několik let nejsme Československem, ale žijeme ve dvou samostatných státech, tudíž podle nich není logické žít minulostí. Analogicky uvádí, že pokud chceme tolerovat slovenštinu, protože jsme byli jedním státem, museli bychom zcela stejně tolerovat například i němčinu, neboť jsme v minulosti byli nezanedbatelnou dobou součástí Rakouska-Uherska. Dále se diskutující vrací do historie a tvrdí, že to byli právě Slováci, kteří lačnili po nezávislosti, tudíž nechápou, proč by se jim nyní měly dovolovat jazykové ústupky, zatímco žádná jiná národnost taková privilegia nemá. Z podobných důvodů se jim nelíbí ani společné česko-slovenské projekty, což nejlépe ilustruje situace, kdy v české televizi komentoval fotbalový zápas Česka se Slovenskem Čech a Slovák. Místo navození nostalgie po slovenském komentování Karola Poláka se dostavila kritika, neboť nyní již Češi a Slováci nehrají spolu, ale proti sobě.

Diskuze číslo 1:

- **Alena Roztočilová**, 4.1.2016, 11:39, 0 lajků
„Vážení, jednoznačně souhlasím se všemi nespokojenými diváky, kteří si více než 1,5 roku stěžují na zcela nesmyslné moderování pořadu Objektiv ve slovenštině slovenskou moderátorkou Anettou Kubalovou. Já osobně to považuji za největší skandál v dějinách SAMOSTATNÉ ČESKÉ REPUBLIKY!!! Jsme Češi a žijeme ve své vlastní zemi.. Naším jazykem není žádná slovenština paní KUBALOVÉ, ale naše nádherná ČEŠTINA!!!“
- **BloodyElf**, 27.7.2014, 12:00
„Když chtějí žít v čechách, ať se naučí česky – v Rakousku taky nikoho nebude zajímat, že neumím jejich řeč – a to jsme byly pár století jeden stát.“

Diskuze číslo 6:

- **Jirka**, 16.9.2003, 16:50
„nevím proč by jsme měli umět zrovna slovensky, proto že je to rec velmi podobná cestine, to polština a konec koncu i rustina taky. Nebo proto že jsme byli nějakou dobu jeden stát.To není moc dobrý důvod, protože s rakouskem jsme byli mnohem dyl tzv. jedna rodina a nikdo z vas tady nekřičí at vsichni mluvíme nemecky, jak je to roztomile. Myslím, že už je čas, aby si i ti starsi uvedomil že ze slovenskem nemame v podstate nic spoločneho a nikdy jsme snad nemeli, to že se k nam po první svetove valce pridali bylo jen z toho důvodu, že by pripadli rusku a na samostatnost by mohli zapomenout. Koneckoncu to bylo videt za 2 svetove valky jak vitali hitlera.A byli to koneckoncu oni kdo se chteli po revoluci osamostatnit.“

- **Vája sv**, 5.12.2013, 06:55
„Já tomu tak nějak nerozumím. Ministerstvo průmyslu a obchodu chce oživit značku: "Czechoslovakia", v televizi jdou pořady typu: "Československo má talent", atp.! Tak došlo k nějakému rozdělení na dvě samostatné republiky, nebo ne?!? Naši bratia Slováci si oddechli, že mají konečně klid od čehuňov, a najednou je televize provokuje českým dubingem?“

Diskuze číslo 10:

- **Zdenda-69**, 4.4.2009, 1:55
„Jestli to měla být snaha o zavzpominání na doby Víta Holubce a Karolka Poláka, tak dramaturgovi unikl jeden podstatný fakt, že dnes jsme jaksi soupeři a stojíme sportovně proti sobě.“
- **Ncay**, 4.4.2009, 02:18
„A srovnávat to za dob Československa to snad nemyslí vážně. Za dob Československa hrálo Československo proti Francii, Anglii... a tudíž oba komentátoři fandili Československu ne Francii, Anglii apod., zatím co teď hrálo Česko - Slovensko to je rozdíl. Proč se to neděje v jiných státech, proč jenom tady musí vymýšlet takové vo..viny. Zajímalo by mě, jestli při zápase Chorvatsko - Srbsko komentují v chorvatské TV zápas Chorvat se Srbem.“

7.3.4.3 Zabírání pracovních míst

Jako další argument pro zamítnutí slovenštiny je zabírání pracovních míst. Diskutující mají pocit, že Slováci by měli zůstat a pracovat ve svém státě. Jsou totiž přesvědčeni, že jsou v Česku ochotni pracovat za menší plat, než který by si nárokoval Čech, čímž v jejich očích berou Čechům práci a mladí a talentovaní lidé jsou jimi vykořisťováni. Objevují se také názory, že Slováci získávají místa v televizích či obsazení ve filmech protekčně. Kvalitní Češi tak podle jejich přesvědčení všeobecně doplácí na méně kvalifikované Slováky, kteří do Česka míří za lepšími výdělky.

Diskuze číslo 1:

- **Judith Kocourek**, 29.6.2014, 14:11, 26 lajků
„Jestli je paní Kubalová profesionální, naučí se ten text česky. Nevím, co je v tom za problém. Každá pracovní pozice má své požadavky a pokud je někdo nezvládá, musí jít dělat něco jiného. Nevěřím, že pokud by vyhrál výběrové řízení jiný moderátor, musel by se texty učit slovensky, protože takový je koncept Objektivu. To ať mi tu laskavě nikdo netvrdí.“

Diskuze číslo 2:

- **lopezz**, 27.7.2014, 11:47
„Asi je ochotná brát míň než česká moderátorka :) A to je to hlavní, o co šéfům jde, o snížení nákladů :)“

Diskuze číslo 3:

- **Jirka S.**, 11.5.2014, 22:00
„Mimo jiné se lze v tamní diskuzi dočíst, že tato slovenská moderátorka není ničím jiným než protekční moderátorkou, která je manželkou šéfa zahraniční redakce ČT Michala Kubala.“

Diskuze číslo 4:

- **Bozako**, 22.10.2009, 00:20
„Mně slovenština a slovenští herci v českých filmech vadí. Proč se nedá prostor talentovaným českým mladým hercům, pokud nechtějí obsazovat role stále stejnými herci? Nedávno jsem viděla i reklamu na akci v Praze a byla celá slovensky, nechápu“

Diskuze číslo 11:

- **Jura**, 20.8.2003, 08:20
„Přesně. Ať ti úchylaci co je vzrušuje slovenština táhnou na slovensko a nám dají pokoj. Snad na tom není Nova tak špatně, že potřebuje vyhozené lidi z Markízy.“

7.3.4.4 „Tvrdý“ žánr

Dalším identifikovaným důvodem pro limitaci slovenštiny je povaha a podstata „tvrdých“ žánrů, tedy takových pořadů, které nemají zábavní charakter, ale které v první řadě plní funkci informační či vzdělávací. Diskutující na tomto základě například odsuzují slovenské moderování pořadu Objektív, který plní právě edukační funkci, ačkoli jinak proti slovenštině nejsou nikterak negativně vyhraněni a rádi by se s ní v českých televizích nadále setkávali, ale jen v zábavnějších pořadech či ve vysílání speciálně určeném národnostním menšinám.

Diskuze číslo 1:

- **Judith Kocourek**, 29.6.2014, 16:10, 9 lajků
„Nevadí mi pořady pro menšiny a cizí filmy s titulky, tam divák přesně ví, co může očekávat a původní jazyk je i přínosem, nicméně vzdělávací pořady pro nejširší publikum a v jazyce cizího státu, to vidím poprvé a doufám, že i naposled. U „zábavných“ pořadů, ať si ČT dělá co chce, u vzdělávacích ovšem ne. Ať tam klidně hodí slovenské titulky, ale tohle je prostě mimo veškerou logiku.“
- **Ivana Nováková Sedmidomky**, 30.6.2014, 21:31, 7 lajků
„Mě taky to vadí a to přesto, že mám slovenský jazyk velmi ráda. Jsem toho názoru, že v tomto typu pořadů [vzdělávací, naučné] by se mělo mluvit česky. Ať někdo vymyslí pořad, jako byl českopolský magazín (na jehož název si žel teď nevzpomenu), kde si slovenštinu v České televizi poslechnu ráda.“

Diskuze číslo 3:

- **Petr Svoboda**, 12.5.2014, 09:02
„Ač hezký a mně milý, je slovenština cizí jazyk. Jsem přesvědčen, že se ve vysílání ČT má objevit, rozhodně však ne v této moderované podobě.“

Diskuze číslo 8:

- **Jana999**, 9.10.2014, 20:03
„já taky s češtinou v německu bych do televize nesměla a dialekt je jen povolen v seriálech ale ne ve zprávách a v naučných dokumentech tam se musí mluvit spisovnou němčinou.“

7.3.4.5 Český pořad

Další argument, tedy že pořad, který není převzatý, ale z vlastní produkce, by měl zásadně znít v češtině, víceméně doplňuje a uzavírá poznatky, které již byly detailněji popsány v kategoriích Dabing a Převzatý slovenský pořad.

Diskuze číslo 3:

- **Jírka S.**, 11.5.2014, 18:54
„To nikomu nevadí, že na stanici placené z peněz českých koncesionářů je vyroben a moderován pořad o zahraničních kuriozitách ve slovenštině? Nemám nic proti tomu, když je na ČT odvysílán nějaký slovenský film či seriál v původním znění, ale vyrobit úplně nový pořad pro české diváky ve slovenštině, navíc ještě jeden z nejstarších pořadů na českých obrazovkách s letitou historií, to je podle mě ze strany ČT velký přešlap.“

- **Jirka S.**, 11.5.2014, 21:48
„Ve slovenštině at' si ČT dělá pořady pro menšiny, ale ne magazíny určené primárně českým divákům. Pokud jsem se někoho dotknul tím, že jako koncesionář, který musí povinně platit každý měsíc poplatky ČT, požaduji premiérově vyráběné pořady z produkce ČT v češtině, tak se omlouvám, ale za svým názorem si stojím.“

7.3.4.6 **Záporný vztah ke slovenštině a Slovákům**

Někteří diskutující jsou proti užívání slovenštiny v českých televizích a priori proti. Vadí jim v jakékoliv formě a v jakémkoliv pořadu, neboť se jim slovenština nelíbí a ke všemu slovenskému přistupují automaticky s odporem. Necítí se Slovenskem žádné sepětí a jsou rádi, že se Česká republika osamostatnila, díky čemuž se oprostila od slovenského vlivu a Slováků samotných. Své východní sousedy označují pejorativně za Ukrajinu či „Čobolstán“, slovenštinu poté za „čobolštinu“. Slováky vnímají jako podřadné, kteří se s Čechy nemůžou rovnat. Vyskytování slovenštiny v českých televizích pak kvalifikují jako snahu o „slovenské národní obrození“, což jednoznačně odmítají podporovat.

Diskuze číslo 1:

- **Filip Dufek**, 29.6.2014, 14:53, 14 lajků
„Musím říct pane Seinere, že jste mě zklamal, koncesionářské poplatky přestávám platit, nevidím důvod proč bych Vám měl přispívat na Slovenské národní obrození v České televizi. Pořad Objektiv taktéž přestávám sledovat a raději si vyberu z bohaté nabídky zahraničních cestopisných pořadů, které lze sledovat online.“
- **Vlčí smečka Titěrovi**, 30.7.2014, 18:56, 5 lajků
„Absolutní nesouhlas, celá rodina je ráda, že jsou už slováci pryč a najednou jsou zase tady, proč?“

Diskuze číslo 2:

- **Token**, 27.7.2014, 11:04
„Teď dávali v TV objektiv a tam normálně slovenská moderátorka. Jako WTF? V čobolistanu dostávají televizní stanice pokuty za vysílání pořadů v češtině a my si tu na oplátku máme pěstovat čoboly v televizi, kterou si platíme? Mě osobně jako nevadí (ta slovenština), ale připadá mi to, že oni nám tak trošku serou na hlavu a my jim za to ještě děkujeme.“
- **xjela**, 20.10.2014, 16:28
„Ahoj, naprosto souhlasím s pro českými názory. Hlavní problém je v tom, že česky mluvit nehtějí!!! I když umí. Je to projev jejich národní hrdosti nad čechy a to když žijí v ČR a využívají tady všech výhod.....“
- **Čaroděj ze země Koz**, 27.7.2014, 11:25
„Rozdíl je v tom, že vaše média naprosto nikoho nezajímají, děláte si tam v ty vaší ukrajině co chcete, ale neserte se k nám furt, nikdo vás tu nechce.“

Diskuze číslo 7:

- **Miluše Houšková**, 7.5.2014, 11:32
„Vždycky mi ušišlaná, uňamatá slovenština vadila. Rve to za uši.“

7.3.4.7 **Patriotismus**

Dalším identifikovaným důvodem je český patriotismus, který úzce souvisí s předcházejícím argumentem. Diskutéři uvádí, že akceptací slovenštiny v českých televizích Češi podřívají svoji národnostní hrdost. Vadí jim nedostatečné české cítění a vlastnost Čechů

zaprodávat se jiným státům a řečem. Vlastenectví je podle nich důležitou součástí osobnosti, které by mělo být podporováno například i právně v podobě jazykových zákonů, jako je tomu na Slovensku.

Diskuze číslo 1:

- **Alena Roztočilová**, 4.1.2016, 11:39, 0 lajků
„Ono nejde jen o Objektiv. Vedení České televize omezuje české vysílání i v dalších pořadech, např. v „českých seriálech“, které jsou více slovensky než česky. A v hlavních vysílacích časech má člověk opravdu problém najít pořad, kde uslyší opravdu kvalitní vysílání v češtině. Čechům stále chybí národní hrdost a vlastenectví, jinak by něco takového ve své zemi nikdy nepřipustili.....“

Diskuze číslo 3:

- **Tereza Jandová**, 16.11.2014, 12 lajků
„To už je na tom naše společnost tak špatně, že nemáme česky mluvící moderátory? Neustále jen podrýváte národní cítění, což bych od veřejnoprávní televize nečekala.“

Diskuze číslo 6:

- **Jirka**, 16.9.2003, 16:50
„Jsmo v cesku a tak mluvme cesky.Uzijme si aspon na chvili svobodu a budme hrdi na svuj jazyk a tim je cestina a ne slovenstina.Dlouho si ho totiz uzivat nebudem, protoze jak to tady ctu, tak vidim, ze je pravda, ze se nechame jako narod snadno ovladat a manipulovat.“

Diskuze číslo 10:

- **Peter9**, 4.4.2009, 03:24
„PROSTE SE Z NEJAKEHO DUVODU RADI PRODAVAME a pak si stezujeme, ze spolu cesi nadrží. Sakra aspon v tech telekomunikacnich insitucich melo byt zakonem a svatosti to, ze jsme cesi! 🇨🇪...“

7.3.4.8 Formování správné české mluvy

Posledním zjištěným argumentem, který hovoří proti používání slovenštiny v českých televizích, je přesvědčení, že jednou z funkcí českých televizí, především pak těch veřejnoprávních, by měla být snaha učit lidi správné češtině. Diskutéři ale uvádějí, že Češi svůj rodný jazyk příliš neovládají a posloucháním slovenštiny se jejich znalosti češtiny buď nikterak nevyvíjí, nebo dokonce zhoršují, neboť poté oba jazyky míchají a češtinu tak degenerují.

Diskuze číslo 1:

- **Nikola Maloňová**, 29.6.2014, 17:16, 20 lajků
„Většina populace neumí pořádně svoji mateřštinu, vyjadřuje se jak hotentot a cpete jim slovenštinu...“
- **Judith Kocourek**, 29.6.2014, 16:10, 9 lajků
„Poslední médium, veřejnoprávní, kde se dalo doufat, že bude lidi vzdělávat nejen v zajímavých tématech, ale i ve správné české mluvě, a oni to takhle zpackají.“

Diskuze číslo 4:

- **Pajndl**, 22.10.2014, 02:05
„Jsou výrazy kterým nerozumím nebo vyjadřují něco jiného což těžce poškozuje hlavně děti ve výslovnosti a gramatice.“

7.3.5 Představy o jazykovém zákoně

Pátý tematický celek zkoumal povědomí diskutujících o jazykových zákonech a sledoval, jaké představy mají diskutéři o existujícím slovenském jazykovém zákoně, který se však v rámci televizí vztahuje jen na určité problematické úseky,⁸² a o českém jazykovém zákoně, který reálně neexistuje.⁸³

7.3.5.1 Představy o slovenském jazykovém zákoně

Z analýzy příspěvků vyplynulo, že Češi mají obecně velmi zkreslené představy o rozsahu a fungování slovenského jazykového zákona. Domnívají se, že po přijetí tohoto zákona nesmí čeština na slovenských obrazovkách znít vůbec a vše musí být opatřeno slovenským dabingem nebo alespoň titulky. Zároveň si nedovedou představit, že by na slovenských televizích působili Češi, kteří by ještě navíc mluvili česky, zatímco v Česku to v opačném gardu povolujeme. Výrazná nevole vůči slovenskému jazykovému zákonu vyvstává především okolo kauzy Hurvínek, která byla popsána výše v teoretické části⁸⁴. Obecně jim tak vadí, pokud se jazykový zákon dotýká i tradičních českých klasik, u kterých jsou české hlasy význačné do takové míry, že v podstatě tvoří neoddělitelnou část díla. Češi jsou na své české pohádky náležitě hrdí a jejich předabování do slovenštiny jim přijde barbarské.

Naopak Slováci se v diskuzích snaží uvádět představy o slovenském jazykovém zákoně na pravou míru. Zdůrazňují, že slovenský jazykový zákon nevznikal za účelem omezovat znění češtiny, ale maďarštiny, a problémy vzniklé s vysíláním v češtině jsou často jen nedomyšlenými a neblahými důsledky. Dále vysvětlují, že se zákon vztahuje jen na nepůvodní česká díla s českým dabingem a dále na vysílání určené dětem do dvanácti let, tudíž se Slováci češtině ve slovenských televizích principiálně nebrání. Vyvrací také, že by ve slovenských televizích nepůsobili žádní Češi, a dodávají, že Češi ve slovenském vysílání mluví běžně česky a nikdo se nad tím nepozastavuje.

Diskuze číslo 1:

- **Filip Dufek**, 29.6.2014, 14:53, 14 lajků
„Co je to za Česko-slovenskou televizní spolupráci, když na Slovensku pokutují za užití češtiny v hlavním vysílacím čase. Zde je to naopak.“
- **Judith Kocourek**, 29.6.2014, 14:11, 26 lajků
„Jak je možné, že se podepisují memoranda o vysílání v jiném než českém jazyce a přitom druhá strana pokutuje i Hurvínka v češtině? Nechápu.“
- **Drahošlav Brašule**, 11.5.2014, 19:41, číslo 3

---

⁸² Viz teoretická část, s. 46

⁸³ Viz teoretická část, s. 44

„Už vidím slováky jak maj českýho moderátora...s tím jejich pitomým jazykovým zákonem.“
🙄🙄🙄

Diskuze číslo 3:

- **topTV**, 11.5.2014, 21:41
„Například TV JOJ ma dlhodobu v hlavnom spravodajstve z BRATISLAVSKEHO kraja CESKEHO redaktora Davida Mimru, a mimochodom mu to ide. Ten zakon sa tyka iba cudzich programov pre deti do 12, a dabingu cudzojazycných progrmaov. Cestina se nepovazuje podle zakona za cudzi jazyk, cestina je nam aj nasim maloletym detom bez zavahana zrozumitelny jazyk. Ani ceske rozpravky (pohadky) detom nedabujeme, narozdiel od CR kde zdabuju aj slovensky serial pre dospelých.“
- **Stefan Bukovan**, 12.5.2014, 08:35
„Skúste si niekedy naladiť JOJ .... A vidno že vôbec neviete nič o slovenskom jazykovom zákone, ale hlavne že o tom kecáte. Slovenský jazykový zákone NEZAKAZUJE ČEŠTINU. Zakazuje len český dabing (čo je dosť podstatný rozdiel najmä pre slovenské dabingové štúdiá)... Pôvodné české programy (teda všetky české filmy, relácie a seriály bez ohľadu na rok natočenia)môžu ísť v pôvodnom znení... A česky hovoriaci moderátori sú v slovenských TV úplne bežní.
P.S.: podľa záväzného výkladu slovenského ministerstva kultúry môžu byť v pôvodnom znení bez dabingu/tituliek vysielané nielen všetky pôvodné českojazyčné programy, ale dokonca všetky programy v iných SLOVANSKÝCh jazykoch v pôvodnom znení.“
- **Stefan Bukovan**, 13.5.2014, 13:04
„Ak narážate na tú viac ako DESAŤ rokov starú kauzu, keď TV JOJ otitulkovala časť českojazyčných relácií (čo bol v drivej väčšine aj tak len DABING pôvodného programu z angličtiny, nie pôvodné české programy), tak to nemá žiaden súvis s jazykovým zákonom, ale s licenčnými podmienkami TV JOJ - v licencii mali pomer slovenského a českého vysielania 80:20%. Lenže TV to nedokázala splniť, preto licenciu obchádzala titulkovaním časti relácií, aby splnila VLASTNÉ licenčné podmienky. Slovenská RVR to hodnotila ako porušenie licencie už v roku 2003.... Ako som už písal - Slovenský jazykový zákon umožňuje vysielanie PÔVODNÝCH českojazyčných (ale aj poľských, ruských, ukrajinských...) programov v češtine (poľštine, ukrajinčine, ruštine...) BEZ OBMEDZENIA a TITULKOVANIA. Nie je možný len český (atď.) dabing vyrobený po roku 2008. A navyac - minimálne od roku 2000 platí v SR zákon, ktorý prikazuje, že určité percento relácií MUSÍ BYŤ DOSTUPNÉ Aj PRE NEPOČUJÚCICH. A k tomu slúžia PRÁVE TITULKY. Takže ak sú niekde titulky, tak to nemá NIČ SPOLOČNÉ s češtinou, ale je to tam kvôli NEPOČUJÚCIM. Pokiaľ viem, tak aj ČT používa pre tento účel titulky a nebude to kvôli tomu, že jej diváci NEROZUMEJÚ HOVORENEJ ČEŠTINE.“

Diskuze číslo 5:

- **Jan Drvota**, před 1 rokem, 2 lajky
„Nejde o žádnou reakci proti slovenštině nebo užívání slovenského jazyka. Scénka naráží na slovenský zákon o "státním jazyku slovenském", který byl přijat víceméně k utužení slovenštiny před maďarskou menšinou, ale který ve svém důsledku vůči češtině (jako cizímu jazyku) vyznívá značně nepříznivě. Až pitomě. Zatímco v Čechách nikdo nebude mít problém, budete-li slovenštinu užívat ve školství (možná tak kromě hodin české gramatiky), psát v ní diplomové a jiné práce, skládat zkoušky a obracet se v úředním styku na orgány veřejné moci, na Slovensku s tímhle díky výše zmíněnému zákonu dost narazíte. Teoreticky - kdybyste stála na Slovensku jako češka před soudem, budete potřebovat tlumočnicka, protože slovenština je v SR nad všechny jazyky a mluvit se má slovensky :)“

7.3.5.2 Představy o českém jazykovém zákoně

Diskutující až na ojedinělé výjimky ví, že na rozdíl od Slovenska v České republice žádný jazykový zákon, který by vyloženě upravoval užívání cizích jazyků v médiích, neexistuje. Někteří spíše z frustrace uvádí, že za zvyšujícím se počtem Slováků v českých televizích a filmech musí stát nějaké kvóty. Nicméně se ukazuje, že hledat v právním řádu odpověď na otázku používání slovenštiny v českých médiích je opravdu složité. Diskutující

často zmiňují různé zákony, které se zabývají úředními jazyky všeobecně, nicméně jejich aplikace na média je velmi subjektivní, na což někteří v návaznosti na dané příspěvky upozorňují.

Zajímavější je ještě sledovat, jak se diskutující staví ke smyslu jazykových zákonů. Někteří by ho uvítali, aby bylo konečně jednoznačně určeno, v jaké jazykové podobě je vysílání přijatelné, což by výrazně zpřehlednilo současnou situaci, kdy je přístup založen na zákonech z jiných sfér, které se na média primárně nezaměřují. Druhým názorem je naopak zbytečnost jazykových zákonů. Jazyková problematika je údajně nezávažná a dá se vyřešit konstruktivně na základě určitého dialogu případ od případu. Zavádět striktní jazykové zákony by podle tohoto názoru bylo scestné a vedlo by to jen k absurdním situacím, jako se tomu děje na Slovensku.

Diskuze číslo 1:

- **Secher Nwib**, 27.7.2014, 11:14
„Že teď na Slovensku vládne ten ko*ot Fico a zavádí se tam naprostý krávoviny je jedna věc, druhá věc je, že bychom se neměli chovat jako náckové a neměli bychom si podobný zprzněný do právního řádu zavádět „na truc“ taky, já s cizími jazyky v televizi a na netu fakt problém nemám.“
- **Multivita**, 27.7.2014, 14:10
„Máš pravdu – je to hrůza – v každém českém seriálu nebo filmu musí být narvaná nějaká Slovena nebo Slovák. Na to je snad nějaká kvóta nebo co!“

Diskuze číslo 3:

- **Stefan Bukovan**, 12.5.2014, 10:32
„ČT je veřejnoprávní TV, takže musí dodržovat platné zákony ČR – a podľa mnohých platných zákonů ČR je slovenčina oficiálním úředním jazykem na celom území ČR bez potreby tlmočníka (napr. Polština je oficiálním úředním jazykem tiež, ale len na části územia). Nevím či zákon o ČT rieši v akom konkrétnom jazyku musia vysielat', ale ak tam nemajú striktné uvedené že musia vysielat' len v českom jazyku (o čom osobne pochybujem), tak tým, že vysielajú reprotáž v jednom z úradných jazykov (napr. Podľa zákona č. 500/2004 Sb.) nič neporušujú... ČR nemá prijatú obdobu slovenského jazykového zákona, aj keď snahy boli...“
- **Dušan Sloboda**, 4.11.2014, 10:28
„Žádný zákon slovenštinu nezakazuje. Správní řád, část 2, hlava II, § 16, odst. 1: V řízení se jedná a písemnosti se vyhotovují v českém jazyce. Účastníci řízení mohou jednat a písemnosti mohou být předkládány i v jazyce slovenském.“

Diskuze číslo 5:

- **Krysa Walker**, před 1 rokem, 21 lajků
„Podle mě se nejedná vůbec o nějakou scénku proti slovenštině, naopak. Ukazuje to na praštnost jakýchkoliv jazykových opatření, týkajících se češtiny či slovenštiny v televizích. Člověk ve scénce ukazuje přirození a prdel a místo toho zatknou moderátora za to, že mluví slovensky. Vtipné.“

Diskuze číslo 8:

- **Jana Postlerová**, 9.10.2014
„Pětasedmdesát let jsme byli Československo. Čeština a slovenština byly dva jazyky, které se prolínaly, a nikdo to neřešil. Teď už jsme přes dvacet let rozdělení, ale stále nemáme zákon o úředním jazyku, takže není dáno, kdy a kde by se slovenština už oficiálně neměla používat. Slovenština není náš jazyk. Chtěla bych, aby byl konečně vytvořen zákon o úředním jazyku. Potřebujeme ho jako sůl.“

7.3.6 Zástupci pro/proti-slovenských postojů

Šestý tematický celek se zaměřil na analýzu toho, jaké názory zastávají jednotlivé kategorie diskutujících. Těmito kategoriemi byli „čistokrevní“ Češi, Češi ze smíšených česko-slovenských rodin, mladá generace Čechů, „pamětníci“ Československa a Slováci.

7.3.6.1 „Čistokrevní“ Češi

Do této kategorie byli zařazeni všichni diskutující, kteří ve svých příspěvcích explicitně i implicitně uvedli, že se Slovenskem nemají žádné vztahy. Ukazuje se, že Češi, kteří se se slovenštinou nesetkávají v rámci rodinných vztahů či z důvodu geografické vzdálenosti, ke slovenštině rozhodně neinklinují a vnímají ji jako jeden z mnoha cizích jazyků. Ke slovenštině v českém vysílání se staví negativně, neboť podle jejich názoru není slovenština na celém území České republiky zcela srozumitelná a některé oblasti mají mnohem blíže například k polštině či němčině. V českých televizích by tak měla znít výhradně čeština.

Diskuze číslo 3:

- **Jaroslav Honzík**, 11.5.2014, 21:18
„Ja taky slovensky neumím, jsem severočech a tady spíš lidi uměj německy, kolikrát tu v kramě slyším „čechoněmčinu“ a hodne koukam na německy programy, takže když davaj ne co ze skv dab, tak hodně často nevím, co dane slovo znamená.“
- **Aleš Kovařík**, 3.11.2014, 15:15
„Sice jsem jí včera rozuměl (žiju v Brně a bez slovenštiny bych tady ani nemohl jít do lékárny), ale v televizi u moderátora prostě slovenštinu nechci. Lidé v polském pohraničí taky většinou rozumí polštině, ale představa, že bude objektiv nebo jiný pořad na ČT s polským komentářem by se asi nelíbila ani vám pane Rozsívale, či komukoliv kdo z pohraničí není.“

Diskuze číslo 6:

- **Gogol**, 13.9.2003, 17:40
„I pres to, ze jsou slovaci nasi sousedi, tak bliz mam (ja osobne) do nemecka. Priste tu diskutujte rovnou o rustine a jinych slovanskych jazycich, protoze podle me to pro budouci generace vyjde uplne nastejno.“

7.3.6.2 Češi ze smíšených česko-slovenských rodin

Situace je podle předpokladů výrazně odlišná u diskutujících, kteří pocházejí ze smíšených česko-slovenských rodin, případně u těch, kteří vyrůstali či žijí v česko-slovenském pohraničí. Tito lidé mají ke slovenštině přirozeně blízko, zcela jí rozumí a nezní jim cizí. Zároveň uvádí, že je libozvučná a z těchto důvodů nemají se slovenštinou v českých televizích problém. Je jim však líto, že u mladé české generace se provázanost češtiny a slovenštiny vytrácí, což pozorují i u vlastních dětí, které vyrůstají v podobných podmínkách jako oni sami.

Diskuze číslo 6:

- **Veronika**, 24.12.2003, 17:00
„Už se strašně moc těším na Perinbabu. Jde od 18:40 na Markíze. Viděla jsem ji v češtině a byl to hrozný zážitek. Mám oba rodiče Slováky, ale já jsem Češka. Mám ke slovenštině blízko a například slovensky řečená Alžbetka ... to je zážitek, narozdíl od česky řečené Alžbětky :-)) kdo nechápe, nechť se koukne na slovensky mluvenou Perinbabu :-))“
- **The**, 12.9.2003, 17:30
„no na slovaky mi nikdo nesmi sahat. mam tam (a z tama) hafo kamaradu, slovincine rozumim celkem obstojne (teda aspon si to myslim :) a obcas se v ni snazim vyprodukovat i nejakou tu vetu. slovincina je totiz hrozne sexy jazyk. dobre se posloucha, i kdyz je obcas malinko jazykolomna. vubec mi neni jasne, proc ji dnesni mladez (ehm... co je dnesni mladez?) nerozumi. jenze cemtu dnesni mladez rozumi, ze... (autor se nehlasí k dnesni mladezi, ac mezi ni jeste vekove castecne spada)“

Diskuze číslo 9:

- **Karel Prát**, 5.12.2013, 8:56
„Bydlím pár km od "čáry" (řeka Morava) a mám spoustu přátel na obou stranách, jak Slováků ožených s Moravankou, tak i obráceně, ale tomu svému nejmladšímu již musím někdy "překládat". Moravsko-slovenské pomezí se ale stejně vyznačuje jistou flexibilitou, "Záhoráci" mluví spíše řečí podobnou češtině než spisovné slovenštině a moravské nářečí z oblasti "Slovácka" se k tomuto taky velmi blíží. Nelze se pak divit "národovcům", že jsou z toho nějak nervózní.“

7.3.6.3 Mladá generace

Mladé generaci jsme se již výše věnovali, ale jen ve vztahu k (ne)rozumitelnosti slovenštiny. V této kategorii se však zabýváme všeobecnými názory mladé české generace na slovenštinu. Bylo očekáváno, že se mladí Češi budou proti slovenštině v českých televizích spíše vymezovat, ale analýza ukázala, že tento názor nelze paušalizovat na celou mladou generaci. Objevují se totiž i názory, že slovenština na českém území jim zní přirozeně a její absence v českých televizích by byla ochuzením. Tento přístup se nicméně objevuje u těch, kteří se se slovenštinou setkávají i mimo televizní obrazovky a jsou na ni zvyklí.

Diskuze číslo 1:

- **Fěa Borovků**, 29.6.2014, 15:15, 9 lajků
„Mně se nová paní moderátorka zamlouvá! Je mi dvacet devět let, tudíž patřím k mladší generaci, které se slovenština začala odcizovat, což je velká škoda. Slovenština mi v České televizi vůbec nevadí, naopak. Nemám problém slovenštině rozumět a ani by mě nenapadlo si stěžovat. Bydlím a pracuji v Praze a v běžné praxi se se slovenštinou setkávám denně. Beru jí jako samozřejmost.“

Diskuze číslo 6:

- **Pavel**, 12.9.2003, 18:55
„Mně je 17 a nikdy jsem problémy slovenštině rozumnět neměl, ten jazyk se mi srašně líbí. Vůbec nechápu, jak je možné, že někdo nerozumí...“
- **Gogol**, 13.9.2003, 17:40
„Ja se taky divim, ze v ceske televizi moderuje slovenka. Na skole mame spoustu slovaku a abych se priznala, tak jim ve svych 20 letech nerozumim skoro vubec, kdyz se bavi mezi sebou. Zmineny porad jsem nevidela, ale myslim si, ze neni nic spatneho na tom, ze se u nas vysilaji filmy cesky (i dabovane ze sloventiny). Opravdu netouzim po tom rozumnet slovensky. To bych spis uvitala treba anglicky film s titulky, aspon bychom se naucili opravdu svetovy

jazyk. I přes to, že jsou Slováci naši sousedi, tak blízko mám (já osobně) do Německa. Přijďte tu diskutujte rovnou o Rusku a jiných slovanských jazycích, protože podle mě to pro budoucí generace vyjde úplně nejlepší.“

7.3.6.4 „Pamětníci“ Československa

Pamětníci Československa, tedy diskutující narození maximálně v první polovině osmdesátých let,⁸⁵ se shodují, že slovenštině rozumí, ačkoli připouští, že se vzhledem k úbytku slovenštiny na českém území a v médiích jejich schopnosti rozumět mohly lehce zhoršit. Tito pamětníci většinou se slovenštinou v českém vysílání problém nemají s argumentem, že to pro ně bylo obohacující, stejně jako to neuškodí dnešní mladé generaci. Objevuje se nostalgie po době, kdy slovenština zněla v televizi mnohem více. Ovšem přítomny jsou i názory, že ačkoli slovenštině není problém rozumět, její používání v českých televizích je v dnešní době rozdělených států již rušivé.

Diskuze číslo 2:

- **Secher Nbiw**, 27.7.2014, 11:14
„Že je občas v televizi něco slovensky? Vždyť to je dobře, mám pocit, že lidi mladší než já (tzn. narození někdy po r. 85) už mají se slovenštinou docela problémy, přitom pro mě a pro starší bylo naprosto normální slovensky rozumět (až na nějaké to ne příliš často používané slovíčko, ale to fakt jen poměrně výjimečně).“

Diskuze číslo 3:

- **MartinC**, 12.5.2014, 07:56
„Už dávno nejsme federace a mladí a děti přestávají rozumět stále více slovům. I moji rodiče zjišťují, že při rychlejší mluvě přestávají rozumět.“

Diskuze číslo 4:

- **wendolene**, 22.10.2009, 02:13
„Ono to detem neškodí, slovenština a cestina jsou velmi podobné jazyky. Dříve nám to také neublížilo.“
- **Zuzana**, 21.10.2009, 11:47
„Na dětském programu CS Mini (kabel) dávají staré československé pohádky, myslím, že tam běžela i Spadla z oblaků, teď jsem zachytila seriálek Nikto nie je doma... Pouštím to dcerce, bylo by fajn, kdyby se naučila takhle přirozeně slovensky jako kdysi my :-). Je škoda, že má slovenština v českých TV tak málo prostoru, a je dobře, že ho pomalu získává víc... Ráno se občas dívám na Ktosi je za dveřmi, Lasicu & Satinského :-).“

Diskuze číslo 10:

- **kagmark**, 7.4.2009, 9:37
„Jsem člověk, který se narodil v ČSR, takže tomuto jazyku rozumím a přesto mám velké výhrady, že jsem musel poslouchat na českém kanále jazyk, který je vlastní lidem daleko na východ. Příště až budeme hrát s Polskem, může přijít komentovat třeba Polák, vždyť je to jedno jak říká Nova.“

---

⁸⁵ Určitými pamětníky jsou samozřejmě i všichni narození do roku 1993, nicméně byli tak mladí, že je možné předjímat, že je společný stát příliš neovlivnil

7.3.6.5 Slováci

Poslední zjištěnou kategorií diskutérů byli Slováci, kteří se k jazykové problematice v Česku vyjadřovali poměrně často a jejich názory byly obohacující o fakt, že situaci v Česku komentovali na základě zkušeností s jazykovým zákonem na Slovensku. Slováci byli daleko více než Češi jednotní v názoru, že čeština i slovenština jsou velmi podobné jazyky, kterým je vzájemně rozumět, a není tedy nutné řešení otázky používání jednoho či druhého jazyka zanášet do právního systému, tak jako se tomu stalo na Slovensku. Slovenští diskutující uvádí, že Češi na Slovensku mluví běžně česky a nikdo se nad tím nepozastavuje, tudíž nevidí důvod, proč by to v Česku naopak mělo být problematické. Lze narazit ale i na nacionálnější názory. Slováci by podle nich měli v Česku mluvit zásadně slovensky, není-li od nich čeština vyloženě vyžadována, jinak to vnímají jako určitou zradu své rodné země.

Diskuze číslo 2:

- **Ivan Gašpar Ovič**, 27.7.2014, 11:51
„tak toto je sila kolko uz tu je pridrbanych cechacov co nenavidia rec, co je skoro rovnaka ako ta ich ..... (nic proti normalnym cechom)“
- **yea**, 27.7.2014, 13:50
„U nás bežne v správach ide reportáž z ČR vo vašom jazyku. Žiadne nespokojnosti tu s tým nejsou, nikto to ani nepostrehne z ľudí, keď pozerá.“

Diskuze číslo 3:

- **Dušan Sloboda**, 12.5.2014, 10:17
„Myslím, že zo strany ČT to bol zámer skúsiť, akp to bude mať odozvu. Taký lakmusový papierik, čo overí reakciu českého diváka. Češi a Slováci desiatky rokov žili v spoločnom štáte a oba jazyky boli vnímané rovnocenne. Nevidím dôvod sa nad tým teraz pozastavovať. A ľahko zrozumiteľný jazyk, ako je slovenčina, môže otvoriť vrátka k ďalším jazykom a konečne obmedziť zbytočný dabing v televízii...“

Diskuze číslo 5:

- **Le Livre**, před 1 rokem, 8 lajků
„Nechápem, prečo nemáme na český jazyk výnimku, keď už politici potrebovali odhlasovať takú blbosť. Ja osobne som rád za všetky tie hodiny strávené pri českých reláciach a filmoch v detstve. Bilingválnosť detí považujem za veľké plus a budem ich v tom duchu raz vychovávať..“

Diskuze číslo 6:

- **filer**, 15.9.2003, 10:27
„Čo sa týka rozprávania po česky/slovensky v Čechách/na Slovensku. Nemám rád, keď sa Slováci v Čechách opičia a snažia sa "mluvit" aj vtedy, keď sa to od nich vyslovene nevyžaduje.“

7.3.7 Flame wars

Posledním tematickým celkem byly tzv. „Flame wars“. Tento termín z internetového slangu se používá pro diskuzní příspěvky, které nejsou nikterak konstruktivní a obohacující, neboť se vzdalují od diskutovaného tématu a jsou především nenávistné a urážlivé. Dochází

v nich ke vzájemným inzultacím a nařčením, které je často spjato s vulgarismy. Přesto v těchto příspěvcích můžeme nalézt důležité názory. Slovensko je zde často dehonestováno výrazy jako „Čobolstán“ či „Ukrajina“, což samo o sobě svědčí o vžitých stereotypch o zemích na východ od České republiky. Je zde prezentována také idea, že Slováky v České republice nikdo nechce. Slováci se těmto nenávisným komentářům brání a snaží se zdůraznit, že oni Čechy nedehtonestují a je třeba udržovat vzájemný respekt. Pokud tomu tak není, svědčí to o určitém komplexu těchto diskutujících, kteří odmítají podobný jazyk a priori.

Diskuze číslo 1:

- **Čaroděj ze země Koz**, 27.7.2014, 11:25
„Fajnšmeker1989: Rozdíl je v tom, že vaše média naprosto nikoho nezajímaj, dělaete si tam v ty vaší ukrajine co chcete, ale neserte se k nám furt, nikdo vás tu nechce.“
- **Fajnšmeker1989**, 27.7.2014, 12:42
„Čaroděj ze země Koz: Drž hubu, nikto neuráža Čechov, nijaký normálne uvažujúci Slovák nemá nič proti normálnym slušným Čechom, a rovnako by to malo platiť aj opačne. A keď nazýváš našu krajinu „ukrajinou“ tak si uvedom, že nikto nevolá ČR „Pepolandia“. Ale nič proti mentálne nezabrzdením Čechom. Rešpekt medzi nami musí byť, ale musí byť obojstranný.“
- **Ivan Gašpar Ovič**, 27.7.2014, 15:13
„!!!ALERT!!! extremne premnozenie ceskych zmrdanych kktov ktorí trpia komplexami proti veľmi podobnemu jazyku, presiahol limit !!!!!!!!! ALERT !!!“
- **Čaroděj ze země Koz**, 27.7.2014, 16:43
„A od teď na cokoliv, co nebude napsáno česky, nebudu reagovat.“

7.3.8 Shrnutí

Shrneme-li závěry jednotlivých tematických celků a kategorií, zjistíme, že problematika užívání slovenštiny v českých televizích je velmi komplikovaná a pokud bude ke slovenštině v českých televizích nastaven jakýkoliv přístup, nikdy se nezavděčí všem. Názory na akceptaci slovenštiny v českém vysílání se totiž různí, stejně jako se různí jednotlivé důvody pro toleranci či zamítnutí slovenštiny. Lze říci, že výsledky se ztotožňují se závěry výzkumu Slobody a Nábělkové (2013), který se týkal problematiky užívání slovenštiny na webech s českou doménou. Stejně jako v tomto výzkumu bylo zjištěno, že existují dvě hlavní skupiny, které se vzájemně vymezují.

První skupina zastává názor, že slovenština není z historického ani z lingvistického pohledu cizím jazykem v pravém slova smyslu, že je srozumitelná, libozvučná a pro Čechy obohacující, tudíž tato skupina nese určitá očekávání, že Slováci budou v českých televizích mluvit slovensky. Jazykové zákony a další právní nařízení jim přijdou zbytečná a zbytečně komplikující, neboť věří, že jazykové „problémy“ mezi češtinou a slovenštinou se dají překlenout přirozenou cestou, je-li vůbec třeba se jimi podrobněji zabývat.

Druhá skupina naopak zastává názor, že slovenština je cizí jazyk stejně jako všechny další a ve vysílání českých televizí pro ni není místo, nejedná-li se o vysílání pro národnostní menšiny. Jako argumenty jsou uváděny především nesrozumitelnost a také historicko-politický kontext, kdy již nejsme společným státem, tudíž není nutnost ani potřeba slovenštinu užívat.

Pouze malé množství diskutujících své názory či argumenty podkládalo geograficky. Objevily se sice názory, že lidé z česko-slovenského pohraničí mají ke slovenštině přirozeně blíže, zatímco Češi ze severu země rozumí lépe polsky nežli slovensky a Češi ze západu zase lépe německy. Větší vliv na přístup k používání slovenštiny v televizích však měly jiné okolnosti.

Diskutující dále psali, že problém s užíváním slovenštiny má především mladá generace, ale sami zástupci této generace, kteří se k ní ve svém příspěvku doznali, uvádí, že věk není rozhodující. Důležitější jsou vlivy okolí a četnost styků se slovenštinou. Navíc se objevují názory, že i pamětníci Československa už slovenštinu pomalu zapomínají. Diskutující Slováci pak často uvádí názor, že oba jazyky jsou si velmi podobné a na Slovensku češtině rozumí všichni, tudíž by podobná situace měla panovat i v Česku.

8. ANALÝZA ROZHovorŮ

Na závěry analýzy internetových diskuzí navazuje analýza rozhovorů.

8.1 Proces analýzy

Analýza byla provedena na třinácti rozhovorech se slovenskými herci, moderátory a komentátory na českých televizích a dále se slovenskými i českými tvůrci programů, přesněji s režiséry, scénáristy a dramaturgy. Byly zkoumány všechny aspekty, které by měly spolu s výsledky analýzy diskuzí zodpovědět stanovené výzkumné otázky. Rozhovory byly transkribovány a kódovány. Stejně jako u diskuzí byly jednotlivým promluvovým úsekům přiřazeny kódy na základě podobnosti vyskytujících se jevů a poté byly úzce související příspěvky seskupeny do širších kategorií. Jejich názvy byly často vytvořeny émickým pojmenováním, tedy pojmenováním, které zmiňovali sami dotazovaní. Celkem bylo identifikováno dvacet dva kategorií a pět specifických podkategorií.

Jednotlivé kategorie byly dále rozčleněny do šesti širších tematických celků. Jde o **Důvody volby jazyka**, **Možnosti volby jazyka**, **Jazykové problémy**, **Jazykový zákon**, **Dabing** a **Česko-slovenské projekty**.

V rámci prvního tematického celku **Důvody volby jazyka** byly identifikovány tyto kategorie:

- Jazykové znalosti
- Srozumitelnost
- České/česko-slovenské vysílání
- Obohacení
- Jazyk jako humor
- Libozvučnost
- Blízkost obou národů
- Obsah nad formou
- Finance
- Smysl z hlediska (ztvárněné) role

Druhý tematický celek se věnoval **Možnosti volby jazyka** a byly v něm vymezeny tyto kategorie:

- Svobodná volba
- Nařízení seshora

- Moc rozhodnutí
- Konzultace/zkoušky
- Modifikace
- Vliv televizního zřízení
- Vliv žánru pořadu

Třetí tematický celek se zabíral **problémy spojenými s jazykem** a obsahoval tyto kategorie:

- Divácké reakce
- Problémy se srozumitelností
  - Specifické výrazy
  - Mladá generace
- Nutnost soustředění

Čtvrtý tematický celek se věnoval otázce **jazykového zákona** a byly identifikovány tyto kategorie:

- Rozdíly v Česku a na Slovensku
- Míra nutnosti českého jazykového zákona

Pátý tematický celek se zaměřil na problematiku **dabingu** a obsahoval tyto kategorie:

- Míra nutnosti dabingu slovenských děl
- Míra nutnosti dabingu Slováků v českých dílech
- Moc rozhodnutí

Poslední tematický celek se věnoval **česko-slovenským projektům**, ve kterém byla identifikována pouze jedna kategorie:

- Výhody

8.2 Představení respondentů

V této kapitole budou představeni všichni komunikační partneři či partnerky, se kterými byly vedeny rozhovory, a to jak v převažující mluvené interakční formě, tak také vzdáleně skrze e-mailovou korespondenci. U každého respondenta budou uvedeny jeho osobní informace, které jsou pro výzkum relevantní, dále jeho vztah k České republice a současná i předcházející pracovní pozice, která se váže s českými televizemi. Zmíněné informace uvedli sami respondenti během rozhovorů.

Maroš Kramár

Maroš Kramár je jeden z nejvýznačnějších slovenských herců současnosti. Má 56 let, narodil se v Bratislavě, ale herectví odešel studovat do Brna. Pochází z čistě slovenské rodiny

a doposud bydlí na Slovensku. Nicméně Českou republiku navštěvuje posledních 8 let z pracovních důvodů velmi často. Česko a Slovensko stále vnímá jako jeden stát. První kontakt s češtinou zaznamenal ve svých 13 let, kdy byl obsazen do filmu Františka Vláčila. Poté svoji češtinu vypiloval během brněnského studia na střední škole a konzervatoři. Mluví tak výborně slovensky i česky. Dalšími jazyky, které ovládá, je angličtina a ruština, rozumí i polštině či chorvatštině.

Jeho zaměstnáním je především herectví, nicméně živí se i jako moderátor. Na České televizi uvádí v češtině vědecko-populární pořad Zázraky přírody, na Nově a Primě se objevuje v seriálech.

Andrea Kerestešová

Andrea Kerestešová se narodila ve východoslovenském městečku Vranov nad Topľou. Je jí 31 let a pochází z čistě slovenské rodiny, jen jméno dle jejích slov napovídá, že kořeny sahají do Maďarska. Do České republiky, přesněji do Prahy, se podívala až ve svých 20 letech kvůli práci v reklamě a Praha jí ihned přirostla k srdci. V Praze trvale žije již 10 let a za tu dobu se naučila velmi dobře česky. V běžném životě mluví na území Česka česky, aby se stále zlepšovala. Cizí jazyky jinak nejsou její doménou, nicméně umí obstojně anglicky.

Je filmovou a donedávna i divadelní herečkou. Je hojně obsazována do českých filmů. Popularitu ji přinesly hlavně snímky Raftáci či hlavní role v retro seriálu Vyprávěj. Objevuje se na obrazovkách České televize i komerčních televizí.

Andrej Polák

Andrej Polák se narodil v západoslovenském městě Trenčín do záhorácké rodiny. Nikdo tedy nebyl z Česka. Je mu 35 let a do Prahy odešel kvůli studiím na DAMU. Hlavní město si zamiloval a od té doby už v něm 17 let bydlí. Mluví slovensky, češtinu nerad používá kvůli přízvuku. Výborně naopak umí anglicky a francouzsky, hůře potom německy.

Je divadelním i filmovým hercem a také moderátorem. Působil ve veřejnoprávní i komerční televizi jako herec, na hudební stanici Óčko moderoval jeden z hudebních pořadů.

Anetta Kubalová

Anetta Kubalová, známá také pod svým rodným příjmením Petrovičová, je novinářka a moderátorka. Má 36 let a narodila se ve východoslovenském Bardejově. Pochází z čistě slovenské rodiny, nicméně vdala se za českého novináře a moderátora Michala Kubala. Do českého prostředí začala pronikat z pozice externí zpravodajky z Bratislavy pro Českou televizi. Do Česka se definitivně přestěhovala z USA kvůli svému manželovi a práci. Narodila se v Československu, a tak Českou republiku nevnímá jako zahraničí. I z toho důvodu běžně

používá slovenštinu, ačkoli češtinu vnímá jako svůj druhý rodný jazyk. Mimo to ovládá angličtinu a učila se také francouzsky.

V České televizi začínala jako externí zpravodajka z Bratislavy, nyní uvádí nejstarší cestovatelský pořad České televize s názvem Objektiv. Moderuje jej ve slovenštině, což vyvolalo u českých diváků velké vášně.

Daniel Dangl

Daniel Dangl je slovenský režisér, scénárista a moderátor. Narodil se v Bratislavě, kde žije dodnes, a má 41 let. Pochází z čistě slovenské rodiny a s Českem neměl žádný hlubší vztah, nicméně stále Česko i Slovensko vnímá propojeně. V Česku nikdy trvale nežil, do Prahy dojížděl čistě z pracovních důvodů. Mluví slovensky, v češtině by měl slovenský přízvuk. Mluví také anglicky a trochu maďarsky.

Na Slovensku režíroval a moderoval zábavný pořad Partička, který následně ve slovenštině moderoval i režíroval také v Česku na stanici Prima. Jako scénárista a druhý režisér se také podílel na česko-slovenském talentovém pořadu Česko-Slovensko má talent na téže stanici.

Martin Harich

Martin Harich je mladý slovenský zpěvák a skladatel, který započal svoji hudební kariéru právě v Česko Slovenské Superstar, kde se probojoval do finálových kol. Je mu 20 let a narodil se v Liptovském Mikuláši na středním Slovensku do čistě slovenské rodiny. Do Česka dojíždí kvůli práci již pátým rokem, jinak ale bydlí stále na Slovensku, kde studuje vysokou školu. Slovensko a Česko vnímá jako jeden stát a mluví výhradně slovensky. Umí také anglicky a francouzsky.

Přestože je především zpěvák, pracuje také na komerční stanici Óčko, kde slovensky moderuje pořad CZ-SK. V minulosti na stejné stanici moderoval pořad Bravo TV.

Slavomír Jurko

Slavomír Jurko je slovenský moderátor, který se narodil v Prešově na východě Slovenska. Je mu 37 let a momentálně bydlí v Bratislavě. V Česku se nikdy dlouhodobě neusadil, pouze tam od roku 2001 pracovní dojížděl. Česko a Slovensko vnímá jako vzájemně propojené státy. Mluví a komentuje výhradně ve slovenštině, češtinu ovládá pasivně. Mimo to umí anglicky.

Živí se především jako sportovní moderátor a komentátor. V současnosti nepůsobí v žádné české televizi, nicméně v minulosti komentoval sportovní akce na komerčních sportovních stanicích Sport 1, Galaxie Sport a následně Nova Sport. Jeho proslovenský

komentář při důležitém fotbalovém zápase mezi Českem a Slovenskem vyvolal u českých diváků velké emoce.

Vladimír Štancel

Vladimír Štancel má 51 let a je slovenský novinář. Narodil se v Bratislavě, ale dětství strávil v Pišťanech, které leží 80 kilometrů na východ od hlavního slovenského města. Dědeček pocházel z Jičína a i on sám se brzy vydal do Česka. Od 13 let studoval na Moravě střední školu, vojnu si odbyl v Plzni a vysokou školu vystudoval v Praze. Našel si českou manželku a tak už v Česku zůstal. Žije zde již přes 30 let a má v Česku plno přátel. Zmiňuje, že je produktem Československa, tudíž mezi Slovenskem a Českem nedělá rozdíly. Mluví slovensky i česky, dále plynule rusky a dorozumí se i německy.

Působí v České televizi jako moderátor a reportér publicistického pořadu Černé ovce. Podílí se také na pořadech Gejzír, Toulavá kamera či Objektiv. V minulosti působil na České televizi jako dramaturg Testovin, v Černých ovcích dělal také dramaturga a režiséra.

Martin „Pyco“ Rausch

Martin „Pyco“ Rausch je slovenský textař, moderátor a hudební dramaturg. Je mu 38 let a narodil se v Bratislavě do čistě slovenské rodiny. Pouze strýc byl Čech, ale nebyl s ním v intenzivním kontaktu. V Česku nikdy trvale nebydlel, ale v posledních letech tam často jezdí kvůli pracovním povinnostem. Mluví slovensky, češtinu vnímá jeden z jazyků jeho domoviny. Rozumí ji lépe než například východoslovenským nářečím. Aktivně ale češtinu nepoužívá. Dále umí německy a anglicky, ruštinu už si příliš nepamatuje a dva roky se učil řečtinu.

Českému divákovi je známý především z talentových show Česko Slovensko má talent, Česko Slovenská Superstar a Česko Slovenský X Factor. Všechny tyto česko-slovenské projekty komerčních stanic moderoval, a to ve slovenštině.

Adela Banášová

Adela Banášová je slovenská moderátorka. Je jí 35 let a narodila se v Bratislavě. Její sestra žije s českým manželem v Praze a její teta v Olomouci. V České republice nikdy delší dobu nebydlela, jezdí sem pouze pracovně, ale díky části rodině, která zde bydlí, se zde cítí jako doma. Mluví slovensky, češtinu umí dle svých slov lépe než většina Čechů slovenštinu. Obvykle ji ale neuzívá. Dále umí anglicky a německy.

Českým divákům je známá především z česko-slovenských talentových show Česko Slovenská Superstar a Talentmania, kde působila jako moderátorka, respektive jako porodkyně. Dále se podílela na moderování ve vědomostní show Test národa a uváděla také

kulinářskou show Recept na bohatství. Všechny tyto pořady vysílaly české a slovenské komerční televize a Adela Banášová v nich mluvila slovensky.

Ján Sebechlebský

Ján Sebechlebský má 49 let a je režisérem. Narodil se na jihu Slovenska v Žiari nad Hronom, ale na vysokou školu odešel do Prahy, kde již zůstal. V Česku tak žije již 30 let a přijal i české občanství. Nicméně nemá rád dichotomii Česko x Slovensko. Hovoří výhradně slovensky, češtinu zcela neovládá a nepoužívá ji.

Režiroval pro veřejnoprávní i komerční stanice, a to filmy, seriály, hudební klipy či dokumenty. Je podepsaný například pod Tajnými životy, Kriminálkou Staré Město, Ordinací v růžové zahradě, Českou sodou či Cestománií.

Marián Kleis

Marián Kleis je slovenský režisér, kterému je 65 let. Narodil se na východě Slovenska v Košicích do čistě slovenské rodiny. Do Prahy odešel kvůli studiu na FAMU a také kvůli práci. Nyní v Praze žije již 21 let. Mluví slovensky, do češtiny se mu hodně míchají slovenská slova, ale pasivně s ní nemá vůbec žádný problém. Dále umí anglicky, rusky a také chorvatsky či maďarsky.

Původně byl hercem, poté ředitelem košického studia Slovenské televízie a brněnského studia České televize. Nyní působí jako režisér na veřejnoprávních i komerčních televizích. Podepsal se například pod seriály Ulice, Gympl s (r)učením omezeným či Ordinance v růžové zahradě.

Lukáš Franta

Lukáš Franta je český scénárista, dramaturg a kreativní producent, který působil v České televizi, Televizním studiu Brno jako dramaturg redakce zábavy, posléze na komerčních stanicích Prima a Joj a od dubna 2016 pracuje opět pro ČT jako kreativní producent multižánrové tvorby. S problematikou užívání slovenštiny má bohaté zkušenosti, neboť se dlouhodobě podílel na česko-slovenské talentové show Česko Slovensko má talent, kterou vysílaly televizní stanice Prima a Joj. V České televizi se z pozice kreativního producenta bude zabírat i jazykovou problematikou.

Přehledová tabulka

Následná tabulka přehledně shrnuje důležité informace o respondentech, se kterými byly jednotlivé rozhovory provedeny. Uvedeny jsou národnost, mateřský jazyk, profese a žánr pořadu, na kterém pracují.

Tabulka 1: Základní informace o respondentech

JMÉNO	NÁRODNOST	MATEŘSKÝ JAZYK	PROFESE	ŽÁNŘ POŘADU
MAROŠ KRAMÁR	SK	slovenština	herec, moderátor	vědecko-populární, seriály, filmy
ANDREA KERESTEŠOVÁ	SK	slovenština	herečka	seriály, filmy
ANDREJ POLÁK	SK	slovenština	herec, moderátor	zábavní, hudební
ANETTA KUBALOVÁ	SK	slovenština	moderátorka, dramaturgyně	cestovatelský
DANIEL DANGL	SK	slovenština	moderátor, režisér, scénárista	zábavní
MARTIN HARICH	SK	slovenština	zpěvák, moderátor	zábavní, hudební
SLAVOMÍR JURKO	SK	slovenština	moderátor, komentátor	sportovní
VLADIMÍR ŠTANČEL	SK	slovenština	moderátor, dramaturg, režisér, reportér	publicistický, cestovatelský
MARTIN RAUSCH	SK	slovenština	moderátor	zábavní
ADELA BANÁŠOVÁ	SK	slovenština	moderátorka	zábavní
JÁN SEBECHLEBSKÝ	CZ/SK	slovenština	režisér	filmy, seriály
MARIÁN KLEIS	SK	slovenština	režisér, bývalý ředitel košického a brněnského studia ČT	filmy, seriály
LUKÁŠ FRANTA	CZ	čeština	scénárista, dramaturg, kreativní producent	zábavní

8.3 Výsledky analýzy rozhovorů

V následující kapitole budou podrobně představeny výsledky analyzovaných rozhovorů. Kapitola bude rozdělena na jednotlivé tematické celky uvedené výše a pozornost bude postupně věnována všem identifikovaným kategoriím a podkategoriím. Je přitom třeba opět zmínit, že závěry jednotlivých kategorií se mohou překrývat, neboť problematika slovenštiny v českých televizích má složitou povahu a jednotlivé důvody bývají často provázány a nelze je striktně oddělovat.

8.3.1 Důvody volby jazyka

Jak již bylo uvedeno, v České republice neexistuje žádný jazykový zákon, který by nakazoval, v jakém jazyce mají či mohou české televize vysílat, tudíž mají české televize volnou ruku a o volbě jazyka mohou rozhodovat na základě svého vlastního uvážení. Tato kapitola se snažila zjistit, jestli rozhodnutí o užití češtiny či slovenštiny vzniká spontánně,

nebo zda mají tato rozhodnutí určité opodstatnění. Bylo zjištěno, že je-li svoleno k užívání slovenštiny, vždy má toto rozhodnutí logický důvod. Následující kategorie uvádí důvody, které za rozhodnutím o užívání češtiny či slovenštiny stojí.

8.3.1.1 Jazykové znalosti

Prvním a zároveň nejpodstatnějším důvodem je samozřejmě jazyková znalost. Jestliže Slovák ovládá češtinu na velmi dobré úrovni, není problém, aby hovořil česky. To je případ například Vladimíra Štancela, který se v Česku pohybuje už od studií. „*Už v době, kdy jsem ty Černé ovce začal dělat, tak už jsem teda mluvil česky, tak jsem to teda vnímal, že jako ta čeština je lepší. Už tehdy u mě byla ta výbava taková, že to bylo na takové úrovni, že to bylo dobrý,*“ říká Štancel a souhlasí s ním i Maroš Kramár, který má v češtině dokonce vystudovaný divadelní přednes. „*Já už to dělám dost dlouho a dost se tím žívím, tak to asi nebude až tak špatný, protože jinak by mi to nedali dělat,*“ vysvětluje.

Štancel zmiňuje, že jiné by to bylo, kdyby měl jako Slovák mluvit česky a do Česka by přijel před dvěma týdny. To by podle něj nefungovalo a jeho názor potvrzuje Andrea Kerestešová, která říká, že „*v Raftácích jsem byla dabovaná, dabovali mě do češtiny, protože tam nebylo kdy se naučit česky prostě za dva týdny, a od té doby jsem si řekla, že udělám všechno proto, aby mě už nikdy nikdo dabovat nemusel!*“ Od té doby na své češtině pracovala a dnes už v televizi obvykle mluví česky.

Slováci, kteří češtinu běžně nepoužívají a znají ji spíše pasivně, se ale raději drží své mateřštiny. Daniel Dangl má například velký problém s hláskou „ř“, tudíž by dle jeho názoru každý divák do pár sekund hned zjistil, že není Čech, a zněl by komicky, aniž by to byl záměr. Andrej Polák zase zmiňuje, že ačkoli má češtinu v rámci gramatiky dobrou, pořád nezní jako Čech. Navíc uvádí, že „*keď som pred tou kamerou a mám sa s niekým rozprávať, tak ma to napadne v slovenčine. Ako furt uvažujem vlastne po slovensky a aj pre mňa je spontánejšie, jednoduchšie a prirodzenejšie to robiť v slovenčine.*“ Také Martin Harich a Martin Rausch uvádí, že preferují slovenštinu, protože česky mluvící Slovák vyvolává přinejmenším úsměv na tváři. Adela Banášová dokonce tvrdí, že „*ak by sa odo mňa vyžadovalo moderovať po česky, asi by som to zvažovala, lebo nemám češtinu tak dobrú.*“

8.3.1.2 Srozumitelnost

Důležitým důvodem pro volbu mezi češtinou a slovenštinou je přesvědčení o srozumitelnosti, které je samozřejmě relativní. Lukáš Franta uvádí, že televize se k užívání slovenštiny staví zpravidla skepticky. „*Když se připravuje nějaký česko-slovenský projekt*

nebo český projekt s účastí Slováků, většinou narazíme na obavu, že to nebude fungovat, protože Češi nerozumí slovenštině, není pro ně přitažlivá a to obzvlášť pro ty nejmladší, kteří slovenštině rozumí ještě méně. Většinou panuje velká obava z toho, že by tam nějaký Slovák mluvil slovensky,“ vysvětluje. Kerestešová v návaznosti na to ze své vlastní zkušenosti říká, že *„slovenštinu nechtějí dovolovat, protože ti řeknou, že mladí nerozumí, a tím pádem nemůžeš mít velkou roli. Oni fakt budou raději, když tam ten přízvuk máš, ale mluviš česky.“* O tom je přesvědčený i Marián Kleis, který říká, že *„to nie je nejako nacionalisticky poňaté, že je potreba rozprávať česky, ale je to kvôli tomu, aby tí ľudia rozumeli. Tak sa hovorí viacmenej česky, lebo fakt, že tu rozumejú horšie ľudia slovensky než opačne.“* S podobným názorem se setkal také Kramár, který z údajné neznalosti slovenštiny musí moderovat pořad Zázraky přírody v češtině.

Sami zpovídání ale povětšinou zastávají názor, že mezi češtinou a slovenštinou není jazykové bariéra, tudíž vysílání ve slovenštině není tak problematické, jak se deklaruje. Kramár například vysvětluje, že *„český jazyk je tak příbuzný, že já to vůbec nechápu, proč někdo nerozumí. Z věty musí absolutně bez problémů pochopit význam. Když jako nerozumím jednomu slovíčku, tak to nemůže být až takový problém, abych to nepochopil jako celek.“* Anetta Kubalová je spolu s dalšími přesvědčena, že v Česku je stále velký počet lidí, kteří slovenštině bez problémů rozumí a i z toho důvodu jí bylo dovoleno uvádět magazín Objektív ve své mateřštině. Ján Sebechlebský dokonce zdůrazňuje nutnost zachování si schopnosti vzájemně si rozumět. *„Je to také výnimočné, to by sme si mali vážiť, že čeština a slovenčina sú si dosť podobné jazyky. Slovenčina a poľština, nechytám sa úplne, mnohé zámeny by tam boli. Čeština a poľština tiež nie, iba tieto dve sú také prepojené. Ono vlastne keby v devätnástom storočí nezvítazil Ľudovít Štúr, tak by zvíťazila kralická čeština a bol by vlastne jeden jazyk pre Slovákov a Čechov a bolo by si to ešte bližšie. Myslím si, že je to taká výnimočnosť európska, ktorej by sme si mali asi vážiť a istým spôsobom s tým pracovať,*“ vysvětluje svůj názor.

Hranice mezi srozumitelností a nesrozumitelností je ale velmi pomíjivá a to si velmi dobře uvědomuje Dangl, který se k této otázce staví velmi obezřetně. Sdělil například, že v Partičce jeho slovenské moderování nevadilo, neboť neměl příliš textu a neboť šlo jen o obecné uvádění her, ale pokud by některý z herců během jednotlivých her mluvil slovensky, už by to byl rušivý element a diváka by to obtěžovalo, protože by se musel mnohem více soustředit, aby pochopil všechny významy a vtipy. Franta k tomu dodává, že případ Danglovy Partičky ukázal, že slovenština není takový problém, nicméně nezaznamenal, že by to vytvořilo nějaký precedens a že by to vedlo k všeobecné změně v přístupu. *„Dál funguje to,*

že, když se bavíme např. o složení poroty a moderátorů v Česko Slovensko má talent, tak se to vždy snaží především česká strana vybalancovat, protože má pocit, že pokud tam bude moc slovenštiny, mohlo by to část diváků odradit. Český divák je pohodlný, konzervativní a s přibývajícím časem od rozdělení Československa přibývá i lidí, pro které prostě není komfortní poslouchat, co se ve slovenštině říká. Týká se to hlavně mladých lidí, spousta z nich slovenštinu prostě neovládá a vzniká tu čím dál větší jazyková bariéra,“ vysvětluje důvody všeobecného postoje televizí.

8.3.1.3 České/česko-slovenské vysílání

Dalším důležitým důvodem, který byl identifikován, je rozdíl mezi vysíláním, které je určené primárně jen pro české diváky, tedy vysílání nepřekračující hranice Česka, a vysíláním, které pojímá nejen Čechy, ale i diváky na Slovensku. Některé pořady a dokonce i celé televizní stanice totiž vysílají v určitém „federálním“ režimu a v takovém případě se přístup ke slovenštině radikálně mění.

Je-li vysílání vyrobené pouze českou televizí a je-li určené primárně pro české diváky, je ideálnější mluvit česky. „Začal jsem dělat v Černých ovčích a zejména když jsem začal moderovat, tak vlastně to byla jako nutnost mluvit česky. Je to moje řemeslo, profese, takže řidič taxíku by měl mít ten taxík provozuschopný a já když mluvím v Česku, tak bych to nějakým způsobem měl zvládnout taky to řemeslo. Já jsem předpokládal, že to plyne z podstaty věci, že jsem v českých médiích, že teda budu mluvit česky. Byl to takový ohled na ty české diváky a takový etický důvod, že jsem v české televizi,“ je přesvědčen například Štancel. Podobně smýšlí také Kramár, který říká, že „nepochopím, když mi někdo vyčítá, že v české televizi mluvím česky. Tak dneska už je to cizí stát, je to cizina, i když pro mě ne, a hlavně je to česká televize, tak jako proč ne? To je to samý, jako kdybyste vyčítali opernímu pěvci Petru Dvorskému, že v La Scale zpívá italsky. Vždyť to je přirozené. A nebo vyčítejte slovenským hokejistům, kteří vám třeba v zámoří dají gól a všichni jásáte, jaký je to hrdina slovenský hokejista, a oni ho pak osloví v americké televizi a on mluví anglicky, to byste se na něj potom mohli taky rozčilovat.“

Diametrálně odlišný přístup ke slovenštině je však praktikován v případech, kdy televizní stanice vysílá v Česku i na Slovensku. Pro udělení licence pro česko-slovenské televize je totiž třeba garantovat, že určité procento vysílání bude slovensky, tudíž na těchto stanicích s používáním slovenštiny není vzhledem k vedení televize nikdy problém. Naopak, například sportovního komentátora Slavomíra Jurka díky slovenštině zaměstnali. Zkušenosti s česko-slovenskou televizí má i Harich, který uvádí, že „Óčko ako jediná naša hudobná

televízia sa zameriava na tú československú hudbu a je to fajn, že tam majú takú slovenskú výnimku medzi tými českými moderátormi. Je to také zaujímavé a zároveň možno aj Slováci sú hrdí, že tam majú niekoho v českej telke, ktorý tak nejak reprezentuje ten náš štátik.“ Že tento model funguje, dokazují i jeho následná slova o tom, že jejich programový ředitel by chtěl do vysílání ještě nějakou „slovenskou dívku“.

Stejná tolerance panuje také u jednotlivých pořadů, které jsou vyráběné ve v koprodukcii české a slovenské televize. Důvodem není nějaká velká snaha opět spojovat oba národy, ale vše spočívá v ekonomické výhodě, kdy se televize podělí o náklady a zároveň získají větší trh. „*V televizních šou sa dostala slovenčina do Česka vďaka tomu, že veľké projekty sú nákladné a podieľajú sa na nich vždy dve televízie, každá za jednu krajinu. Je teda logické, že majú jazykové zastúpenie v rôznych pomeroch na strane moderátorov či porotcov,*“ vysvětluje například Rausch a přidává se k němu Banášová, která říká, že slovenština byla samozřejmě zvolena proto, že v dané show zastupuje Slovensko. Jde-li o seriál, který je vysíláný v obou zemích, Slováci v něm mohou mluvit slovensky. Kerestešová při tom vzpomíná například Doktora Martina, který běží na ČT i STV. Dangl shrnuje, že u společných projektů je tolerance samozřejmě vyšší a i diváci k tomu tak přistupují, že za cenu slovenštiny je jim poskytnuto více zábavy a vzrušení.

8.3.1.4 Obohacení

Další identifikovaný důvod použití jazyka se týká vyloženě slovenštiny. Její používání totiž může podle respondentů diváky určitým způsobem obohatit. Pořady může oživit a zatraktivnit, navíc se člověk naučí odmala cizí jazyk zdarma. Sebechlebský také zmiňuje, že některé věci se dají lépe vyjádřit česky a jiné zase slovensky, tudíž jejich uvážené kombinování může být pozitivní. Kramár uvádí podobný názor, když říká, že „*české herectví je přes hlavu a slovenské je přes srdce.*“ Kubalová je přesvědčená, že turistický magazín (Objektiv), který je moderovaný v cizím jazyce, jenž není úplně cizím jazykem, je přidanou hodnotou pořadu. „*Objektiv je cestovateľská relácia, kde ukazujeme nielen turistické destinácie, my ukazujeme rôzne kúty sveta, kde ľudia žijú a koľkokrát to sú úplne odlišné životy. Ľudia tam úplne inak vnímajú priority a ono nám to rozširuje obzory a ten cudzí jazyk môže byť tiež v istom zmysle takým rozširovaním obzorov, prijímaním niečoho iného, než na čo sme úplne zvyknutí,*“ vysvětluje své přesvědčení, že nevyužít možnost slovenštiny by bylo ochuzením. V tomto bodě se shodují s oficiálním stanoviskem redakce Objektivu, která uvádí, že „*bychom jen těžko hledali na mediálním trhu příznivější a přirozenější platformu k demonstraci toho, co více nebo méně patří k realitě Česka, tedy přirozenou koexistenci se*

slovenským fenoménem, který nelze vnímat jako výsostně zahraniční.“ Také Jurko uznal, že Nova chtěla federální fotbalové derby udělat ještě zajímavějším, a tak bylo nařízeno, aby české akce komentoval český komentátor česky a slovenské právě on slovensky.

8.3.1.5 Jazyk jako humor

Slovenštinu či češtinu lze zvolit také s humorným záměrem. Drobná neporozumění či specifické výrazy, to všechno se dá využít především v zábavním průmyslu. Jinými slovy, z problematiky se v tomto případě dá udělat přednost a na rozdílnosti mezi češtinou a slovenštinou lze vystavět humor. Dangl například uvádí, že pokud použil specifický výraz či špatně vyslovil „ř“, čeští herci na to často poukázali a obrátili to do vtipu. Vůbec s češtinou a slovenštinou se podle něj pracovalo hodně na bázi vtipu, což se líbilo i divákům. Také Harich čas od času použil českou větu, aby pobavil české diváky.

Může to mít ovšem i svá úskalí. Přesvědčil se o tom Polák, který při moderování cen Óčka stále překládal mezi oběma jazyky za účelem zábavy. Poté se ale podíval do internetové diskuze, kde ho diváci kritizovali za to, že když neumí ani česky, ani slovensky, tak ať se vrátí na Slovensko, že tu nemá co dělat. „*Však to mal byť humor, ja viem po slovensky aj po česky, však to bolo naschvál, ale asi to nepochopili,*“ přibližuje chvíle, kdy se z přednosti může opět stát problém.

8.3.1.6 Libozvučnost

Další z důvodů se opět týká používání slovenštiny. Tu totiž podle dotazovaných stále mnoho Čechů považuje za libozvučnou, a proto její používání akceptují. Kleis i Štancel zmiňují, že se u starších Čechů setkávají s nostalgií ohledně Bratislavských pondělků a že jim v televizi slovenština chybí. Kramár zase zmiňuje, že stejně jako Slováci nemají rádi, když Češi mluví slovensky, protože česká slovenština tahá za ucho, i Češi preferují, když Slovák mluví svoji mateřštinou. „*Pro Čecha je Slovenka taková erotická jako tím, že mluví tou slovenštinou libozvučnou, ale i Češky mi říkají, abych mluvil slovensky, že je jim to příjemné, když Slovák mluví slovensky.*“ Podobné reakce zmiňuje Kerestešová, která uznává, že slovenštinu užívá, když něco potřebuje, že to na Čechy funguje, i Harich, podle kterého Češi v písničkách dokonce upřednostňují slovenštinu před češtinou, což je důvod, proč si No Name na Slovensku pomalu ani nezahrají a v Česku vyprodávají stadiony.

8.3.1.7 *Blížkost obou národů*

Roli ve volbě jazyka stále hraje i společná minulost obou států. Federativní zřízení a určité bratrství mezi oběma národy všeobecně stále přetrvává. „*Ja nevidím rozdiel, ja aj keď vyrážam zo Slovenska do Prahy, tak nejdem do iného štátu. Ja to ani neriešim a čo sa týka jazyka, tak to už vôbec. Proste mám taký pocit, že my sme jeden národ a narodil som sa v dobe, keď to nikomu nevadilo. Možno že to tak niekedy nebolo a niekoho to štvie, ale ja to tak proste vnímam. V mojom veku som proste nikdy nemal dôvod nás rozdeľovať,*“ vysvětluje například Harich, který paradoxně sám období Československa téměř nezažil. Sebechlebský jde v minulosti ještě dál a vzpomíná, že už za Rakouska-Uherska měli Češi a Slováci k sobě blízko. Slovenština je tak de iure cizím jazykem, ale jak se uvádí v oficiálním prohlášení Objektivu,⁸⁶ „*slovenštině nelze přiřknout přívlastek „cizí“ naprosto bez výhrad. Slovenština je stále, součástí našeho kulturního a sociálního prostoru.*“

Této tezi jsou podobné názory Kerestešové, Kleise a Kramára, kteří se snažili zasadit o to, aby Slováci v seriálech mohli mluvit slovensky. „*Když jsem třeba dělal Letiště před mnoha lety, tak tam jsme všichni museli mluvit česky a já jsem pořád říkal, že co je to za nesmysl, že když hraju v seriálu, který se odehrává v Čechách v Praze, tak ta Praha je plná Slováků, tak když chcete dělat seriál z dnešního života, tak proč tam nemůžu být Slovák?*“ vysvětluje svůj postoj Kramár. V posledních letech však v českých televizích dochází k jistému obratu a Slováci v českých seriálech i filmech stále častěji hrají Slováky, tudíž mohou mluvit slovensky.

Skeptický je ale k argumentu blízkosti obou národů Rausch, který říká, že „*krajiny sa rozdelili už dávno a všetci, ktorí si hovoríme Čechoslováci, pomaly, ale isto starneme. Sám neviem, čo si o tom myslia mladšie generácie.*“

8.3.1.8 *Obsah nad formou*

Jako jeden z velmi důležitých argumentů pro rozhodování ohledně volby jazyka se ukázal být obsah. Lépe řečeno, ukázalo se, že je-li dostatečně kvalitní obsah, není již rozhodující, jestli je v češtině, nebo slovenštině. „*Většinou všichni chtějí, abych jako dobře hrála a blbě to říkala,*⁸⁷ *než blbě hrála a říkala to dobře,*“ říká například výstižně Kerestešová. Ještě výstižnější je Kramár, který tvrdí, že „*není důležitý, kdo jak mluví, ale je důležitý, co říká. Prostě obsah. Není důležitý, jestli mu rozumím, ale jestli je rozumný to, co říká. Pak mně je jedno, jestli má takový nebo takový přízvuk.*“ Sebechlebský říká, že důležité

⁸⁶ Oficiální vyjádření mi bylo zasláno e-mailově diváckým centrem České televize

⁸⁷ tedy nevadí, že něco řekne špatně česky, důležitý je přirozený herecký projev

je, co vás baví a co nebaví. „*Keď počúvate Radio Wave alebo iné rádio, tak tam sú aj slovenskí speakeri, ale vždycky záleží, o čom hovoria, ten obsah vás zaujíma,*“ vysvětluje a přidává ještě jeden zajímavý postřeh, který může hrát důležitou roli. „*Myslím si, že rozhoduje aj to, akou formou sa tá slovenčina dostane k divákovi, či to ten divák pochopí. Kým nerozumiem obsahu, tak vlastne nevnímam ten jazyk. To mám problém aj ja v českých filmoch, nie preto, že by som nerozumel česky, ale niekedy nerozumiem zmyslu, niekedy vôbec nerozumiem, tak znervózniem, takže si myslím, že tá forma je dôležitá.*“ Pokud výše uvedené teze shrneme, je-li obsah dostatečně kvalitní a atraktivní a forma je srozumitelná a schůdná, český divák se podle respondentů přes slovenštinu bez větších problémů přenesse a bude ji akceptovat.

8.3.1.9 Finance

Velmi pragmatickým důvodem pro volbu určitého jazyka je finanční stránka. Tato okolnost velmi často zapřičiňuje, proč Slovákům není dovoleno mluvit slovensky a je upřednostňována čeština či dabing. „*Vzhľadom k tomu, kolik stojí treba zábavné pořady a jak velkou finanční investici pro televizi pokaždé představují, se na druhou stranu televizím nedivím, že se jim do toho rizika nechce; do rizika, že budou - obzvláště komerční televize - prosazovat slovenštinu na úkor zisku. To se jim asi nikdo nemůže divit,*“ vysvětluje Franta postoj televizí, které se bojí, že by potenciální diváky mohlo znění ve slovenštině odradit a jinak úspěšný projekt či pořad by tak zbytečně propadl. „*Všichni manažeři se snaží o jediné: neudělat chybu. Tlak je na ně velký, ve výrobě pořadů jsou velké peníze a nikdo nechce nějakou drobností udělat zbytečnou chybu, kterou by si pak mohl vyčítat - nebo kterou by mu mohl někdo vyčítat. Proto se slovenštiny většinou bojí a radši ji například předabují. Je to v podstatě alibi. Nikdo sice nemá příliš reálné argumenty, že by to se slovenštinou někde nefungovalo, ale ani nebude zbytečně riskovat,*“ pokračuje Franta v tom, že povolit slovenštinu je riziko, jelikož případný neúspěch by se na to snadno mohl svést, zatímco při úspěchu to nikdo přehnaně nevyzdvihuje.

Přesto je ale někdy toto riziko podstoupeno, protože jsou tvůrci přesvědčeni, že by znění slovenštiny mohlo být přínosem, tak jako tomu bylo v případě Objektivu. „*V Českej televízii sa rozhodli k tomuto celkom odvážnemu kroku, že priniesli slovenčinu do takejto známej relácie, ale nemyslím si, že to bola chyba. Myslím, že to bol krok správnym smerom,*“ hodnotí Kubalová. Také Sebechlebský si uvědomuje, že přistoupit na slovenštinu je riskantní, ale zcela ji odmítat by nebylo moudré. „*Vždy sú také ako obavy, že ako koho to bude zaujímať? Koho to bude baviť? No ale keď sa o to nebude pokúšať, tak to vždy zostane v tých*

hraniciach,“ říká a vysvětluje, že toto riziko je potřeba podstoupit a překročit onen pomyslný začarovaný kruh.

8.3.1.10 Smysl z hlediska (ztvárněné) role

Poslední a vcelku logický důvod pro použití češtiny, či slovenštiny je smysl. Rozhodnutí často záleží na kontextu situace, přičemž nejpatrnější je to u hrané tvorby. „*Záleží či hraje Slováka alebo Čecha. Teraz príde herečka Kerestešová, ktorá je vlastne Slovenka, a bude hovoriť česky, bude česká doktorka, ale bude asi tak ako ja, že bude mať slovakizmy,*“ vysvětluje Kleis, že u herců záleží na tom, jak je napsaná postava. Nejlépe ilustrované to bylo opět v případě Kerestešové, která hrála hlavní roli v retro seriálu Vyprávěj, kde její postava pocházela ze Slovenska, ale dlouhodobě žila v Praze. „*Na začátku jsem začínala slovensky, protože ta role byla Slovenka. Ale nebylo to tak udělané kvůli mně, byl to záměr. Takže tam jsem nějaký první dva tři díly mluvila slovensky, pak se to začalo střídat, aby byl ten vývoj postavy přirozený, a pak jsem vlastně mluvila slovensky jenom ve chvíli, kdy ta rodina přijela na návštěvu do Česka a naopak,*“ vysvětluje.

Smyslem či určitou logikou se ale řídí rozhodování i v nehrané tvorbě, například ve zpravodajství. „*Ked' som robila spravodajstvo pre Českú televíziu, tak mi bolo povedané, že môžem hovoriť po slovensky, že je to prirodzené, že je to jazyk, ktorému rozumieme, a je to vlastne od človeka, ktorý v tej krajine žije, odkiaľ podáva tie správy,*“ říká Kubalová a myslí si, že s tím neměli problém ani diváci, kteří ocenili, že dostávají zprávy od někoho, kdo ty země zná velmi dobře a ví, o čem hovoří. Polák také uvádí, že by neměl problém s českým moderátorem ve slovenském diskuzním pořadu, pokud by věděl, že to má nějaké pozadí. „*Bolo by divné, že by došiel Čech, pretože je dobrý moderátor diskusných relácií a na Slovensku by moderoval niečo, tak to by som si povedal, že wow, tak to je super dobrý, že my nemáme svojich? Ale keby to bol niekto, kto v tom prostredí žije a je to Čech, ktorý sa tam priženil alebo tak pozná tú problematiku a môže to považovať za vlastné, tak to by som asi neriešil,*“ vysvětluje na příkladu.

8.3.2 Možnosti volby jazyka

Druhý tematický celek se soustředil na možnosti volby jazyka. Cílem bylo zjistit, kdo při absenci jazykového zákona rozhoduje, jakým jazykem mají Slováci v českých televizích mluvit. Je to jejich svobodná volba a záleží pouze na nich, jaký jazyk preferují, nebo jim někdo nařizuje, jaký jazyk používat?

8.3.2.1 Svobodná volba

Jelikož v České republice neexistuje jazykový zákon, který by striktně a jednoznačně uváděl, jaký jazyk je v televizním vysílání akceptovatelný, mohlo by se zdát, že zde Slováci mají volné ruce a je pouze na nich, jestli budou používat svoji mateřštinu, nebo jestli se odhodlají k projevu v češtině. Realita je ale komplikovanější a vzhledem k vlivům, které byly identifikovány a popsány výše, je svobodná volba velmi limitovaná a stává se jen výjimečně, že je rozhodnutí vyloženo pouze na samotném Slovákovi.

O svobodnou volbu se může jedna ve chvíli, kdy jde v hrané tvorbě o miniroli, která není nikterak důležitá pro děj celého pořadu. Dále jde o individuální volbu, jedná-li se o pořad, ve kterém daný Slovák zastupuje vyloženo sám sebe. „*Když jsem v nějakém pořadu, třeba v Show Jana Krause nebo dělám nějaký rozhovor do televize nebo do rádia, tak tam mluvím slovensky,*“ zmiňuje Kerestešová a její slova potvrzuje Kramár, který říká, že „*když jsem já jako host, tak tam je to jenom na mě. Tam dokonce si z toho děláme prdel, že třeba mluvím půlku ve slovenštině a půlku v češtině, takže to přecházím plynule z jednoho jazyku do druhého nebo jak se domluvíme s tím moderátorem. Tam to nikdo neřeší.*“

Stejně tak v česko-slovenských projektech jako jsou známé talentové soutěže po slovenských porotcích či moderátorech nikdo nechce, aby mluvili česky, jelikož by to bylo proti koncepci pořadu.

Určitá pseudo-svobodná volba vzniká i ve chvíli, kdy se Slovák rozhodne mluvit sám od sebe česky. V takovém případě proti tomu nikdo nic nenamítá, protože je to pro všechny výhodné a minimalizuje se riziko nesrozumitelnosti. Setkal se s tím například Štancel, který uvádí, že „*jsem předpokládal, že budou vyžadovat tu češtinu, tak jsem vlastně mluvil česky. Já jsem předpokládal, že to plyne z podstaty věci, že jsem v českých médiích, že teda budu mluvit česky. Já jsem šel takovou cestou nejmenšího odporu. Prostě jsem se tak rozhodl, ani jsme to neřešili a prostě jsem mluvil česky. Nějak přirozeně to tak vyplynulo.*“ O pseudo-svobodnou volbu jde ale proto, že to takto funguje pouze ve vztahu s češtinou. Pokud by se samovolně rozhodl pro slovenštinu, z případu Kubalové vyplývá, že by jeho rozhodnutí muselo být schváleno na několika úrovních.⁸⁸

8.3.2.2 Nařízení seshora

Analýza rozhovorů prokázala, že zatímco o svobodné volbě lze hovořit pouze v zanedbatelném zlomku případů, nařízení o používání jazyka bývá standardní záležitostí. Ve

---

⁸⁸ Viz podkapitola „Moc rozhodnutí“

hře je tolik různých důvodů, které je potřeba brát v potaz, aby bylo vysílání úspěšné, tudíž se televize jazykovou otázkou zabývají a poměrně detailně ji promýšlejí. Slovenští účinkující sice mají určitý hlas a záleží na jejich schopnostech, nicméně o volbě jazyka musí s nadřízenými minimálně diskutovat a hledat optimální řešení pro všechny strany.

V hrané tvorbě je situace opět jednodušší, ačkoli i zde vyvstávají určité problémy. Herci se shodují, že není-li postava slovenská, je kvůli divákovi vyžadována čeština. „*V podstatě to byla jedna z podmínek, která mi byla řečena, že pokud vlastně tady chci nějakým způsobem fungovat pravidelně, ne jenom se objevit v nějakém filmu nebo v nějaké epizodní roli, tak ta čeština je důležitá, protože česká mládež nerozumí slovensky,*“ ilustruje postoj českých televizí Kerestešová. Někdy tam může vzniknout lehce paradoxní situace, kdy spolu v seriálu mluví dva slovenští herci, ale musí používat češtinu, protože jde o české postavy. Franta k tomu dodává z pohledu producenta, že „*už když se slovenský herec angažuje, tak se řeší, jak to s ním bude. To znamená, jestli bude mluvit česky a jestli má výrazný slovenský přízvuk, a nebo jestli bude mluvit slovensky a předabuje se. To se určitě řeší dopředu a ten herec, který do toho projektu jde, tak o tom ví a je o tom předem srozuměný.*“ Kramár k tomuto tématu poznamenává, že když v Česku začínal točit seriály, byla čeština vždy vyžadována, zatímco nyní se to trochu otevírá. „*Ta slovenština vlastně už není nepřítel. Pochopili, že když tam bude nějaký slovenský herec mluvit slovensky, tak to tak nevadí, že ti lidé to pochopí z dialogu,*“ říká k faktoru srozumitelnosti.

Trochu jiná situace panuje u moderování a komentování, kde rozhodnutí o jazyku není podepřeno rolí. Zde je slovenský účinkující sám za sebe, tudíž je řešení o používaném jazyce složitější. Kramár, který v češtině uvádí Zázraky přírody na České televizi, se dle svých slov v Česku často setkává s tím, že je při moderování čeština hodně protežovaná a on se s tím snaží trochu bojovat. „*Říkám jim, proč to chcete do té češtiny tak silou? Vždyť ti lidé mi rozumí a mají tu slovenštinu rádi, to nemusí být za každou cenu,*“ uvádí svůj názor, že někdy je čeština vyžadována až zbytečně. Při moderování seriálních pořadů jako jsou Černé ovce na České televizi má Slovák podle Štancela dvě možnosti. Buď se to naučí v češtině a bude tam někdo, kdo mu bude dělat korektury, nebo to bude dělat ve slovenštině. „*Nemůže to být ale hybrid. Buď jedno, nebo druhý. To musí ten vedoucí pracovník rozhodnout, jestli tak, nebo tak. Když to bude dělat ve slovenštině, musí za to zodpovídat nebo musí tam být nějaká korektorka ve slovenštině, aby to bylo zase správně,*“ vysvětluje.

Specifická situace je opět u česko-slovenského vysílání. Jurko zmiňuje, že pro udělení licence pro tyto česko-slovenské televize bylo třeba garantovat, že určité procento vysílání bude slovensky. Proto s používáním slovenštiny neměl vzhledem k vedení televize nikdy

problém, naopak kvůli slovenštině ho zaměstnali. Rozhodnutí v tomto případě tedy pramení už z požadavků na danou televizi. Podobně byla od Poláka na Óčku vyžadována slovenština, protože vedení televize chtělo, aby tam byl někdo, kdo zastupuje slovenskou část diváků. Podobně na tom byl i Harich, který vzpomíná, že *„keď prišla hneď prvá ponuka (ohľadne moderování na Óčku), tak som spísal desať otázok, aby sme vyriešili všetky detaily, a jedna z tých otázok bola, či budem moderovať v slovenčine, a bola to jednoznačná odpoveď áno a nič viac sa už nikdy neriešilo na túto tému.“* Slovenština byla i tentokrát od vedení televize vyžadována, aby bylo zastoupeno slovenské obcenstvo.

8.3.2.2.1 Moc rozhodnutí

Pokud volba jazyka neleží na samotných slovenských účinkujících, kdo je ten, který má opravdovou moc jazykovou otázku rozhodovat? Z analýzy rozhovorů vyplývá, že jde opět o rozdíl mezi hranou tvorbou a moderováním a dále, že to není otázka jednoho člověka či jedné pracovní pozice, ale že jde zpravidla o víceúrovňový proces.

V hrané tvorbě o jazyku nepřímo rozhoduje už scénárista, který volí, zda bude postava Čech, Slovák či Slováček dlouhodobě žijící v Česku. Na základě této podstaty je volba jazyka dále limitována. *„Na základe scenára sa najskôr hľadajú herci, ktorí na to pasujú,“* říká Sebechlebský. Kleis k tomu poznamenává, že režisér do seriálů ani moc neobsazuje, že je to spíše záležitost dramaturgie a právě s tou se řeší i případné změny, které mohou být i jazykového charakteru. Kramár říká, že vždy záleží, jak se domluví s režisérem, producentem a dramaturgií, jestli to bude Čech, nebo Slovák. *„A já s tím vůbec nemám problém, co chtějí, to tam dám. Jak se říká, koho chleba jíš, toho píseň zpívej,“* dodává. Vše tedy vychází ze scénáře a případné změny schvaluje režisér a především producent a dramaturg.

U moderování žádný scénář, který by vyjasnil, zda má jít o Čecha, či Slováka neexistuje, tudíž je jazyková otázka otevřenější. Franta objasňuje, že rozhodnutí o jazyku či o případném dabování, spočívá v první fázi na kreativním producentovi. *„Já o tom sice budu z této pozice rozhodovat, nicméně nade mnou jsou ještě lidé jako je vedení vývoje a vedení programu, kteří k tomu mají také co říct a hodně záleží i na jejich názoru, protože oni se finálně k tomu budou vyjadřovat a schvalovat to a mohou moje rozhodnutí změnit.“*

Dangl zmiňuje, že rozhodovací moc mají také programoví dramaturzi, kteří si například na Nově i na Primě přáli v Partičce češtinu a on proti tomu nic neměl. Sám byl zastáncem toho, aby českou Partičku moderoval nějaký český moderátor česky a on by byl jen režisérem. Bohužel se nepodařilo najít žádného takového moderátora, který by měl takové

know-how a zkušenosti. Bylo by to sice česky, ale zase na úkor kvality, kterou Dangl ztělesňoval. Nakonec tedy bylo rozhodnuto, že kvalita bude upřednostněna před jazykovou problematičností a bude to uvádět Dangl ve slovenštině. Zároveň zůstal i režisérem a z této pozice měl jasno, že v české Partičce budou vystupovat pouze Češi, a jeho postoj podpořil i Franta. „*Kdyby tam byl Slovák i jako herec, to už bych jim jako producent asi také neschválil, museli by mít velmi silné argumenty,*“ vysvětluje. Harich pro změnu uvádí, že jde o programového ředitele, který rozhoduje o tom, kolik bude ve vysílání Slováků, potažmo slovenštiny.

Mnohem dramatičtější byl proces volby jazyka v pořadu Objektiv, kde bylo rozhodnutí konzultováno v dramaturgické, režijní i právní rovině. „*Rozhodovalo sa to na piatich úrovniach v rámci Českej televízie. Bol to Tomáš Šponar, Andrea Majstrovičová, ktorá je kreatívna producentka, šéfredaktor spravodajstva Zdeněk Šámal, potom programový riaditeľ Milan Fridrich a generálny riaditeľ,*“ popisuje důkladný rozhodovací proces Kubalová a dodává, že pokud jde o tak závažné rozhodnutí, je logické, že to projde všemi těmito úrovněmi. Dále uvádí, že v Objektivu z pozice dramaturgyně rozhoduje pouze o tom, jestli Slováky v příspěvcích dabovat či titulkovat. Pokud ale nemají vyloženě vadu řeči a je jim rozumět, k tomuto kroku se neuchylují.

Z rozhovorů tedy vyplynulo, že jazyková otázka je obecně řešena na více úrovních tak, aby výsledný dojem působil co možná nejpřirozeněji a nejméně rušivě pro diváka. V případech, které jsou velmi důležité, se do rozhodovacího procesu zapojují i manažeři a lidé na těch nejvyšších funkcích, jako například generální ředitel České televize. Pokud jde o méně závažné situace, rozhodnutí zpravidla spočívá na dramaturgii a producentech.

8.3.2.2 Konzultace/zkoušky

Dříve než dojde k ukončení rozhodovacího procesu ohledně jazyka, je možné, že lidé zodpovědní za své rozhodnutí přistoupí k různým zkouškám, aby zjistili, jaká možnost je optimální. Ne vždy je to možné, nicméně ukázalo se, že jde obvyklý postup.

Dangl například uvádí, že dříve než se začala Partička vysílat na Primě, bylo uspořádáno divadelní představení, ve kterém se mělo ozkoušet, zda bude moderování ve slovenštině překážkou, nebo zda bude naopak obohacením. Ukázalo se, že publikum s moderováním ve slovenštině nemá žádný problém a show to nikterak nelimituje. Tato zkouška přesvědčila i programové dramaturgy Primy, že slovenština nebude překážkou a že to tedy může být ve slovenštině moderované.

S podobným procesem se setkala také Kubalová. V oficiálním prohlášení Objektivu stojí, že *„mateřština Anetty Kubalové byla samozřejmě považována při jejím angažmá do role moderátorky za určitou výzvu. I proto tým Objektivu v přípravné fázi pečlivě jak v teoretické tak i v praktické rovině procházel obě hlavní varianty moderování, tedy češtinu a slovenštinu..“* Kubalová k tomu doplňuje, že *„na začiatku, kedy to nebolo isté, či to chcú v slovenčine alebo v češtine od Slovenky, tak sme v pilotnom vysielaní skúšali obe dve verzie a nakoniec generálny riaditeľ rozhodol, že to bude v slovenčine.“*

Předběžná opatření existují také u česko-slovenských projektů, ačkoli jejich podoba je poněkud odlišná. Franta uvádí, že při přípravách na pátou řadu Česko Slovensko má talent to chvíli vypadalo, že pořad se s velkou pravděpodobností bude vysílat jen na Slovensku a byl to i jeden z důvodů, proč se rozhodlo, že show nebude moderovat česko-slovenská dvojice, ale dva Slováci. Z šesti klíčových lidí (čtyři porotci a dva moderátoři) tak byli jen dva Češi. *„Když se následně Prima rozhodovala, zda se pořad objeví v jejím vysílání, zajímalo je, jak moc jednotlivé díly působí slovensky, zda v nich není příliš slovenštiny nebo situací nesrozumitelných českému divákovi,“* přibližuje pozadí.

Vedení televizních stanic si jinak potrpí i na dokonalost. *„Když jsem začala třeba ve Vyprávěj, tak to už jsem tady vlastně žila a myslela si, že už mluvím česky, ale to jsem si očividně myslela jenom já, tak jsem chodila intenzivně dva měsíce na hodiny češtiny k paní profesorce Hezounové na DAMU. Ona je vyhlášená tím, že učí Slováky češtině,“* svěřuje se Kerestešová, která musela absolvovat kurz češtiny, aby se její slovenský přízvuk minimalizoval. Zkoušky a opravování zná také Kramár. *„Tak třeba v těch Zázracích přírody je to dokonce tak, že když se někdy spletu, tak tím, že se to natáčí dopředu, tak to ta dramaturgie stopne a řekne, že tam jsem to nějak spletl a že to natočíme znovu. Mě to trošku brzdí pak v tom rozletu. Víc se kontroluji a přestávám být otevřený,“* říká a kritizuje nutnost, aby bylo vše dokonale české. Občasný slovakismus podle něj ničemu nevádí a jeho odstraňování jen komplikuje natáčení. Přetáčení slovakismů zmiňuje i Štancel, který to ovšem považuje za výhodu. *„Tím se předchází tomu, aby někdo mohl říct, že ten to tam řekl blbě. To se hned na místě řeší. Tam jsou lidi, co to hlídají, a na místě se to odstraní,“* vysvětluje.

Předběžné zkoušky, které by napověděly, jaký jazyk zvolit, ale nejsou pravidlem. *„Že by se dělal nějaký casting v češtině a slovenštině a rozhodovalo se, co je lepší, tak to jsem nikdy nezažila. Vždycky to je předem daný a většinou chtějí češtinu,“* říká Kerestešová a i Kleis potvrzuje, že u seriálů se žádné takové zkoušky nedělají, že vše závisí na postavách.

8.3.2.2.3 Modifikace

V rozhovorech byl identifikován ještě jeden způsob, kterým se předchází problémům se slovenštinou nebo kterým jsou tyto problémy alespoň minimalizované. Je-li totiž rozhodnuto, že slovenští účinkující musí mluvit česky, tvůrci pořadu se alespoň snaží role, text a další okolnosti přizpůsobit tak, aby to pro ně i pro diváky bylo co nejschůdnější.

Klasickým postupem je například drobná úprava textu, pokud se daná pasáž slovenskému herci špatně vyslovuje a působí mu problémy. „*V tom herectví je to hraní přeci jenom důležitější, tak se mi zatím nestalo, že by mi někdo řekl, že si to nemůžu trochu upravit, že to musím říct přesně tak, jak to ten scénárista napsal,*“ říká Kerestešová.

V hrané tvorbě jde dále o modifikaci role do takové podoby, kde se vlastně přizná, že jde o Slováka nebo obecně o člověka, který má kořeny na Slovensku. „*I když tam samozřejmě pořád někde je nějaký přízvuk, tak zatím mám pořád takové štěstí, že tvůrci mi to jakoby nějakým způsobem píšou do role, že jsem tím pádem jako omluvena,*“ vysvětluje Kerestešová, která dále zmiňuje, že její postavy mají většinou typická slovenská jména, která právě odkazují ke slovenskému původu a tedy určité omluvence za nedokonalou češtinu. „*Samozřejmě ideálně je, keď Slováč hraje v Čechách postavu, ktorá pochádza zo Slovenska a tiež tak ako žije, to je častý prípad napríklad Andrey Kerestešovej,*“ zmiňuje Sebechlebský.

K určitým modifikacím ale dochází i u česko-slovenských projektů. „*Když vyrábím například stříhovou verzi Česko Slovensko má talent pro Primu pro silvestrovské vysílání, která je určena pouze pro český trh, tak přihlížím k tomu, zda se ve vybraných vystoupeních nemluví moc slovensky. Je to moje osobní rozhodnutí, a pokud se tam vedou delší rozhovory slovensky, tak je to jeden z faktorů, i když určitě ne hlavní, proč dané vystoupení nezařadím nebo pasáž se slovenštinou vykrátím. Takže pokud je tam např. slovenský rapper, který rapuje slovensky o slovenských problémech a mám i já osobně problém rozumět tomu, co říká, tak to je číslo, o kterém vím, že ho pravděpodobně do silvestrovské verze nezařadím, protože pro českého diváka by bylo hůř srozumitelné a nezajímalo by ho – byla by to bariéra,*“ přibližuje televizní praktiky a práci se slovenskou problematikou Franta. Cílem všech těchto modifikací je poté vytvoření co nejvěrnější a nejpřirozenějšího obrazu, který by nikterak negativně nerozptyloval především české diváky.

8.3.2.3 Vliv televizního zřízení

Analýza rozhovorů také zjistila, že na přístup ke slovenštině má vliv druh televizního zřízení. Lze tedy vyzorovat určité rozdíly v postojích veřejnoprávní televize a komerčních televizích.

Převládají zkušenosti a názory, že komerční televize jsou slovenštině nakloněny více než veřejnoprávní stanice, která by měla vysílat především česky. U komerčních televizí není tlak na spisovnou češtinu tak velký, tudíž je slovenština akceptovanější a nevyvolává tolik sporů. Jurko například uvádí, že v komerčních televizích je užívání slovenštiny normálnější, protože veřejnoprávní televize jsou mnohem více kontrolovány a více svázány různými předpisy. Souhlasí s ním i Harich, který tvrdí, že *„s verejnoprávnou televíziou alebo s verejnoprávnym médiom mám spojené, že to je taká stará škola, že my máme také vlastné systémy a podľa nich pôjdeme a budeme sa toho držať a nikto nám do toho nebude kecať. Z toho hľadiska si neviem predstaviť, že by napríklad v Českom rozhlase bol Slovák, to je podľa mňa neprípustné.“* Polák se naopak zaměřuje na média komerční a tvrdí, že Óčko, stejně jako například MTV, se přizpůsobuje mladé generaci a na určité uvolněnosti staví celou svoji image. Tím se snaží konkurovat různým internetovým televizím a youtuberům, kteří se právě snaží být co nejvíc přirození a mluví, jak se jim zachce. Proto je i z jeho důvodu slovenština ve komerčních televizích tolerovanější.

Zajímavý je názor také Kerestešové, která říká, že *„rozdíl je hlavně v tom, že když jdeš točit velký projekt, jako bylo Vyprávěj, a máš mluvit česky, i když seš Slovenka, tak ta Česká televize udělá vše proto, aby tě česky naučila. Sehnali mi nejlepší profesorku v Čechách, absolutní kapacitu. Zatímco ta komerční televize si může dovolit být povrchnější, takže oni to řeší míň. Ale zase právě tady v tom je mi sympatičtější ta veřejnoprávní televize, že když už jako chtějí, abys česky mluvil, tak by pro to jako taky někdo měl něco udělat.“*

Někteří ale rozdíl v přístupu mezi veřejnoprávními a komerčními televizemi ve vztahu ke slovenštině nevidí. *„Je to skôr vec témy než televízie,“* říká například Banášová. Sebechlebský pak zastává názor, že komerčním televizím jde vždy hlavně o sledovanost, a podřizují se proto přáním diváků. V tom případě by měly být ke slovenštině skeptičtější, jenže problém je v tom, že i veřejnoprávní České televize jde podle něj hlavně o sledovanost, tudíž se tento rozdíl smazává.

8.3.2.4 *Vliv žánru pořadu*

Přístup ke slovenštině se může odvíjet nejen na základě televizního zřízení, ale také na základě žánru pořadu. Tento důvod je očividně ještě důležitější a shodují se na něj všichni dotazovaní.

Ukazuje se, že jde-li o lehký žánr, tedy o zábavní pořady či sport, je používání slovenštiny schůdnější než v žánrech těžkých, kterými je především zpravodajství či publicistické a diskuzní pořady. „*V tom zábavním průmyslu si to můžeš dovolit. Máš Itala, který vaří a mluví česky, ale s italským přízvukem, nebo Slováka, co mluví česky se slovenským přízvukem. Ta zábava vlastně není striktní. Ale nikdo tě prostě neobsadí do moderování hlavních zpráv. To je zas jako pochopitelný,*“ sděluje Kerestešová a podobně i Banášová uvádí, že „*isté témy by mali byť väčšinovému divákovi zrozumiteľné. Pri zábave je to skôr jedno a je to milý kolorit.*“ I ve sportu je slovenština podle Jurka přijatelnější než například ve zpravodajství, protože u sportu až tak nevadí, když náhodou někdo něco nepostřehne nebo nerozumí.

Problém se slovenštinou ale nastává právě u zpravodajství a publicistických pořadů. Štancel uvádí, že v takových typech pořadu by se nepřesnosti a slovakismy neměly objevovat, protože je to nepřípustné, a pokud se něco takového stane, jsou z toho sankce. Kerestešová je přesvědčená, že „*i kdybych uměla na sto deset procent jako česky, tak by základní problém byl, že jsem Slovenka. Ono se to vlastně ani nehodí. Ale zas těžko říct, když tady někdo žije už dvacet pět let, víc než půlku svého života, tak proč by to nemohl dělat, když je v tom dokonalý? Takže spíš to jako záleží, jak to kvalitativně zvládá. Ale na sto procent by to muselo být česky!*“ Stejný názor sdílí i Kramár, podle kterého se cizí jazyk do zpravodajství nehodí, protože „*to je zpravodajství toho národa, tak by to asi měli mít ve svém jazyku.*“ I u Slováků v České republice se tedy objevuje ideologie, kdy jeden národ má jen svůj jeden jazyk. Harich tvrdí, že zpravodajství je většinou o národních problémech, tak je nepsaným pravidlem, že by mělo být v rodném jazyce. „*Čiže toto si ani neviem predstaviť, že by správy večer na Nove uvádzal Slováka, to by vyznelo smiešne,*“ dodává.

I přes tyto názory a zkušenosti existují výjimky, které zaběhlý úzus narušují. Příkladem je Kubalová, která byla před moderováním Objektivu zahraniční zpravodajkou pro Českou televizi, kde mluvila slovensky. „*Robila som spravodajstvo zo Slovenska a mávala som aj Maďarsko a Rakúsko, takže nebolo to vyložene iba spravodajstvo zo Slovenska. Boli sme s kolegom kameramanom aj v Ríme, vo Vatikáne počas pohrebu pápeža Jána Pavla druhého, tam som tiež hovorila po slovensky. Nemyslím si, že by to bol vyložene problém,*“

říká, ale pravdou je, že šlo stále o zahraniční zpravodajství, nikoliv o moderování ve studiu, kde je očividně opravdu očekávána výhradně čeština, aby nedošlo k dezinterpretaci u závažných národních témat.

8.3.3 Problémy spojené s jazykem

Třetí tematický celek se soustředil na problémy, které se s užíváním slovenštiny či češtiny pojí. Byly zkoumány divácké reakce, se kterými se dotazovaní setkali, a bylo analyzováno, do jaké míry korelují s výsledky analýzy internetových diskuzí a s obecným územ českých televizí. Dále jsme se v této kapitole zaměřili na případné problémy se srozumitelností a na řešení jejího překlenutí. To bylo zahrnuto v podkategoriích, které se týkaly specifických výrazů a situace u mladé generace. V neposlední řadě bylo sledováno, jaké problémy mohou proudit z používání slovenštiny a češtiny.

8.3.3.1 Divácké reakce

Analýza diváckých reakcí vycházela z výsledků analýzy internetových diskuzí a přesvědčení českých televizí, že slovenština je do jisté míry problém, jak sdělil Franta. Internetové diskuze ukázaly, že nelze tvrdit, že diváci se k používání slovenštiny staví všeobecně negativně. Naopak ukázaly, že mezi diváky jsou jak odpůrci, tak i obhájci slovenštiny v českých televizích. Dále se ukázalo, že záleží především na kontextu dané situace a formě, ve které je slovenština použita.

Také analýza rozhovorů prokázala, že nelze paušalizovat a divákům přiřknout jednostranný postoj, o který se televize často opírají. Dotazovaní se totiž obvykle setkali s pozitivními i negativními reakcemi, přičemž ale převažovaly ty pozitivní. Může to být ale lehce zkreslené, protože jak poznamenal Kramár, „*přece nebudu vyhledávat lidi, kteří vám říkají, že jste blbec.*“

Někteří respondenti se s negativní kritikou ohledně jazyka nepotkali nikdy. Příkladem je Dangl, který se s žádnými negativními reakcemi ohledně přítomnosti slovenštiny v Partičce nesešel. Naopak, prohloubilo to možnosti zábavy a vtipů. Podobně je na tom Štencel, který se s kritikou setkává jen velmi zřídka. „*Je to asi tím, že jsem začal mluvit česky,*“ vysvětluje. Také Kramár říká, že díky češtině je hodně těch, kteří mu drží palce a říkají, že na Slováka mluví velmi dobře česky. „*Zároveň se najdou také odpůrci, co říkají, to je ten Slovák co neumí ani pořádně česky. Takže i nepřátele mám v Čechách i na Slovensku. Prostě to se vždycky najde, ale naštěstí to je taková malá vzorka,*“ uvádí. I Kubalová je přesvědčená, že se slovenština v Objektivu setkává hlavně s diváckým úspěchem. „*Hned' zo začiatku bolo*

strašne veľa reakcií a veľa z nich bolo negatívnych, pretože ľudí to prekvapilo. Ozvala sa skupina ľudí, ktorým úplne nesadlo, že to bolo v slovenčine, ale samozrejme musím povedať, že som mala i pozitívne reakcie a s pribúdajúcim časom prevažujú nad negatívnymi. Bud' to sú ľudia, ktorým to vôbec nevadí alebo ktorí ani nespozorujú, že je to moderované v slovenčine, alebo naopak sú ľudia, ktorým sa to páči, ktorým je to príjemné, ktorým je ľúto, že sa stráca tá slovenčina v českých médiách,“ približuje divácke postoje, pričom zmiňuje, že prijetí slovenštiny vyvozuje také ve vzrústajúcej sledovanosti Objektivu. Se slovenštinou neměl nikdy problém ani Rausch, který říká, že „ľudia mi vraveli, že sú radi, že počujú na českej stanici slovenčinu.“

Objevují se ale i reakce negativní a to různého charakteru. Češi někdy až nekriticky odmítají znění ve slovenštině. „*Internet je na tohle krutý, pod ty články anonymy píšou a to se nedá vůbec číst, ale to jsou lidi, co nemají v úctě vůbec nic. Člověka to zabolí, to vám úplně bere chuť něco dělat. To mi vezme chuť do života, ale není zapotřebí to číst, je třeba obklopovat se lidmi, kterým to udělá radost,*“ říká Kramár. Jurko byl zase velmi kritizovaný, když komentoval fotbalový zápas Česka se Slovenskem ve slovenštině. Zdůrazňuje ale, že tyto negativní reakce se vůbec netýkaly používání slovenštiny a s jazykem neměly nic společného. Vadila jim podpora slovenského týmu, ať už by byla ve slovenštině či češtině.

Mnohem častěji se ale slovenští účinkující setkávají s kritikou, když se paradoxně snaží o češtinu. Kritika přitom přichází nejen od Čechů, ale hlavně od Slováků. „*Slováci mají problém s tím, že má slovenština není tak čistá, že už mám čechismy a český přízvuk. Ale viš co, já se tím moc nezabývám, protože bych se z toho zbláznila. Já se pak během týdne na Slovensku aklimatizuju, a pak se vrátím do Česka a zase mluvím trochu blbě česky. Ale fakt to jako neřeším, když má se mnou někdo problém, tam na mě nekouká a ani mě neposlouchá,*“ svěřuje se Kerestešová a Kramár její slova podporuje, když říká, že z toho má celoživotní trauma, protože v Čechách mu vyčítají slovenštinu a na Slovensku zase češtinu. Slováci mají vůbec problém, když slovenští účinkující pracují v Česku a ještě k tomu mluví česky. Vnímají to jako určitou vlastizradu. „*Nepochopím, když mi někdo vyčítá, že v české televizi mluvím česky. Tak dneska už je to cizí stát, je to právně cizina a hlavně je to česká televize, tak jako proč ne? Já říkám, že to je to samý, jako kdybyste vyčítali opernímu pěvci Petru Dvorskému, že v La Scale zpívá italsky. Vždyť to je přirozené. A nebo vyčítejte slovenským hokejistům, kteří vám třeba v zámoří dají gól, že v americké televizi mluví anglicky. Vlastně by měli být pyšní na slovenského herce, který se naučil češtinu takovým způsobem, že může v sobotu v osm večer na prvním českém kanálu moderovat program, který má přes padesát dílů natočených a je to jeden z nejsledovanějších programů v Čechách. Ne, oni by mě někteří*

poslali do plynu. Ale jenom někteří teda,“ zdůrazňuje Kramár. Také Kerestešová uvádí, že někteří slovenští vlastenci se diví, proč mluví česky, když je Slovenka, a ona jim vysvětluje, že se tím živí, tudíž se musí v češtině zdokonalovat. Kdyby mluvila slovensky, nikdy by se to stoprocentně nenaučila a neměla by tu práci. Kritika vlastenectví je podle ní tedy scestná.

Kramár se mimo jiné setkal i s tím, že byl kritizován za to, že zde jako Slovák zabírá pracovní místo Čechovi, ale s tím hrubě nesouhlasí. *„Já bych bral práci, kdybych bral poloviční honorář než český herec, ale já neberu poloviční honoráře, já беру stejný a někdy i větší. Neberu práci, já jsem objednávaný za to, co jsem. Takže v tomhle mám čistý svědomí a možná tu zavazím těm, co tu nemají to štěstí, že se nedostali tam, kam chtěli,*“ vysvětluje.

Vzhledem k diváckým reakcím se tedy ukazuje, že to s volbou jazyka není vůbec jednoduché a nikdy se herci, moderátoři, tvůrci ani vedení televize nezavděčí všem. Proto je Polák přesvědčen, že by se televize *„mali vykašlat na to, že čo divák chce, lebo tá televízia by mu mala poskytnúť aj niečo, čo do určitej miery formuje. Keď pristúpime na tento princíp, tak máme vychádzať z toho, že divák je absolútny idiot, s prepáčením debil, ktorý nemôže dostať nič komplikovanejšie a nemôže to mať žiadnen presah. Všetko musí byť explicitné a jasné, a to sa vzťahuje i na ten jazyk. Nič by nemohlo byť v slovenčine, pretože by to bolo na diváka príliš komplikované, ale je to iba pohodlnosť. Naopak, slovenčina by bola pre Čechov a naopak prínosom.*“

8.3.3.2 Problémy se srozumitelností

Výše již bylo uvedeno, že není pravdou, že by se porozuměním slovenštiny měli problémy všichni čeští diváci. Zároveň ale není pravdou, že jí rozumí všichni, navíc úroveň rozumění je proměnlivá. Z toho vyplývá, že někdy k určitým problémům se srozumitelností dochází. Zatímco Banášová uvádí, že se s tím opravdu nikdy nesešla, Kleis si už uvědomuje, že po rozdělení Československa se slovenština v Česku opravdu moc neobjevuje a stává se tak regulérním cizím jazykem. Dodává k tomu, že *„vôbec nemám pocit, že by to robili naschvál, že nerozumejú, ale keď vidím, že s tým majú problém, tak prejdem bez problémov na češtinu.*“ V televizním vysílání se ovšem takto podle situace nedá za pochodu měnit jazyk, a tak se slovenští herci podle Kleise *„schválne snažia hovoriť dosť zreteľne, aby to bolo poznať. Akože nesnažia sa rozprávať nejakým dialektom alebo nejakým rýchlym spôsobom. Snažia sa brať ohľad na divákov, aby im bolo rozumieť.*“ To praktikuje v běžném životě i při moderování také Harich. Když vidí, že někdo nestihá rozumět, zpomalí tempo a nehovoří rychle. Prý se to ale nestává často a díky kooperaci mezi oběma aktéry se překlenou případné problémy se srozumitelností. Kubalová je toho názoru, že pokud si lidé

chtějí vzájemně porozumět, tak se o to snaží a v případě těchto dvou jazyků to dokážou. „*Ked' sa vrátim k tomu vnímaniu slovenčiny, k tým kritickým ohlasom, tak ja si nemyslím, že tie ohlasy prichádzajú od ľudí, ktorí chcú a nemôžu. Já si myslím, že od ľudí, ktorí nechcú, takže vtedy sa stavajú tie barikády a prekážky, a to človek nechce,*“ vysvětluje.

8.3.3.2.1 Specifické výrazy

Ačkoli si jsou čeština se slovenštinou velice podobné, jak již bylo podrobně popsáno v teoretické části, objevují se mezi oběma jazyky výrazy, které jsou diametrálně odlišné a které jsou nejčastěji zdrojem nepochopení. Tvůrci pořadů i samotní účinkující si tento problém velmi dobře uvědomují a snaží se mu předcházet. Dabl se například z role scénáristy snažil problematickým výrazům vyhýbat a konstruovat věty tak, aby byly co možná nejpodobnější v češtině i slovenštině. Podobně uvažuje i Sebechlebský, který vzpomíná, že „*sa musí uvažovať dopredu, keď sa taký projekt pripravuje.*“ Při natáčení Kriminálky Staré Město, kde hrálo i deset českých herců, se snažil, aby si už na place všichni rozuměli. „*Takže ja som s nimi komunikoval a pýtal som sa, či tým výrazom rozumejú. A keď nerozumeli, tak sme to nahrádzali,*“ vysvětluje svůj režisérský přístup. Také Kubalová zmiňuje, že pokud nevystupuje živě, ale příspěvky jsou připravovány předem, jak se problematickým výrazům snaží vyhýbat a domýšlet to.

Někdy ale chtěně i omylem zcela rozdílný výraz zazní a je třeba se rozhodnout, zda to tak nechat a doufat, že ho diváci znají nebo že ho pochopí vzhledem ke kontextu, nebo zda podniknout další kroky, které by šanci nepochopení minimalizovaly. Z rozhovorů vyplynulo, že rozdílné výrazy jsou velice často překládány. „*V správach sme robili reportáž o oddeľovaní siamských dvojčat na Slovensku, ktoré sa narodili zrastené práve v oblasti pečene. Tak keď som mala ten príspevok, ako ich rozdeľovali, tak som tam povedala pečene, po česky játra,*“ uvádí Kubalová. Stejně tak Rausch s Banášovou shodně uvedli, že pokud ví, že by nevyzněla pointa, použijí i český ekvivalent. Franta ale dodává, že se hodně využívalo slovenštiny i jako zábavného prvku, a nevybavuje si, „*že bychom se nějaké pasáže zbavili nebo že bychom měli strach, že to nebude fungovať kvôli jednému nesrozumiteľnému výrazu.*“ S problémem rozdílných pojmů se při sportovních komentářích velmi často setkal i Jurko. Zmiňuje například *loptu, žrd', korčuľovanie* či *preteky*, ale zároveň dodává, že pravidelný divák je zná nebo si je rychle osvojí. Ve studiu navíc komentoval spolu s Čechem, a pokud užil nějaký výraz, který český komentátor neznal nebo vytušil, že by s ním český divák mohl mít problém, vysvětlili ho a obvykle uvedli i český ekvivalent. I Polák se snažil překládat, ale

z vedení mu bylo naznačeno, že to někdy až přehání a z těch diváků dělá úplné idioty, tak se to snažil eliminovat.

Jsou dokonce případy, kdy slovenští účinkující používají samovolně nebo z nařízení určitou českoslovenštinu. „*Niekedy niektoré slova je rýchlejšie povedať po česky, napríklad ako holky alebo dievčatá, to je trošku komplikovanejšie slovo. Alebo električka, tak povieš tramvaj,*“ vysvětluje důvod této volby Polák. Jde o dobrý záměr, ale může se setkat s nevolí, hlavně pak u slovenských diváků. „*Ted' v Celebritách měla roli Slovenka a oni ji nechali mluvit slovensky, ale ve výsledku to vlastně byla slovenskočeština, protože právě některá ta slova říkala česky, a diváci na Slovensku z toho byli pořádně zděšení. Nechápali proč, zdálo se jim to jako strašná blbost, že je to divno-česko-slovenčina, že to vůbec nemá hlavu a patu. Tak to zase ten režisér vysvětloval, že to muselo být kvůli českému divákovi, aby vlastně pochopil to slovo, protože je to úplně jiný výraz a nikde se s ním nepotká,*“ přibližuje problematiku Kerestešová.

Na první pohled ne tolik výrazný, ale stejně problematický jev je užívání výrazů, které sice existují v obou jazycích, nicméně v každém označují něco jiného. „*Ja som si to napríklad uvedomil, keď hovorím nejakému dieťaťu chod' ďalej, tak to je jdi dál a to ďalej je úplne niečo iné, tak mi nemôžu vôbec rozumieť,*“ vysvětluje Kleis.

8.3.3.2.2 Mladá generace

Pakliže je přístup českých televizí takový, že čeští diváci slovenštině nerozumí, zatímco ze zkušenosti dotazovaných se slovenštinou až na výjimky problém není, u mladé generace se i dotazování shodují, že problém se srozumitelností obvykle narůstá.

„*Nerozumí. Já jsem se potkala vlastně s kolegou, který taky dělá diplomovou práci, tak mě hned na začátku prosil, abych nemluvila slovensky, protože vůbec nerozumí. A malé děti jsou na tom ještě hůř. Malý pětiletý kluk mě viděl mluvit slovensky v televizi a zeptá se, jestli Andrejka mluví anglicky,*“ říká Kerestešová, přičemž zdůrazňuje, že opravdu malé děti ani nedokážou rozpoznat, že jde o slovanský jazyk, natož slovenštinu. Setkal se s tím i Polák, který vzpomíná, že zažil „*u sestry kamaráta, ktorá mala asi tak desať, že keď som začal hovoriť po slovensky, tak ona sa spýtala, on mluví anglicky? A to mala pritom tri roky angličtinu v škole.*“

Další zmiňují, že není pravda, že by mladí vyloženě nerozuměli, ale cizí jazyk je obtěžuje a jsou líní mu naslouchat. „*Určite stouplo procento detí, ktoré nerozumí alebo rozumí hůř a to hůř je obtěžuje, a proto řeknou, že se na to dívat nebudou, protože proč mají jít hledat výrazy. To se radši na to vykvajznou, lidově řečeno. Nevím, jestli padesát procent, to si*

netroufám odhadnout to číslo, ale hodně vysoké procento těch dětí než by se namáhalo, tak radši to odloží tu knížku,“ vysvětluje Štancel a stejný názor má také Polák, který tvrdí, že je to všeobecný problém celé generace mladých, že pokud něčemu nerozumí nebo to neznají, tak od toho jdou pryč. Kramár k tomu dodává, že je to samozřejmě způsobeno tím, že se mladí nemají kde se slovenštinou setkat, proto pro ně přestává být přirozenou.

Z tohoto důvodu při kontaktu s českými dětmi volí Slováci raději češtinu a toto poznání se přenáší i do masmediální komunikace, která k tomu musí přihlížet. Nicméně dochází tak k určitému začarovanému kruhu, kdy mladá generace slovenštině nerozumí, protože se s ní v běžném životě ani v televizi neseťkává, ale zároveň televize se bojí ji používat, protože mladá generace nerozumí.

Ačkoli srozumitelnost slovenštiny může být podle výše uvedených názorů pro mladou generaci Čechů obtížnější, ne každý se s tímto problémem setkal. To je trochu paradoxně případ Haricha, který do mladé generace ještě stále padá a pochopitelně se tak mezi mladou generací Čechů i pohybuje. Nejedná se však už o děti, ale dospívající či dvacátníky, což je onen zásadní rozdíl. *„Za šest' rokov tu mám kamarátov, ktorí dajme tomu nikdy neboli na Slovensku, a tým pádom nemali nejaký prístup ku slovenskej kultúre a možno ani nikdy nevideli žiadny slovenský seriál alebo film, vlastne len počúvajú slovenskú hudbu, a nikdy mi to nič nespôsobil. Nemám ten pocit, že by mi niekto nerozumel.“* Zdá se tedy, že problém opravdu pramení ve chvíli, kdy Češi rozumět ani nechtějí. Prokazují to i projekty jako Partička či talentové soutěže, které jsou zaměřené na mladou generaci a kde slovenština zní a žádné problémy s ní nemáme doloženy.

8.3.3.3 Nutnost soustředění

Pokud je Slovákům naordinováno, že musí používat češtinu, působí jim to také často určité problémy, které pak ovlivňují herecký či moderátorský výkon. Nejčastější problém působí specifické české hlásky, rozdíl v měkkosti a tvrdosti obou jazyků a rozdílná intonace. Vzhledem k tomu se pak raději zvolí slovenština jako menší zlo, neboť projev v češtině by byl nepřirozený a umělý.

Dangl zmiňuje, že čeština má odlišnou i syntax a musel by při mluvení hodně přemýšlet, což by ho negativně ovlivňovalo a omezovalo v moderování či hraní. Za pravdu mu dává Sebechlebský, který říká, že *„keď je človek zneistený, tak začne rozprávať tak nejak neuvolnene. Ja tiež začnem rozprávať československy, taká babišovština, no a človeka to ustrne, lebo si uvedomuje, možnože v inom cudzom jazyku, kde to tak nevníma a kde na to kašle, tak je to iné, ale u tohto si to uvedomuje, pretože vám nechce kaziť češtinu.“* Kramár se

s tím setkává při moderování a uvádí, že podobnost obou jazyků je při aktivním užívání spíše na škodu než užitkem. „*Když chci něco říct a v té rychlosti, když jste ve stresu, protože musíte poslouchat, co vám ten člověk odpovídá, a vy musíte někam ten rozhovor směřovat, tak vám naskakuje mateřský jazyk. Já se někdy zastavím, jestli je to správně česky tak, a nebo jestli je to slovensky,*“ vysvětluje a říká, že to je problém právě v Zázracích přírody, kdy po něm vyžadují, aby to bylo správně česky. „*Mě to trochu brzdí pak v tom rozletu. Víc se kontroloji a přestávám být otevřený,*“ říká a přidává se k němu Polák, který tvrdí, že problém je v tom, že stále uvažuje ve slovenštině a v hlavě si to musí překládat. „*Viem, že hovoriť spontánne po slovensky je samé hihi haha, ale keď mám hovoriť po česky, tak sa musím zľahka prinasrat a klást přesně ty důrazy a rázy a být koncentrovaný,*“ dodává.

Velkým problémem, který Slováci uvádí, že problém s tvrdostí češtiny a její rozdílnou intonací. „*[Ř] mi jako docela jde, řeřicha, ale mám spíš problém pořád s tou měkkostí. Když se nesoustředím, tak mluvím pořád měkce, ten slovenský přízvuk tam jako je, ale zas na druhou stranu strašně moc lidem se to líbí,*“ uvádí Kerestešová. Polák zase říká, že „*mám problém s tím českým frázováním. Ja proste hovorím po česky so slovenskou tonalitou. Ja mám furt pocit, že sa ako hrám na Čecha. Angličtina a francúzština sú v pohode, tam sa ako v slovenštine spieva. A ja som trochu afektovaný, takže ja aj v tej slovenčine prehrávam, a keď si v češtine trochu afektovaný, tak si divný.*“

8.3.4 Jazykový zákon

Tento tematický celek se zabývá tím, jak se vzhledem k existenci, respektive absenci jazykového zákona na Slovensku a v Česku liší situace v přístupu diváků, přičemž nás nejvíce zajímalo, jestli by dotazovaní vnímali zavedení jazykového zákona v České republice za něco prospěšného pro všechny strany, nebo jestli je to podle nich zbytečnost a česká média si s jazykovou problematikou dokážou pomoci i bez něj.

8.3.4.1 Rozdíly v Česku a na Slovensku

Popis toho, jak vypadá právní krajina ohledně jazykového zákona v Česku a na Slovensku, již bylo psáno v teoretické části. Tato kategorie z toho velmi čerpá, nicméně zaměřuje se především na důsledky, se kterými se dotazovaní běžně setkávají.

Všichni shodně uvádějí, že na Slovensku sice existuje jazykový zákon, nicméně i přes v televizích zní češtiny mnohem více než slovenštiny v Česku. „*U nás na Slovensku máme výhodu v tom, že u nás je toho českého dabingu třeba ve slovenské televizi víc, takže když se děti dívají na pohádku, slyší to v češtině. Nebo se dívají na českou televizi bez problému, takže*

můj malý syn, kterému je sedm a půl, tak já když přijedu z Čech, tak on na mě z legrace mluví česky a rozumí všechno nebo pár slovíček se možná doptá, ale v podstatě s tím nemá problém. V tom si myslím, že mají hlavně momentálně Slováci mnohem větší výhodu, že od malička umí dva jazyky, zatímco v Čechách opravdu mladí lidé mají hodně problém,“ přibližuje slovenské prostředí Kramár. *„Mali sme tu napríklad návštevu mojich známych zo Slovenska, ktorí majú zhruba v podobnom veku deti ako my, to znamená prvý stupeň, a tie decká prišli do Česka a automaticky začali hovoriť po česky a absolútne s tým nemajú žiadny problém,*“ přidává se Kubalová. I díky tomu, že se čeština ve slovenských televizích udržela dodnes, všichni rozumí, tudíž není problém ji i nadále používat. Opět se tak vynořuje onen začarovaný kruh, pouze opačného ražení. *„Slováci češtinu tolik neřeší, víc mají češtinu naposlouchanou a znají dokonca i víc české herce a české celebrity,*“ zmiňuje dále Franta a Polák ho doplňuje v podobném duchu, když říká, že teď na Slovensku vystupoval Jan Kraus, mluvil česky a nikoho by ani nenapadlo řešit, jestli má Čech na Markíze nebo na Jojce mluvit česky, nebo slovensky. *„Ve slovenském filmu nebo seriálu Čecha nikdo nepředabuje, prostě mluví česky,*“ potvrzuje Kerestešová.

Pro laika by se to mohlo zdát jako paradox. Pokud je zavedený jazykový zákon podporující slovenštinu, jak je možné, že na Slovensku zní češtiny více než slovenštiny v Česku, kde žádný takový zákon není? Důvody jsou podle dotazovaných dva. Tím prvním je historický úzus slovenských televizí, které na rozdíl od těch českých nechávaly původní české znění, tudíž si lidé na češtinu zvykli a neruší je. Druhým důvodem je účelnost těchto schválených zákonů. *„Na Slovensku je to trošku také, že keď si niekto chce niečo uzurpovať, tak niekedy je to aj účelové,*“ říká Sebechlebský a naráží na to, že podle něj trpí Slováci trochu komplexem méněcennosti a tyto zákony mají podpořit jejich hrdost. Ale příliš to nefunguje. *„Například deťom nezabráňte zákonom, ony si tiež idú na dobrý americký animovaný film v českom dabingu,*“ říká. I Kramár uvádí, že se daný zákon různě obchází, protože hlavním hybatelem je ekonomika. *„Třeba DVD pro děti se vydá v češtině, protože když už se jednou nadabuje do češtiny, tak ono to stojí nějaký prachy do slovenštiny. Ale oni to vědí, že na Slovensku si to koupí i v češtině, protože Slováci někteří dokonce dávají přednost českému dabingu než tomu slovenskému. Takže oni napíšu malým písmem, že to není vhodné pro děti, a tím vlastně obejdou ten zákon a řeknou, že to neprodávají pro děti a že si to ten zákazník koupí pro jeho děti, to už je jedno,*“ vysvětluje.

8.3.4.2 *Potřeba/zbytečnost českého jazykového zákona*

Bylo by tedy dobré zavádět jazykový zákon v Česku? Je ho zapotřebí? Vyřešil by něco? Zpřehlednil by, kdy je dobré slovenštinu užívat a kdy ne? Nebo v Česku existuje dostatek prostředků, které samy bez právního nařizování dokážou s jazykem úspěšně manévrovat?

Z analýzy rozhovorů vyplývá, že zavádět jazykové zákony jen z toho důvodu, aby byl bráněn český jazyk, je zcela zbytečné a scestné. *„Je pravda, že zákon to tady nenařizuje. Pokud dobře vím, tak tady je úředně povolena komunikace na úřadech v češtině a ve slovenštině, ale tak nějak je to otázka citu a někomu se to může líbit, někomu nemusí. Kdyby ho byla potřeba, tak by se tím měl zabývat parlament a nějak to řešit. Zatím asi necítí tu potřebu akutně to nějakým způsobem řešit,“* přemítá Štancel. *„V Čechách vy ten zákon nepotřebujete, protože to máte nějak v sobě, že máte rádi svoji češtinu, svoje umělce, svoje pivo, český filmy máte rádi. Když přijde něco slovenského, tak vy to nadabujete do češtiny, aby tomu všichni rozuměli. Sice úplně nesmyslně podle mě, ale nemáte na to ani zákon, prostě tam sedí člověk, který to tak cítí. A na Slovensku my to tak necítíme, nám je to jedno, my to pustíme česky,“* vysvětluje Kramár, proč je jazykový zákon na Slovensku potřeba, ale proč se Češi bez něj obejdou. Kubalová k tomu uvádí, že *„taký zákon môže byť na škodu. Tie jazyky sú si tak blízke, že nastavovať prekážky, aby si ľudia rozumeli v slovenčine a v češtine, je zbytočné. Ani deťom by neuškodilo, keby ten večerníček bol v češtine a naopak. Bola by to škoda, keby sme si raz už prestali rozumieť.“* Tyto názory asi nejlépe shrnuje Polák, kterému zavádění jazykových zákonů připadá taktéž umělé. *„Ako je správne zachovávať ten pôvodný jazyk, ale aby sa to nejako definovalo zákonom, aby tam všetci začali ráno spievať hymnu, tak to nie. To by malo spočívať v nečom trocha inom,“* tvrdí a dodržování těchto zákonů vnímá jako nerealizovatelné.

Je tedy očividné, že v České republice jazykového zákona podle respondentů třeba není. Čeština zde není žádným jazykem ohrožována a zákonem stanovované používání slovenštiny by udělalo jenom více problémů a absurdních situací, které vznikaly na Slovensku. Dotazovaní tak zmiňují, že nevidí důvod, proč zavádět jazykový zákon v Česku, ale pokud na něj nazírají z širší perspektivy, dokážou obhájit jeho vznik na Slovensku, kde podle nich určitý význam má. *„Na Slovensku se musí nějaký ten jazykový zákon vymyslet, protože ti lidi to tak necítí automaticky, že to budeme chránit. Ta ekonomika tam tlačí tu češtinu. Vy si musíte ten jazyk a kulturu chránit, a když to nemají ti majitelé v sobě, tak to musíte dát zákonem, že dáte třeba, že třicet procent musí být alespoň původní muziky,“*

vysvětluje Kramár, který zdůrazňuje, že lidem ani majitelům médií se tyto právní regulace nelíbí, ale bez jejich pomoci by slovenská kultura na Slovensku zanikla. S jeho slovy souhlasí také Štancel, který říká, že *„ten zákon obecně by třeba měl chránit tvůrce dané země proti přílišnému importu produktů ze zahraničí. Slyšel jsem o tom mluvit Ráže z Elánu, který horoval a bojoval a říkal, že tady ti umělci jsou v pytlí, protože to tady válcuje kdeco a ta média jim nepomáhají. Ti lidi musí vyrůst, ti jsou nejdřív průměrní a časem vyrostou, a pokud jim tady nepomůžou, tak nikdy tady ta kultura nemůže vyrůst. Tak pokud bych to vnímal tady v tom širokém kontextu, tak jako to můžu pochopit.“* V Česku je ale na rozdíl od Slovenska ta výhoda, že zde není žádný tlak od jiné řeči a že lidé, kteří o jazyku v médiích rozhodují, sami od sebe češtinu protežují. Díky tomu zde není nutnost ani snaha jazykové zákony zavádět.

8.3.5 Dabing

Specifickou kategorií je dabing, tedy proces, kterým se běžně vypořádává s cizojazyčnými díly. U slovenských děl a slovenských aktérů však vyvstává ona záludná otázka, zda je lze označovat opravdu za cizí a zahraniční. Analýza rozhovorů se tak zaměřovala na to, do jaké míry je potřeba dabovat slovenská díla a Slováky vystupující v českých dílech a kdo o použití dabingu rozhoduje.

8.3.5.1 Míra nutnosti dabingu slovenských děl

Z analýzy rozhovorů vyplývá názor, že dabovat slovenská díla je zbytečné a to z mnoha důvodů. Tím prvním je stálá blízkost a provázanost obou národů. *„Tady byl jednou seriál Panelák, ten se vysílal v Čechách a byl s titulky, což bylo úplně neuvěřitelný. Je to zvláštní a mně to přijde jako úplná blbost, protože teď se fakt nacházíme v době, kdy prostě nejsme vůbec separovaní. Je tu hodně Slováků, Češi jsou na Slovensku a hrozně se to znovu mixuje, což je jako hrozně fajn, že se zase dáváme dohromady v umění, v tvorbě i politicky a přitom tady děláme takový čachry machry s těmi jazyky,“* říká například Kerestešová.

Dalším důvodem je ztráta autenticity a znehodnocení díla. *„Dabovat to celé je chyba. Je lepší upravit trošku dialógy. Teraz som videl a asi som to ani nedopozeral, to bola nejaká slovenská rozprávka dabovaná do češtiny, hrala tam Vášáryová a daboval ju nejaký úplne iný herec. A to je ako sa dabuje Šafránková na Slovensku. Je to trápne. Myslím, že nad tým musia uvažovať už od začiatku tí scenáristi,“* vysvětluje Sebechlebský a přidává se k němu Harich. *„Som hlavne za umenie a príde mi to trošku ako znehodnotenie toho národného diela, pretože je to slovenský film a my dva národy si rozumieme, tak prečo to dabovať?“* nechápe. Podobný příklad, avšak v opačné podobě, uvádí i Štancel, který říká, že u Spejbla s Hurvínkem je

charakteristický právě onen jazykový projev, který se při dabingu vytrácí a dílo ztrácí na své svébytnosti.

Proti dabingu slovenských děl je také Kramár. *„To je na škodu Čechům, protože vlastně odmalička máte druhý jazyk zadarmo. To je jako ve Finsku, kde mají se Švédama společnou televizi a umí dva jazyky odmala a nemají s tím problém,“* uvádí podobné příklady a vypichuje, že dabingem lidi zbytečně ztrácí interaktivní nauku cizí řeči. Zmiňuje to také Štancel, který říká, že *„například v Holandsku filmy nedabují, tam jsou titulky. To znamená, že tam to dítě od útlého věku poslouchá francouzské filmy ve francouzštině, anglické v angličtině, takže tam ty lidi umí minimálně dva až tři jazyky díky tomu, že to nechávají v tom originálu.“*

I přes tyto názory se ale slovenská díla dabují často. Podle Franty je to tím, že všechno stojí obrovské peníze a nikdo nechce riskovat sebemenší chybu. To si uvědomuje i Harich, který je osobně proti dabingu slovenských děl, ale z úhlu pohledu producenta tomu rozumí. *„Keď sa na to pozerám ako Slováč, tak by ma to možno aj urazilo, pretože to znehodnotí to dielo. Keby som sa na to ale pozeral z uhlu nejakého producenta, ktorý chce predat' slovenský film v Čechách a bude riešiť, že či to tí ľudia pochopia, a nechce nič riskovať, tak možno áno.“*

8.3.5.2 Míra nutnosti dabingu Slováků v českých dílech

Komplikované je také, jak se postavit ke Slovákům, kteří hrají v českých dílech. Někdy je jejich hlasový projev tak typický a ještě z dob Československa tak zažitý, že je lepší je nedabovat. To platí právě například v již zmiňovaném případě Magdy Vášáryové. V posledních letech se ovšem dabingu stále více využívá. Nová slovenská generace již není pro české diváky až tolik známá, tudíž není problém, když jsou jejich hlasy zaměněny za české. *„V Raftácích jsem byla dabovaná, dabovali mě do češtiny, protože tam nebylo kdy se naučit česky prostě za dva týdny, a od té doby jsem si řekla, že udělám všechno proto, aby mě už nikdy nikdo dabovat nemusel!“* vzpomíná Kerestešová, která se raději naučila pořádně česky, než aby byla znovu dabována. Jelikož šlo ale o film pro mládež, existovala opět obava, že by slovenština diváky odradila. Tento strach se ale objevuje i u děl, která nejsou primárně určená mládeži. *„Aktuální příklad je teď detektivka podle Dominika Dána Rudý kapitán. Je tam hodně českých herců, hraje tam Oldřich Kaiser, ale hraje v ní i polský herec Maciej Stuhr a samozřejmě také slovenští herci. Všechny s výjimkou Ladislava Chudíka je pro český trh předabovali zřejmě z obavy, aby to nebyla jazyková bariéra, která by odradila diváky (přestože v kinech kolovala v menším počtu i nepředabovaná verze). Ale ani tak ten film*

v Česku neuspěl tolik, jak se asi čekalo,“ říká Franta, který tak dokládá, že se v rámci dabingu ke slovenštině přistupuje stejně jako k jakémukoliv jinému cizímu jazyku. Nic na tom nemění fakt, že nejde vyloženě o české dílo, ale česko-slovensko-polský projekt.

Opět ale záleží na kontextu. „*Třeba v úspěšném seriálu Labyrint (ČT) je jedna postava Slovenka a tu nepředabovali, nedávalo by to smysl a protože je v seriálu jediná výrazná slovensky mluvící postava, bylo to zřejmě vyhodnoceno jako únosná míra,*“ spekuluje Franta. a podobně to vidí i Kleis, ačkoli v opačném kontextovém případě. „*Ja som začínal ako herec v Kachyňovom filme a tam som bol predabovaný do češtiny. Hoci ja som tam hovoril česky, ale samozrejme že to bolo cítiť, takže ma predaboval český herec. Keď je to ako vyložene česká postava, akože to bol český kluk z Tanvaldu, tak tam nemôže byť žiadna pochybnosť, že by to bol niekto zo slovenčinou, takže tam sa to dabuje, to je určite správne,*“ vysvětluje.

Mimo hranou tvorbu se ale dabingu příliš nevyužívá. „*Keď máme v Objektive príspevok zo Slovenska a sú tam respondenti, ktorí hovoria po slovensky a keď nemajú nijakú vadu reči, že by im naozaj nebolo rozumeť, tak ich neprekladáme do češtiny ani ich netitulujeme. Berieme to tak, že je to zrozumiteľné,*“ říká Kubalová. Slovenština tam má své opodstatnění a nesetkala se s tím, že by to někomu v tomto případě vadilo.

8.3.5.3 Moc rozhodnutí

V neposlední řadě nás u dabingu zajímalo, kdo o jeho použití či nepoužití rozhoduje. U hrané tvorby je to podle Franty vždy producent, případně producent ve spolupráci s koproducenty. „*Vy to ani nemáte nikde v zákoně, a přece jenom ten producent nebo ten, co na tom chce vydělat, tak řekne, že na to možná nebudou lidi chodit, tak radši dáme do té češtiny,*“ potvrzuje jeho slova Kramár. Kleis říká, že to dále schvaluje celé vedení. Když šel do České televize seriál Záchranáři, kde hráli i slovenští herci, byl ředitelem brněnského studia a přímo sledoval rozhodovací proces, který byl hodně vážný. „*Boli tam aj také, aj také názory, dosť sa to zvažovalo, že či to predabovať, nakoniec sa rozhodlo to predabovať,*“ říká. Hlavní rozhodovací slovo mají tedy producenti, jejichž rozhodnutí však musí být schváleno ještě vedením televize.

8.3.6 Česko-slovenské projekty

Poslední tematický blok se týkal česko-slovenských projektů, kterých v poslední době vzniká mnoho. Nejpatrnější je to na známých talentových soutěžích, ale vzniká i mnoho seriálů a filmů v česko-slovenské koprodukcí. Bylo analyzováno, zda tyto projekty dotazovaní vnímají jako přínos, nebo zda jsou podle nich jen komplikací, která vytváří zbytečné jazykové

problémy. Původně bylo zamýšleno mít dvě kategorie – výhody a nevýhody těchto projektů – jenže se ukázalo, že všichni dotazovaní hodnotí tyto projekty jen pozitivně. Jediné, co se různí, jsou důvody.

8.3.6.1 Výhody

První ze zmíněných výhod je opětovné sblížení obou národů. „*Já jsem velký životní optimista a já si myslím, že tady těch projektů bude víc a že tady tím způsobem se pak vyhneme těm úplným blbostem a zákonům a tomu, co můžeš a nemůžeš. Že znova budeme něco jako Československo a Slováci budou mluvit slovensky a Češi česky a naopak,*“ říká Kerestešová, která dodává, že tyto projekty pak mají jinou kvalitu, když se na nich podílejí oba dva ty státy a produkce a herci. „*Já tomu tak nějak víc věřím, protože mi to přijde takové víc skutečné,*“ vysvětluje. Podobně se vyjadřuje i Banášová, podle které jsou tyto projekty také dobrým počinem. „*Skôr pre taký priateľský pocit než preto, aby sa Češi učili po slovensky,*“ přiznává, že koprodukce sblíží oba národy, ale zase nemají moc ani zájem šířit vyloženě jazykovou osvětu. Také Harich drží těmto projektům palce, protože „*načo robiť hranice, keď môžeme využiť tej možnosti, že si rozumieme a môžeme si zväčšiť náš mediálny priestor, kde si zdieľame informácie. Keď sa na to pozerám z hľadiska hudby, tak je to naozaj veľké plus, že môžeme prepojiť tú našu kultúru a nevidím v tom žiadne komplikácie. Som za to veľmi šťastný, že tie vzťahy sú takéto a že sa jeden od druhého máme čo učiť, máme si čo ukázať a máme si čo povedať.*“

Druhou výhodou je rozšíření mediálního trhu, což pozitivně ovlivňuje kvalitu vznikajících projektů. Ekonomická výhodnost je zároveň ten hlavní důvod, proč těchto společných česko-slovenských projektů přibývá. „*To nemá ten charakter, že by to bola ako nejaká osveta, ktorá by to chcela priblížiť tým mladým, to má obchodný charakter. Pretože je rozdiel v tom, či to pozerá desať miliónov alebo pätnásť miliónov ľudí. Tam je dôležitý biznis,*“ vysvětluje Kleis a také Sebechlebský uvádí, že „*pre komerčné aj pre verejnoprávne televízie je výhodné, keď sa na tých programoch podieľajú už len dva štáty, takže ten rozpočet môže byť väčší, pretože je to pre pätnásťmiliónový trh. Oproti iným štátom je to ale vlastne stále nezrovnateľné.*“ Nic to ovšem nemění na tom, že efektem těchto pořadů, ačkoli ne primárním, je ono překročení začarovaného kruhu a opětovné sblížení se se slovenským jazykem.

8.4 Shrnutí

Analýza provedených rozhovorů ukázala, že důvodů, které vedou k rozhodnutí, zda použít češtinu, či slovenštinu, je mnoho a častokrát se vzájemně doplňují. Velkou roli hrají samozřejmě osobní jazykové kompetence, které staví dalším možnostem a postupům určité hranice. Pro použití slovenštiny mluví přesvědčení, že jde o srozumitelný a libozvučný jazyk, který je navíc Čechům historicky blízký. Použití slovenštiny také může plnit zábavnou či obohacující funkci. Ve vysílání, které je česko-slovenské je poté používání slovenštiny zcela přirozené a logické. Čeština by zase měla mít přednost z finančního hlediska, což je především postoj vedení televizí, a poté ve vysílání, které je čistě pro Čechy, nemá-li použití slovenštiny explicitní smysl. Setkáváme se však i s názorem, že jazyková otázka není tak důležitá, že jde pouze o formu mediálního projektu, přičemž rozhodující je jeho obsah.

Dále bylo zjištěno, že o volbě jazyka obvykle nerozhodují sami slovenští účinkující, ale jejich nadřízení, především pak programový producent a dramaturg. Jejich rozhodnutí je pak dále schvalováno samotným vedením televizí. Pokud jde o česko-slovenské vysílání, automaticky se předpokládá, že daný člověk bude mluvit ve svém rodném jazyce. V tomto případě nedochází k podrobným rozhodovacím procesům, jazyk navíc můžou nepřímo určovat již podmínky udělení licence dané televizní stanici. Součástí rozhodovacího procesu mohou být v nehrané tvorbě pilotní vysílání a zkoušky z obou jazyků, v hrané tvorbě jde pro změnu o upravování scénářů, ve kterém se přiznává slovenský původ hrané postavy.

Přímý vliv na jazykovou problematiku může mít i druh televizního zřízení. Dotazovaní uvádí, že komerční televize nejsou tolik spoutány zákony a nařízeními jako televize veřejnoprávní a tudíž mají větší svobodu se samostatně rozhodovat. Navíc nejsou vnímané jako televize, které by měly formovat český národ a udržovat české kulturní dědictví. Proto by v komerčních televizích měla být slovenština všeobecně méně problematická než v České televizi. Na druhou stranu se ale objevuje i názor, že komerční televize jsou motivované především ziskem a používání slovenštiny by mohlo být vyhodnocováno jako finančně rizikové, neboť by mohlo dojít k poklesu sledovanosti. V dnešní době je ale zisk důležitý také pro veřejnoprávní televize, tudíž by tento faktor neměl být rozhodujícím.

Větší roli hraje žánr pořadu, kde se dotazovaní shodují, že v lehkých žánrech (zábava, kultura, sport) je slovenština tolerovanější, protože případná nesrozumitelnost není tolik důležitá nebo je jazyková hra přímo využita jako zdroj zábavy. Naopak ve zpravodajství či diskuzních pořadech by slovenština mohla působit závažné problémy.

Zkušenosti s ohlasy od diváků jsou většinou pozitivní, ale samozřejmě zaznamenali i některé negativní. Slováci mluvící česky se navíc setkávají s kritikou od slovenských diváků, kteří to považují za zradu. Problémy, které by mohly generovat výrazy, které jsou zcela odlišné v češtině a slovenštině, se slovenští interpreti snaží překládat nebo se jim ideálně zcela vyhýbat. Mohou ale sloužit i jako humorný prvek. Opět se zde však setkáváme s možnou kritikou ze strany Slováků. Dále se ukazuje, že dotazovaní mají zkušenost s tím, že mladá generace má se slovenštinou problémy, ale nejde vyloženě o jazykovou bariéru. Ta se objevuje pouze u dětí předškolního věku, které se se slovenštinou do té doby nikdy nepotkaly a které jsou jí zaskočeny.

Jazykové problémy se ale pojí i s češtinou, a to v případě, kdy jí mají mluvit slovenští aktéři. Ti uvádí, že v takovém případě se musí na jazyk velmi soustředit, což negativně ovlivňuje jejich výkon. Hlavním problémem je v tomto případě paradoxně podobnost češtiny a slovenštiny.

Dotazovaní dále uvádí, že jazyková situace v Česku a na Slovensku je výrazně odlišná. Na Slovensku nemá nikdo s rozuměním češtině problémy, neboť se s ní téměř každodenně setkávají v médiích. Čeština tak společně s maďarštinou vytváří na slovenštinu tlak, tudíž podle respondentů musel být přijat jazykový zákon, který slovenský jazyk a kulturu chrání. V Česku prý takový zákon nemá smysl, protože Češi vše automaticky dabují. Český jazyk a kultura tak není ohrožena, nicméně negativním efektem je snižující se schopnost rozumět slovenštině, se kterou Češi skrze média nepřicházejí příliš do styku.

Co se týče dabingu, slovenská díla jsou obvykle dabována do češtiny. Důvodem je strach, že by čeští diváci nerozuměli. Dotazovaní však uvádí, že se tak čeští diváci ochuzují o autenticitu díla a o znalost cizího jazyka. Obvykle jsou dabování také Slováci v českých dílech, nehraje-li někdo Slováka. O použití dabingu či zachování originálního znění rozhoduje zpravidla producent, případně producent s koproducenty.

Posledním tématem byly česko-slovenské projekty, které dotazovaní jednohlasně schvalovali jako dobrý počín, který může opět sblížit český a slovenský národ a prohloubit jazykové znalosti. Zároveň si však uvědomují, že motivací k těmto projektům není snaha sblížovat národy, ale ekonomická výhodnost.

ZÁVĚR

Tématem této magisterské diplomové práce byla problematika užívání slovenštiny v českých televizích. Cílem bylo zjistit, na jakých principech je rozhodování o použití slovenštiny, či češtiny založeno a zda jde o svobodnou volbu slovenských účinkujících, nebo zda toto složité rozhodování leží mimo jejich pole působnosti. Zajímalo nás, kdo v takovém případě rozhoduje a jaké vlivy a ideologie se na konečném rozhodnutí podílí. V neposlední řadě byla položena otázka, zda by bylo v českém televizním prostředí vhodné zavést jazykový zákon, který by celý rozhodovací proces zpřehlednil a vymezil jasné podmínky a pravidla, nebo zda jsou zde vytvořené a zaběhnuté takové funkční postupy, díky kterým by byl jazykový zákon přebytečný.

Pro dosažení těchto stanovených cílů bylo zvoleno kvalitativní výzkumné šetření. V rámci tohoto výzkumu byly metodou diskurzivní analýzy zkoumány internetové diskuze a články a dále byly vedeny hloubkové polostrukturované rozhovory s třinácti lidmi, kterých se slovenská jazyková problematika v televizích osobně týká, a to ať už aktivně nebo pasivně.

Analýza hloubkových rozhovorů ukázala, že rozhodnutí o užívaném jazyce obvykle nespočívá na svobodném a individuálním rozhodnutí daného slovenského performanta. To je umožněno pouze v situacích, kdy daný člověk není v popředí zájmu a jeho role či vystupování nejsou pro daný pořad klíčové. Pokud disponuje pouze malým mediálním prostorem a jeho řečový projev je minimální, poté je jazyková volba ponechána na něm samotném. V ostatních případech je ale performantovi svobodná forma odebrána a o jeho jazykovém projevu rozhoduje široké televizní vedení. Na podobu mediálního produktu tak socializace a postoj jeho přímých tvůrců, jak uvádí Shoemakerová s Reesem, má jen limitovaný vliv. Prvotní rozhodnutí totiž zpravidla spočívá na středním managementu, především na programovém producentovi a dramaturgovi. Jejich rozhodnutí však musí být dále schváleno vrcholným managementem, například programovým ředitelem či samotným generálním ředitelem. Jde-li o opravdu závažné rozhodování, jako například v případě pořadu *Objektiv*, skládá se rozhodovací proces až z pěti úrovní. Samotné rozhodování o jazyku závisí na více faktorech. Jedná-li se například o televizní stanici, která vysílá v Česku i na Slovensku, není slovenština překážkou a někdy je dokonce vyžadována k udělení licence. Jde-li ovšem o čistě českou televizní stanici, je rozhodovací proces složitější a dochází k anticipačnímu jazykovému managementu. Ten se může sestávat ze zkušebních vysílání v obou jazycích nebo může docházet k různým konzultacím a úpravám. V hrané tvorbě je poté typickým rysem přiznání

slovenského původu postavy, které scénárista zanáší do scénáře záměrně nebo na žádost režiséra.

V teoretické části bylo dále zjištěno, že v České republice opravdu neexistuje jediný zákon, který by přímo zmiňoval jazyk médií a který by se zároveň snažil upravovat užívání slovenštiny. Rozhodování o užívání slovenštiny v televizi tak není nikterak řízeno ani ovlivňováno zákony. Co tedy o užití či neužití slovenštiny v českých televizích rozhoduje a čím je toto rozhodnutí ospravedlněno a podloženo? Ukázalo se, že jde o mediálně-organizační rutiny, které Shoemakerová s Reesem uvádí jako jeden z dalších bodů, které se podílejí na výsledné podobě mediálních produktů. České televize přistupují všeobecně k jazykové problematice tak, že vysílání ve slovenském znění je problémem a zbytečnou komplikací, neboť čeští diváci slovenštině nerozumí. Jde o jazykovou politiku, která je značně zrutinizována, pozbývá detailnějšího reflexivního přístupu a která celou jazykovou problematiku zjednodušuje a unifikuje. Analýza internetových diskuzí i hloubkových rozhovorů totiž prokázala, že rozhodně nelze nesrozumitelnost slovenštiny vztahovat na celou českou populaci. V České republice stále žije velké množství lidí, kteří se slovenštinou nemají žádné problémy nebo jsou minimálního charakteru. Ukázalo se, že tyto závěry nelze paušalizovat ani na mladou generaci, která má se slovenštinou sice větší problémy než generace pamatující Československo, ale stále existuje mládež, která slovenštinu přijímá bez větších výhrad. Obecný přístup českých televizí se tedy vztahuje především na skutečně mladou generaci, tedy na předškolní děti, které mohou mít podle diskutujících a respondentů s rozuměním slovenštiny do určité míry problém.

Tento všeobecný přístup českých televizí však vytváří určitý *začarovaný kruh*, kdy v českých televizích není čeština příliš podporována, protože by mladá generace nerozuměla, ale zároveň česká generace nerozumí, protože se v médiích se slovenštinou neseťkává. Pro české televize je údajná nesrozumitelnost určitým alibi. Hlavním hybatelem je ekonomický zisk, kterému se vše explicitně či implicitně podřizuje. Nejinak je to s jazykem. Pokud by mediální produkt neměl zisk a byl by ve slovenštině, příčina by byla zdánlivě jasná. Proto televize raději volí češtinu, čímž minimalizují případné negativní odezvy. Přitom z analýzy diskuzí vyplývá, že tato premisa českých televizí nemusí být zcela správná. Ukázalo se totiž, že české diváky lze rozdělit na dva pomyslné tábory. První z nich se ke slovenštině opravdu staví z vícero důvodů odmítavě, ale druhý by naopak více slovenštiny uvítal.

Z důvodu výše uvedeného přístupu českých televizí dále vyplývá, že v Česku by bylo zbytečné přijímat jazykový zákon. Na rozdíl od Slovenska zde má čeština výsostné postavení

a není pod tlakem jiných jazyků a navíc je v českých médiích zažitá dlouhá tradice dabingu. České znění je zde preferováno přirozeně, aniž by bylo potřeba jej právně vyžadovat.

České televize ale tímto postojem vytváří určitou realitu a nejsou přesným odrazem společnosti. V České republice je totiž slovenská národnostní menšina nejpočetnější a se slovenským jazykem jsou tak Češi velice často konfrontováni. V televizích se ovšem tato skutečnost neodráží. V poslední době sice došlo k obratu ke slovenštině, kdy slovenský jazyk začíná získávat v českém televizním prostředí větší prostor, přesto je ale tato tendence motivována čistě ekonomicky, nikoliv z důvodu odrážení reality. Nárůst užívání slovenského jazyka totiž souvisí se stále častější česko-slovenskou produkční kooperací, která snižuje náklady na výrobu mediálních produktů a zároveň rozšiřuje mediální trh.

Výzkum dále prokázal, že na postoje ke slovenštině má vliv typ zřízení televizní stanice. Komerční televize totiž není na rozdíl od té veřejnoprávní tak svázaná přísnými předpisy a jejím posláním není vytvářet mediální produkty pro celý národ. Užívání slovenštiny na těchto stanicích tudíž nevytváří tak kontroverzní situace, jako tomu bývá na stanicích veřejnoprávních. Tento rozdíl je však vyrovnáván tím, že pro komerční stanice je klíčový finanční zisk a užívání slovenštiny by jej mohlo ohrozit skrze potenciální snížení sledovanosti.

Žánr daného mediálního produktu, ve kterém by slovenština měla být užívána, hraje ještě důležitější roli. Analýza diskuzí i rozhovorů prokazuje, že u zábavních, kulturních a sportovních formátů je užívání slovenštiny přijatelnější, neboť případné nepochopení není podle respondentů nikterak závažné, zatímco ve zpravodajství či diskuzních pořadech by už slovenština mohla způsobovat závažné komplikace.

Diplomová práce se dále soustředila na popsání důvodů, které slouží jako argumenty pro používání či nepoužívání slovenštiny v českých televizích. Proti používání mluví již výše uvedený ekonomický faktor a z části také smysl. Analýza rozhovorů totiž ukázala, že užívání slovenštiny v českých televizích by vždy mělo být podepřeno nějakým hlubším smyslem a neměla by být užívána bez opodstatnění. Důležitou roli samozřejmě hrají také osobní jazykové znalosti jednotlivých účinkujících. Pro bezproblémové používání slovenštiny pak mluví přesvědčení slovenských aktérů, že slovenština české diváky obohatí, že se jí dá využít k humoru, že je z velké části srozumitelná a libozvučná a že Češi se Slováky k sobě mají i přes rozdělení společného státu stále velmi blízko. Výskyt slovenštiny je pak zcela přirozený v česko-slovenském vysílání. Objevuje se také názor, že volba jazyka je druhořadá, že rozhoduje obsah mediálního produktu, nikoli jeho forma. Analýza diskuzí tak jednostranné výsledky nepřinesla. Diskutující se v názorech na používání slovenštiny diametrálně

rozcházelí a zmíněné body sloužily jako argumenty pro slovenštinu i proti ní. Roli v názorech přitom nečekaně nhrál věk ani geografická příslušnost.

Analýza rozhovorů v neposlední řadě zjistila, že slovenšti účinkující kvitují nastalý obrat českých televizí ke slovenštině, ačkoli si sami uvědomují, že motivovanost televizí je především ekonomického rázu. V každém případě totiž věří, že se i díky nim podaří překročit onen výše zmíněný začarovaný kruh a čeští diváci si najdou ke slovenštině cestu zpět.

Výsledky výzkumu mohou být značným přínosem pro širší výzkum česko-slovenské jazykové problematiky v médiích, které doposud nebylo věnováno příliš pozornosti.

SEZNAM ZDROJŮ

Knihy

HALLIN, C. Daniel – MANCINI, Paolo: *Systémy médií v postmoderním světě: Tři modely médií a politiky*. Praha: Portál 2008.

HENDL, Jan: *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. 3. Vyd. Praha: Portál 2008.

HERRING, Susan: *Computer-Mediated Discourse Analysis: An Approach to Researching Online Behavior*. In: BARAB, Sasha – KLING, Rob – GRAY, James (Eds.): *Designing for Virtual Communities in the Service of Learning*. New York: Cambridge University Press 2004, s. 338 – 376.

JIRÁK, Jan - KÖPPLOVÁ, Barbara: *Média a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál 2003.

McQUAIL, Denis: *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál 2009. 640 s.

NÁBĚLKOVÁ, Mira: *Rozdelenie a „vzdalovanie“*. *Niekoľko pohľadov*. In *Česko-slovenská vzájemnosť a nezájemnosť*. Brno: Masarykova Univerzita 2000.

NÁBĚLKOVÁ, Mira: *Vzdalovanie? Česko-slovenské a slovensko-české jazykové vzťahy v dvadsaťročí po rozdelení spoločného štátu*. In GONĚC, Vladimír: *Česko-slovenská historická ročenka 12*. Bratislava: Veda 2013, s. 53-85.

NÁBĚLKOVÁ, Mira: *Slovenčina a čeština v kontakte: Pokračovanie príbehu*. Bratislava, Praha: Veda, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy 2008.

NEKVAPIL, Jiří – SHERMAN, Tamah: *Language ideologies and linguistic practises: The case of multinational companies in Central Europe*. In BARÁT, Erzsébet – STUDER, Patrick – NEKVAPIL, Jiří (eds.): *Ideological Conceptualizations of Language: Discourses of Linguistic Diversity*. Frankfurt am Main: Peter Lang 2013. s. 85 – 117.

OSVALDOVÁ, Barbora - HALADA, Jan, et. Al: *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: Libri 2004.

REIFOVÁ, Irena: *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál 2004, vyd. 1.

RUB-MOHL, Stephan: *Žurnalistika*. Praha: Grada 2005.

SEDLÁKOVÁ, Renáta: *Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky*. 1. vyd. Praha: Grada 2014.

SHOEMAKER, Pamela – REESE, Stephan: *Mediating the Message: Theories of Influences on Mass Media Content*. New York: Longman Publishers USA 1996. 321 s.

SLOBODA, Marián: *Slovenčina v právnom poriadku Českej republiky (stručný náčrt)*. In UHRINOVÁ, Alžběta (ed.): *Slovenský jazyk a kultúra v menšinovom prostredí*. Békešská Čaba: Výskumný ústav Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku 2013. s. 84-92.

SURYNEK, Alois - KOMÁRKOVÁ, Růžena - KAŠPAŘOVÁ, Eva: *Základy sociologického výzkumu*. 1.vyd. Praha: Management Press 2001.

SVOBODOVÁ, Jana: *K pasivnímu bilingvismu dětí v česko-slovenském prostoru*. In *Slovo o slove – zborník Katedry komunikačnej a literárnej výchovy PdF Prešovskej univerzity*, ročník 12, Prešov: Prešovská univerzita 2006, s. 17-22.

SVOBODOVÁ, Jana: *Hovorená podoba jazyka v médiách*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre 2008.

TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. Praha: Portál 2006.

Rigorózní práce

BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora: *Rozdílné výrazy a zrádná slova v česko-slovenském kontextu*. Olomouc, 2010. Rigorózní práce (PhDr.). Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta. Dostupné online: https://theses.cz/id/jk3oap/Rigorzn_prce.pdf

Zákony

Predpis č. 270/1995 Z. z. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o štátnom jazyku Slovenskej republiky.

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY: *Vládní návrh zákona správní řád*. Sněmovní tisk 201/0. 2003. Dostupné online: <http://www.psp.cz/>

Rukopisy

NÁBĚLKOVÁ, Mira: *Slovenská jazyková politika: deti, média a čeština*. Rukopis.

Internetové zdroje

ANDROUTSOPOULOS, Jannis – BEIßWENGER, Michael: *Introduction: Data and Methods in Computer-Mediated Discourse Analysis*. 2008. Dostupné online:

<http://www.languageatinternet.org/articles/2008/1609/introduction.pdf> [22. 2. 2016]

ANTAKI, Charles – BILLIG, Michael – EDWARDS, Derek – POTTER Jonathan: *Discourse Analysis Means Doing Analysis: A Critique of Six Analytic Shortcomings*. Dostupné online:

<http://extra.shu.ac.uk/daol/articles/v1/n1/a1/antaki2002002-paper.html> [20. 2. 2016]

ATMEDIA.CZ. <http://www.atmedia.cz/index.htm> [5. 2. 2016]

AUST, Ondřej: *Barrandov spustil nové zprávy – bez sportu, zato s astrologem*. 2. 3. 2014.

Dostupné online:

<http://www.mediar.cz/barrandov-spustil-nove-zpravy-bez-sportu-zato-s-astrologem/>

[7. 1. 2016]

AUST, Ondřej: *Nova spustí svůj pátý kanál Fanda 14. Července. Má vysílat jen na satelitu a v kabelech*. 10. 7. 2012. Dostupné online:

<http://www.mediar.cz/nova-spusti-svuj-paty-kanal-fanda-ma-vysilat-jen-na-satelitu-a-v-kabelech> [5. 2. 2016]

BOHATOVÁ, Monika: *Mladí Češi už slovenštině nerozumí*. 5. 8. 2007. Dostupné online:

<http://domaci.ihned.cz/cesko-skolstvi/c1-21756030-mladi-cesi-uz-slovenstine-nerozumi>

[7. 1. 2016]

BÚTOROVÁ, Zora – TABERY, Paulína: *Rozdělení Československa: 20 let od vzniku samostatné ČR a SR*. 4. 12. 2012. Dostupné online:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6920/f3/po121204d.pdf

[22. 2. 2016]

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Národnostní struktura obyvatel*. 30. 6. 2014. Dostupné online:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20551765/170223-14.pdf/d0d27736-ef15-4f4f-bf26-e7cb3770e187?version=1.0> [14. 2. 2016]

ČTK: *Joj. Slovenská televize dostala pokutu za český dabing*. 4. 12. 2013. Dostupné online: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/joj-slovenska-televize-dostala-pokutu-za-cesky-dabing/r~Odb235485cdb11e38494002590604f2e/> [3. 2. 2016]

DICKINS, Thomas: *Češi a slovenština*. Naše společnost 2009, 7: 1, s. 12-26. Dostupné online: http://evvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3986/f11/100092s_Cesi%20a%20slovenstina.pdf [12. 1. 2016]

DOVALIL, Vít: *Language management theory as a basis for the dynamic concept of EU language law*. Current Issues in Language Planning 2015, 16:4, s. 360-377. Dostupné online: <http://dx.doi.org/10.1080/14664208.2014.979678> [20. 12. 2015]

FEKAR, Zdeněk: *Mají Slováci pracující u nás mluvit česky? Co na to říkají české firmy?* 11. 6. 2015. Dostupné online: <http://www.podnikatel.cz/clanky/maji-slovaci-pracujici-u-nas-mluvit-cesky-co-na-to-rikaji-ceske-firmy/> [4. 3. 2016]

KORDÍK, Tomáš: *Rozhovor: Táňa Pauhofová*. 24. 9. 2015. Dostupné online: <http://www.fdb.cz/magazin/2015092403-rozhovor-tana-pauhofova.html> [25. 2. 2016]

KRAUS, Tomáš: *Dara Rolins dopálila Slováky – mluvila česky*. 09. 12. 2009. <http://kultura.eurozpravy.cz/hudba/5313-dara-rolins-dopalila-slovaky-mluvila-cesky/> [4. 3. 2016]

KRUML, Milan: *Od námětu k vysílání*. 3. 4. 2013. Dostupné online: <http://filmindustryinternshipproject.blog.respekt.cz/od-nametu-k-vysilani-59626610/> [11.2.2016]

MEDIAGRAM: *Lidé v médiích a jejich práce*. Dostupné online: <http://mediagram.cz/ostatni-predmety/lide-v-mediich-a-jejich-prace> [11. 2. 2016]

NEKULA, Marek: *Recenze na Homoláče a analýzu diskuzí*. 2011. Dostupné online:

https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/115155/1_LinguisticaBrunensia_12-2011-1_37.pdf?sequence=1 [21. 2. 2016]

ČESKÁ TELEVIZE: *Základní informace o České televizi*. Dostupné online:
<http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/zakladni-informace-o-ct/> [5. 2. 2016]

NOVA CINEMA: *O nás*. Dostupné online:
<http://cinema.nova.cz/clanek/nova-cinema/o-nas.html> [5. 2. 2016]

BARRANDOV.TV. Dostupné online:
<http://www.barrandov.tv/> [5. 2. 2016]

TV NOVA: *Kontakty*. Dostupné online:
<http://tv.nova.cz/kontakty> [5. 2. 2016]

TV PRIMA: *O společnosti*. Dostupné online:
<http://www.iprima.cz/o-spolecnosti> [5. 2. 2016]

TV ÓČKO: *Moderátoři*. Dostupné online:
www.ocko.tv/moderatori/ [5. 2. 2016]

TV ÓČKO: *Óčko*. Dostupné online:
<http://ocko.tv/ocko/> [5. 2. 2016]

TV ÓČKO: *Óčko chystá nové kanály do rodiny*. Dostupné online:
<http://ocko.tv/press/ocko-chysta-nove-kanaly-do-rodiny-8a0542c5.html> [5. 2. 2016]

TV ÓČKO: *Óčko Expres*. Dostupné online:
<http://ocko.tv/ocko-expres/> [5. 2. 2016]

POLÁK, Lukáš: *Zítř v osm hodin ráno skončí Galaxie Sport*. 3. 10. 2008. Dostupné online:
<http://www.digizone.cz/clanky/zitra-v-osm-hodin-rano-skonci-galaxie-sport> [5. 2. 2016]

POLÁK, Lukáš: *Startuje Smíchov, čtvrtý neplacený kanál Novy. Kde všude ho naladíte?*
23. 12. 2012. Dostupné online:
<http://www.digizone.cz/clanky/startuje-smichov-ctvrty-neplaceny-kanal-novy-kde-vsude-ho-naladite> [5. 2. 2016]

RADA PRO ROZHLASOVÉ A TELEVIZNÍ VYSÍLÁNÍ: *Seznam provozovatelů vysílání.*

Dostupné online:

<http://www.rrtv.cz/cz/static/prehledy/seznamy-provozovatelu/index.htm> [5. 2. 2016]

REDAKCE BLESK.CZ: *Nové zprávy TV Barrandov: Slovenština, chabý pokus o „Ládu Hrušku“ i věštecké okénko.* 1. 3. 2014. Dostupné online:

<http://www.blesk.cz/clanek/celebrity-ceske-celebrity/237080/nove-zpravy-tv-barrandov-slovenstina-chaby-pokus-o-ladu-hrusku-i-vestecke-okenko.html#330158-5> [7. 1. 2016]

REDAKCE DIGIZONE.CZ: *Slovenský seriál Panelák na primě zítra skončí.* 16. 3. 2009.

Dostupné online:

<http://www.digizone.cz/clanky/slovensky-serial-panelak-na-prime-zitra-skonci/> [8. 1. 2016]

REDAKCE MEDIAGURU: *Nova na Slovensku spustí kanál Nova International.*

30. 11. 2015. Dostupné online:

<http://www.mediaguru.cz/2015/11/nova-na-slovensku-spusti-kanal-nova-international/#.VrR7tLLhDIU> [5. 2. 2016]

REDAKCE MEDIAGURU: *Nova loni těsně před ČT, pořadem Policie Modrava.* 4. 1. 2015.

Dostupné online:

<http://www.mediaguru.cz/2016/01/nova-loni-tesne-pred-ct-poradem-policie-modrava/#.VrRxKbLhDIU> [5. 2. 2016]

REDAKCE MEDIAGURU: *Telka zahájí 22. Února, přinese nejlepší pořady TV Nova.*

5. 2. 2013. Dostupné online:

<http://www.mediaguru.cz/2013/02/telka-zahaji-22-unora-prinese-vyber-nejlepsich-poradu-tv-nova> [5. 2. 2016]

REDAKCE MEDIAMANIA: *Barrandov spustí tři nové stanice, jako první filmový kanál.*

29. 3. 2015. Dostupné online:

http://mediamania.tyden.cz/rubriky/televize-radio/barrandov-spusti-tri-nove-stance-jako-prvni-filmovy-kanal_337697.html [5.2.2016]

REDAKCE Media Show: *Nova chce SuperStar vrátit do Česka slovenštinu. Po show toužila hlavně Markíza.* 6. 9. 2009. Dostupné online:

<http://www.mediashow.cz/media/nova-chce-superstar-vratit-do-ceska-slovenstinu-po-show-touzila-hlavne-markiza.html> [6. 1. 2016]

REDAKCE PARABOLA: *11. 1. 2009 se rozsvítí TV Barrandov. Novou televizi odstartují zlatí slavíci.* 2. 1. 2009. Dostupné online:

<http://www.parabola.cz/clanky/3378/11-1-2009-se-rozsviti-tv-barrandov-novou-televizi-odstartuji-zlati-slavici/> [5. 2. 2016]

SLOBODA, Marián – NÁBĚLKOVÁ, Mira: *Receptive multilingualism in „monolingual“ media: managing the presence of Slovak on Czech websites.* International Journal of Multilingualism 2013, 10:2, s. 196 – 213. Dostupné online:

<http://dx.doi.org/10.1080/14790718.2013.789523>.

SPÁČILOVÁ, Mirka: *Seriály mluví slovensky, televize dvou zemí si mnou ruce. A diváci si nestěžují.* 21. 10. 2009. Dostupné online:

http://kultura.zpravy.idnes.cz/serialy-mluvi-slovensky-televize-dvou-zemi-si-mnou-ruce-a-divaci-si-nestezuji-1hv-/filmvideo.aspx?c=A091020_174640_filmvideo_jaz [6. 1. 2016]

SPÁČILOVÁ, Mirka: *Televize nezanikne, člověk potřebuje zážitek sdílet, tvrdí producent ČT.* 13. 11. 2015. Dostupné online:

http://kultura.zpravy.idnes.cz/michal-reitler-rozhovor-082-/filmvideo.aspx?c=A151112_172327_filmvideo_ts [11. 2. 2016]

TV BARRANDOV: *První řada Odsouzených na TV Barrandov končí s úspěchem.* 2009. Dostupné online:

http://www.barrandov.tv/rubriky/novinky/prvni-rada-odsouzenych-na-tv-barrandov-konci-s-uspechem_49.html [7. 1. 2016]

ULIČIANSKÁ, Zuzana: *Slováci verzus Češi.* 5. 9. 2009. Dostupné online:

<http://domov.sme.sk/c/5004237/slovaci-verzus-cesi.html> [7. 1. 2016]

VARVAŘOVSKÝ, Pavel: *Veřejný ochránce práv (otevřený dopis).* 2001. Dostupné online:

http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Kauzy/prace/Pouzivani_slovenskeho_jazyka_v_zamestnani.pdf [19. 3. 2016]

VLASÁK, Vladimír: *Slovenská hudební invaze obsadila Česko.* 25. 3. 2006. Dostupné online:

<http://kultura.zpravy.idnes.cz/slovenska-hudebni-invaze-obsadila-cesko-f09-/hudba.aspx?c=464644> [7. 1. 2016]

ZADRAŽIL, Luděk: *Zbohom, slovenčina!* 12. 4. 2005. Dostupné online:

<http://www.cs-magazin.com/index.php?a=a2005042132> [4. 3. 2016]

PŘÍLOHY

Tabulka 2: Hallin – Mancini: Tři modely - charakteristika mediálního systému 1

<i>Dimensions</i>	Mediterranean or Polarized Pluralist Model France, Greece, Italy, Portugal, Spain	North/Central Europe or Democratic Corporatist Model Austria, Belgium, Denmark, Finland, Germany, Netherlands, Norway, Sweden, Switzerland	North Atlantic or Liberal Model Britain, United States, Canada, Ireland
Newspaper Industry	low newspaper circulation; elite politically oriented press	high newspaper circulation; early development of mass-circulation press	medium newspaper circulation; early development of mass-circulation commercial press
Political Parallelism	high political parallelism; external pluralism, commentary-oriented journalism; parliamentary ^[34] or government ^[35] model of broadcast governance; politics-over-broadcasting systems ^[36]	external pluralism especially in national press; historically strong party press; shift toward neutral commercial press; politics-in-broadcasting system ^[37] with substantial autonomy	neutral commercial press; information-oriented journalism; internal pluralism (but external pluralism in Britain); professional ^[38] model of broadcast governance; formally autonomous system ^[39]
Professionalization	weaker professionalization; instrumentalization	strong professionalization; institutionalized self-regulation	strong professionalization; non-institutionalized self-regulation
Role of the State in Media System	strong state intervention; press subsidies in France and Italy; periods of censorship; "savage deregulation" ^[40] (except France)	strong state intervention but with protection for press freedom; press subsidies, particularly strong in Scandinavia; strong public-service broadcasting	market dominated (except strong public broadcasting in Britain and Ireland)

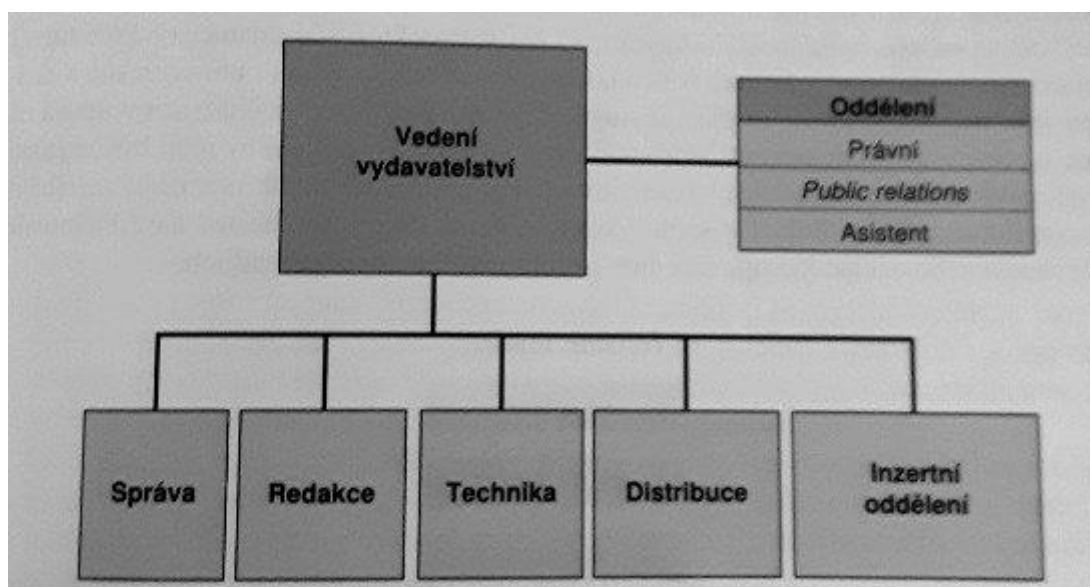
Tabulka 3: Hallin – Mancini: Tři modely - charakteristika mediálního systému 2

<i>Dimensions</i>	Mediterranean or Polarized Pluralist Model France, Greece, Italy, Portugal, Spain	North/Central Europe or Democratic Corporatist Model Austria, Belgium, Denmark, Finland, Germany, Netherlands, Norway, Sweden, Switzerland	North Atlantic or Liberal Model Britain, United States, Canada, Ireland
Political History; Patterns of Conflict and Consensus	late democratization; polarized pluralism	early democratization; moderate pluralism (except Germany, Austria pre-1945)	early democratization; moderate pluralism
Consensus or Majoritarian Government	both	predominantly consensus	predominantly majoritarian
Individual vs. Organized Pluralism	organized pluralism; strong role of political parties	organized pluralism; history of segmented pluralism; democratic corporatism	individualized representation rather than organized pluralism (especially United States)
Role of the State	dirigisme, strong involvement of state and parties in economy; periods of authoritarianism, strong welfare state in France and Italy	strong welfare state; significant involvement of state in economy	liberalism; weaker welfare state particularly in United States
Rational-Legal Authority	weaker development of rational-legal authority (except France); clientelism	strong development of rational-legal authority	strong development of rational-legal authority

Tabulka 4: Sledovanost českých televizních skupin v roce 2015

	celý den 15+	změna vs. 2014	prime-time 15+	změna vs. 2014
CET 21	30,7	-1,28	36,41	-1,12
ČT celkem	30,42	0,56	29,29	0,57
FTV Prima	20,81	-0,73	20,52	-0,59
Barrandov Group	5,53	0,95	4,83	0,5
Atmedia	3,22	0,15	2,43	0,19
Stanice O	0,76	0,05	0,34	0,01
ostatní	8,37	0,21	6,07	0,37

Graf 1: Organigram mediální organizace podle Ruže-Mohla

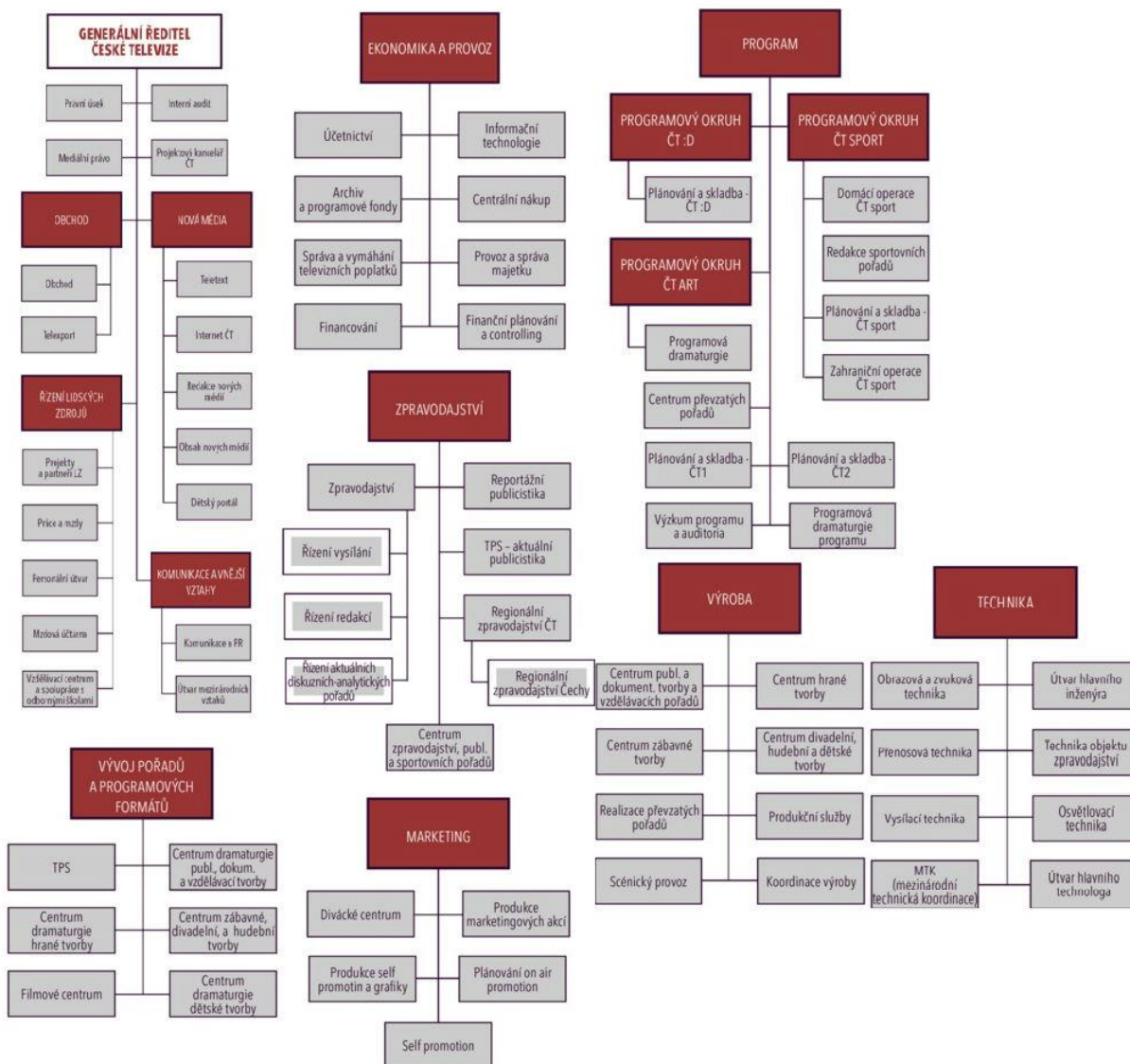

Graf 2: Organizační struktura České televize

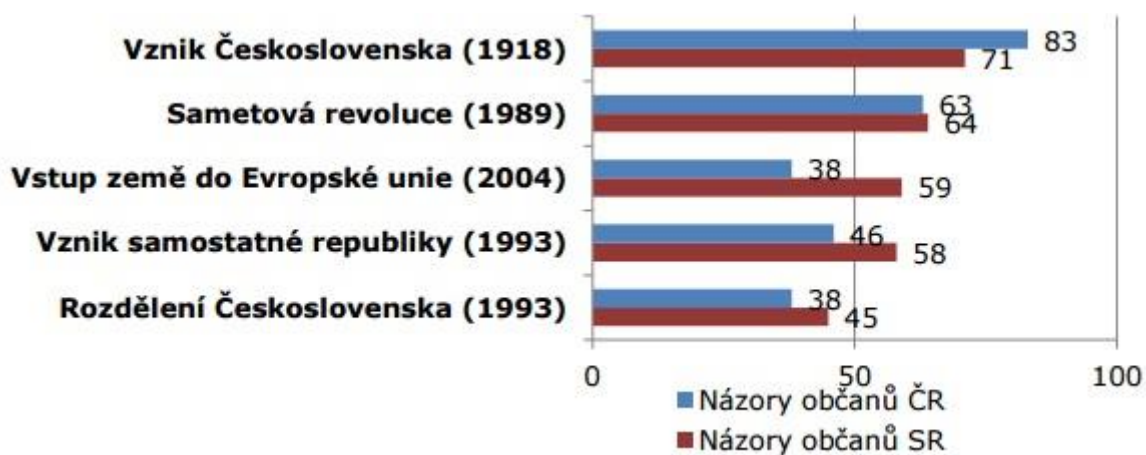
Graf 3: Podrobné organizační úseky České televize

Tabulka 5: ČSÚ - Národnostní struktura obyvatelstva

Národnost	2001		2011		Index 2011/2001 v %
	abs.	v %	abs.	v %	
Obyvatelé celkem	10 230 060	100,0	10 436 560	100,0	102,0
v tom:					
Osoby hlásící se k jedné národnosti	10 044 255	98,2	7 630 246	73,1	76,0
v tom:					
česká	9 249 777	90,4	6 711 624	64,3	72,6
moravská	380 474	3,7	521 801	5,0	137,1
slezská	10 878	0,1	12 214	0,1	112,3
slovenská	193 190	1,9	147 152	1,4	76,2
polská	51 968	0,5	39 096	0,4	75,2
německá	39 106	0,4	18 658	0,2	47,7
romská	11 746	0,1	5 135	0,0	43,7
maďarská	14 672	0,1	8 920	0,1	60,8
vietnamská	17 462	0,2	29 660	0,3	169,9
ukrajinská	22 112	0,2	53 253	0,5	240,8
ruská	12 369	0,1	17 872	0,2	144,5
ostatní	40 501	0,4	58 289	0,6	143,9
Osoby s dvoji národnosti	12 978	0,1	163 648	1,6	1261,0
v tom:					
česká a moravská	.	.	99 028	0,9	x
česká a slovenská	2 783	0,0	17 666	0,2	634,8
česká a romská	698	0,0	7 026	0,1	1006,6
česká a německá	.	.	6 158	0,1	x
ostatní kombinace	9 497	0,1	33 770	0,3	355,6
Neuvedeno	172 827	1,7	2 642 666	25,3	1529,1

Graf 4: Bútorová - Hodnocení historických událostí

Graf 5: Bútorová - Postoje Čechů a Slováků na rozdělení Československa v roce 1992 a 2012

(názory „pamětníků“ - lidí 38+ deklarované v listopadu 2012)

	Česká republika		Slovenská republika	
	Původní postoj v roce 1992/3	Aktuální postoj	Původní postoj v roce 1992/3	Aktuální postoj
Pro rozdělení	33	46	29	65
Proti rozdělení	59	44	66	30
Neví	8	10	5	5
Celkem	100	100	100	100

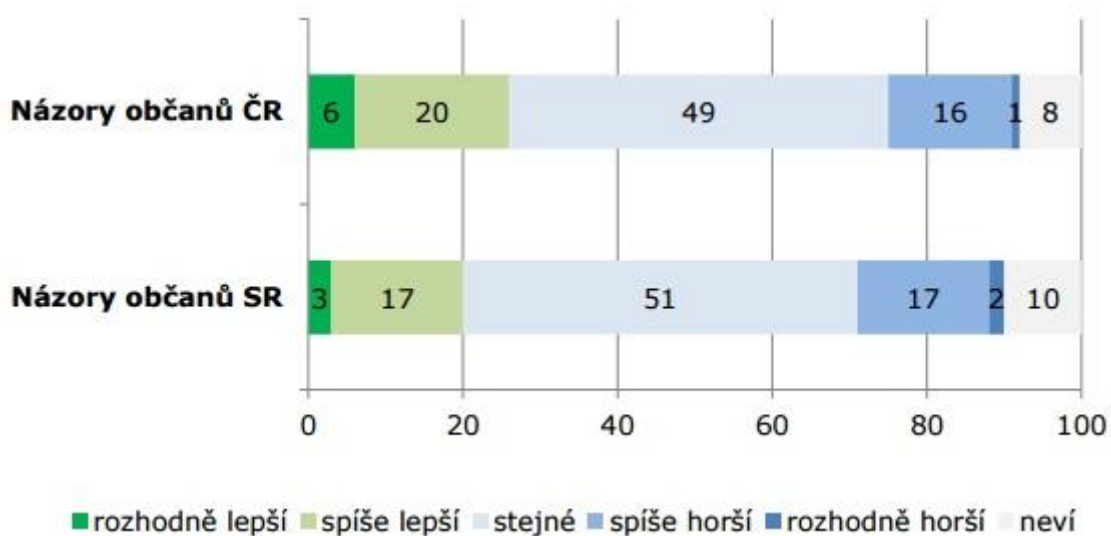
Pozn.: N v ČR = 778, v SR = 630.

Graf 6: Bútorová - Ztráty po rozpadu Československa

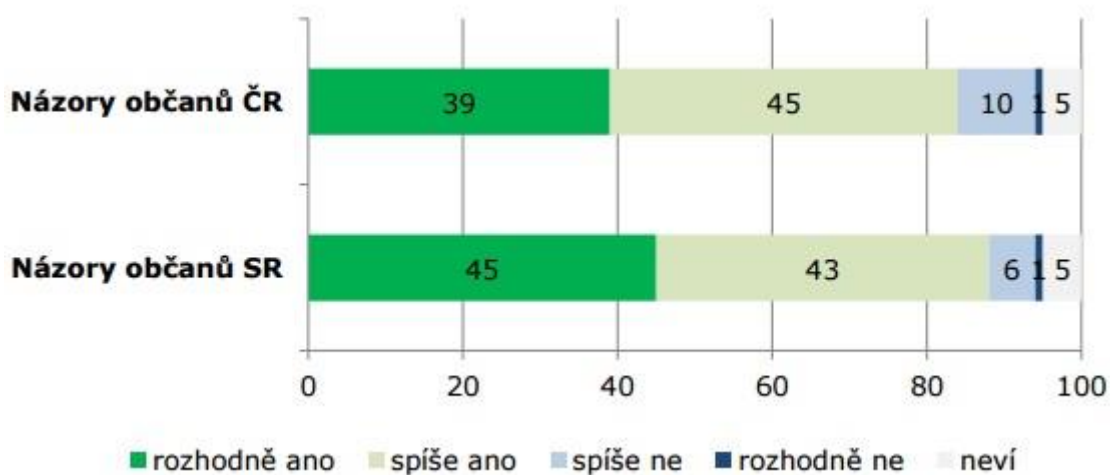
Co ztratila ČR rozdělením?		Co ztratilo Slovensko rozdělením?	
Zmenšení území a počtu obyvatel	19	Ekonomické ztráty (průmysl, konkurenceschopnost, pracovní příležitosti, životní úroveň)	28
Ztráta společného státu založeného na sounáležitosti a spolupráci	16	Ztráta společného státu založeného na sounáležitosti a spolupráci	14
Příroda, přírodní krásy	10	Zmenšení území a počtu obyvatel, <i>politické oslabení státu a jeho bezpečnosti</i>	9
Ekonomické ztráty (průmysl, konkurenceschopnost, pracovní příležitosti)	5	Slabší mezinárodní postavení nového státu, menší respekt ve světě	4
Slabší mezinárodní postavení nového státu, menší respekt ve světě	4	Ztráty při nespravedlivém dělení majetku	3
Společná kultura, historie	3	Ztráta státních symbolů a Prahy jako hlavního města	3
Složitější cestování na Slovensko	2	Ztráta společné měny, československé koruny	2
Ztráta společné sportovní reprezentace	1	Společná kultura, historie	2
Oslabená znalost slovenského jazyka	1	Ztráta Václava Havla a dalších politiků a odborníků	1
Ztráta části hymny	1	Méně efektivní rozhodování a spravování státu	1
Nic jsme neztratili	15	Nic jsme neztratili	8
Neví	16	Neví	24

Pozn.: Srovnání dle první odpovědi na otevřenou otázku.

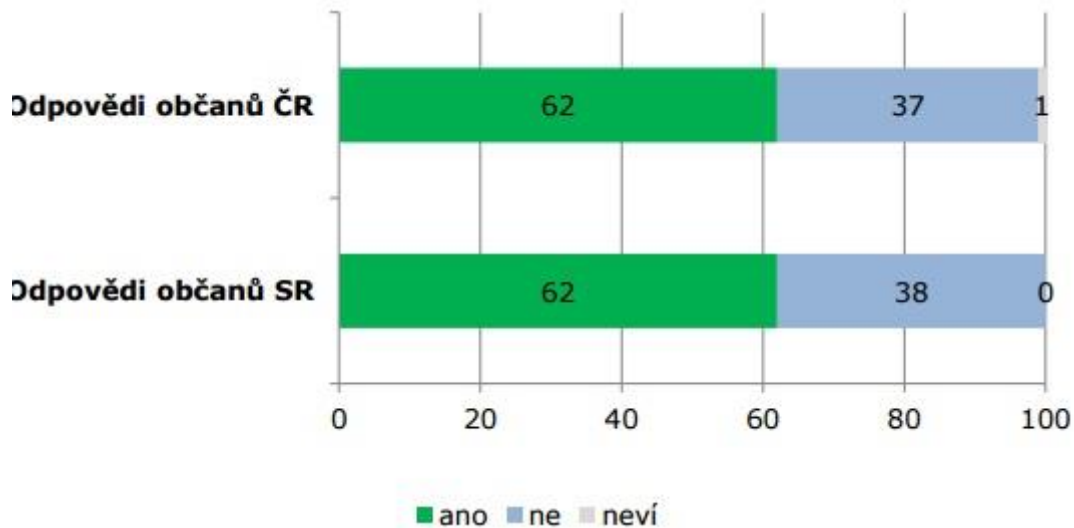
Graf 7: Bútorová - Vztahy Čechů a Slováků 20 let po rozpadu Československa

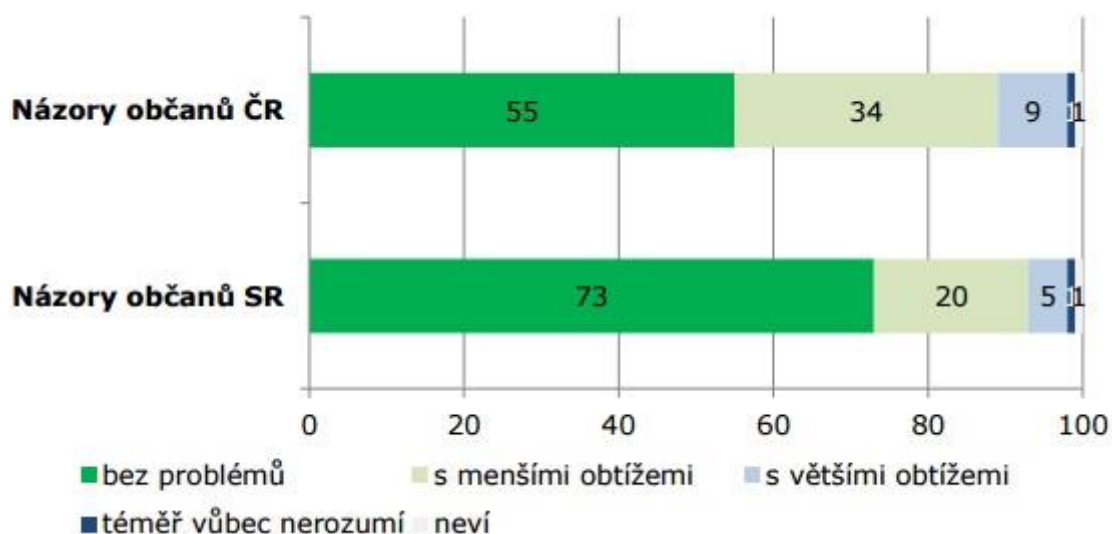
Graf 8: Bútorová - Měly by mít obě dvě země navzájem bližší vztahy než s ostatními sousedními zeměmi?

Graf 9: Bútorová - Máte přátele, známe mezi Čechy/Slováky?

Graf 10: Bútorová - Nakolik lidé rozumí jazyku druhé země?

Tabulka 6: Herringová - Čtyři sféry jazyka

	Phenomena	Issues	Methods
Structure	typography, orthography, morphology, syntax, discourse schemata	genre characteristics, orality, efficiency, expressivity, complexity	Structural/Descriptive Linguistics, Text Analysis
Meaning	meaning of words, utterances (speech acts), macrosegments	what the speaker intends, what is accomplished through language	Semantics, Pragmatics
Interaction	turns, sequences, exchanges, threads	interactivity, timing, coherence, interaction as co-constructed, topic development	Conversation Analysis, Ethnomethodology
Social behavior	linguistic expressions of status, conflict, negotiation, face-management, play; discourse styles, etc.	social dynamics, power, influence, identity	Interactional Sociolinguistics, Critical Discourse Analysis

Tabulka 7: Transkripční legenda

krátká pauza	,
delší pauza	.
dlouhá pauza	...
nedokončená věta, přerušení	-
zdůraznění	tučně
emoce	(smích), (ironicky)
hovorový výraz	[dívíčko]
hezitační a responzní zvuky	ehm
čechismus/slovakismus	Česí
nesrozumitelné	(nesrozumitelné, 04:34)

Obrázek 1: Okruhy otázek pro moderátory, komentátory a herce

Scénář rozhovoru pro moderátory, komentátory a herce

Osobní kontext:

- Jméno, věk, místo narození
- Rodina – je někdo z rodiny Čech? Partner?
- Jaký máte vztah k Česku – dětství, čeští kamarádi, často v ČR?
- Kdy jste přišel do Česka a za jakým důvodem?

Jazyková kompetence:

- Rodný jazyk (slovenština, nebo čeština)
- Pasivní ovládnutí ČJ (rozumění, čtení)
- Aktivní ovládnutí ČJ
  - o Rozdíly mezi mluveným a psaným projevem
  - o Obtíže (slovní zásoba, „ř“, pravopis, interpunkce, morfolgie, syntax)
- ČJ nebo SJ při každodenní komunikaci v ČR?
- Rozumíte vám Češi v běžném životě?
- Jaké další cizí jazyky umíte?
- Je pro vás ČJ cizím jazykem?
-

Pracovní pozice:

- Pro jakou televizní stanici pracujete?
- Jaká je vaše pracovní pozice?
- Jak dlouho v ČR pracujete?
- Proč práce v ČR?
- Předchozí zaměstnání v ČR

Slovenština v zaměstnání:

- Mluvíte v televizi česky, nebo slovensky?
- Proč česky/ slovensky?
  - o Nedostatečná znalost češtiny?

- o Ohled na české diváky?
- o Minimální rozdíly mezi češtinou a slovenštinou?
- o Pokud slovensky – nahrazujete rozdílná slova českými výrazy? (pečeň – játra, vankúš – polštář atd.)
- Svobodná volba x nařízení vedoucího?
  - o Bylo nutno to s někým konzultovat?
  - o Předběžné zkoušky v obou jazycích?
  - o ČJ a SJ na stejné úrovni jako filozofie pořadu/stanice?
  - o Jsou tvůrci programu Češi x Slováci?
  - o Podílí se na pořadu ještě další Slováci?
- Setkání s reakcemi diváků (na jejich češtinu/slovenštinu)
- Konzultovali jste výběr jazyka i se svými příbuznými/přáteli?
- Problémy spojené s používáním ČJ/SJ v televizi
- Role typu programu (zpravodajství/kultura/sport/pro děti)
  - o Co slovenštině kolegové v jiných pořadech?
  - o Tolerance slovenštiny na základě cílů programu (v zábavě ano x edukace, zpravodajství ne)

Absence jazykového zákona:

- Rozhodnutí o používání ČJ/SJ na základě jakého zákona?
- Bylo by dobré v ČR zavést jazykový zákon?
- Co si myslíte o slovenském jazykovém zákoně?

Obrázek 2: Okruh otázek pro tvůrce mediálních obsahů

Scénář rozhovoru pro tvůrce mediálních obsahů

Osobní kontext:

- Jméno, věk, místo narození
- Rodina – je někdo z rodiny Čech? Partner?
- Jaký máte vztah k Česku – dětství, čeští kamarádi, často v ČR?
- Kdy jste přišel do Česka a za jakým důvodem?

Jazyková kompetence:

- Rodný jazyk (slovenština, nebo čeština)
- ČJ nebo SJ při každodenní komunikaci v ČR?
- Jaké další cizí jazyky umíte?
- Je pro vás ČJ cizím jazykem?
-

Pracovní pozice:

- Pro jakou televizní stanici pracujete?
- Jaká je vaše pracovní pozice?
- Jak dlouho v ČR pracujete?
- Proč práce v ČR?
- Předchozí zaměstnání v ČR

Slovenština v zaměstnání:

- Spolupracujete se slovenskými herci?
- Bavíte se s nimi česky/slovensky?
- Nutnost češtiny i u Slováků v českých seriálech/filmech?
- Svobodná volba x nařízení vedoucího?
  - Záleží rozhodnutí o jazyku na vás?
    - o Řeší to někdo jiný?
    - o Řeší to vůbec někdo nebo je to rozhodnutí herců?
    - o Záleží na typu tel. stanice (veřejnoprávní/komerční)?

- o Role typu programu (zpravodajství/kultura/sport/pro děti)
- Na základě čeho (zákon, vnitřní nařízení) jsou tato rozhodnutí?
- Předběžné zkoušky v obou jazycích?
- Jak vnímáte dabing/titulky Slováků do češtiny?
  - o Kdo o něm rozhodne?
- ČJ a SJ na stejné úrovni jako filozofie pořadu/stanice?
- Záleží, zda je režisérem/dramaturgem pořadu Slovák?
- Proč česky/ slovensky?
  - o Nedostatečná znalost češtiny?
  - o Ohled na české diváky?
  - o Minimální rozdíly mezi češtinou a slovenštinou?
  - o Pokud slovensky – nahrazování rozdílných slov českými výrazy? (pečeň – játra, vankúš – polštář atd.)
- Reakce diváků?
  - o Nevadí divákům slovenština v českých pořadech/filmech?
  - o Nevadí jim úroveň češtiny u Slováků?
- Reakce Slováků na to, že pracujete v Česku?
- Co si myslíte o česko-slovenských projektech (Česko-Slovens. má talent)
  - o Nevadí lidem, že to není čistě české nebo slovenské?
  - o Větší tolerance ČJ/SJ, protože to není čistě český pořad?

TRANSKRIPCE ROZHovorŮ

Jednotlivé přepisy rozhovorů jsou přiloženy v elektronické podobě na CD-ROMu. Rozhovor s Adelou Banášovou a Martinem Rauschem není z důvodu rozhovoru skrze e-mail transkriptem, ale pouhým zdokumentováním e-mailové korespondence. Rozhovor s Danielem Danglem a Slavomírem Jurkem taktéž není transkriptem, ale z důvodu selhání nahrávacího zařízení jde pouze o detailní poznámky z osobního rozhovoru.